

Mercator concilii Tolotani xi (675) meminit, illiusque collectio a canonibus apostolorum protenditur usque ad concilium Tolotanium XII. Huic etiam inserti sunt canones ab Hadriano I pontifice collecti, et Ingelramno Mediomatricæ urbis episcopo traditi. Unde liquet hanc collectionem non esse Isidori Hispalensis episcopi, ut multi nomine decepti perperam sunt opinati, sed illius Isidori cognomento Mercatoris. Isidorus enim Hispalensis, ut testantur Hispanici scriptores, mortuus est anno 635. Ex superioribus vero constat Isidorum Mercatorem vixisse circa Caroli Magni et Hadriani I pontificis tempora, quorum ætate illius collectio in Gallia primum innotescere cœpit, quæ aucta multorum canonum accessione in nomen illud transit, ut etiam *LIXA* seu *CORPUS CANONUM* diceretur; sic enim habet illius inscriptio in meo codice ms.: *Incipit liber qui appellatur CORPUS CANONUM.*

De Codice Canonum Ecclesiæ Britannicæ seu Anglicanæ testimonia quædam exstant apud rerum Britannicarum scriptores. Legimus enim Theodorum archiepiscopum Cantuariensem librum scripsisse, qui *PATRUM CANONES* vocabatur, in concilio Herefordiensi (673) probatum, ut illius acta testantur apud Bedam, Anno tertio, inquit, *Ecgridi regis, Theodorus cogit concilium episcoporum, una cum eis qui canonica Patrum statuta deligerent et nossent.* Et paulo post ipsius Theodori verba referens, qui huic concilio præfuit: *Rogo, dilectissimi fratres, ut quæque decreta ac definita sunt a sanctis Patribus, incorrupta ab omnibus nobis seruentur. Omnes consacerdotes nostri dixerunt: Optime omnibus placet, quæque definerunt sanctorum canonum Patrum, nos quoque omnes alacri animo libentissime servare. Quibus statim protuli librum Canonum,*

et ex eodem libro decem capitula, quæ per loca notaverunt, quia nobis maxime necessaria sciebam, illis coram ostendi. Quæ quidem capitula ipse Beda subjicit. Sed et recentiores synodorum Ecclesiæ Britannicæ canones exstant in editione Conciliorum Angliæ H. Spelmani viri clarissimi, ex quibus planum est Græcis canonibus, Africanis, et Gallicanis Anglos usos fuisse.

Sunt et alie Latine collectiones canonum, Burchardi scilicet Wormaticensis episcopi, et Ivonis Carnotensis, quæ sub titulo *Decretorum* editæ sunt. Denique Gratianus Bononiensis monachus, omnium *Collectorum canonum* novissimus, sub Innocentio II papa decretam composuit ex Græcis et Africanis, aliisque canonibus, et decretis pontificum Romæ veterumque Patrum sententiis collectam (quod absolute *ius canonicum* sive pontificium nuncupatur), ab Ecclesia Romana probatum et confirmatum, cujus iure omnes controversiæ ecclesiasticæ hodie judicantur.

Atque hæc dicta sint de veteri Codice Canonum Ecclesiæ universæ, ejusque confirmatione et auctoritate, jurisque canonici origine et progressu, tam in Oriente quam in Occidente, Græcisque ac Latinis vetustis et recentioribus canonum collectoribus et interpretationibus. Quid autem in hujus operis editione præstitimus, res ipsa patefaciet. Sane textum Græcum canonum, ex edito codice Joan. Tili, bona fide exscripsimus; et quia multis in locis mendosus erat, collatis plurimis Græcorum canonum exemplaribus editis et manu exaratis, accurate emendavimus, variantesque lectiones accripsimus, ac Latina Dionysii Exigui interpretatione omnino fere usi sumus; notas denique et observationes quædam adjecimus.

CODEX CANONUM ECCLESIAE UNIVERSAE.

CONCILII NICÆNI ŒCUMENICI I

CANONES XX (an. Chr. 325).

α. Εἰ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουρήθη, ἢ ὑπὸ βάρβάρων ἔξευρήθη, οὗτος μείνῃ ἐν τῷ κλήρῳ. Εἰ δὲ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἔξῃται, τούτου καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἔξεταζόμενος πεκαύσθαι προσήκει, καὶ ἐκ τοῦ δεύρο μάλιστα τῶν τοιούτων χρῆναι προέγχεσθαι ὡς περὶ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδεύοντων τὸ πρᾶγμα καὶ τοιούτων ἑαυτοὺς ἐπέμνην, εἰρηται, οὕτως εἰ τινες ὑπὸ βαρβά, ὡς ἡ διαποτῶν εὐνοχισθησαν [εὐνοχισθέντες], εἰρησκοντο ἄλλως ἄξιοι, τοὺς τοιούτους εἰς κλήρον προσεταιται ὁ κανών.

β. Ἐπειδὴ πολλὰ ἦτο ὑπὸ ἀνάγκης ἢ ἄλλως ἐπιεργαμένων τῶν ἀνθρώπων ἵγνιτο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὡς τὶ ἀνθρώπους ἀπὸ ἰθνηκοῦ βίου ἄρει

I. Si quis in morbo a medicis excisus, vel a barbaris exsectus est, is maneat in clero. Si quis autem sanus seipsum abscondit, hunc, etiam in clero constitutum, abstinere convenit, et deinceps nullum talem promoveri oportet. Sicut autem hoc manifestum est, quod de iis qui de industria hoc agunt, audentque seipsos abscondere, dictum est: ita si qui vel a barbaris, vel a dominis eunuchi facti sunt, et ii alioqui digni inveniantur, tales in clerum admittit canon.

II. Quoniam multa vel necessitate, aut aliter cogentibus hominibus, facta sunt præter canonem ecclesiasticum, ita ut homines e gentili vita nuper ac-

προσελθοντας τῇ πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέν-
τες, εὐθὺς ἐπὶ τὸ πνευματικὸν λουτρὸν ἔγειν, καὶ ἅμα
τῷ βαπτισθῆναι προσάγειν εἰς ἐπισκοπήν, ἢ εἰς πρεσβυ-
τερίων· καλῶς ἔδοξεν ἔχειν τοῦ λοιποῦ μὲν τοιοῦτον
γίνεσθαι. Καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ
μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος· σαφὲς γὰρ τὸ
ἀποστολικὸν γράμμα τὸ λέγον, « Μὴ δὲ νεόφυτον, ἵνα μὴ
τυφωθείς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου : »
εἰ δὲ προεόντος τοῦ χρόνου ψυχικὸν τι ἁμάρτημα εὐρε-
θεία περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλλύχιοιτο ὑπὸ δύο ἢ τριῶν
μαρτύρων, πεκαύσθω ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου· ὁ δὲ παρὰ
ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνό-
μετος, αὐτὸς κωδυνεύσει περὶ τὸν κλῆρον [τοῦ κλή-
ρου].

γ. Απηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος, μήτε
ἐπισκόπων, μήτε πρεσβυτέρων, μήτε διακόνων, μήτε ὄλων
τῶν ἐν κλήρῳ, ἐξείναι συνεισάκτον γυναῖκα ἔχειν
πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα, ἢ ἀδελφάν, ἢ θείαν, ἢ ἄ μόνα
πρόσωπα πᾶσαν ὑπόψιαν διαπέφυγεν.

δ. Ἐπίσκοποι προσάγει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν
ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦ-
τον, ἢ διὰ κατεπίρουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μακρὸς ὁδοῦ, ἐξ
ἁπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, αὐμψύφων
γνωμένων καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων διὰ γραμ-
μάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιῆσθαι. Τὸ δὲ κύρος τῶν
γνωμένων διδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητρο-
πολίτῃ.

ε'. Περί τῶν ἀκοινωνήτων γενομένων, εἴτε τῶν ἐν κλήρῳ,
εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι τεταγμένων, ὑπὸ τῶν καθ'
ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων κρατεῖται ἡ γνώμη κατὰ τὸν
κανόνα τὸν διαγορευόντα, τοὺς ὑφ' ἑτέρον ἀποβληθέντας,
ὑφ' ἑτέρον μὴ προσίσθαι. Ἐξετάζεσθω δὲ, μὴ μικροψυ-
χίᾳ ἢ φιλονικίᾳ ἢ τινι τοιαύτῃ ἀδιδίᾳ τοῦ ἐπισκόπου
ἀποσυνέγωγῳ γέγεννηται. Ἴνα οὖν τοῦτο τὴν πρέπουσαν
ἐξέτασιν λαμβάνη, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἑκάστου ἐνιαυτοῦ
καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δις τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι,
ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ
αὐτὸ συναγομένων, τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζωντο
[ἐξετάζωνται], καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρο-
κότες τῷ ἐπισκόπῳ κατὰ λόγον ἀκοινωνῆτοι παρὰ πᾶσιν
εἶναι δόξωσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων δόξῃ
τὴν φιλοθροποτιέραν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. Δι' ἃς
σύνodoι γενέσθωσαν· μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς,
ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὴν
προσφέρηται τῷ Θεῷ· δευτέρα δὲ, περὶ τὸν τοῦ μετοπί-
ρου καιρὸν.

ς'. Τὰ ἀρχαῖα εἶη κρατεῖται τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ,
καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάν-
των τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν· ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ
ἐπισκόπῳ τοῦτο [τοιοῦτο] σύνθετός ἐστιν. Ὁμοίως δὲ καὶ
κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, τὰ
πρεσβεία σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. Καθόλου δὲ πρόδηλον
ἐκείνο, ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο
ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἡ μεγάλη σύνοδος ὥρισεν μὴ δεῖν
εἶναι ἐπίσκοπον. Ἐάν μὲν τοῖς τῇ κοινῇ πάντων ψῆφῳ εὐ-
λόγῳ οὔσῃ, καὶ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαστικῶν, δύο ἢ τρεῖς
δὲ ὀκείαν φιλονικίαν ἀντιλήγωσι, κρατεῖται ἡ τῶν πλειό-
νων ψῆφος.

A cedentes ad fidem, et exiguo tempore eruditi, statim
ad spirituale lavacrum ducantur, et simul atque bap-
tizati fuerint, ad episcopatum vel presbyterium pro-
moveantur; recte habere visum est, ut nihil deinceps
tale fiat. Nam et tempore opus est catechumeno, et
post baptismum probatione majore: apertum enim
est apostolicum scriptum, dicens: *Non neophytum,*
ne forte inflatus in iudicium incidat, et laqueum dia-
boli. Si vero procedente tempore aliquod animi pec-
catum inveniatur in ea persona, et duobus vel tribus
testibus convincatur, abstineat talis a clero: qui au-
tem præter hæc facit, ut qui magnæ synodi adversa-
rius esse audeat, ipse de clericatu periclitabitur.

III. Vetuit omnino magna synodus, ne liceat epi-
scopo, nec presbytero, nec diacono, nec ulli penitus
eorum qui sunt in clero, extraneam [subintroduc-
tam] habere mulierem; nisi forte aut matrem, aut
sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ
omnem suspicionem effugiunt.

IV. Episcopum oportet maxime quidem ab omni-
bus qui sunt in provincia episcopis constitui: si vero
hoc difficile fuerit, aut propter urgentem necessita-
tem, aut propter itineris longitudinem, tres omnino
in idipsum convenientes, dummodo consenserint qui
absunt, et per litteras approbaverint, ordinationem
faciant. Confirmatio autem eorum quæ in qua-
que provincia geruntur, tribuatur metropolitano.

V. De iis qui communionem privantur, seu ex clero,
seu ex laico ordine, ab episcopis uniuscujusque pro-
vinciæ servetur hæc sententia secundum canonem
qui pronuntiat, ut hi qui ab aliis abjiciuntur, ab aliis
non recipiantur. Inquiratur autem ne simulate, aut
contentione, aut aliqua alia molestia episcopi sint
excommunicati. Ut hoc ergo decentius examinetur,
recte habere visum est ut singulis annis per unani-
quamque provinciam bis in anno synodi fiant, ut om-
nes in unum convenientes episcopi provinciæ, ejus-
modi quæstiones examinent, et sic qui manifeste of-
fenderint episcopum, juste excommunicati ab om-
nibus esse videantur, donec episcoporum cœtui visum
fuerit pro iis humaniorem ferre sententiam. Synodi
autem fiant, una quidem ante Quadragesimam, ut
omni similitate sublata, munus purum Deo offeratur:
secunda autem circa tempus autumnii.

VI. Antiqui mores obtineant, qui sunt in Ægypto,
Libya et Pentapoli, ut Alexandrinus episcopus horum
omnium habeat potestatem, quoniam illa est Romano
etiam episcopo consuetudo. Similiter autem et in
Antiochia, et in aliis provinciis privilegia servantur
Ecclesiis. Illud autem omnino manifestum est, quod
si quis præter sententiam metropolitani factus sit
episcopus, hunc magna synodus statuit non oportere
esse episcopum. Si vero communi omnium suffragio
rationi consentaneo, et secundum ecclesiasticum ca-
nonem, duo aut tres contentiose, seu propria perti-
nacia inducti contradixerint, obtineat plurimorum
sententia.

ζ. Ἐπειδὴ συνήθεια κειράτηκι καὶ πυράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Ἀλιὰ ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει [τῆς μητροπόλεως] σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιωματός.

η. Περὶ τῶν ὀνομαζόντων μὲν ἑαυτοὺς καθαρούς ποτε, προσερχομένων δὲ τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε χειροθετούμενους αὐτούς, μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. Πρὸ πάντων δὲ τοῦτο ὁμολογήσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσηίκει, ὅτι συνθήσαναι καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τοῦτ' ἐστὶ, καὶ διγαμίως κοινωσῆναι, καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν, ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τίτακται, καὶ καιρὸς ὄρισται, ὥστε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἔθα μὲν οὖν πάντες εἴτε ἐν κώμαις, εἴτε ἐν πόλεσιν αὐτοὶ μόνον εὐρίσκοντο χειροτονηθέντες, οἱ εὐρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι [τάγματι]. Εἰ δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὄντος προεῖρχονταί τις, πρόδηλον, ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἔξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου, ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λογιζομένοις καθαρῶς ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἔξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκίῃ τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν. Εἰ δὲ τοῦτο αὐτῷ μὴ ἀρέσκει, ἐπινοήσει τόπον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅπως δοκίῃ εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

θ. Ἐἴ τινες ἀνεξέταστος προσήχθησαν πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὠμολόγησαν τὰ ἡμαρτήματα [ἡμαρτημένα] αὐτῶν, καὶ ὁμολογήσαντων αὐτῶν, παρὰ κανόνα κινούμενοι οἱ ἄνθρωποι τοῖς τοιοῦτοις χεῖρα ἐπιτεθήκασιν, τοῦτους ὁ κανὼν οὐ προσίσταται. Τὸ γὰρ ἀνεπιληπτον ἐπιθεῖν ἢ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

ι. Ὅσοι προεχειρίσθησαν τῶν παραπεπτωκότων κατὰ ἄγνοιαν, ἢ καὶ προεσδόντων τῶν προχειρισσάμενων, τοῦτο οὐ προκρίνει [αὐτοὶ οὐ προκρίνουσι] κανὼν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γνωσθέντες γὰρ καθαιρούνται.

ια. Περὶ τῶν παραβιάκτων χωρὶς ἀνάγκης, ἢ χωρὶς ἀπαιρέσεως ὑπερχόντων, ἢ χωρὶς κινδύνου, ἢ τινος τοιοῦτου, ὁ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου· ἔδοξε τῇ συνόδῳ, εἰ καὶ ἀνάγκη ἦσαν φιλανθρωπίας, ὁμοῦ χρηστεύεσθαι εἰς αὐτούς. Ὅσοι οὖν γησίως μεταμελῶνται, τρία ἔτη ἐν ἀκρωμίνοις ποιήσουσι οἱ πιστοὶ, καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποκείσονται· δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς, κοινωήσουσι τῷ λαῷ τῶν προσευχῶν.

ιβ. Οἱ δὲ προσκληθέντες μὲν ἀπὸ τῆς χάριτος καὶ τὴν πρώτην ὀρμὴν ἐνδείξαντες, καὶ ἀποθίμνοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὸν οἶκον ἔμετον ἀναδραμόντες ὡς κύνες, ὡς τινες καὶ ἀργύρια προέσθαι, καὶ βενεφικίως κατορθῶσαι [δωρεῖς καὶ ὑποσχίσει] τὸ ἀναστρατεύεσθαι, οἷτοι δέκα ἔτη ὑποπιπέτωσαν, μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκρόσεως χρόνον ἐφ' ἅπασιν δὲ τοῦτοις, προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. Ὅσοι μὲν γὰρ καὶ φόβῳ καὶ δάκρυσι καὶ ὑπομονῇ καὶ ἀγκυραργίας, τὴν ἐπιστροφὴν ἔργῳ καὶ οὐ σχήματι ἐπιδείκνυνται, οἷτοι πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὀρισμένον τῆς ἀκρόσεως, εὐκότως τῶν εὐχῶν κοινωήσουσι, μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ φιλοθρηπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλευσάσθαι· οἷτοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν, καὶ

VII. Quoniam consuetudo obtinuit, et antiqua traditio, ut *Ælicæ* episcopus honoretur, habeat ordinem honoris, metropoli propria dignitate servata.

VIII. De his qui se catharos, id est puros, nominant, si aliquando ad catholicam et apostolicam Ecclesiam redierint, visum est sanctæ et magnæ synodo ut accepta manuum impositione, sic in clero manent. Præ omnibus autem eos scripto profiteri oportet, quod consentient, et sequentur dogmata Ecclesiæ catholicæ et apostolicæ, id est, et cum digamis communicare, et his qui in persecutione lapsi sunt, quibus etiam tempus constitutum est, et opportunitas definita, ut in omnibus sequantur dogmata catholicæ Ecclesiæ. Ubicunque autem, sive in vicis, sive in civitatibus ipsi soli inventi fuerint ordinati, qui inveniuntur in clero in eodem ordine permaneant. Si autem catholicæ Ecclesiæ episcopo aut presbytero existente quidam accedunt, manifestum est, quod episcopus Ecclesiæ dignitatem episcopi habeat. Qui autem apud eos, qui dicuntur cathari, nominatur episcopus, habeat honorem presbyteri, nisi forte placuerit episcopo nominis honorem illi concedere. Si hoc autem ei minime placuerit, inveniat ei locum chorepiscopi, aut presbyteri, ut in clero omnino esse videatur, ne in civitate duo sint episcopi.

IX. Si qui sine examinatione presbyteri promoti sint, vel cum discuterentur, peccata sua confessi sint, eisque confessis, homines contra canonem moti, manus imposuerint, tales canon non admittit: quod enim reprehensibile est, catholica Ecclesia non defendit.

X. Quicumque ex lapsis ordinati sunt per ignorantiam, aut dissimulationem eorum qui eos ordinarunt, hoc non præjudicat canonis Ecclesiastico; cogniti enim deponuntur.

XI. De his qui prævaricati sunt sine necessitate, aut facultatum ablatione, aut sine periculo, aut aliquo ejusmodi, quod factum est sub tyrannide Licinii, visum est synodo, licet misericordia indigni sint, benignitate tamen in eos uti. Quicumque ergo vere poenitent, tribus annis fideles inter audientes habeantur, et septem annis jaceant: duobus autem annis sine oblatione, populo communicent in orationibus.

XII. Quicumque vocati per gratiam, primum quidem ardorem fidei suam ostenderunt, et cingulum militiæ deposuerunt, postea vero ut canes ad vomitum reversi sunt, ita ut aliqui et pecuniam darent, et beneficiis militiam repeterent, hi decem annis jaceant, post triennii auditionis tempus. In his autem omnibus observare oportet propositum et modum poenitentiae. Quicumque enim et timore, et lacrymis, et patientia, et bonis operibus conversionem absque simulatione demonstrant, hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum orationibus communicabunt, et postea licebit episcopo, de his aliquid humanius cogitare. Quicumque vero indifferenter tulerunt, et habitum Ecclesiam introeundi sibi

* Legeatur melius: Περὶ τῶν... καθαρῶν, ποτε δὲ, etc., ut postulare videtur lectio Latina. Edit.

τὸ σχῆμα τοῦ εἰσίνειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν αὐτοῖς ἄρρισαντο πρὸς τὴν ἐπιστρίβειαν [ἐπιστροφὴν], ἐξ ἅπαν-
τος πληρούτωσαν τὸν χρόνον.

γ'. Περὶ δὲ τῶν ἐξοδευόντων, ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε, εἴ τις ἐξοδεύει, τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκασιότατου ἰφοδίου μὴ ἀποστρίβῃσθαι. Εἰ δὲ ἀπογνωσθεῖς καὶ κοινωνίας πάλιν τυχῶν, πάλιν ἐν τοῖς ζώσιν ἐξετασθῆ, μετὰ τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνος ἕστω. Καθόλου δὲ καὶ περὶ πάντος οὐτενοσοῦν ἐξ-
οδ ὥστος αἰτούντος τοῦ μετασχέειν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας μεταδιδοῦν [ἐπιδοῦν] τῆς προσφορᾶς.

δ'. Περὶ τῶν κατηχομένων καὶ παραπεσόντων ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκρωμέ-
νους μένον, μετὰ ταῦτα εὐχέσθαι μετὰ τῶν κατηχομένων.

ε'. Διὰ τὸν πολὺν ταραχὸν καὶ τὰς στάσεις τὰς γενο-
μένας, ἔδοξε παντάπασι περιαιρηθῆναι τὴν συνήθειαν τὴν
καρὰ τὸν κανόνα εὐρεθῆσαν ἐν τισὶ μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ
πάλαι εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε ἐπίσκοπον, μήτε
πρεσβύτερον, μήτε διάκονον. Εἰ δὲ τις μετὰ τὸν τῆς ἁγίας
καὶ μεγάλης συνόδου ὄρον, τοιοῦτω τῷ ἐπιχειρήσειν, ἢ
ἐπιδοῖα ἑαυτὸν πράγματι τοιοῦτω, ἀκρωθήσεται ἐξ ἅπαν-
τος κατασκευάσμα, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ
ἢ ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ πρεσβύτερος χειροτονήθῃ.

ς'. Ὅσοι βίβλοκινδύνους μήτε τὸν φόβον τοῦ θεοῦ πρὸ
ὀφθαλμῶν ἔχοντες, μήτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδὸ-
τες ἀναχωρήσουσι τῆς ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι, ἢ διά-
κονοι, ἢ ὕλως ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι, οὗτοι οὐδαμῶς
δοκτοὶ θρηδουσι εἶναι ἐν ἐτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν
τοῖς* ἀνάγκην ἐπάγειν χρεῖ, ἀναστρίβειν εἰς τὰς ἑαυτῶν
παροικίας ἢ ἐπιμνοντας, ἀκοινωνήτους εἶναι προσέκει.
Εἰ καὶ τολμῶσι τὴν εὐφροσύνην τὸν τῷ ἐτέρῳ διαφέροντα,
καὶ χειροτονῆσαι ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, μὴ συγκατα-
μένον τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, εὐ ἀνεχώρησεν ὁ ἐν τῷ κανόνι
ἐξεταζόμενος, ἄκωρος ἕστω ἢ χειροτονία.

ζ'. Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι τὴν πλεο-
νήθειαν καὶ τὴν ἀισχροκερδεῖαν [τὸ ἀισχροκερδῆς] διώ-
κοντες, ἐπιλάθοντο τοῦ θείου γράμματος λόγοντος, « Τὸ
ἄργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔθωκεν ἐπὶ τόκῳ, » καὶ δυνεῖζοντες
ἐκποστὰς ἀπατοῦσιν ἰδικαίωσεν ἢ ἁγία καὶ μεγάλη
σύνοδος, ὡς εἴ τις εὐρεθῆ μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον τίκους
λαμβάνει ἐκ μεταχειρήσεως, ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ
πράγμα, ἢ ἠμοιβίας ἀπαύτων, ἢ ὅλως ἑτερόν τι ἐπινοῶν
αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου, καὶ
ἄλλοτερος τοῦ κανόνος ἕσται.

η'. Ἐλθὲν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ὅτι ἐν
τῆσι τόποις καὶ πόλεσιν, τοῖς πρεσβυτέροις τὴν εὐχα-
ριστίαν οἱ διάκονοι διδασιν, ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε
ἡ συνήθεια παρίδωκεν, τοὺς ἑξουσίαν μὴ ἔχοντας προσ-
φέρειν, « οἷς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.
ἐπέκειντο δὲ ἐγκρίσθη, ὅτι ἦδη τινὲς τῶν διακόνων καὶ
πρὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς εὐχαριστίας ἀπτονται. Ταῦτα
οὖν πάντα περιηρήσθη, καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι
τοῖς ἰθίοις μέτροις, εἰδότες ὅτι τοῦ μὲν ἐπισκόπου
ὑπαρίτεια εἶσιν, τῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐλάττους τυγχέ-
νουσι· λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τὴν τάξιν τὴν εὐχαριστίαν
μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους, ἢ τοῦ ἐπισκόπου διδόντος
[μεταδιδόντος] αὐτοῖς ἢ τοῦ πρεσβυτέρου· ἀλλὰ μὴ
καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἕξιστω τοῖς διακό-
*

* Legendum videtur αὐτοῖς. Edit.

A arbitrati sunt ad conversionem sufficere, hi definitum
tempus omnino impleant.

XIII. De his qui vita excedunt, vetus et canonica
lex nunc quoque servabitur, ut si quis vita excedat,
ultimo et necessario viatico minime privetur. Si vero
desperatus, et communionem assecutus supervixerit,
sit inter eos qui communionem orationis tantum-
modo consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet
in exitu posito, et eucharistiæ participationem petenti,
episcopus cum examinatione oblationem impertiat.

XIV. De catechumenis lapsis placuit sanctæ et
magnæ synodo, ut ii tribus annis audientes tantum
sint, postea orent cum catechumenis.

XV. Propter tumultus et seditiones quæ fiunt, pla-
cuit omnino consuetudinem tolli, quæ præter cano-
nem in quibusdam partibus invenitur, ut a civitate in
civitatem nec episcopus, nec presbyter, nec diacono-
sus transferatur. Si quis autem post deflationem
sanctæ et magnæ synodi, tale quid aggressus fuerit,
vel se rei ejusmodi dederit, quod factum erit omnino
infirmabitur, et Ecclesiæ restituetur cui fuerat epi-
scopus, aut presbyter, vel diaconus ordinatus.

XVI. Quicumque temere et inconsiderate nec Dei
timorem præ oculis habentes, nec ecclesiasticam cano-
nem agnoscentes, ab Ecclesia discesserint presby-
teri vel diaconi, vel quicumque omnino in canone
recensentur, hi nequaquam debent in aliam ecclesiam
recipi, sed omnino cogendi sunt in suas ipsorum pa-
roecias redire: vel si perseverent, eos a communione
privari oportet. Si quis etiam ausus fuerit eum qui
ad alium pertinet, surripere, et in sua ecclesia ordi-
nare, non consentiente proprio episcopo, a quo recessit
qui in canone censetur, ordinatio hujusmodi irrita erit.

XVII. Quoniam plerique qui in canone recensentur
avaritiam et turpem quæstum sectantes, obliviscuntur
divinæ Scripturæ dicentis: Pecuniam suam non dedit
ad usuram (Psal. xiv, 5): et sœnerantes centesimas
exigunt, æquum censuit sancta et magna synodus, ut
si quis inventus fuerit post hanc definitionem usuras
sumere ex mutuo, vel aliter eam rem consecrari aut
sescupla exigere, vel omnino aliquid aliud excogitare
turpis lucri gratia, e clero deponatur, et alienus a
canone existat.

XVIII. Pervenit ad sanctum magnumque concilium,
quod in quibusdam locis et civitatibus, diaconi presby-
teris eucharistiam præbeant; quod neque canon, neque
consuetudo tradidit, ut qui potestatem offerendi non
habent, his qui offerunt corpus Christi porrigant. Illud
etiam innotuit quod jam quidam ex diaconis etiam
ante episcopos eucharistiam attingant. Omnia igitur ista
auferantur, et diaconi intra propriam mensuram maneat,
scientes quod ministri sunt episcoporum, et presbyteria
inferiores existant: accipiant autem suo ordine eucharistiam
post presbyteros, vel episcopo dante vel presbytero; sed
nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat, id
enim sit præter canonem et ordinem. Si quis autem

νοις, παρα κανόνα γάρ και παρά τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον. **A** obedire noluerit post has definitiones, desinat esse diaconus. Εἰ δὲ τις μὴ θέλοι κειθαρχεῖν και μετὰ τούτους τοὺς ὅρους, πεπαύσθω τῆς διακονίας.

θ'. Περὶ τῶν Παυλιανιστῶν [παυλιανιστῶν], εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὅρος ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. Εἰ δὲ τινες τῷ παρελθούσι χρόνῳ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξηπατήθησαν [ἐξητάσθησαν], εἰ μὴ ἀμειμπτοι και ἀνεπιληπτοι φανείεν, ἀναβαπτισθέντες χειροτονισθῶσαν ὑπὸ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου. Εἰ δὲ ἡ ἀνάκρισις ἀνεπιτηδεύους αὐτοὺς εὐρισκοι, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει· ὡσαύτως δὲ και περὶ τῶν διακονισσῶν, και ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι [κλήρῳ] ἐξεταζομένων ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται. Εμνήσθη μὲν δὲ [F. δὲ] τῶν διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μηδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι.

κ'. Επειδὴ τινες εἰσιν ἐν τῇ κυριακῇ γόνυ κλίνοντες, και ἐν ταῖς τῆς πεντηκοστῆς ἡμέραις, ὑπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοίως φυλάττεσθαι, ἐστῶτας ἰδοῦσι τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ.

XIX. De Paulianistis, si ad Ecclesiam catholicam confugerint, definitum est eos omnino rebaptizari. Si qui vero præterito tempore in clero fuerint, si quidem inculpati et irreprehensibiles, rebaptizati ordinentur ab episcopo catholicæ Ecclesiæ. Si vero examinati, minus apti prehensi fuerint, deponi eos convenit: similiter autem et de diaconissis, et omnino de his qui sub canone versantur, eadem forma servabitur. Diaconissarum autem meminimus, quæ in habitu quidem esse censentur, quia vero nullam manus impositionem habent, ut omnino inter laicos ipsæ deputentur.

B **XX.** Quoniam sunt quidam, qui die dominico genua flectunt, et in diebus Pentecostes, ut omnia similiter in omni parœcia servantur, visum est sanctæ synodo, stantes Deo orationes persolvere.

CONCILII ANCYRANI

CANONES XXV (an. Chr. 314).

Qui quidem priores sunt Nicænis, sed ideo postpositi sunt propter auctoritatem synodi œcumenicæ.

κα. Πρεσβυτέρους τοὺς ἐπιθύσαντας, εἴτα ἐπιαναπαλαισάντας, μήτε ἐκ μεθόδου τινὸς ἀλλ' ἐξ ἀληθείας, μήτε προκατασεινάσαντας και ἐπιτηδεύσαντας και πείσαντας, **C** ἵνα δόξωσι μὲν βασάνους ὑποβάλλεσθαι. ταύτας δὲ τῷ δοκεῖν και τῷ σχήματι προσαχθῆναι [προσαχθῶσι]· τούτους ἰδοῦσι τῆς μὲν τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν μετέχειν, προσφέρειν δὲ αὐτοὺς, ἡ ὁμιλεῖν, ἡ ὅλως λειτουργεῖν τι τῶν ἱερατικῶν λειτουργιῶν μὴ ἐξεῖναι.

κβ'. Διακόνους ὁμοίως θύσαντας, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπαλαισάντας, τὴν μὲν αὐτὴν ἔχειν, πεπαύσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱεραρῆς [ἱερατικῆς] λειτουργίας, τῆς τε τοῦ ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν. Εἰ μὲν τοῖ τινες τῶν ἐπισκόπων τούτους συνίδοιεν [τούτους συνειδεῖν] κάματόν τινα ἢ ταπεινώσιν πραότητος, και ἐθέλοιν πλεῖόν τι δίδοναι ἢ ἀφαιρεῖν, ἐπ' αὐτοῖς εἶναι τὴν ἔξουσίαν.

κγ'. Τοὺς φεύγοντας και συλληθέντας, ἢ ὑπὸ οἰκείων παραδοθέντας, ἢ ἄλλως τὰ ὑπάρχοντα ἀφαιρεθέντας, ἢ ὑπομείναντας βασάνους, ἢ εἰς δεσμοτήριον ἐμβληθέντας, **D** βωδνάς τε, ὅτι εἰσὶ χριστιανοὶ και περισχισθέντες [περισχιθέντας], ἧτοι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς βίαν ἐμβαιόντων τῶν βιαζομένων, ἢ βρωμά τι πρὸς ἀνάγκην δεξαμένους, ὁμολογούστας τε διόλου, ὅτι εἰσὶ χριστιανοὶ, και τὸ πένθος τοῦ συμβάντος αἰεὶ ἐπιδεικνυμένους τῇ πάσῃ καταστολῇ και τῷ σχήματι, και τῇ τοῦ βίου ταπεινότητι, τούτους ὡς ἔξω ἀμικρτήματος ὄντας, τῆς κοινωνίας μὴ κολλέεσθαι. Εἰ δὲ και ἐκωλύθησαν ὑπὸ τινων περισσοτέρας ἀρεθείας ἐνεκεν, ἢ και τινων ἀγνοίᾳ, εὐθὺς προσδεχθῆναι. Τοῦτο δὲ ὁμοίως ἐπὶ τε τῶν ἐκ τοῦ κλήρου και τῶν ἄλλων λαϊκῶν. Προσεξπάσθη δὲ κάκεινο, εἰ δύνανται και λαϊκοὶ τῇ αὐτῇ ἀνάγκῃ ὑποπεσόντες προσάγεισθαι εἰς τάξιν. Ἐδοξεν οὖν και τού-

XXI. — 1. Presbyteros qui immolaverunt, deinde contra reluctati sunt, non simulatione quadam, sed ex veritate, nec hoc prius machinati sunt, nec consulto ac de industria id fecerunt, et persuaserunt, ut tormentis subjici viderentur, cum ea specie et opinione tantum inferrentur: visum est eos honorem quidem sedis retinere: offerre autem illis, aut sermonem conferre, vel omnino sacro aliquo ministerio fungi non licere.

XXII. — 2. Diaconos similiter qui immolaverunt, postea autem reluctati sunt, illum quidem honorem habere placuit: ipsos vero cessare ab omni sacro ministerio sive panem vel calicem offerendi, vel prædicandi. Sed si quidam episcopi conscii sint laboris eorum, et humilitatis et mansuetudinis, et voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel auferre, in eorum potestate id esse.

XXIII. — 3. Eos qui fugientes comprehensi sunt, vel a domesticis traditi, vel suis alioqui facultatibus privati, vel tormenta perpassi, vel in carcerem conjecti sunt, clamantes se esse Christianos, et eo usque astricti sunt, ut ii qui vim afferebant (thus) in manus violenter immitterent, aut aliquid polluti cibi per necessitatem sumere cogerentur, confitentibus perpetuo se esse Christianos, et ejus quod accidit dolorem, et amictu et habitu, et vitæ humilitate præseferentes, hos velut inculpatos, a communione non arceri. Si vero ab aliquo etiam sunt prohibiti, majoris cautionis gratia, vel etiam propter quamdam ignorantiam, statim admittantur. Hoc autem similiter et de clericis et aliis laicis. Illud etiam perquisitum est, an possent etiam laici, qui in eadem necessitate in-

τους, ὡς μηδὲν ἡμάρτανότας [ἡμαρτήσαντας], εἰ καὶ ἡ Ἀ
παραδοῦσα εὐρίσκειτο ὀρθῆ τοῦ βίου πολιτεία, προχει-
ρίζεσθαι.

κδ'. Περὶ τῶν πρὸς βίαν θυσάντων, ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ
τῶν δευτησιανῶν εἰς τὰ εἶδωλα ὅσοι μὲν ἀπαγόμενοι,
καὶ σχήματι σφοδρτέρῳ [φαιδρτέρῳ] ἀπῆλθον, καὶ ἐσ-
θῆτι ἐχρῶσαντο πολυτέλειά τε, καὶ μετίσχον τοῦ παρα-
σκευασθέντος δεικνύον ἀδιαφόρως, εἶδοξεν ἐνιαυτὸν ἀκροᾶσ-
θαι, ὑποκτείνῃ δὲ τρία ἔτη, εὐχῆς δὲ μόνης κοινωνῆσαι
ἔτη δύο, καὶ τότε Ἰθεῖν ἐπὶ τὸ τέλος.

κε'. Ὅσοι δὲ ἀνῆλθον μετὰ ἐσθῆτος πενήθης, καὶ ἀνα-
πιστόντες ἔφαγον μετὰ δὲ ὅλης τῆς ἀνακλίσεως δα-
κρύνοντες, εἰ ἐπλήρωσαν τὸν τῆς ὑποπτώσεως τρίτην χρό-
νον, χωρὶς προσφορᾶς δεχθήτωσαν. Εἰ δὲ μὴ ἔφαγον, δύο
ὑποκτείνοντες ἔτη, τῷ τρίτῳ κοινωνησάτωσαν χωρὶς προσ-
φορᾶς, ἵνα τὸ τέλος τῆς τετραετίας λάβωσιν. Τοὺς δὲ ἐπι-
στώπους ἐξουσίαν ἔχειν (Subintiel. εἶδοξε) τὸν τρόπον τῆς
ἐπιστροφῆς δοκιμάσαντας φιλοφρονεῖσθαι, ἢ κλεινοῖα
προστέθειναι χρόνον. Πρὸ πάντων δὲ καὶ ὁ προάγων βίος,
καὶ ὁ μετὰ ταῦτα, ἐξετασέσθω καὶ οὕτως ἡ φιλοφρο-
νία ἐκμετρίεσθω.

κς'. Περὶ τῶν ἀπειθῆ μόνον εἰζάντων κολάσεως, καὶ
ἀπειρίσεως ὑπαρχόντων, ἢ μετοικίας, καὶ θυσάντων, καὶ
μέχρι τοῦ παρόντος καιροῦ μὴ μετανοήσαντων, μηδὲ ἐπι-
στρεφάντων, νῦν δὲ παρὰ τὸν καιρὸν τῆς συνόδου προσελ-
θόντων, καὶ εἰς διάνοιαν τῆς ἐπιστροφῆς γενομένων εἶδοξε
μέχρι τῆς μεγάλης ἡμέρας εἰς ἀκρόασιν δεχθῆναι, καὶ
μετὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν ὑποκτείνῃ τρία ἔτη, καὶ μετὰ
ἄλλα δύο [τρία] ἔτη, κοινωνῆσαι χωρὶς προσφορᾶς, καὶ
οὕτως Ἰθεῖν ἐπὶ τὸ τέλος, ὥστε τὴν πᾶσαν ἕξαετιαν
πληρώσασθαι. Εἰ δὲ τις πρὸ τῆς συνόδου αὐτῆς ἐδέχθησιν
εἰς μετάνοιαν, ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου λαλιθῆσθαι αὐτοῖς
τῶν ἀρχῶν τῆς ἕξαετίας. Εἰ μὲν τοι κίνδυνος καὶ θανάτου
προσδοκῆται ἐκ νόσου ἢ ἄλλης τινὸς προφάσεως συμβαίη,
τούτους ἐπὶ ὄρω δεχθῆναι.

κζ'. Περὶ τῶν συνεσταθέντων ἐν ἰορτῇ ἐθνικῇ ἐν τόπῳ
ἀφριστικῷ τοῖς ἐθνικοῖς, ἴδια βρώματα ἐκπομισαμένων
καὶ φαγόντων, εἶδοξε διετίαν ὑποκτείνοντας δεχθῆναι. Τὸ δὲ
εἰ χρὴ μετὰ τῆς προσφορᾶς, ἕκαστον τῶν ἐπισκόπων
δοκιμάσαι, καὶ τὸν ἄλλον βίον ἐφ' ἐκάστου ἀξιῶσαι [ἐξε-
τάσαι].

κδ'. Οἱ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον θύσαντες μετὰ βίας,
τετραετιαν ὑποκτείνωσαν, δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς
κοινωνησάτωσαν, καὶ τῷ ἐβδόμῳ τελείως δεχθῆτωσαν.

κθ'. Ὅσοι δὲ μὴ μόνον ἀπίστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπανίστη-
σαν καὶ ἠνέγκασαν ἀδελφοὺς, καὶ αἰτίου ἐγένοντο τοῦ ἀναγ-
κασθῆναι, οὗτοι ἔτη μὲν τρία τὴν τῆς ἀκροάσεως διεξά-
θωσαν τόπον, ἐν δὲ ἄλλῃ ἕξαετιᾷ τὸν τῆς ὑποπτώσεως,
ἄλλον δὲ ἐνιαυτὸν κοινωνησάτωσαν χωρὶς προσφορᾶς, ἵνα
τῶν δικαστίαν πληρώσαντες, τοῦ τελείου μετὰ τῶν
ἕν μέρους τούτῳ τῷ χρόνῳ, καὶ τὸν ἄλλον αὐτῶν ἐπιτη-
ρεῖσθαι βίον.

λ'. Διάκονοι ὅσοι καθίστανται, παρ' αὐτῶν τὴν κατά-
στασιν εἰ ἡμαρτύραντο [ἡμαρτηρήσαντο] καὶ ἔφασαν χρῆ-
ναι γυνῆσαι [γαμῆναι], μὴ δυνάμενοι οὕτω μῆναι, οὗτοι
μετὰ ταῦτα γαμήσαντες, ἔστωσαν ἐν τῇ ὑψηρίᾳ, διὰ

ciderunt, ad ordinem promoveri. Visum est ergo, et
eos, ut qui nihil peccassent, si etiam præcedens eorum
vitæ instituendæ ratio recta inveniatur, promoveri.

XXIV. — 4. De his qui per vim immolaverunt, et
præterea ad idola cœnaverunt : quicumque abducti
quidem et lætiore habitu accesserunt, et veste præ-
tiosiori usi sunt, et præparatæ cœnæ indifferenter
participes fuerunt, placuit eos inter audientes uno
anno constitui, tribus autem annis substerni ac sup-
plices esse, soli autem orationi duobus annis commu-
nicare, et tunc ad perfectionem accedere.

XXV. — 5. Quicumque autem cum veste lugubri
accesserunt, et accumbentes comederunt, interea
toto tempore accubitus lacrymas fundentes, si com-
pleverunt substrationis triennale tempus, sine obla-
tione recipiantur. Si autem non comederunt, biennio
substrati, tertio anno communicent sine oblatione,
ut perfectionem quadriennio consequantur. Episcopi
autem potestatem habeant, modum conversionis eor-
um examinales, aut humanius agendi vel plus tem-
poris adjiciendi. Ante omnia autem et præcedens
vita, et quæ consecuta est, examinetur, et sic eis
clementia impertiat.

XXVI. — 6. De his qui minis tantum poenarum,
aut privationis facultatum, aut deportationis cesse-
runt, et immolaverunt, et ad præsens usque tempus
poenitentiam non egerunt, nec conversi sunt ; nunc
autem circa tempus synodi se obtulerunt, et conver-
sionis cogitationem induerunt : placuit ad magnum
usque diem eos inter audientes admitti, et post ma-
gnum diem triennio substerni : et postmodum duo-
bus annis sine oblatione communicare : et sic demum
sex annis peractis, ad perfectionem venire. Si vero
quidam ante hanc synodum ad poenitentiam admissi
sunt, ab illo tempore eis sexennii initium compute-
tur. Sed si periculum mortisque expectatio, ex
morbo aut aliqua occasione, contigerit, secundum
canonem recipiantur.

XXVII. — 7. De his qui in festo paganorum, in loco
gentilibus deputato, convivati sunt, et proprios cibos
attulerunt et comederunt, placuit, cum biennio sub-
strati fuerint, esse recipiendos. Utrum vero cum obla-
tione eos recipere oporteat, unumquemque episcopo-
rum examinare et aliam vitam in unoquoque inquirere.

XXVIII. — 8. Qui autem bis vel ter immolaverunt
coacti, quatuor annis substernantur : duobus autem
annis sine oblatione communicent, et septimo anno
perfecte recipiantur.

XXIX. — 9. Quicumque autem non solum desciverunt,
sed etiam insurrexerunt, et fratres suos com-
pulerunt, et causæ fuerunt ut cogerentur, ii annis
quidem tribus auditionis locum suscipiant, per aliud
vero sexennium substernantur, alio autem anno sine
oblatione communicent : ut decennio peracto, per-
fectionem consequantur. In eo autem ipso tempore
et alia eorum vita observanda est.

XXX. — 10. Diaconi quicumque ordinantur, si in
ipsa ordinatione protestati sunt, et dixerunt oportere
se uxores ducere, cum non possint sic manere,
hi si postmodum uxores duxerint, sint in ministerio ;

τὸ ἐπιτραπῆναι αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τούτου δι' εἰ
τινες σιωπήσαντες, καὶ καταδεχόμενοι ἐν τῇ χειροτονίᾳ
μῆνιν οὕτω, μετὰ ταῦτα ἦλθον ἐπὶ γάμον, πεπαῦσθαι
αὐτοὺς τῆς διακονίας.

λα'. Τὰς μνηστειθίσας κόρας, καὶ μετὰ ταῦτα ὑπὸ
ἄλλων ἀρπαγείσας, εἶδεξεν ἀποδεῖσθαι τοῖς προμνηστει-
σαμένοις, εἰ καὶ βίαι ὑπ' αὐτῶν πάθουεν.

לב'. Τοὺς πρὸ τοῦ βαπτίσματος τιθυκότας, καὶ μετὰ
ταῦτα βαπτισθέντας, εἶδεξεν εἰς τάξιν προάγεσθαι, ὡς
ἀπολουσαμένους.

λγ'. Χωρεπισκόπους μὴ ἔξεῖναι, πρεσβυτέρους ἢ διακό-
νους χειροτονεῖν, ἀλλὰ μὴδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, χωρὶς
τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου μετὰ γραμμάτων,
ἐν ἑτέρᾳ [ἐκίστη] παροικίᾳ.

λδ'. Τοὺς ἐν κλήρῳ πρεσβυτέρους ἢ διακόνους ὄντας, καὶ
ἀπεχόμενους κρεῶν, εἶδεξεν ἐπάπτεσθαι, καὶ οὕτως, εἰ
βούλονται, κρατεῖν ἑαυτῶν. Εἰ δὲ βούλονται, ὡς μὴδὲ τὰ
μετὰ κρεῶν βαλλόμενα λάχανα ἐσθίσαι, καὶ εἰ μὴ ὑπέι-
κουεν τῷ κανόνι, πεπαῦσθαι αὐτοὺς τῆς τάξεως.

λε'. Περὶ τῶν διαφιρόντων τῷ κυριακῷ, ὅσα ἐπισκόπου
μὴ ὄντος πρεσβύτεροι ἐπόλησαν, ἀνακαλεῖσθαι τὸ κυρια-
κόν. Ἐν δὲ τῇ κρίσει τοῦ ἐπισκόπου εἶναι, εἴπερ προσήκει
ἀπολαβεῖν τὴν τιμὴν, εἴτε καὶ μὴ, διὰ τὸ πολλὰς τὴν εἰσο-
δον [πρόσδοον] τῶν πεπραγμένων (Lege πεπραγμένων, ἢ κι-
πράσαι) ἀποδεδομέναι αὐτοῖς τούτοις πλείονα τὴν τιμὴν.

λς'. Περὶ τῶν ἀλογισαμένων ἢ καὶ ἀλογισμένων
[Περὶ τῶν ἀλογῶς διαγόντων ἢ διάγονται] ὅσοι πρὶν εἰ-
κοσαετῆς γενέσθαι, ἡμάρτων, πέντε καὶ δέκα ἔτεσιν ὑπο-
πιστῶντες, κοινωνίας τυγχάνεωσαν τῆς εἰς τὰς προσευ-
χάς. Εἴτα ἐν τῇ κοινωνίᾳ διατελέσαντες ἑπτὰ πέντε, τότε
καὶ τῆς προσφορᾶς ἐρακτίσθωσαν. Ἐξαετῆσθω δὲ αὐτῶν
καὶ ὁ ἐν τῇ ὑποπτώσει βίος, καὶ οὕτως τυγχάνεωσαν τῆς
φιλανθρωπίας. Εἰ δὲ τινες κατακόρως ἐν τοῖς ἁμαρτήμασι
γενάσασιν, τὴν μακρὰν ἐχέτωσαν ὑπόπτωσιν. Ὅσοι δὲ
ὑπερβάντες τὴν ἕλιαν ταύτην, καὶ γυναῖκας ἔχοντες,
πρεπετώκασιν τῷ ἁμαρτήματι, πέντε καὶ εἴκοσι ἔτη
ὑποπιστέωσαν [ὑποπιστῶντες], καὶ κοινωνίας τυγχάνε-
ωσαν τῆς εἰς τὰς προσευχάς, εἴτα ἐκτελέσαντες πέντε
ἔτη ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν εὐχῶν, τυγχάνεωσαν τῆς προσ-
φορᾶς. Εἰ δὲ τινες καὶ γυναῖκας ἔχοντες, καὶ ὑπερβάντες
τὴν πεντηκονταετήν χρόνον ἡμάρτων, ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τοῦ
βίου τυγχάνεωσαν τῆς κοινωνίας.

λζ'. Τοὺς ἀλογισαμένους καὶ λεπρούς ὄντας, ἤτοι λε-
πρώσαντας, τοὺτους προστάξεν ἢ ἅγια σύνοδος, εἰς
τοὺς χειμαζομένους εὐχέσθαι.

λη'. Εἰ τινες ἐπίσκοποι κατασταθίντες, καὶ μὴ δεχθέν-
τες ὑπὸ τῆς παροικίας ἐκείνης, εἰς ἣν ὀνομάσθησαν, ἐτί-
ραις βούλονται παροικίας ἐπιέναι, καὶ βιάζεσθαι τοὺς
καθεστῶτας, καὶ στίσεις κινεῖν παρ' αὐτῶν, τοὺτους ἀπο-
μίζεσθαι. Ἐὰν μὲν τοὶ βούλονται εἰς τὸ πρεσβυτέριον καθί-
ζεσθαι, εἴνα ἦσαν πρότερον πρεσβύτεροι, μὴ ἀποβάλλε-
σθαι αὐτοὺς τῆς τιμῆς. Ἐὰν δὲ διαστασιάζωσι πρὸς τοὺς καθ-
εστῶτας ἐκεῖ ἐπισκόπους, ἀφαιρεῖσθαι αὐτοὺς καὶ τὴν τι-
μὴν τοῦ πρεσβυτερίου, καὶ γίνεσθαι αὐτοὺς ἐκκληρύκτους.

λθ'. Ὅσοι παρηνίαν ἐπαγγελλόμενοι, ἀθετοῦσι τὴν ἐπαγ-

A eo quod eis episcopus hoc concesserit. Si qui autem
tacuerint, et in ordinatione, ut ita manerent, sus-
cepti sunt, postea ad nuptias venerint, ii a diaconatu
cessent.

XXXI. — 11. Desponsatas puellas, et ab aliis pos-
tea raptas, placuit iis reddi quibus desponsate fue-
rant, etiam si vim passæ sunt.

XXXII. — 12. Eos qui ante baptismum immolave-
runt, et postea baptizati sunt, placuit ad ordinem
provehi, ut qui abluti sunt

XXXIII. — 13. Chorepiscopis non licere, presby-
teros vel diaconos ordinare. Sed nec presbyteris ci-
vilitatis, sine litteris episcopi, in aliena parocchia ali-
quid agere.

XXXIV. — 14. Hi qui in clero sunt, presbyteri,
B vel diaconi, et a carnibus abstinent: placuit eas
quidem attingere, et sic, si voluerint, ab eis absti-
nere (Sic). Si autem noluerint olera quæ cum carnibus
coquuntur, comedere, et canonici non cedant, ab or-
dine cessare.

XXXV. — 15. De his quæ pertinent ad dominicum,
quæcumque cum episcopus non esset, presbyteri ven-
diderint, dominicum revocare: in iudicio autem
episcopi esse, an oporteat pretium recipi, an non,
propterea quod sæpe rerum venditarum redditus ma-
jus pretium his ipsis reddiderit.

XXXVI. — 16. De his qui irrationabiliter versati
sunt, vel versantur, quicumque ante xx annum pec-
carunt, postquam annis quindecim substrati fuerint,
communione orationis assequantur. Deinde cum in
C illa communione quinque annis perseveraverint, tunc
etiam oblationem attingant. Discutiatur autem et
vita eorum, qualis in substratione fuerit, et ita hu-
manitatem consequantur. Quod si qui perseverantius
his peccatis adhæserint, hi longiorem substrationem
habeant. Quicumque autem hanc ætatem transgressi,
et habentes uxores in hoc peccatum inciderunt, vi-
ginti quinque annis substrati, communionem oratio-
nis assequantur. Deinde cum in orationis commu-
nionem quinque annos peregerint, oblationem asse-
quantur. Si qui autem et uxores habentes, et quin-
quagesimum annum transgressi peccaverunt, in vitæ
exitu communionem assequantur.

XXXVII. — 17. Eos qui irrationabiliter versati sunt,
et qui leprosi sunt, vel fuerunt, præcepit sancta syno-
D dus inter eos orare qui spiritu periclitantur immundo.

XXXVIII. — 18. Si qui episcopi constituti, nec
suscepti ab illa parocchia in qua nominati fuerunt,
alias voluerint parocchias invadere, et iis qui consti-
tuti sunt vim afferre, et seditiones adversus illos
excitare, hos abjici placuit. Si autem voluerint in
presbyterio residere, in quo prius erant presbyteri,
ipsos honore non moveri. Quod si etiam seditiones
concitaverint adversus eos qui illic constituti sunt,
episcopos, presbyterii quoque honore illos privari et
abducatos effici.

XXXIX. — 19. Quicumque virginitatem promitten-

* Hic canon in gravi mendo cubare videtur. Qui,
si latine versioni fides, ita aut alio simili modo esset

correctendus... ἀλλὰ μὴδὲ πρεσβυτέρους. ἄγειν τι ἐν
ἐτ. τ. α. ΕΔΙΤ.

γελίαν, τὸν τῶν διγάμων ὄρον ἐκπληρῶσασιν. τὰς μὲν τοι συνερχομένας παρθένους τισὶν, ὡς ἀδελφὰς, ἐκώλυσαμεν.

μ'. Ἐὰν τις γυνὰ μοιχευθῆ, ἢ μοιχεύσῃ τις, ἐν ἑπτὰ ἔτεσιν δοκιμῆ αὐτὸν τοῦ τελείου τυχεῖν, κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας.

μα'. Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐκπορνευουσῶν, καὶ ἀναρουσῶν τὰ γενόμενα, καὶ σπουδαζουσῶν φθόρια ποιεῖν ὁ μὲν πρότερος ὄρος, μέχρις ἐξόδου ἐκώλυσεν, καὶ τούτω συντίθενται [Subaud. τισίς]. φιλανθρωπότερον δέ τι εὐφραντες, ὠρίσαμεν δεκαετὴ χρόνον κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς ὠρισμένους.

μβ'. Περὶ ἰκυσίων φόνων (Sic pro φονίων), ὑποπίπτουσιν μὲν, τοῦ τελείου δὲ ἐν τῷ τέλει τοῦ βίου καταξυσθῶσιν.

μγ'. Περὶ ἀκυσίων φόνων, ὁ μὲν πρότερος ὄρος ἐν ἐπιταξίᾳ κελεύει τοῦ τελείου μετασχεῖν, κατὰ τοὺς ὠρισμένους βαθμοὺς. Ὁ δὲ δεύτερος, τὸ πενταετὴ χρόνον πληρῶσας.

μδ'. Οἱ καταματευόμενοι καὶ ταῖς συνήθειαις τῶν ὀνῶν κατακλιθεῖντες [ἐξακολουθεῖντες], ἢ εἰσαγωγίως τινὰς εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους ἐπι ἀνευρέσει φαρμακείων, ἢ καὶ καθάρσει, ὑπὸ τίν κανόνα πιστέψωσιν τῆς πενταετίας κατὰ τοὺς βαθμοὺς ὠρισμένους· τρία ἔτη ὑποπτώσας, καὶ δύο ἔτη εὐχῆς χωρὶς προσφορᾶς.

με'. Μνηστευόμενός τις κόρη, προσεφθάρη τῇ ἀδελφῇ [προσεφθίρει τὴν ἀδελφὴν] αὐτῆς, ὡς καὶ ἐπιφορῆσαι αὐτῆν, ἔγνων δὲ τὴν μνηστὴν μετὰ ταῦτα. ἢ δὲ φθάρῃσα ἀπέβητο· οἱ συνειδότες ἐκελεύσθησαν ἐν δεκαετίᾳ [δέκα ἔτεσιν] δεχθῆναι εἰς τοὺς συνεστῶτας κατὰ τοὺς ὠρισμένους βαθμοὺς.

A tes, irritam faciunt sponsionem, si digamorum definitionem impleant. Virgines autem, quæ tanquam sorores cum quibusdam habitant, prohibemus.

XL. — 20. Si alicujus uxor adulterium commiserit, vel ipse adulterium commiserit, septennio oportet eum perfectionem assequi, secundum gradus qui eo deducunt.

XLI. — 21. De mulieribus quæ fornicantur, et partus suos perimunt, et medicamentis abortionis faciendis student: prior quidem definitio usque ad vitæ exitum prohibebat, et ei quidam assentiuntur: humanius autem agentes, definimus ut decennium per gradus præfinitos impleant.

XLII. — 22. Qui voluntarie homicidium commiserunt, supplices quidem substernantur: in exitu autem vitæ perfectione digni habeantur.

XLIII. — 23. Qui non sponte nec voluntate homicidium commiserunt, prior quidem definitio post septennium perfectionem consequi præcipit, secundum præfinitos gradus: secunda vero, quinquennii tempus implere.

XLIV. — 24. Qui divinationes expetunt, et consuetudines gentium subsequuntur, aut in domos suas hujusmodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte magica, aut expiandi causa, in canonem quinquennii incidunt, secundum gradus definitos: tres annos jaceant, duos communicent in oratione sine oblatione.

XLV. — 25. Quidam sponsam habens, sororem ejus corrumpit, ita ut et ipsa conciperet, sponsam autem postea duxit, illa vero quæ corrupta est, necem sibi intulit. Hi qui conscii fuerunt, jussi sunt decem annis inter eos qui consistunt, recipi, secundum gradus definitos.

CONCILII NEOCÆSARIENSIS

CANONES XIV (An. Chr. 314).

Qui quidem sunt Ancyrans posteriores, Nicænis vero antiquiores.

μα'. Πρεσβύτερος ἴαν γήμη, τῆς τάξεως αὐτὸν μετατίθεσθαι. Ἐὰν δὲ παρνήσῃ ἢ μοιχεύσῃ, ἐξωθεῖσθαι αὐτὸν τέλος, καὶ ἄγασθαι αὐτὸν εἰς μετόνοια.

μβ'. Γυνὴ ἴαν γήμηται δύο ἀδελφοῖς, ἐξωθεῖσθαι μέχρι θανάτου, πλὴν ἐν τῷ θανάτῳ εἰπούσα, ὡς ὑγιάνουσα λύσει τὴν γάμον, διὰ τὴν φιλανθρωπίαν ἔξει τὴν μετόνοια. Ἐὰν δὲ τελευτήσῃ γυνὴ ἐν τοιοῦτῳ γάμῳ οὕτω, ἦτοι ὁ ἀνὴρ, δυσχερὲς τῷ μέιναντι ἢ μετόνοια.

μγ'. Περὶ τῶν κλειστοῦ γάμοις περιπεπτότων, ὁ μὲν χρόνος σαφὲς ὁ ὠρισμένος, ἢ δὲ ἀναστροφή καὶ ἡ πίστις αὐτῶν συντίμει τὸν χρόνον.

μδ'. Ἐὰν πρόθηται τις, ἐπιθυμῆσας γυναῖκος, συγκαθηυθῆσαι μετ' αὐτῆς [αὐτῆ], μὴ ἔλθῃ δὲ εἰς ἔργον αὐτοῦ ἢ ἐπιθυμίας, φαίνεται ὅτι ὑπὸ τῆς χάριτος ἐβρόύθη.

νε'. Καταχούμενος ἴαν εἰσερχόμενος εἰς τὸ κυριακὸν ἐν τῇ τῶν καταχουμένων τάξει στάση, οὗτος δὲ ἀμαρτάνων, ἴαν μὲν γόνυ κλίνων, ἀκροάσθω μνητέτι ἀμαρτάνων. Ἐὰν δὲ καὶ ἀκροώμενος ἔτι ἀμαρτάνῃ, ἐξωθεῖσθω.

XLVI. Presbyter si uxorem duxerit, ordine suo moveatur; si autem fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, penitus extrudatur, et ad poenitentiam redigatur.

XLVII. Mulier si duobus fratribus nupserit, abjiciatur usque ad mortem; verumtamen in morte, si promiserit quod ubi convaluerit, solvet matrimonium, propter humanitatem, poenitentiam habebit. Sed si mortua fuerit mulier, in hujusmodi conjugio existens, vel ejus maritus, difficilis erit poenitentia remanenti.

XLVIII. De iis qui in plurimas nuptias incidunt, tempus quidem definitum manifestum est: conversio autem ac fides ipsorum tempus contrahit.

XLIX. Si quis mulierem concupiscens, proposuerit cum ea concumbere, ejus autem desiderium ad opus non venerit, videtur esse gratia servatus.

L. Catechumenus si in dominicum ingrediens, in ordine catechumenorum steterit, is autem peccat: si genu quidem flectens, audiat non amplius peccans: sin autem etiam audiens peccet, expellatur.

να'. Παρὶ κρυφροσύνης, ὅτι δεῖ φωτίζεσθαι ὅποτε βού- A
λται. Οὐδὲν γὰρ ἐν τούτῳ κοινῶναι ἢ τίποτεσιν τῶν τειτο-
μένων διὰ τὸ, ἐκάστου ἰδίου τὴν προαίρεσιν τὴν ἐπὶ τῇ
ὀμολογίᾳ δείκνυσθαι.

νε'. Πρεσβύτερον εἰς γάμους δεγμαίνοντων μὴ ἐστιᾶ-
σθαι, ἐπεὶ μετάνοιαν αἰτούντος τοῦ δεγμένου, τίς ἐσται ὁ
πρεσβύτερος, ὁ διὰ τῆς ἐστιᾶσεως συγκατατιθέμενος τοῖς
γάμοις;

νγ'. Γυνὴ τινος μοιχευθεῖσα λαϊκοῦ ὄντος, ἐὰν ἐλέγχθῃ
φανερῶς, ὁ τοιοῦτος εἰς ὑπαρесиᾶν ἐλθεῖν οὐ δύναται.
Ἐὰν δὲ καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν μοιχευθῇ, ὀφείλει ἀπο-
λύσαι αὐτήν. Ἐὰν δὲ συζῆ, οὐ δύναται ἔχσθαι τῆς ἐγ-
χειρ σθείσης αὐτῆς ὑπαρесиᾶς [διακονίας].

νεδ'. Πρεσβύτερος, ἐὰν προημαρτηκῶς σώματι προα-
χθῆ, καὶ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡμαρτεν πρὸ τῆς χειροτονίας· B
μὴ προσφερέτω, μένων ἐν τοῖς λοιποῖς, διὰ τὴν ἄλλαν
σπουδὴν. Τὰ γὰρ λοιπὰ [πολλὰ] ἀμαρτήματα ἔφασκον οἱ
πολλοὶ καὶ τὴν χειροθεσίαν ἀφίεναι. Ἐὰν δὲ αὐτὸς μὴ
ἁμολογήῃ, ἐλεγχθῆναι δὲ φανερῶς μὴ δυναθῆ, ἐπ' αὐτῆ
ἐκείνῳ ποιῆσθαι τὴν ἐξουσίαν.

νεε'. Ὁμοίως καὶ διάκονος εἰ ἐν τῷ αὐτῷ ἀμαρτήματι
περιπέσῃ, τὴν τοῦ ὑπερέτου τάξιν ἐχέτω.

νες'. Πρεσβύτερος πρὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μὴ χειρο-
τονισθῶ, ἐὰν καὶ πάνυ ἢ ὁ ἀνθρώπος ἀξίος, ἀλλὰ ἀποτα-
ρῆσθω. Ὁ γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ τριακιστῷ
ἔτει ἐφωτίσθη [ἑβαπτίσθη], καὶ ἤρξατο διδάσκειν

νεζ'. Ἐὰν νοσῶν τις φωτισθῇ, εἰς πρεσβύτερον [πρεσβυ-
τερῖον] ἀγασθαι οὐ δύναται, οὐκ ἐκ προαιρέσεως γὰρ ἢ
πίστις αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης· εἰ μὴ τάχα διὰ τὴν μετὰ C
ταῦτα αὐτοῦ σπουδὴν καὶ πίστιν, καὶ διὰ σπάνιν ἀν-
θρώπων.

νη'. Ἐπιχώριοι πρεσβύτεροι ἐν τῷ κυριακῷ τῆς πό-
λεως προσφέρουν οὐ δύναται, παρόντος ἐπισκόπου ἢ
πρεσβυτέρου πόλεως, οὔτε μὴν ἄρτον διδοῖναι ἐν εὐχῇ,
οὐδὲ ποτίριον· ἐὰν δὲ ἀπέσι, καὶ εἰς εὐχὴν κληθῆ μόνος,
δίδωσιν. Οἱ δὲ χωρεπίσκοποι, εἰ μὴ ἐν εἰς τύπον τῶν
ἐβδομηκοντα, ὡς δὲ συλλειτουργοὶ, διὰ τὴν σπουδὴν εἰς
τοὺς πτωχοὺς, προσφέρουσι τιμώμενοι.

νηθ'. Διάκονοι ἑπτὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ τὸν κανόνα,
κἂν πάνυ μεγάλη εἴη ἡ πόλις· περὶ τῆσιν δὲ ἄπο τῆς βί-
βλου τῶν πράξεων.

* Non video quomodo constare possit phrasis cum hoc participio feminino. Forte legendum *πεισθήσεται*,
vel, *πεισθήση*. EDIT.

CONCILII GANGRENSIS

CANONES XX (An. Chr. 325).

ξ. Ἐἴ τις τὸν γάμον μέμφοιτο, καὶ τὴν καθιδύουσαν D
μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, οὖσαν πιστὴν καὶ εὐσεβῆ καὶ
εὐλαβῆ, βδελύσσοιτο ἢ μέμφοιτο, ὡς ἂν μὴ δυναμίνην
εἰς βρασιλίαν εἰσελθεῖν, ἀνάθεμα ἔστω.

ξα. Ἐἴ τις ἐσθίωντα κρέα, χωρὶς αἵματος, καὶ εἰδωλο-
θύτου καὶ πικταῦ, μετ' εὐλαθείας καὶ πίστεως, κατα-
κρίνει, ὡς ἂν διὰ τὸ μεταλαμβάνειν, ἐπίδικα μὴ ἔχοντα,
ἀνάθεμα ἔστω.

LI. De ea quæ uterum gerit, quod oporteat eam
baptizari quando voluerit. Nihil enim in hoc, ea quæ
parit, nascenti communicat, quia proprium unius-
cujusque propositum in confessione ostendatur.

LII. Presbyter in digamorum nuptiis ne convive-
tur. Cum enim penitentiam requirat digamus, quis
erit presbyter qui illas nuptias isto convivio com-
probet?

LIII. Si alicujus uxorem, cum esset laicæ, adu-
teratam fuisse evidenter fuerit comprobatum, talis ad
ministerium venire non potest. Sin autem etiam
post ordinationem adulterata fuerit, dimittere eam
convenit. Quod si cum illa convixerit, non potest si-
bi commissum ministerium habere.

LIV. Si presbyter qui corporale peccatum admise-
rit, promotus fuerit, et confessus fuerit, quod ante
ordinationem peccaverit: non offerat, manens in
aliis, propter aliud ejus vitæ studium; reliqua enim
peccata dixerunt multi per manus impositionem
tollī. Quod si ipse non constetur, aperte autem
convinci non potuerit, potestatis suæ judicio relin-
quatur.

LV. Similiter et diaconus, si in idem peccatum
inciderit, ministri ordinem habeat.

LVI. Presbyter ante triginta annos non ordinetur,
etiāsi valde dignus fuerit, sed hoc tempus obser-
vet. Dominus enim Jesus Christus trigesimo anno
baptizatus est, et cœpit docere

LVII. Si quis in morbo constitutus illuminatus fue-
rit, ad honorem presbyterij promoveri non potest:
fides enim ejus non est ex proposito, sed ex neces-
sitate: nisi forte propter sequens ejus studium et fi-
dem, atque hominum raritatem.

LVIII. Regionarii presbyteri, in dominico civitatis
offerre non possunt, præsentē episcopo, vel presby-
teris urbis, neque panem dare in oratione, neque cali-
cem; sin autem absint, et ad orationem solus vo-
catus fuerit, dare poterit. Chorepiscopi autem, sunt
quidem ad exemplum septuaginta, ut autem commi-
nistri, propter studium in pauperes, offerunt ho-
norati.

LIX. Diaconi septem esse debent secundum cano-
nem, etiāsi sit magna civitas: ejus autem rei fidem
faciet liber Actorum (Act. vi).

LX. — 1. Si quis nuptias accuset, et dormientem
cum viro suo, fidelem piamque ac religiosam, dete-
stetur ac vituperet, quasi non possit in regnum Dei
introire, anathema sit.

LXI. — 2. Si quis carnem edentem, absque san-
guine, et idolis immolato et suffocato, cum pietate
et fide, condemnat, uti spem non habentem, propter
hujusmodi perceptionem, anathema sit.

εβ'. Εἰ τις δούλον προφάσει θεοσεβείας διδάσκει κατα-
 γρονθῶν δεσπότην, καὶ ἀναχωρεῖν τῆς ὑπηρεσίας, καὶ μὴ
 μετ' εὐνοίας καὶ πάσης τιμῆς τῷ ἑαυτοῦ δεσπότη ἔξυπη-
 ρεῖσθαι, ἀνάθεμα ἔστω.

εγ'. Εἰ τις διακρίνοιο παρά πρεσβυτέρου γεγαμηκός, ὡς
 μὴ χρεῖται λειτουργήσαντος αὐτοῦ προσφορᾶς μετα-
 λαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω.

εδ'. Εἰ τις διδάσκει τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ εὐκαταφρόνητον
 εἶναι, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ συναΐεις, ἀνάθεμα ἔστω.

εε'. Εἰ τις παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἰδίᾳ ἐκκλησιάζει, καὶ
 καταφρονῶν τῆς ἐκκλησίας, τὰ τῆς ἐκκλησίας εἶλοιο πράτ-
 τειν μὴ συνόντος τοῦ πρεσβυτέρου κατὰ γνώμην τοῦ
 ἐπισκόπου, ἀνάθεμα ἔστω.

ες'. Εἰ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικῆς εἶλοιο λαμβά-
 νει, ἢ δίδουσι ἔξω τῆς ἐκκλησίας παρὰ γνώμην τοῦ ἐπι-
 σκόπου ἢ τοῦ ἐγκρατευσμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ
 γνώμης αὐτοῦ εἶλοιο πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.

εζ'. Εἰ τις δίδου ἢ λαμβάνου καρποφορίαν παρεκτὸς τοῦ
 ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου εἰς οἰκονομίαν εὐποίας,
 καὶ ὁ δίδους, καὶ ὁ λαμβάνων, ἀνάθεμα ἔστω.

εη'. Εἰ τις καρθενοῖο ἢ ἐγκρατεῦοιο, ὡς ἂν βδελύτ-
 των τῶν γάμων [βδελυττόμενος τὸν γάμον] ἀναχωρήσας,
 καὶ μὴ διὰ τοῦ [δι' αὐτὸ τὸ] καλὸν καὶ ἅγιον τῆς καρθη-
 νίας, ἀνάθεμα ἔστω.

εθ'. Εἰ τις τῶν καρθενεύοντων διὰ τὸν κύριον, κατεπι-
 αίροιο τῶν γεγαμηκῶν, ἀνάθεμα ἔστω.

εθ'. Εἰ τις καταφρονοῖο τῶν ἐκ πίστεως ἀγάπας ποιούν-
 των, καὶ διὰ τιμὴν τοῦ κυρίου συγκαλούντων τοὺς ἀδελ-
 φούς, καὶ μὴ εἶλοιο κοινωνεῖν τοῖς κλήσεσι, διὰ τὸ ἔξυτε-
 λίζειν τὸ γινόμενον, ἀνάθεμα ἔστω.

εθ'. Εἰ τις ἀνδρῶν διὰ νομιζομένην ἄσκησιν περιβο-
 λῶν χρεῖται [κίχρηται], καὶ ὡς ἂν ἐκ τούτου τὴν δικαιο-
 σύνην ἔχων, καταφρονοῖο τῶν μετ' εὐλαθείας τοὺς
 βήρους φοροῦντων, καὶ τῇ ἄλλῃ κοινῇ καὶ ἐν συνθείᾳ
 ὡς ἐσθῆτι πεχρημένον, ἀνάθεμα ἔστω.

εθ'. Εἰ τις γυνὴ διὰ νομιζομένην ἄσκησιν μεταβάλλου
 ἐμφύσημα, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσμα-
 τος, ἀνδρείων [ἀνδρῶν] ἀναλάβου [ἀναλαμβάνου], ἀνάθεμα
 ἔστω.

εθ'. Εἰ τις γυνὴ καταλιμπάνου τὸν ἄνδρα, καὶ ἀναχω-
 ρεῖο εἶλοιο, βδελυττομένη τὸν γάμον, ἀνάθεμα ἔστω.

εθ'. Εἰ τις καταλιμπάνου τὰ ἑαυτοῦ τέκνα, καὶ μὴ
 [μαθὲ] τεκνοτροφεῖ, καὶ τὸ ὅσον ἑαυτῷ [ἐφ' ἑαυτῷ] πρὸς
 θεοσεβείαν τὴν προσήκουσαν ἀνάγοιο [ἄγει], ἀλλὰ προφά-
 σει τῆς ἀσπίσεως ἀελοῖο, ἀνάθεμα ἔστω.

εθ'. Εἰ τις τέκνα γονέων, μάλιστα πιστῶν, ἀναχωροῖο
 προφάσει θεοσεβείας, καὶ μὴ τὴν καθήκουσαν τιμὴν τοῖς
 γονέοις ἀπονέμοιο, προτιμωμένους διλονότι παρ' αὐτοῖς
 τῆς θεοσεβείας, ἀνάθεμα ἔστω.

εθ'. Εἰ τις γυναικῶν διὰ νομιζομένην ἄσκησιν [θεοσε-
 βείαν] ἀποκείροιο τὰς κόμας, ἄς ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς ὑπό-
 μνησιν τῆς ὑποταγῆς, ὡς ἀναλύουσα [παρὰλύουσα] πρὸς
 σταγμα τῆς ὑποταγῆς, ἀνάθεμα ἔστω.

εθ'. Εἰ τις διὰ νομιζομένην ἄσκησιν ἐν τῇ κυριακῇ νη-
 στεῖα, ἀνάθεμα ἔστω.

εθ'. Εἰ τις τῶν ἀσκουμένων, χωρὶς σωματικῆς ἀνάγ-

LXII. — 3. Si quis servum, divini cultus prætextu,
 dominum contemnere doceat, et ab ejus obsequio
 discedere, nec ei bona fide et omni honore servire,
 anathema sit.

LXIII. — 4. Si quis discernit presbyterum conju-
 gatum, quasi non oporteat, eo ministrante, ejus
 oblationi communicare, anathema sit.

LXIV. — 5. Si quis docet domum Dei contemnen-
 dam esse, et conventus qui in ea celebrantur, ana-
 thema sit.

LXV. — 6. Si quis extra ecclesiam privatim con-
 ciones habet: et Ecclesiam contemnens, quæ sunt
 Ecclesiæ vult agere, non astante presbytero cum
 voluntate episcopi, anathema sit.

LXVI. — 7. Si quis ecclesiasticas fructuum obla-
 tiones extra ecclesiam accipere aut dare voluerit,
 præter consensum episcopi, vel ejus cui hujusmodi
 officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere
 consilio, anathema sit.

LXVII. — 8. Si quis dederit vel acceperit fructuum
 oblationes, præter episcopum, vel eum qui constitu-
 tus est ad dispensationem beneficentiæ: et qui dat,
 et qui accipit, anathema sit.

LXVIII. — 9. Si quis virginitatem custodiens aut
 continentix studens, velut abhorrens nuptias, sece-
 dat, non ideo quia sancta sit virginitas, neque pro-
 pter ipsum virginitatis bonum, anathema sit.

LXIX. — 10. Si quis virginitatem servans propter
 Dominum, se supra conjugatos extollat, anathema sit.

LXX. — 11. Si quis illos despicit, qui agapas ex
 fide faciunt, et propter honorem Domini convocant
 fratres, et noluerit hujusmodi vocationibus commu-
 nicare, parvipendens quod agitur, anathema sit.

LXXI. — 12. Si quis vir, ob eam quæ existima-
 tur pietatis exercitationem, utatur peribolæo, hoc
 est amictu pallii: et velut in hoc justitiam consti-
 tuens, condemnet eos qui cum pietate beris et alia
 communi solitaque veste utuntur, anathema sit.

LXXII. — 13. Si qua mulier, propter eam quæ
 existimatur pietatis exercitationem, vestem mutet,
 et pro solita veste muliebri, virilem sumat, ana-
 thema sit.

LXXIII. — 14. Si qua mulier a marito suo divertat,
 et secedere velit, nuptias abhorrens, anathema sit.

LXXIV. — 15. Si quis filios suos deserat, et eos
 non alat, et quantum in se est ad pietatem et debi-
 tum Dei cultum non instituat: sed exercitationis
 prætextu, negligit, anathema sit.

LXXV. — 16. Si qui filii secedant a parentibus,
 maxime fidelibus, divini cultus prætextu, debitumque
 parentibus honorem non exhibeant, præposito vide-
 licet apud ipsos divino cultu, anathema sit.

LXXVI. — 17. Si qua mulier, propter eam quæ
 existimatur pietatis exercitationem, comam tondeat,
 quam Deus ei dedit in memoriam subjectionis, ut
 quæ subjectionis præceptum dissolvat, anathema sit.

LXXVII. — 18. Si quis, ob eam quæ existimatur
 pietatis exercitationem, Dominico die jejumat, ana-
 thema sit.

LXXVIII. — 19. Si quis eorum, qui pietatis exer-

κῆς ὑπερῆρανεύοιτο, καὶ τὰς παραδεδομένας νηστείας εἰς τὸ κοινόν, καὶ φυλασσομένας ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας παραλύει, ἀποκυροῦντος [Ζον. ὑποκυροῦντος] ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, ἀνάθεμα ἔστω.

οδ'. Εἰ τις αἰτίῳ [αἰτίαι] ὑπερῆραν διατίσει κεραιμένοι, καὶ βδελυσομένοι τὰς συνάξεις τῶν μαρτύρων, ἢ τὰς ἐν αὐτοῖς γινόμενας λειτουργίας, καὶ τὰς μνήμας αὐτῶν, ἀνάθεμα ἔστω.

CONCILII ANTIOCHENI

CANONES XXV (An. Chr. 341).

π'. Πάντας τοὺς τολμῶντας παραλύει [παραβαίνει] τὸν ὄρον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ συγκλησίας ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς εὐσεβείας τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, περὶ τῆς ἁγίας ἑορτῆς τοῦ σωτηριώδους πάτχα, ἀκοινωνήτους, καὶ ἀποβλήτους εἶναι τῆς ἐκκλησίας, εἰ ἐπιμένουν φιλονεικότερον ἐνστάμενοι πρὸς τὰ καλῶς δεδογμένα. Καὶ ταῦτα εἰρήσθω περὶ τῶν λακῶν. Εἰ δὲ τις τῶν προϊστάτων τῆς ἐκκλησίας, ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον τολμήσει ἐπὶ διαστροφή τῶν λαῶν καὶ ταραχῇ τῶν ἐκκλησιῶν, ἰδιάζει καὶ μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιτελεῖν τὸ πάσχα, τοῦτον ἢ ἄγ' αὖ συνόδος ἐντεῦθεν ἤδη ἀλλότριον ἔκρινε τῆς ἐκκλησίας, ὡς οὐ μόνον ἑαυτῷ ἁμαρτίας, ἀλλὰ πολλοῖς διαφθορᾶς καὶ διαστροφῆς γινόμενον αἴτιον' καὶ οὐ μόνον τοὺς τοιοῦτους καθαιρεῖ τῆς λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τολμῶντας τοῦτοις κοινωνεῖν μετὰ τῶν καθαιρεσιν. Τοὺς δὲ καθαιρεθέντας ἀποστρεῖσθαι καὶ τῆς ἔξωθεν τιμῆς, ἧς ὁ ἅγιος κανὼν καὶ τὸ τοῦ θεοῦ ἱερατεῖον μετέληφεν.

πα'. Πάντας τοὺς εἰσιόντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ τῶν ἱερῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ κοινωνούντας δὲ εὐχῆς ἅμα τῷ λαῷ, ἢ ἀποστρεφόμενους τὴν μετάληψιν τῆς εὐχαριστίας κατὰ τινὰ ἀτάξιν, τοῦτους ἀποβλήτους γίνεσθαι τῆς ἐκκλησίας, ἔω; ἂν ἐξομολογησάμενοι καὶ δειξάντες καρποὺς μετανοίας, καὶ παρακαλέσαντες, τυχεῖν δυνηθῶσι συγκλήσεως. Μὴ εἶναι δὲ κοινωνεῖν τοῖς ἀκοινωνήτοις μηδὲ κατ' οἶκον συνελθόντας συνεύχεσθαι τοῖς μὴ τῆς ἐκκλησίας συνευχομένοις, μηδὲ ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ὑποδέχεσθαι τοὺς ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ μὴ συναγομένους. Εἰ δὲ φανερῶς τις τῶν ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων, ἢ τις τοῦ κανόνος τοῖς ἀκοινωνήτοις κοινωνῶν, καὶ τοῦτον ἀκοινωνῆτον εἶναι, ὡς ἂν συγχίοντα τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας.

πε'. Εἰ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὄλος τῶν τοῦ ἱερατείου τις καταλιπὼν τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, εἰς ἑτέραν ἀπέβη, ἔπειτα παντελῶς μεταστὰς, διατρίβειν ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ περιῶται ἐπὶ πολλῷ χρόνῳ, μηκέτι λειτουργεῖν, εἰ μάλιστα κλοῦντι τῷ ἐπισκόπῳ τῷ ἰδίῳ καὶ ἐπανελθεῖν εἰς τὴν παροικίαν τὴν ἑαυτοῦ παραινῶντι μὴ ὑπακούει. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένῳ τῇ ἀτάξιᾳ, παντελῶς αὐτὸν καθαιρεῖσθαι τῆς λειτουργίας, ὡς μηκέτι χώραν ἔχειν ἀποκαταστάσεως. Εἰ δὲ καθαιρεθέντα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν δέχοιτο ἕτερος ἐπίσκοπος, κηκεῖνον ἐπιειμίας τυγχάνει ὑπὸ κοινῆς συνόδου, ὡς παραλύοντα τοὺς θεσμοὺς τοὺς ἐκκλησιαστικούς [τὸν θεσμὸν τῆς ἐκκλησίας].

A citationi student, absque necessitate corporis, insollescat, et tradita in commune jejunia et ab Ecclesia observata dissolvat, nimirum perfecta, quæ in eo est, ratiocinatione illa improbante, anathema sit.

LXXIX. — 20. Si quis superbo affectu utens, et abhorrens conventus martyrum, et sacra quæ in eis celebrantur, et eorum memorias, anathema sit.

B LXXX. — 1. Omnes qui audent dissolvere definitionem sanctæ et magnæ synodi, quæ Nicææ congregata est, in præsentia religiosissimi imperatoris Constantini, de sancto festo salutiferi Paschatis, excommunicatos et Ecclesia ejectos esse statuimus, si contentiosus adversus ea, quæ recte decreta sunt, perstiterint. Et hæc quidem de laicis dicta sint. Si quis autem eorum qui præsent Ecclesie, episcopus, vel presbyter, vel diaconus post hanc definitionem ausus fuerit, ad populorum subversionem et Ecclesiarum perturbationem seorsum agere, et Pascha cum Judæis celebrare, hunc sancta synodus abhinc alienum esse ab Ecclesia judicavit, ut qui non sibi solum peccati, sed et multis exitii et subversionis causa fuerit: et non solum eos a ministerio deponit, sed et eos, qui audent iis communicare post depositionem. C Depositos autem omni quoque extrinsecus honore privari, quem sanctus canon et Dei sacerdotium promeruit.

LXXXI. — 2. Omnes qui ingrediuntur in ecclesiam Dei, et sacras Scripturas audiunt, nec communicant in oratione cum populo, aut aversantur participationem sanctæ Eucharistiæ, per quamdam perversitatem, hos ab ecclesia ejici oportet, donec, postquam confessi fuerint, fructusque penitentia ostenderit, et imploraverint, veniam assequi possint. Non licere autem communicare cum excommunicatis, neque cum his orare qui in domibus convenientes, precibus Ecclesie non communicant, neque in alia ecclesia recipi, qui in alia ecclesia non convenient. Si quis autem ex episcopis, aut presbyteris vel diaconis, vel quilibet ex canone, excommunicatis communicare apparuerit, eum quoque esse excommunicatum, ut qui canonem Ecclesie confundat.

D LXXXII. — 3. Si quis presbyter vel diaconus, vel quis omnino ex sacerdotali ordine, suam paræciam deserens, in aliam abierit, deinde omnino commigrans, in alia paræcia multo tempore immorari conatur: ne amplius ministret, maxime si vocanti suo episcopo et ad suam paræciam regredi componenti exhortantique, non pareat. Si autem in perversitate perdurat, omnino a ministerio deponatur, ita ut nequaquam locum restitutionis inveniat. Si autem eum, qui propter hanc causam depositus est, alius episcopus susceperit, ille quoque a communi synodo coëreatur; ut qui ecclesiastica statuta dissolvat.

πγ. Εἴ τις ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου καθαιρεθείς, ἢ Ἀ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τολμῆσειεν τι πράξει τῆς λειτουργίας, εἴτε ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν προάγουσαν συνάθειαν, εἴτε ὁ πρεσβύτερος, εἴτε ὁ διάκονος, μακρὶ ἐξὼν εἶναι αὐτῷ, μηδ' ἐν ἑτέρᾳ συνόδῳ ἑλλίδα ἀποκαταστάσεως, μήτε ἀπολογίας χῶραν ἔχειν· ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ πάντας ἀποβάλλεσθαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα, εἰ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν τὴν κατὰ τῶν προειρημίνων ἐξενεχθεῖσαν, τολμῆσειεν αὐτοὺς κοινωνεῖν.

πδ. Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καταφρονήσας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἰδίου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἰδίᾳ συνήγαγεν, καὶ θυσιαστήριον ἔστησεν [ἐπίξῃς], καὶ τοῦ ἐπισκόπου προσκαλεσαμένου ἀπειθεῖν, καὶ μὴ βούλοτο αὐτῷ πείθεσθαι, μηδὲ ὑπακούειν· καὶ πρῶτον καὶ δεύτερον καλοῦντι, τοῦτο καθαιρεῖσθαι παντελῶς, καὶ B μακρὶ θεραπείας τυγχάνειν [τυχεῖν], μηδὲ δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν· εἰ δὲ παραμῖνοι θορυβῶν καὶ ἀνοστατῶν τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας ὡς στασιᾶς αὐτὸν ἐπιστρέφεισθαι.

πε. Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἀκείνωντος γέ- γων, μὴ πρότερον αὐτὸν παρ' ἑτέρων [ἑτέρου] δεχθῆναι, εἰ μὴ ὑπ' αὐτοῦ παραδεχθεῖται τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἢ συν- ὀδου γενομένης, ἀπακτίσας ἀπολογησεται, πείσας τε τὴν σύνοδον, καταδέξοιτο ἑτέραν ἀπόφασιν. Ὁ αὐτὸς δὲ ὄρος ἐπὶ λαϊκῶν καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κανόνι.

πς. Μηδὲνα ἀνευ ἱερνικῶν δίχεσθαι τῶν ξένων.

πζ. Μηδὲ πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ταῖς χώραις κανονι- κῆς ἐπιστολᾶς δοῶναι, ἢ πρὸς μόνους τοὺς γείτονας C ἐπισκόπους ἐπιστολᾶς ἐκπέμπειν· τοὺς δὲ ἀνεπιλήπτους χωρεπισκόπους, διδοῦναι ἱερνικᾶς.

πδ. Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδῆναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προστώτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἐκδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. Ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδὲν τε πράττειν περιττόν τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων· ὅπως αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνον ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει προοιάχ, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἐκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἑκάστην ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν, καὶ πρό- ρωπον ποιῆσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πάλιν ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, D καὶ μετὰ κρίσεως ἑκαστα διαλαμβάνειν, περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτὸν ἀνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

πθ. Τοὺς ἐν ταῖς κόμαις ἢ ταῖς χώραις, ἢ τοὺς καλου- μένους χωρεπισκόπους, εἰ καὶ χειροτονεῖν εἰς ἐπισκό- πων εὐλαβῆτες, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ εἰδῆναι τὰ ἑαυτῶν μέτρα, καὶ διοικεῖν τὰς ὑποκειμένας αὐτοῖς ἐκκλησίας, καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι φροντίδι καὶ κηδεμονίᾳ· καθι- στῆν δὲ ἀναγκάστας καὶ ὑποδιακόνους καὶ ἑπορχιστάς [ἑπορχιστάς], καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι προαγωγῇ, μήτε δὲ πρεσβύτερον μήτε διάκονον χειροτονεῖν τολμᾶν, δίχα τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐπισκόπου, ἢ ὑπόκεινται αὐτοῖς τε καὶ ἢ χώρα· εἰ δὲ τολμᾶσι· εἰ τις παραβῆται τὰ δεσθῆναι, καθι-

LXXXIII. — 4. Si quis episcopus a synode depo- situs, vel presbyter aut diaconus a proprio episcopo, ausus fuerit aliquid de ministerio agere, sive episco- pus, secundum præcedentem consuetudinem, sive presbyter, sive diaconus, nullam amplius in alia synodo spem restitutionis, neque defensionis locum ei habere liceat. Sed et omnes ei communicantes, ab Ecclesia abjiciantur, et maxime si postquam cognoverint sententiam adversus prædictos fuisse prolatam, eis communicare ausi fuerint.

LXXXIV. — 5. Si quis presbyter aut diaconus, contempto suo episcopo, ab Ecclesia seipsum segre- gaverit; et seorsum congregationem fecerit, et altare constituerit, et episcopo evocanti non acquieverit, nec ei obedire, nec morem gerere voluerit primo et secundo vocanti, is omnino deponatur, nec amplius remedium assequi, nec honorem suum accipere possit. Quod si permanserit turbas faciens et seditiones Ecclesiæ, is per externam sive sæcularem potestatem ut seditiosus coerceatur.

LXXXV. — 6. Si quis a proprio episcopo fuit ex- communicatus, ne prius ab aliis suscipiatur, quam suo reconcilietur episcopo vel synodo, quæ congregatur, accedens se defenserit, et persuasa synodo aliam sententiam retulerit. Hæc autem definitio ad- versus laicos, et presbyteros, et diaconos, omnesque qui sunt in canone observetur.

LXXXVI. — 7. Nullus peregrinorum sine pacificis suscipiatur.

LXXXVII. — 8. Nec presbyteri qui sunt in regio- nibus, dent canonicas epistolas, vel ad solos vicinos episcopos epistolas mittant. Chorepiscopi autem qui sunt irreprehensibiles, dent pacificas.

LXXXVIII. — 9. Episcopos, qui sunt in unaqua- que provincia, scire oportet episcopum qui metropoli præset, curam et sollicitudinem totius provinciæ suscipere: eo quod in metropolim undequaque concurrunt omnes qui habent negotia. Unde placuit, eum quoque honore præcedere: reliquos autem episcopos nihil extra ordinem vel ultra terminos suos agere secundum antiquum Patrum nostrorum canonem, qui hactenus obtinuit: aut ea tantum, quæ ad unius- cuiusque parœciam pertinent, et regiones quæ ei subsunt. Unumquemque enim episcopum potestatem habere suæ parœciæ, eamque administrare, pro suo quisque studio ac religione, et curam gerere totius regionis quæ suæ urbi subest. Ut ordinet presbyteros et diaconos, et cum iudicio singula disponat: et nihil ultra facere aggrediatur, sine metropolitano episco- po, neque ipse sine reliquorum sententia.

LXXXIX. — 10. Ii qui sunt in vicis et regionibus, vel qui chorepiscopi nominantur, etiamsi impostitionem manuum episcoporum acceperint, placuit sanctæ synodo ut suum modum sciant, et sibi subjectas ecclesias administrarent, earumque cura et modera- mine contenti sint: constituent autem lectores et subdiaconos, et exorcistas, et eorum promotioni sufficere existiment; presbyterum autem aut diaconum ordinare non audeant sine episcopo civitatis, cui ipse et regio subijcitur. Si quis autem ea quæ definita sunt,

απειθεῖσθαι αὐτὸν καὶ ἕως μετέχει τιμῆς ἡ χωρεπίσκοπον δὲ γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως, ἢ ὑπόκειται, ἐπισκόπου.

ζ'. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ ὅπως τοῦ κανόνος, ἄνευ γνώμης καὶ γραμμάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ κατὰ τὴν μητρόπολιν, ὀρμήσει πρὸς βασιλεῖα ἀπειθεῖν, τοῦτον ἀποκηρύττεσθαι καὶ ἀπόβλητον γίνεσθαι, οὐ μόνον τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀξίας, ἧς μετέχων τυγχάνει, ὡς παρενοχλεῖν τολμῶντα τὰς τοῦ θεοφιλιστάτου βασιλέως ἡμῶν ἀκοῆς [ἀκοαῖς] παρὰ τὸν θεσμὸν τῆς ἐκκλησίας. Εἰ δὲ ἀναγκαία καλοῖν χρεῖα πρὸς βασιλεῖα ὀρμῶν, τοῦτο πράττειν μετὰ σκέψεως καὶ γνώμης τοῦ κατὰ τὴν μητρόπολιν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπου, ἢ τῶν ἐν αὐτῇ, τοῖς τε τούτων γράμμασιν ἐφοδείξασθαι.

ζα'. Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθείς πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ἢ καὶ ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, ἐνοχλῶσαι τολμήσειε τῶς βασιλέως ἀκοῆς [ἀκοαῖς], διὸν ἐπιμείζονα ἐπισκόπων σύνοδος τρέπεσθαι, καὶ ἂ νομίζει δίκαια ἔχειν, προσαναφέρειν πλείοσιν ἐπισκόποις, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐξέτασιν τε καὶ ἐπίκρισιν ἐκδίχασθαι. Εἰ δὲ τοῦτον ὀλιγωρήσας, ἐνοχλήσειεν τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῦτον μηδὲ μίως συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, μηδὲ χώραν ἀπολογίας ἔχειν, μηδὲ ἔλπιδα μελλούσης ἀποκαταστάσεως προσδοκῶν.

ζβ'. Μηδὲνα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν, καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθείς ἀφ' ἑαυτοῦ διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρήχεται. Εἰ δὲ μηδενὸς καλούμενος ἀπίλοιο ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν· καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθηρημένον ἐντεῦθεν ἢ δὴ ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου.

ζγ'. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ τισιν ἐγκλήμασι κρινόμενος, ἔπειτα συμβαίει περὶ αὐτοῦ διαφωνεῖν τοὺς ἐν [ἐπι] τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπους, τῶν μὲν ἀθῶον τὸν κρινόμενον ἀποφαινόντων, τῶν δὲ ἑνοχον, ὑπὲρ ἀπυλλαγῆς πάσης ἀμφισβητήσεως, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον, ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινόντας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τοῦ παριστάμενον.

ζδ'. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ τισιν ἐγκλήμασι κατηγορηθείς, κριθεὶς ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, πάντες τε σύμφωνοι μίαν κατ' αὐτοῦ ἐξενέγκοιεν ψῆφον· τοῦτον μηδέτι παρ' ἑτέροις δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν.

ζε'. Εἴ τις ἐπίσκοπος σχολάζων ἐπὶ σχολάζουσιν ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιρρίψας, ὑφαρπάξῃ τὸν θρόνον διὰ τῆς συνόδου τελείας, τοῦτον ἀπόβλητον εἶναι, καὶ εἰ πᾶς ὁ λαὸς, ἐν ὑφαρπάσειν, εἴλωτο αὐτόν· τελείαν δὲ εἶναι τὴν εἶναι σὺν ὅδῳ, ἢ [εἰς ἡν] συμπάρεσσι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως.

ζς'. Εἴ τις ἐπίσκοπος χειροθεσίαν παρ' ἐπισκόπου λαβὼν, καὶ ὀρισθείς προστάται λαοῦ, μὴ καταδέχοιτο τὴν

A transgredi audeat, ipse quoque honore quem habet, privetur. Chorepiscopus autem fiat ab episcopo civitatis, cui subijcitur.

XC. — 11. Si quis episcopus vel presbyter, vel omnino ex canone, sine consensu et litteris episcoporum provinciae, et maxime metropolitani, ad imperatorem proficisci aggressus fuerit: is abdicetur et ejiciatur non solum a communione, sed etiam a dignitate, cujus particeps videtur existere: ut qui religiosissimi imperatoris nostri auribus molestiam afferre audeat contra statutum Ecclesiae. Si autem adire imperatorem necessaria causa exigat, hoc agatur cum deliberatione et sententia episcopi metropolitani provinciae, vel episcoporum qui sunt in eadem provincia, et cum eorum litteris proficiscatur.

B XCL. — 12. Si quis a proprio episcopo depositus, presbyter vel diaconus, vel episcopus a synodo, ausus fuerit imperatoris auribus molestiam afferre, cum oporteat ad majorem synodum converti, et jus quod se habere putat, ad plures episcopos referre, eorumque examinationem et iudicium suscipere. Si itaque his contemptis, imperatori molestus fuerit, is nulla venia dignus, neque sui defendendi locum habeat, nec spem restitutionis exspectet.

C XCII. 13. Nullus episcopus audeat ab una provincia in aliam transire, et ad promotionem ministerii aliquos in Ecclesia ordinare, nec si alios una secum inducat, nisi venerit litteris accersitus metropolitani, et episcoporum qui sunt cum ipso, in quorum regione accedit. Si autem nullo vocante, inordinate adveniat, ad aliquorum ordinationem, et ecclesiasticarum rerum, ad se non pertinentium, constitutionem, sint quidem irrita quae ab ipso geruntur: ipse vero suae perversitatis et praeter rationem factae aggressionis debitas poenas det, exinde scilicet a sancta synodo depositus.

C XCIII. — 14. Si quis episcopus de quibusdam criminibus iudicetur, deinde contingat episcopos provinciae de eo dissidere, illis quidem eum de quo fertur sententia, innocentem pronuntiantibus, his vero reum: pro tota componenda controversia, placuit sanctae synodo, ut episcopus metropolitanus e vicina provincia iudices alios convocet, qui controversiam tollant, et quod cum provinciae episcopis probatum fuerit, confirmet.

D XCIV. — 15. Si quis episcopus aliquorum criminum accusatus, ab omnibus provinciae episcopis condemnatus fuerit, et omnes unam consentientem adversus eum sententiam tulerint: is ne amplius ab aliis iudicetur: sed provinciae episcoporum firma maneat sententia.

XCv. — 16. Si quis episcopus vacans, in ecclesiam vacantem seipsum injiciens, arripuerit sedem absque perfecta synodo, hunc expellendum esse, etiamsi omnis populus, quem arripuit, eum elegerit. Perfecta vero synodus illa est, cui interest et metropolitanus episcopus.

XCVI. — 17. Si quis episcopus, accepta impositione manuum ab episcopo et populo praesens jussus,

λειτουργίαν, μηδὲ πειθοίτο ἀπίναί εἰς τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν, τοῦτον εἶναι ἀκοινώνητον, ἔστ' ἂν ἀνεγκασθεὶς καταδέξοιτο, [καταδέξῃται], ἢ ὀρίσοι τι περὶ αὐτοῦ ἡ τελεία σύνοδος τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐπισκόπων.

ζζ. Ἐἴ τις ἐπίσκοπος χειροτονηθεὶς εἰς παροικίαν μὴ ἀπέλθοι εἰς ἣν χειροτονήθη [ἐχειροτονήθη], οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ αἰτίαν, ἀλλ' ἥτοι διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν οὐκ ἐξ αὐτοῦ γενομένην, τοῦτον μετέχει τῆς τιμῆς καὶ τῆς λειτουργίας, μόνον μὴδὲν παρενοχλοῦντα ταῖς πράγμασι τῆς ἐκκλησίας, ἕνθα ἂν συζήτοιο· ἐκδέχισθαι δὲ τοῦτον, ὃ ἂν ἡ τῆς ἐπαρχίας τελεία σύνοδος κρίνασα τὸ περιστάμενον ὀρίσῃ.

ζδ. Ἐπίσκοπον μὴ χειροτονηθέντα δι' ἄρα συνόδου καὶ παρουσίας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς ἐπαρχίας, τοῦτον δὲ παρόντος ἐξάπαντος, βέλτιον μὲν συνέιναι αὐτῷ πάντας τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ συλλειτουργοὺς, καὶ προσάγει δὲ ἐπιστολῆς τὸν ἐν τῇ μητροπόλει συγκαλεῖν· καὶ εἰ μὲν ἔπαυτοι ἐὶ πάντας, βέλτιον· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τοῦτο, οὐκ ἔστι πλείους ἐξάπαντος παρῆναι δεῖ, ἢ διὰ γραμμῶν ἡμοψήφους γενέσθαι, καὶ οὕτως μετὰ τῆς τῶν πλειόνων ἴσως παρουσίας ἢ ψήφου γίνεσθαι τὴν κατάστασιν· εἰ δὲ ἄλλως παρὰ τὰ ὀρισμένα γίγνητο, μὴδὲν ἰσχύει τὴν χειροτονίαν· εἰ δὲ κατὰ τὸν ὀρισμένον κανόνα γίγνητο ἡ κατάστασις, ἀντιλέγοιεν δὲ τινες δι' οἰκειαν φιλονεικίαν, κρατεῖν τῶν πλειόνων ψήφου.

ζθ. Διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς χρεῖας, καὶ τὰς τῶν ἀμφοσητουμένων διαλύσεις, καλῶς ἔχειν ἔδοξε συνόδους καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῶν ἐπισκόπων γίνεσθαι δευτέρου τοῦ ἔτους· ἅπαξ μὲν, μετὰ τὴν τρίτην ἑβδομάδα τῆς ἱερῆς τοῦ πάσχα, ὥστε τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι [τὴν τετάρτην ἑβδομάδα] τῆς πεντηκοστῆς ἐπιτελεῖσθαι τὴν σύνοδον, ὑπομνηστικῶς τοὺς ἐπαρχίωτας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει· τὴν δὲ δευτέραν σύνοδον γίνεσθαι ἴδιος [ἰδιοῦ] ὀκτωβρίου, ἧτις ἐστὶ πεντηκαδικῆ ὑπερβερταίου· ὥστε ἐν αὐταῖς ταύταις ταῖς συνόδοις προσείναι πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ πάντας τοὺς ἠδικησάσιν νομίζοντας, καὶ παρὰ τῆς συνόδου ἐπιχειρήσεις τυγχάνειν. Μὴ ἔξεσθαι δὲ τινος καθ' ἑαυτοῦς συνόδους ποιῆσθαι ἄνευ τῶν πεπιστευμένων τῶν μητροπόλεως.

ρ. Ἐπίσκοπον ἀπὸ παροικίας ἐτέρας εἰς ἑτέραν μὴ μεθίστασθαι, μήτε αὐθαρέτως ἐπιβρίπτοντα ἑαυτὸν, μήτε ὑπὸ λαῶν ἐκδικαζόμενον, μήτε ὑπὸ ἐπισκόπων ἀνγκιστόμενον· μένειν δὲ εἰς ἣν ἐκληρώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπαρχίᾳ ἐκκλησίαν, καὶ μεθίστασθαι· αὐτῆς, κατὰ τὸν ἥδη πρότερον ἔξενηθέντα ὄρον.

ρβ. Ἐπίσκοπον μὴ ἐπιβαίνειν [μεθίστασθαι] ἀλλοτρίᾳ πόλει τῇ μὴ ὑποκειμένη αὐτῷ, μηδὲ χώρα τῇ αὐτῷ μὴ ἀπαρρούσῃ, ἐπὶ χειροτονία τινός, μηδὲ καθιστῶν πρεσβυτέρους ἢ διακόνους εἰς τόπους ἐτέρας ἐπισκόπων ὑποκειμένους, εἰ μὴ ἄρα μετὰ γνώμης τοῦ οικείου τῆς χώρας ἐπισκόπου· εἰ δὲ τολμησέη τις τοιοῦτο, ἄκυρον εἶναι τὴν χειροτονίαν, καὶ αὐτὴν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν.

ργ. Ἐπίσκοπον μὴ ἔξεσθαι ἀντ' αὐτοῦ καθιστῶν ἑτερον αὐτοῦ διάδοχον, ἀντ' αὐτοῦ τῇ τελευταίᾳ τοῦ βίου τυγχάνειν· εἰ δὲ τι τοιοῦτον γίγνητο, ἄκυρον εἶναι τὴν κατάστασιν· φυλάττεσθαι δὲ τὸν θεσμὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν, περιέχοντα,

• Legendum μὴ μεθίστασθαι, ut constet sensus. EDIT.

A ministerium non susceperit, neque acquieverit proficisci ad ecclesiam sibi commissam, hunc excommunicatum esse donec coactus suscipiat, aut perfecta synodus episcoporum provinciae de ipso aliquid definiat.

XCVII. — 18. Si quis episcopus ordinatus, non accesserit ad parœciam cui est ordinatus, non sua quidem culpa, sed propter populi contradictionem, vel aliam causam, quæ a se non oritur, is sit et honoris et ministerii particeps dummodo nihil molestiæ afferat rebus Ecclesiæ in qua convenit. Is autem id suscipiat, quod perfecta provinciae synodus iudicando statuerit.

XCVIII. — 19. Episcopus ne ordinetur absque synodo et præsentia metropolitani provinciae, eo autem præsente; omnino melius est, omnes una cum eo adesse comministros, qui sunt in provincia, et eos per litteras metropolitanum convocare. Et si quidem omnes accesserint, bene est: sin autem hoc difficile fuerit, plures omnino adesse oportet, aut certe per litteras una cum illis suffragium ferre, et sic cum plurium præsentia aut suffragio ordinationem fieri. Sin autem aliter præter hæc quæ decreta sunt, fiat, non valere ordinationem. Si autem juxta præfinitum canonem ordinatio facta fuerit, et nonnulli per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia.

XCIX. — 20. Propter usus ecclesiasticos et pro dirimendis controversiis, recte habere visum est, ut per unamquamque provinciam synodi episcoporum bis in anno fiant. Ac prima quidem post tertiam septimanam festi Paschæ, ut quarta septimana Pentecostes perficiatur synodus, metropolitano provincialibus episcopos admonente. Secunda vero synodus fiat idibus Octobris, qui est decimus quintus hyperbæretæ: ut in his ipsis synodis accedant presbyteri et diaconi, et omnes qui se injuria affectos putant, et a synodo iudicium assequantur. Nullis vero liceat per se synodos celebrare sine iis quibus metropoles creditæ sunt.

C. — 21. Episcopus ab alia parœcia in aliam ne transeat, nec se sua sponte ingrens, nec a populis vi adactus, nec ab episcopis necessitate compulsus: maneat autem in ea ecclesia, quam ab initio a Deo sortitus est, nec ab ea recedat secundum definitionem de ea re primum editam.

CI. — 22. Episcopus non adeat alienam civitatem, quæ ei subjecta non est, neque regionem quæ ad eum non pertinet, ad alicujus ordinationem, nec constituat presbyteros, aut diaconos alteri subjectos episcopo, nisi forte cum sententia proprii illius regionis episcopi. Si quis autem tale quid ausus fuerit, irrita sit ejus ordinatio, et ipse a synodo coerceatur.

CII. — 23. Episcopo non licere alium pro se successorem constituere, etiamsi sit in fine vitæ. Si quid autem tale fiat, irritam esse hujusmodi constitutionem. Servetur autem statutum ecclesiasticum, quod continet non aliter fieri oportere, nisi cum synodo

μη δὲν ἄλλως γίνεσθαι ἐπίσκοπον, ἢ μετὰ συνόδου καὶ ἐπι-
κρίσεως ἐπισκόπων, τῶν μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἀναπαυ-
σαμένου τὴν ἔξουσίαν ἔχοντων τοῦ προάγεσθαι τὴν ἄξιον.

ργ'. Τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχει φυλάτ-
τεσθαι δεῖν μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ ἀγαθῆς συνειδή-
σεως καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν
Θεόν. Ἄ καὶ διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἔξου-
σίας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ πεπιστευμένου [πισταμένου]
πάντα τὸν λαόν, κατὰς ψυχὰς τῶν συναγομένων. Φανερά
δὲ εἶαι τὰ διαφέροντα τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ γνώσεως τῶν
περὶ αὐτὸν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ὥστε τούτους εἰ-
δίναι καὶ μὴ ἀνοεῖν, τίνα ποτὲ ἔστι τῆς ἐκκλησίας, ὥστε
μηδὲν αὐτοὺς λαθόνειν· ἐν εἰ συμβαίῃ τὸν ἐπίσκοπον
μεταλλάττειν τὸν βίον, φανερῶν ὄντων τῶν διαφερόντων
τῇ ἐκκλησίᾳ πραγμάτων, μήτε αὐτὰ διακίπτειν καὶ ἀπόλ-
λυσθαι, μήτε τὰ διὰ τοῦ ἐπισκόπου ἐνοχλεῖσθαι, προ-
φάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Δίκαιον γὰρ καὶ
ἀρεστὸν παρὰ τε τῷ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τὰ ἴδια τοῦ ἐπι-
κόπου, οἷς ἂν αὐτὸς βούληται, καταλαμβάνεσθαι· τὰ μὲν
τοῖς ἐκκλησίαις, αὐτῇ φυλάττεσθαι· καὶ μήτε τὴν ἐκ-
κλησίαν ὑπομένειν [ὑπομείναι τινα] ζημίαν, μήτε τὸν
ἐπίσκοπον προφάσει τῆς ἐκκλησίας θημεύεσθαι, ἢ καὶ εἰς
πράγματα ἐπιπίπτειν τοὺς αὐτῶν διαφέροντας, μετὰ τοῦ
καὶ αὐτὸν μετὰ θάνατον δυσρημία περιβάλλεσθαι.

ρδ'. Ἐπίσκοπον ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων
ἐξουσίαν, ὡς τε διοικεῖν εἰς πάντας τοὺς δεομένους, μετὰ
πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ· μεταλαμβάνειν δὲ καὶ
αὐτὸν τῶν δόντων, εἴγε δέοιτο, εἰς τὰς ἀναγκὰς αὐτοῦ
χρείας, καὶ τῶν παρ' αὐτῷ [αὐτοῦ] ἐπιξενουμένων ἀδελ-
φῶν, ὡς κατὰ μηδὲνα τρόπον αὐτοὺς ὑστερῆσθαι, κατὰ
τὸν θεῶν ἀπόστολον λέγοντα, «Ἐχούτας διατροφὰς καὶ σκε-
πάσματα, τοῖς ἀρεσθησόμεθα.» Εἰ δὲ μὴ τοῖς ἀρ-
κῦτο, μεταβάλλοι δὲ τὰ πράγματα εἰς οἰκίαν [οἰκιακὰς]
αὐτοῦ χρείας, καὶ τοὺς πόρους τῆς ἐκκλησίας ἢ τοὺς τῶν
ἀγρῶν καρπούς, μὴ μετὰ γνώμης τῶν πρεσβυτέρων ἢ τῶν
διακόνων χειρίζοι, ἀλλ' οἰκίαις αὐτῶν καὶ συγγενέσιν ἢ
ἀδελφοῖς ἢ υἱοῖς παράσχωτι τὰν ἔξουσίαν, εἰς τὸ, διὰ τῶν
τοιούτων λεληθότως βιάπετεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλη-
σίας, τοῦτον εὐθὺνας παρῆχειν τῇ συνόδῳ τῆς ἐκκλησίας.
Εἰ δὲ καὶ ἄλλως διαβάλλοιτο ὁ ἐπίσκοπος, ἢ οἱ σὺν αὐτῷ
πρεσβύτεροι, ὡς τὰ τῇ ἐκκλησίᾳ διαφέροντα, ἧτοι εἴ
ἀγρῶν ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς εἰς
ἐκτουτοὺς ἀποφερόμεθα, ὡς θλίβεσθαι μὲν τοὺς πέντας,
διαβολὴν δὲ καὶ δυσρημίαν προστρίβεσθαι τῷ τε λόγῳ,
καὶ τοῖς οὕτω διοικοῦσιν, καὶ τούτους διορθώσεως τυγ-
χάνειν, τὸ πρέπον δοκιμαζούσης τῆς ἁγίας συνόδου.

A et iudicio episcoporum, qui post obitum quiescentis,
potestatem habent, eum qui dignus exstiterit, pro-
movere.

III. — 24. Recte habet, ea quæ sunt Ecclesiæ, Ec-
clesiæ servari cum omni diligentia, et bona conscien-
tia, et fide quæ in Deum est, qui omnia inspicit et
judicat : quæ etiam administrari convenit cum iudicio
et potestate episcopi, cui omnis populus commissus
est, et animæ eorum qui in ecclesia congregantur.
Manifesta vero sint, quæ ad Ecclesiam pertinent cum
notitia presbyterorum et diaconorum, qui circa ipsum
sunt, ut ipsi non ignorent, quæ sunt Ecclesiæ, nec
eos aliquid lateat. Ut si contigerit episcopum e vita
migrare, iis manifestis existentibus quæ ad Ecce-
siam pertinent, ea non intercidant, aut pereant : nec
B quæ sunt propria episcopi, prætextu rerum ecclesia-
sticarum turbentur. Est enim iustum et acceptum
coram Deo et hominibus, ut (*Supprimenda conjunctio*)
ea quæ propria sunt episcopi, quibus ipse velit, relin-
qui ; quæ autem sunt Ecclesiæ, ipsi servari : ut nec
Ecclesiæ damnum aliquod patiatur, nec episcopus ec-
clesiæ prætextu proscribatur, vel qui ad eum attinent,
in causas incidant, quo post mortem ipse maledictioni-
bus oneretur.

CIV. — 25. Episcopus habeat rerum Ecclesiæ po-
testatem, ad dispensandum in omnes egentes, cum
summa reverentia et timore Dei. Ipse autem eorum,
quibus indiget (si tamen indiget), sit particeps ad
usus necessarios, et fratrum qui apud eum hospitio
excipiuntur, ut ipsi nullo modo priventur, secundum
divinum Apostolum dicentem : *Habentes alimenta et*
C *quibus tegamur istis contenti sumus (1 Tim. vi, 8)* :
quod si contentus istis non fuerit, et in usus suos res
ecclesiæ convertat, et illius reditus, vel agrorum
fructus, sine presbyterorum vel diaconorum senten-
tia pertractet, sed domesticis et cognatis vel fratri-
bus, vel filiis potestatem concedat ; ut hoc modo ra-
tiones Ecclesiæ tacite detrimentum capiant, ipse syn-
odo provinciæ administrationis rationes reddat. Si
autem et aliter insimuletur episcopus, vel qui sunt
cum eo presbyteri, ea quæ ad ecclesiam pertinent,
vel ex agris vel ex quacunque alia causa ecclesiastica
ad seipsos referre, ut pauperes opprimantur, et ra-
tioni ecclesiæ, iis quequis administrant, criminatio
et infamia inuratur. Hi etiam correctionem assequan-
tur, sancta synodo id quod decet, examinante.

CONCILII LAODICENI

CANONES LIX (An. Chr. 364)

πε. Περὶ τοῦ δεῖν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κανόνα, τ. οὗς D
λευθέρως καὶ νομίμως συναρθέντας δευτέρους γάμοις,
μὴ λαθρογαμίαν ποιήσαντας, ἀλλοῦ χρόνου παρελθόντο·,
καὶ σχολασάντων ταῖς προσευχαῖς καὶ νηστείας κατὰ
συγγνώμην ἀποδοῦσθαι αὐτοῖς τὴν κοινωνίαν ὡρίσασθαι.

πε'. Περὶ τοῦ, τοὺς ἑξαπαρτήσαντας ἐν διαφόροις πταιώ-
μασι, καὶ προσκαρτελοῦντας τῇ προσευχῇ τῆς ἑξήμο-

CV. — 1. Quod oportet, secundum ecclesiasticum
canonem, eos qui libere et legitime binis nuptiis
iuncti sunt, neque clandestinum matrimonium inie-
runt, exiguo tempore elapso, postquam precibus et
jeuniis vacaverint, secundum indulgentiam commu-
nionem ipsis reddi definitum.

CVI. — 2. Quod oportet, eos qui diversis delictis
peccaverunt, et in oratione, confessionis et peniten-

λογίσως καὶ μετανοίας, καὶ τὴν ἀποστροφὴν τῶν κακῶν Ἀ
τελειῶν ποιουμένων, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ πταισματος,
κείρου μετανοίας δοθέντος τοῖς τοιούτοις, διὰ τοὺς οἰκτιρ-
μοὺς καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ προσάγεσθαι τῇ κοι-
νωσίᾳ.

ρδ'. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν πρίσφατον [προσφάτως] φωτισ-
θίντας, προσάγεσθαι ἐν τάγματι ἱερατικῶν.

ρε'. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν ἱερατικούς θανατίζειν καὶ τόκους
καὶ τὰς λεγομένας ἡμιολίας λαμβάνειν.

ρθ'. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας ἐπὶ παρουσία
ἀκρουμένων γίνεσθαι.

ρί'. Περὶ τοῦ, μὴ συγχωρεῖν τοῖς αἰρετικοῖς εἰσεῖναι
εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐπιμένοντας τῇ αἵρεσί.

ρια'. Περὶ τοῦ, τοὺς ἐκ τῶν αἵρέσεων, τοῦτ' ἔστιν,
Νοατιανῶν, ἢ τοι Φωτειανῶν ἢ Τεσσαριακαίδεκοιτιῶν Β
ἐπιστρέφομένους, ἢ τε πιστοὺς τοὺς παρ' ἐκείνους, μὴ
προσδέχεσθαι, πρὶν ἀναθεματίσωσι πᾶσαν αἵρεσιν, ἑξαι-
ρέτως δὲ ἐν ἧ κατεῖχοντο· καὶ τότε λοιπὸν τοὺς λεγομέ-
νους παρ' αὐτοῖς πιστοὺς, ἐκμανθάνοντας τὰ τῆς πίστεως
σύμβολα, χρισθέντας τε τῷ ἁγίῳ χρισματι, οὕτω κοι-
νωεῖν τῷ μυστηρίῳ τῷ ἁγίῳ.

ριβ'. Περὶ τοῦ, τοὺς ἀπὸ [οἱ] μοντανιστῶν οἱ ἀπὸ] τῆς
αἵρέσεως τῶν λεγομένων Φρυγῶν ἐπ. στρέφοντας [ἐπι-
στρέφοντας], εἰ καὶ ἐν κλήρῳ νομιζομένῳ παρ' αὐτοῖς τυγ-
χάνοντι [τυγχάνουσι], εἰ καὶ μέγιστοι λέγοντο, τοὺς
τοσούτους μετὰ πάσης ἐπιμελείας κατηχεῖσθαι τε καὶ
βαπτίζεσθαι ὑπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπων τε καὶ
τρεσβυτέρων.

ργγ'. Περὶ τοῦ, μὴ συγχωρεῖν εἰς τὰ κοιμητήρια ἢ εἰς
τὰ λεγόμενα μαρτύρια πάντων τῶν αἰρετικῶν ἀπίεσαι C
τοὺς τῆς ἐκκλησίας, εὐχῆς ἢ θεραπείας ἕνεκα· ἀλλὰ τοὺς
τοιούτους, ἐὰν ᾧσι πιστοί, ἀκωνομήτους γίνεσθαι μέχρι
τοῦ· μετανοούντας δὲ καὶ ἑξομολογουμένους ἰσοῦθα,
καρθεύεσθαι.

ρδ'. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἀδιαφόρους
πρὸς γάμου κοινωνίαν συνάπτειν τὰ ἑαυτῶν παιδία ἀίρε-
τικῶν.

ρε'. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβυτίδας ἢ τε
προκαθημένας, ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι.

ριζ'. Περὶ τοῦ, τοὺς ἐπισκόπους κ. ἴσει τῶν μητροπο-
λιτῶν καὶ τῶν πῆξ ἐπισκόπων καθίστασθαι εἰς τὴν ἐκ-
κλησιαστικὴν ἀρχὴν, ὅντας ἐκ πολλοῦ δεδοκιμασμένους,
ἐν τε τῷ λόγῳ τῆς πίστεως, καὶ τῇ τοῦ εὐθέως λόγου πο-
λιτεία.

ρζ'. Περὶ τοῦ, μὴ τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐλογὰς
κλιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς ἱερατεῖον.

ρζα'. Περὶ τοῦ, μὴ τὰ ἅγια εἰς λόγον εὐλογῶν κατὰ
τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα, εἰς ἑτέρας πυροκτίας διαπέμπε-
σθαι.

ρζβ'. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν πλὴν τῶν κωνοκῶν ψαλτῶν
τῶν ἐπὶ τῶν ἁγίων ἀνακατόντων, καὶ ἀπὸ διεφθέραι
ψαλλόντων, ἑτέρους τινας ψάλλειν ἐν ἐκκλησίᾳ.

ρζγ'. Περὶ τοῦ, ἐν σαββάτῳ εὐαγγέλια μεθ' ἑτέρων
γορηῶν ἀναγιγνώσκεσθαι.

ρζδ'. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν ἐπισυνάπτειν, ἐν ταῖς συνά-
ξεσι τοὺς ψαλμοὺς, ἀλλὰ διὰ μέσου καθ' ἕκαστον ψαλμὸν
κλιεῖσθαι ἀκόντως.

lice perseverant, perfectam a malis suis conversio-
nem demonstrantes, pro qualitate delicti tempore
pœnitentiæ eis dato, propter misericordiam et boni-
tatem Dei, communionem concedi.

CVII. — 3. Quod non oportet eos, qui recens sunt
baptizati, in ordinem sacerdotalem promoveri.

CVIII. — 4. Quod non oportet sacerdotes fene-
rari, et usuras quæ centesimæ dicuntur, accipere.

CIX. — 5. Quod non oportet electiones fieri in
præsentia audientium.

CX. — 6. Quod non oportet hæreticis concedere,
ut in domum Dei ingrediantur, si in hæresi per-
maneant.

CXI. — 7. Quod non oportet eos qui ex hæresi-
bus, hoc est a Novatianis, aut Photinianis, aut Quar-
tadecimanis, convertuntur, sive qui apud illos fideles
dicuntur, admitti, priusquam omnem hæresim ana-
thematizaverint, præcipue vero eam in qua detinc-
bantur : et tunc deinceps, qui apud eos fideles di-
cuntur, fidei symbola discentes, et unctos sancto
chrismate, sic sancto mysterio communicare.

CXII. — 8. Quod oportet eos, qui ab eorum hæ-
resi qui Phryges dicuntur, convertuntur, licet sint in
clero qui apud eos esse creditur, sive maximi dicantur,
hujusmodi cum omni diligentia catechizari et
baptizari ab Ecclesiæ episcopis et presbyteris.

CXIII. — 9. Non concedendum esse in cœmeteria,
vel in ea quæ dicuntur martyria quorumvis hæreti-
corum, eos qui sunt Ecclesiæ, accedere orationis vel
curationis gratia. Sed hujusmodi si fideles fuerint,
aliquantisper communionem privari : sin pœnitentes
autem et confitentes se deliquisse, suscipi.

CXIV. — 10. Quod non oportet eos, qui sunt Ec-
clesiæ, indifferenter filios suos hæreticis matrimonio
conjungere.

CXV. — 11. Quod non oportet eas, quæ dicuntur
viduæ seniores, vel presidentes, in ecclesia constitui.

CXVI. — 12. Quod oportet episcopos iudicio me-
tropolitanorum et finitimorum episcoporum ad eccle-
siasticum magistratum constitui, plurimo tempore
probatos et in verbo fidei et in recti verbi dispen-
satione.

CXVII. — 13. Quod non sit permittendum turbis
electiones eorum facere qui in sacerdotio consti-
tuendi sunt.

CXVIII. — 14. Quod sancta, instar eulogiarum,
in festo Paschæ in alias parocciis transmitti non de-
beant.

CXIX. — 15. Quod non oportet præter canonicos
cantores, qui ambonem ascendunt, et ex codice ca-
nunt, alios quoslibet canere in ecclesia.

CXX. — 16. Quod oportet in sabbato Evangelia
cum aliis Scripturis legi.

CXXI. — 17. Quod non oportet in conventibus
psalmos contexere, sed in unoquoque psalmo inter-
jecto spatio, lectionem fieri.

ρκβ. Περὶ τοῦ, τὴν αὐτὴν λειτουργίαν τῶν εὐχῶν πάντοτε καὶ ἐν ταῖς ἐνάταις καὶ ἐν ταῖς ἑσπέραις ὀφείλῃ γίνεσθαι.

ρκγ. Περὶ τοῦ, δεῖν ἰδίᾳ πρώτον μετὰ τὰς ὁμιλίας τῶν ἐπισκόπων τῶν καταχομμένων εὐχὴν ἐπιτελεῖσθαι, καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοὺς καταχομμένους, τῶν ἐν μετανοίᾳ τῆς εὐχῆς γίνεσθαι, καὶ τούτων προσελθόντων ὑπὸ χεῖρα καὶ ὑποχωρησάντων, ὁ τὼς τὰς εὐχὰς τῶν πιστῶν γίνεσθαι τρεῖς· μίαν μὲν τὴν πρώτην, διὰ σωπῆς· τὴν δὲ δευτέραν καὶ τρίτην, διὰ προσωπώσεως πληροῦσθαι· εἴθ' ὁ τὼς τὴν εἰρήνην διδοῦσαι· καὶ μετὰ τὸ, πρεσβυτέρους δοῦναι τῷ ἐπισκόπῳ τὴν εἰρήνην, τότε τοὺς λαϊκοὺς τὴν εἰρήνην δδοῦναι· καὶ ὁ τὼ τὴν ἁγίαν προσφορὰν ἐπιτελεῖσθαι· καὶ μόνοις ἐξὸν εἶναι (ἐξεῖναι) τοῖς ἱερατικοῖς εἰσεῖναι εἰς θυσιαστήριον, καὶ κοινωνεῖν.

ρκδ. Ὅτι οὐ δεῖ δίακονον ἔμπροσθεν πρεσβυτέρου καθέζεσθαι, ἀλλὰ μετὰ κεύθσεως τοῦ πρεσβυτέρου καθέζεσθαι. Ὁμοίως δὲ ἔχειν τιμὴν καὶ τοὺς διακόνους ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ πάντων τῶν κληρικῶν.

ρκε. Ὅτι οὐ δεῖ ὑπερίτας ἔχειν χώραν ἐν τῷ διακονικῷ, καὶ ἀπτεσθαι δισποτικῶν σκευῶν.

ρκς. Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρετὴν ὠράριον φορεῖν, οὐδὲ τὰς θύρας ἐγκαταλιμπάνειν.

ρκζ. Ὅτι οὐ δεῖ ἀναγνώστας ἢ ψάλτας ὠράριον φορεῖν καὶ ὁ τὼς ἀναγνώσκουσιν ἢ ψάλλουσιν.

ρκη. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἀπὸ πρεσβυτέρων ἕως διακόνων, καὶ ἐξῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἕως ὑπηρετῶν ἢ ἀναγνώστων ἢ ψαλτῶν ἢ ἑποριστῶν [ἐφοριστῶν] ἢ θυρωρῶν, ἢ τοῦ τάγματος τῶν ἀσκητῶν, εἰς καπηλεῖον εἰσεῖναι.

ρκθ. Ὅτι οὐ δεῖ ὑπερίτας ἄρτιν διδοῦναι, οὐδὲ ποτῆριον εὐλογεῖν.

ρλ. Ὅτι οὐ δεῖ ἐπορίζεσθαι [ἐφορίζεσθαι] τοὺς μὴ προαχθέντας ὑπὸ ἐπισκόπων, μήτε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, μήτε ἐν ταῖς οἰκίαις.

ρλα. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικοὺς ἢ λαϊκοὺς καλοῦμένους εἰς ἀγάπην μέρη αἰρεῖν, διὰ τὸ τὴν ὕβριν τῆ τάξεως προστριβεῖσθαι τῇ ἐκκλησιαστικῇ [ἱερατικῇ].

ρλβ. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν ταῖς κυριακαῖς ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἐσθίειν καὶ ἀκούδιτα στρωννύειν.

ρλγ. Ὅτι οὐ δεῖ χριστιανοὺς ἰουδαΐζειν καὶ ἐν τῷ σαββάτῳ σχαλάζειν, ἀλλὰ ἰργάζεσθαι αὐτοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ· τὴν δὲ κυριακὴν προτιμώντας, εἴγε δύναντο, σχολάζειν ὡς χριστιανοί. Εἰ δὲ εὐρεθῆεν ἰουδαῖσταί, ἔστωσαν ἀνάθημα παρὰ Χριστῷ [τῷ Θεῷ].

ρλδ. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ ἀσκητὰς, ἐν βαλανίῳ μετὰ γυναικῶν ἀπολούεσθαι, μηδὲ πάντα χριστιανῶν, ἢ λαϊκῶν. Αὕτη γὰρ πρώτη κατὰ γένους παρὰ τοῖς ἔθνεσιν.

ρλε. Ὅτι οὐ δεῖ πρὸς πάντας αἰρετικοὺς ἐπεγμαίεσθαι ποιεῖν, ἢ διδοῦναι υἱοὺς ἢ θυγατέρας· ἀλλὰ μᾶλλον λαμβάνειν, εἴγε ἐπαγγέλλονται [ἐπαγγέλλονται] χριστιανοὶ γίνεσθαι.

ρλς. Ὅτι οὐ δεῖ ἀρετικῶν εὐλογίας λαμβάνειν, αἰ τινὲς εἰσὶν ἀλογίαι μᾶλλον, ἢ εὐλογίας.

CXXII. — 18. Quod idipsum ministerium orationum, et in nonis et vespere fieri debeat.

CXXIII. — 19. Quod oportet, seorsum primum, post sermones episcoporum, catechumenorum orationem peragi, et postquam exierint catechumeni pœnitentium orationem fieri; iisque accedentibus accepta manuum impositione, et abscedentibus, sic fidelium tres orationes fieri: unam quidem, scilicet primam, silentio, secundam vero et tertiam pronuntiatione impleri, deinde sic pacem dari. Et postquam presbyteri episcopo pacem dederint, tunc laici eam dare. Et sic sanctam oblationem celebrari. Et solis sacerdotibus licere ad altare accedere, et communicare.

CXXIV. — 20. Quod non oportet diaconum ante presbyterum sedere, sed sedere cum jussu presbyteri. Similiter autem diaconis honorem haberi a ministris et omnibus clericis oportet.

CXXV. — 21. Quod non oportet ministros locum habere in secretario, et dominica vasa contingere.

CXXVI. — 22. Quod non oportet ministrum orarium ferre, nec ostia relinquere.

CXXVII. — 23. Quod non oportet lectores aut cantores orarium ferre, et sic legere vel canere.

CXXVIII. — 24. Quod non oportet sacerdotes a presbyteris usque ad diaconos, et deinceps quemlibet ecclesiastici ordinis usque ad ministros aut lectores aut cantores, aut exorcistas, aut ostiarios, aut ordinis monachorum, in cauponam ingredi.

CXXIX. — 25. Quod non oportet ministros panem dare, vel calicem benedicere.

CXXX. — 26. Quod non oportet eos exorcizare, qui ab episcopo promoti non sunt, neque in ecclesiis neque in ædibus.

CXXXI. — 27. Quod non oportet sacerdotes aut clericos, aut laicos ad agapen vocatos, partes tollere, eo quod hinc ecclesiastico ordini ignominia inuratur.

CXXXII. — 28. Quod non oportet in domibus, aut ecclesiis agapen facere, et in domo Dei comedere vel accubitus sternere.

CXXXIII. — 29. Quod non oportet Christianos judaizare, et in sabbato otiosi: sed ipsos eo die operari. Diem autem dominicum præferentes, otiosi, si modo possint, ut Christiani. Quod si inventi fuerint judaizare, anathema sint a Christo.

CXXXIV. — 30. Quod non oportet sacerdotes aut clericos, aut monachos, in balneo cum mulieribus lavari, neque omnem penitus Christianum, aut laicum. Hæc enim est prima reprehensio apud gentes.

CXXXV. — 31. Quod non oportet cum quibuscumque hæreticis matrimonia contrahere, nec filios vel filias dare: sed potius accipere, si se Christianos fieri promittant.

CXXXVI. — 32. Quod non oportet hæreticorum benedictiones accipere, quæ sunt potius maledictiones quam benedictiones.

ρλζ. Ὅτι οὐ δεῖ αἰρετικούς, ἢ σχισματικούς συνεν- A
χῶσθαι.

ρλη. Ὅτι οὐ δεῖ πάντα χριστιανὸν εγκαταλείπειν μάρ-
τυρας Ἰησοῦ, καὶ ἀπίνειν πρὸς τοὺς ψευδομάρτυρας,
τούτ' ἔστιν αἰρετικούς, ἢ αὐτοὺς πρὸς [εἰς] τοὺς προει-
ρημένους αἰρετικούς γενομένους· οὗτοι γὰρ ἄλλότριοι
τοῦ Θεοῦ τυγχάνουσι. Ἐστῶσιν οὖν ἀνάθεμα οἱ ἀπερ-
χόμενοι πρὸς αὐτούς.

ρλθ. Ὅτι οὐ δεῖ χριστιανὸς εγκαταλείπειν τὴν ἐκκλη-
σίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπίνειν, καὶ ἀγγέλους ὀνομάζειν καὶ
συναγῆς ποιῶν, ἅπαρ ἀπαγορεύεται. Ἐἴ τις οὖν εὐρεθῆ
ταῦτα τῆ κεκρυμμένη ἰδωλολατρίᾳ σχολάζων, ἔστω
ἀνάθεμα, ὅτι εγκατέλειπεν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χρι-
στὸν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰδωλολατρίᾳ προσῆλθεν.

ρμα. Ὅτι οὐ δεῖ ἰερατικούς ἢ κληρικούς, μάγους ἢ B
ἐκασοδούς εἶναι, ἢ μαθηματικούς ἢ ἀστρολόγους, ἢ ποιῆν
τὰ λεγόμενα φυλακτήρια, ἢ τινὰ ἔστι δεσμοτέραι τῶν
ψυχῶν αὐτῶν· τοὺς δὲ φοροῦντας ῥίπτεισθαι ἐκ τῆς ἐκ-
κλησίας ἐκλειύσασιν.

ρμα. Ὅτι οὐ δεῖ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἢ αἰρετικῶν τὰ
πεμπόμενα ἱερασιακά λαμβάνειν, μηδὲ συναρτάζειν
αὐτοῖς.

ρμβ. Ὅτι οὐ δεῖ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἄζυμα λαμβά-
νειν, ἢ κοινωνεῖν ταῖς ἁεζελαῖς αὐτῶν.

ρμγ. Ὅτι οὐ δεῖ τοῖς ἰδνεσι συναρτάζειν, καὶ κοινο-
κεῖν τῆ ἰδέουσαι αὐτῶν.

ρμδ. Ὅτι οὐ δεῖ ἐπισκόπους καλουμένους εἰς σύνοδος
κατηρονοῖν, ἀλλ' ἀπίνειν καὶ διδάσκειν ἢ διδάσκεισθαι,
εἰς κατέρθρωσιν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν· εἰ δὲ C
κατηρονοῖσιν ὁ τοιοῦτος, ἰαντὸν αἰτιάσεται· παρεκτός,
εἰ μὴ δι' ἀνομιλίαν ἀπολαμπόνοιστο.

ρμε. Ὅτι οὐ δεῖ ἰερατικῶν ἢ κληρικῶν ἄνευ κανονικῶν
γραμμάτων ὀδεύειν.

ρμς. Ὅτι οὐ δεῖ ἰερατικῶν ἢ κληρικῶν ἄνευ κλειύσειω
ἐπισκόπων ὀδεύειν.

ρμζ. Ὅτι οὐ δεῖ ὑπὲρ τῆς, καὶ πρὸς βραχὺ, τὰς θύρας
εγκαταλείπειν, ἀλλὰ τῆ εὐχῆ σχολάζειν.

ρμα. Ὅτι οὐ δεῖ γυναῖκας ἐν τῷ θυσιασταρίῳ εἰσερ-
χῶσθαι.

ρμβ. Ὅτι οὐ δεῖ μετὰ δύο ἑβδομάδας τῆς τσσαρα-
κοστῆς διχισθαι εἰς τὸ φῶτισμα.

ρβ. Ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους, τὴν πίστιν ἐμμανθά-
νειν, καὶ τῆ πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος ἀπαγγέλλειν τῷ ἐπι-
σκόπῳ ἢ τοῖς πρεσβυτέροις.

ρβ. Ὅτι δεῖ τοὺς ἐν νόσῳ παραλαμβάνοντας τὸ φῶ-
τισμα, καὶ εἴτα ἀναστάντας, ἐμμανθάνειν τὴν πίστιν, καὶ
γνώσκειν ὅτι θείας δωρεῆς κατηξιώθησαν.

ρβ. Ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους μετὰ τὸ βάπτισμα
χρῆσθαι χρίσματι ἐπουραγίου, καὶ μετόχους εἶναι τῆς
θεοτελείας τοῦ Χριστοῦ [τοῦ Θεοῦ].

ρβγ. Ὅτι οὐ δεῖ τῆ τσσαρακοστῆ ἄρτον προσφέρειν,
εἰ μὴ ἐν σαββάτῳ καὶ κυριακῇ μόνον.

ρβδ. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τσσαρακοστῇ τῇ ὑστερᾷ ἑβδομάδι
πῆν κίματῶν λύειν, καὶ ὅλην τὴν τσσαρακοστὴν ἀτιμά-
ζειν· ἀλλὰ δεῖ πᾶσαν τὴν τσσαρακοστὴν [αὐτὴν] ναστεῖναι
ἐφορηγούσας.

ρβε. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τσσαρακοστῇ μαρτύρων γενέσθαι
ΡΑΤΒΟΛ. LXVII.

CXXXVII. — 33. Quod non oportet cum hæreticis
aut schismaticis orare.

CXXXVIII. — 34. Quod non oportet quemcunque
christianum, Christi martyres relinquere, et ad falsos
martyres, hoc est hæreticos abire, aut eos qui hæretici
exstiterunt. Hi enim sunt a Deo alieni. Sint ergo
anathema qui ad eos abeunt.

CXXXIX. — 35. Quod non oportet Christum
Ecclesiam Dei relinquere, et abire, et angelos nomi-
nare, et congregationes facere, quod est prohibitum.
Si quis igitur inventus fuerit huic occultæ idolola-
triæ serviens, sit anathema, quia reliquit Dominum
nostrum Jesum Christum, Filium Dei, et ad idolola-
triam accessit.

CXL. — 36. Quod non oportet sacerdotes aut clo-
ricos, magos aut incantatores esse, vel mathemati-
cos, vel astrologos, aut facere quæ dicuntur phy-
lacteria, quæ quidem sunt animarum ipsarum vin-
cula. Eos autem qui ferunt, ejici ab ecclesia præ-
cipimus.

CXLI. — 37. Quod non oportet, quæ a Judæis vel
hæreticis festiva mittantur, accipere, nec cum eis
dies festos agere.

CXLII. — 38. Quod non oportet a Judæis azyma
accipere, aut eorum impietatibus communicare.

CXLIII. — 39. Quod non oportet cum gentibus
festum agere, et eorum impietati communicare.

CXLIV. — 40. Quod non oportet episcopos ad syn-
nodum vocatos, contemnere, sed abire, et docere
vel doceri, ad correctionem Ecclesiæ et reliquorum.
Si quis autem contempserit, seipsum accusabit, præ-
terquam si propter infirmitatem ire non possit.

CXLV. — 41. Quod non oportet sacerdotem aut
clericum sine canonicis litteris proficisci.

CXLVI. — 42. Quod non oportet sacerdotem aut
clericum sine jussu episcopi proficisci.

CXLVII. — 43. Quod non oportet ministros, vel
paululam fores relinquere, sed orationi vacare.

CXLVIII. — 44. Quod non oportet mulieres ad al-
tare ingredi.

CXLIX. — 45. Quod non oportet, post duas heb-
domadas quadragesimæ, ad baptismum admitti.

CL. — 46. Quod oportet eos qui baptizandi sunt
fidem ediscere, et quinta feria septimanæ episcopo
aut presbyteris renuntiare.

CLI. — 47. Quod oportet eos qui in morbo baptismum
accipiunt, et postea convaluerunt, fidem ediscere, et
nosse quod divino beneficio digni habiti sunt.

CLII. — 48. Quod oportet eos qui baptizantur,
post baptismum inungi supercelesti chrismate, et regni
Christi participes esse.

CLIII. — 49. Quod non oportet in quadragesima
panem offerre, nisi sabbato et dominica tantum.

CLIV. — 50. Quod non oportet in quadragesima,
in ultimæ septimanæ quinta feria, jejunium solvere,
et totam quadragesimam non venerari: sed oportet
totam quadragesimam jejunare aridius vescentes.

CLV. — 51. Quod non oportet in quadragesima

ἐπιπέδη, ἀλλὰ τῆν ἁγίων μαρτύρων μνήμην [μνήμας] Ἀ
ποῦν ἐν τοῖς σαββάτοις καὶ ἐν ταῖς κυριακαῖς.

ρδ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τεσσαρακαστῇ γάμων ἢ γενέθλια
ἐπιτελεῖν.

ρε'. Ὅτι οὐ δεῖ χριστιανούς εἰς γάμους ἀπερχομέν-
τους, βαλλίζειν ἢ ὀρχεῖσθαι, ἀλλὰ σεμνῶς διακτεῖν ἢ
ἀριστᾶν, ὡς πρέπει χριστιανοῖς.

ρσ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικούς ἢ κληρικούς τινας θεωρίας
θεωρεῖν ἐν γάμοις, ἢ δειπνεῖν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ εἰσέρχασθαι
τοὺς θυμολικούς, ἐγγίεσθαι αὐτούς; καὶ ἀναχωρεῖν.

ρθ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικόδ ἢ κληρικούδ ἐν συμβολαῖς
συνπόσια ἐπιτελεῖν, ἀλλ' οὐδέ τι λαϊκούδ.

ρζ'. Ὅτι οὐ δεῖ πρεσβυτέρουδ πρὸ τῆδ εἰσόδου τοῦ
ἐπισκόπου εἰσεῖναι καὶ καθέζεσθαι ἐν τῷ βήματι· ἀλλὰ
μετὰ τοῦ ἐπισκόπου εἰσεῖναι, πλὴν εἰ μὴ ἀνωμαλοῦδ ἢ
ἀποδημοῦ ὁ ἐπίσκοποδ.

ρζα'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν ταῖς πόλεσιν καὶ ἐν ταῖς χώραιδ
καθίστασθαι ἐπισκόπουδ, ἀλλὰ περιοδευτάδ, τοὺδ μὲν τοὶ
ἅδᾳ προατακτασθέντεδ, μὴδὲν πράττειν ἄνευ γνώμηδ
τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἐν τῇ πόλει· ὡσαύτωδ δὲ καὶ τοὺδ
πρεσβυτέρουδ μὴδὲν πράττειν ἄνευ τῆδ γνώμηδ τοῦ ἐπι-
σκόπου.

ρζβ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς οἴκοιδ προσγοράδ γίνεσθαι
παρὰ ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων.

ρζγ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἰδιωτικόδ ψαλμοῦδ λέγεσθαι ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ οὐδὲ ἀκανόνιστα βιβλία, ἀλλὰ μόνᾳ τὰ κανονικά
τῆδ παλαιᾶδ καὶ καινῆδ διαθήκηδ.

Ὅσα δεῖ βιβλία ἀναγιγνώσκεσθαι τῆδ παλαιᾶδ διαθή-
κηδ· α'. Γένεσιδ κόσμου. β'. Ἐξοδοδ ἐξ Ἀγύπτου· γ'. Δευτε-
ρικόν. δ'. Ἀριθμοί. ε'. Δευτερονόμιον. ς'. Ἰησοῦ Νανύ.
ζ'. Κριταί, Ὑούθ. η'. Ἐσθήρ. θ'. Βασιλειῶν α' καὶ β'.
ι'. Βασιλειῶν γ' καὶ δ'. ια'. Παραλειπόμενα α' καὶ β',
ιβ'. Ἐσθρῆδ α' καὶ β'. ιγ'. Βίβλοδ ψαλμῶν ρν'. ιδ'. Παρ-
αμίας Σολομώντοδ. ιε'. Ἐκκλησιαστήδ. ις'. Ἄσμα ἀσμή-
των. ιζ'. Ἰώβ. ιη' Δώδεκα προφῆται. θ'. Ἠσυχία. κ'. Ἰε-
ρεμίας καὶ Βαρούχ, θρήνοι καὶ ἐπιστολαί. κβ'. Ἰεζεκιήλ.
κδ'. Δαυιδ. Τὰ δὲ τῆδ καινῆδ διαθήκηδ ταῦτα· Εὐαγγέλια
τέσσαρα, κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μάρκον, κατὰ Λουκᾶν,
κατὰ Ἰωάννην. Πράξειδ ἀποστόλων. Ἐπιστολαί καθολικαί
ἑπτὰ, οὕτωδ· Ἰακώβου μία, Πέτρου δύο, Ἰωάννου τρεῖς,
Ἰούδα μία. Ἐπιστολαί Παύλου δεκατέσσαρεδ· πρὸδ Ῥω-
μαίωνεδ μία, πρὸδ Κορινθίοδ δύο, πρὸδ Γαλάταδ μία,
πρὸδ Ἐφρεσίοδ μία, πρὸδ Φιλιππησίοδ μία, πρὸδ Κολοσσ-
σίοδ μία, πρὸδ Θεσσαλονικῆδ δύο, πρὸδ Ἑβραίοδ
μία, πρὸδ Τιμόθεου δύο, πρὸδ Τίτουδ μία, πρὸδ Φιλάμονα
μία.

martyrum natalitia celebrare, sed sanctorum marty-
rum commemorationem facere in sabbatis et domi-
nicis.

CLVI. — 52. Quod non oportet in quadragesima
nuptias vel natalitia celebrare.

CLVII. — 53. Quod non oportet Christianos ad
nuptias venientes tripudiare vel saltare, sed caste
cenare vel prandere, sicut decet Christianos.

CLVIII. — 54. Quod non oportet sacerdotes aut
clericoa spectacula aliqua contemplari in nuptiis vel
conviviis, sed antequam thymedici ingrediantur, eos
surgere et discedere.

CLIX. — 55. Quod non oportet sacerdotes aut cle-
ricos, sed neque laicos, ex symbolis convivia celo-
brare.

CLX. — 56. Quod non oportet presbyteros ante
ingressum episcopi, ingredi et sedere in sacrarium, sed
cum episcopo ingredi, nisi forte infirmitate detineat-
ur vel peregre profectus sit episcopus.

CLXI. — 57. Quod non oportet in vicis et regio-
nibus episcopos constitui, sed curatores, eos autem
qui antehac constituti fuerunt, nihil agere sine con-
sensu episcopi civitatis: similiter autem et presbyte-
ros, nihil agere sine consensu episcopi.

CLXII. — 58. Quod non oportet in domibus fieri
oblaciones ab episcopis aut presbyteris.

CLXIII. — 59. Quod non oportet privatos psalmos
in ecclesia legere, aut libros non canonicos, sed so-
los canonicos Veteris et Novi Testamenti.

Hæc autem sunt quæ legi oportet Veteris Testamen-
ti: 1° Genesis, 2° Exodus, id est, exitus ex Ægypto;
3° Leviticum, 4° Numeri, 5° Deuteronomium, 6° Iosue
Nave, 7° Iudices, Ruth, 8° Hester, 9° Regnorum I et
II, 10° Regnorum III et IV, 11° Paralipomenon I et
II, 12° Esdræ I et II, 13° liber Psalmorum CL, 14°
Proverbia Salomonis, 15° Ecclesiastes, 16° Cantica
canticorum, 17° Job, 18° duodecim Prophetæ,
19° Esaias, 20° Jeremias et Baruch, lamentationes et
epistole, 21° Ezechiel, 22° Daniel. Novi autem Tes-
tamenti hæc: Evangelia quatuor, secundum Mat-
thæum, secundum Marcum, secundum Lucam, secun-
dum Joannem; Actus apostolorum; Epistolæ catho-
licæ septem, videlicet Jacobi 1, Petri 2, Joannis 3,
Iudæ 1; Epistolæ Pauli quatuordecim: ad Romanos
1, ad Corinthios 2, ad Galatas 1, ad Ephesios 1, ad
Philippenses 1, ad Colossenses 1, ad Thessalonicen-
ses 2, ad Hebræos 1, ad Timotheum 2, ad Titum 1,
ad Philemonem una.

CONCILII CONSTANTINOPOLITANI ŒCUMENICI II. CANONES VII (an. Chr, 381).

ρζδ'. Μὴ ἀθετεῖσθαι τὴν πίστιν τῶν πατέρων τῶν
τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ τῶν ἐν Νίκαιᾳ τῆδ Βιθυνίας
συνληθόντων· ἀλλὰ μένειν ἁπλοῦν κυρίακᾳ, καὶ ἀναθεμα-
τίζεσθαι πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ εἰδικῶδ τῶν τῶν Εὐνομιανῶν,
εἰσὶν Ἀρειοσίου, καὶ τῶν Ἀρειανῶν, εἰσὶν Εὐδοξίου·

CLXIV. — 1. Non violandam esse fidem Patrum
trecentorum decem et octo, qui in Nicæa Bithynicæ
convenerunt. Sed manere eam firmam, et anathema-
tizari omnem hæresin, et specialiter Eunomianorum,
sive Aromæorum, et Arianorum, sive Eudoxianorum

των, και την των Ημαθριανων, εϊτους Πνευματομαχων, A et Semiarianorum, sive Pneumatomachorum, et Sabellianorum, et Marcellianorum, et Photinianorum, και την των Σαβελλιανων, και την των Μαρκελλιανων, και την των Φωτινιανων, και την των Απολλιναριστων.

ρβ'. Τους υπερ διοικησις επισκοπους, τας υπεροριοις εκκλησιας μη επικιναι, μηδὲ συγχίειν τας εκκλησιας· ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον ἀκυνομεῖν· τοὺς δὲ τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπους, τὴν ἀνατολὴν μόνον διοικεῖν, φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νικαίαν πρὸςβίαιον τῇ Ἀντωχίᾳ ἐκκλησίᾳ· καὶ τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους, τὰ κατὰ τὴν Ἀσιανὴν μόνον ἀκυνομεῖν· καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς, τὰ τῆς Ποντικῆς μόνον· καὶ τοὺς τῆς Θρακικῆς, τὰ τῆς Θρακικῆς μόνον ἀκυνομεῖν· ἀλλήλους δὲ ἐπισκόπους ὑπὲρ διοικήσιν, μη ἐπιβαίνας ἐπὶ χειροτονίᾳ ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. Φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὐθελον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἢ τῆς ἐπαρχίας συνόδου διοικήσει κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὀρισμένα. Τὰς δὲ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσιν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, οἰκονομεῖσθαι χρὴ κατὰ τὴν κρατούσαν συνήθειαν τῶν πατέρων.

ρβς'. Τὸν μὲν τοῖς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρὸς εἰς τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον, δεῖ τὸ εἶναι αὐτὸν νέον Ῥώμην.

ρβζ'. Περὶ Μαξίμου τοῦ κωνσταντινουπόλεως ἐπιτομῆς, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἐπιτομῆς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης· ὥστε πρὸς Μαξίμου ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οὐδὲν ποτε βαθμῶ ἀλλήλων, κέντων καὶ τῶν περὶ αὐτῶν καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀποραθόντων.

ρβζ'. Περὶ τοῦ τόμου τῶν δυτικῶν· καὶ τοὺς ἐν Ἀντωχίᾳ ἀπειδεξάμεθα τοὺς μίαν ὁμολογούντας πατέρας καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος θεότατα.

ρβθ'. Ἐπειδὴ πολλοὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν συγχίειν καὶ ἐκτρέπειν βουλόμενοι [πειράζοντες], φελέθρους καὶ συνακρατικῶς αἰτίας τινὲς κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας ὀρθοδόξων ἐπισκόπων συμπλέσσονται, οὐδὲν ἕτερον ἢ χραινεῖν τὰς τῶν ἐρίων ὑποθήφει, καὶ παραχρῆς τῶν εἰρηνιούντων λαῶν κατακυριάζειν ἐπιχειροῦντες· τοῦτο ἐνεκεν ἴρρεσιν [ἔρισι] τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδραμόντων ἐπισκόπων, μὴ ἀπειδέσθαι πρὸς εἰσθεῖν τοὺς κατηγοροῦντες, μηδὲ πᾶσιν ἐκτρέπειν [ἐκτρέψασθαι] τὰς κατηγορίας κωλύσθαι κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας, μηδὲ ἀποκρίσθαι ἀποκρίσεις· ἀλλ' εἰ μὲν τις οὐκ αἰσθάνεται τὸ μέγεθος, τοῦτ' ἐστίν, ἰδιωτικῶν [ἔργων χρηματικῶν] ἐπαγέροι τῶ ἐπισκόπων, ὡς πλειοψηφίαις, ἢ ἄλλο τι κατὰ τὸ δίκαιον παρ' αὐτοῦ πεποιθὸς, ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν μὴ ἔπιτέλλεσθαι, μήτε πρόσωπον τοῦ κατηγοροῦ [κατηγορουμένου], μήτε τῶν θρησκειῶν. Χρὴ γὰρ παντὶ τρέφω, τὴ τε συνόδου τοῦ ἐπισκόπου ἐλευθέρου εἶναι, καὶ τὸν ἀδικεῖσθαι λέγοντα, εἰς ὅσον ἢ θρησκείας, τῶν δικαίων συγχίειν. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἶναι τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα τῶ ἐπισκόπων, τότε δοκιμάζεσθαι χρὴ τῶν κατηγορούντων τὰ πρόσωπα· ἵνα πρῶτος μὲν αἰρετικὸς μὴ εἴη κατηγορῶν· κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ποιέσθαι. Αἰρετικοὺς δὲ λέγοντες, τοῖς τε πάλαι τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας,

A et Semiarianorum, sive Pneumatomachorum, et Sabellianorum, et Marcellianorum, et Photinianorum, et Apollinaristarum.

CLXV. — 2. Qui sunt super diocesim episcopi, ad Ecclesias extra suos terminos suas ne accedant, neque confundant Ecclesias : sed secundum canones, Alexandriae quidem episcopus, quæ sunt in Ægypto tantum administret. Orientis autem episcopi Orientem solum gubernent : servatis privilegiis, quæ Antiochenæ Ecclesiæ Nicænis canonibus tributa sunt. Et Asiaticæ dioceseos episcopi, Asiaticam diocesim tantum gubernent. Nec non et Ponticæ dioceseos eadem tantum quæ ad Ponticam diocesim pertinent, et Thraciæ quæ sunt in Thracia gubernent. Non vocati autem episcopi super diocesim, non accedant propter ordinationem, vel alias dispensationes faciendas. Servato autem suprascripto de diocesisibus canone, manifestum est quod ea quæ ad unamquamque provinciam pertinent, synodus provincie administret, secundum ea quæ in Nicæa definita sunt. Ecclesias autem Dei quæ sunt in barbaricis gentibus, gubernari oportet secundum eam quæ obtinuit Patrum consuetudinem.

CLXVI. — 3. Constantinopolitanæ civitatis episcopus habeat privilegia honoris post Romanum episcopus, eo quod sit ipsa nova Roma.

CLXVII. — 4. De Maximo Cynico, et ejus inordinata constitutione, quæ Constantinopoli facta est. Placuit Maximum neque episcopum fuisse aut esse, nec qui ab eo ordinati sunt in quocunque gradu cleri, omnibus iis quæ ab illo facta sunt infirmatis.

CLXVIII. — 5. Quod ad totum attinet Occidentalem, etiam eos suscipimus qui Antiochiæ unam consententur Patris et Filii et Spiritus sancti deitatem.

CLXIX. — 6. Quoniam multi, ecclesiasticum ordinem confundere et evertere volentes, odiose et calumniose adversus episcopos orthodoxos qui Ecclesiis administrant, accusationes quasdam conflungunt, nihil aliud constantes quam ut sacerdotum bonam existimationem contaminent, et multitudines populorum in pacem degentium excitent : hac de causa placuit sanctæ synodo episcoporum, qui Constantinopoli convenerant, absque aliqua disquisitione accusatores non admitti, nec omnibus permittere adversus eos qui Ecclesias administrant accusationes instigare, neque tamen omnes excludere. Sed si quis propriam querelam, id est, privatam adversus episcopum moverit utpote circumventus defraudatus ab eo, aut injuria aliqua ab ipso affectus ; in ejusmodi accusationibus nec persona accusatoris, nec religio inquirenda est. Oportet enim omnibus modis episcopi conscientiam liberam esse, et eum qui se injuria affectum dicet, cujuscunque religionis fuerit, jus suum consequi. Et autem ecclesiasticum fuerit crimen quod episcopo intenditur, tunc æstimare oportet accusatorum personas : ut primum quidem hæreticis non liceat orthodoxos episcopos de rebus ecclesiasticis accusare. Hæreticos autem dicimus eos qui olim ab Ecclesia abdicati sunt, et qui postea a nobis anathematizati ;

χαί τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας· πρὸς δὲ τοὺς, καὶ τοὺς τῶν πίστιν μὲν τῶν ὑγιῆ προσποιου-
 μένους ὁμολογεῖν, ἀποσχθέντας [ἀποσχισθέντας] δὲ καὶ
 ἀντισυναγόντας [ἀντισυναγαγόντας] τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν
 ἐπισκόποις. Ἐπειτα δὲ καὶ εἴ τινες τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλη-
 σίας ἐπι αἰτίας τισὶ καταγεγραμμένοι εἴεν καὶ ἀποθε-
 βλημῖνοι, ἢ ἀκοινώνητοι, εἴτε ἀπὸ κλήρου, εἴτε ἀπὸ λαϊκοῦ
 τόγματος, μηδὲ τοῦτοις ἔξείναι κατηγορεῖν ἐπισκόπου,
 πρὶν ἂν τὸ οἰκίον ἐγγράμμα πρότερον ἀποδύσωνται.
 Ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν προλαβοῦσαν ὄντας,
 μὴ πρότερον εἶναι δεκτοὺς εἰς ἐπισκόπου κατηγορίαν ἢ
 ἑτέρων κληρικῶν, πρὶν ἂν ἄδωσιν ἑαυτοὺς τῶν ἐπαχθίν-
 των αὐτοῖς ἀποδείξωσιν ἐγγράμματος. Εἰ μὲν τοῖ τινες
 μῆτε αἰρετικοί, μῆτε ἀκοινώνητοι εἴεν, μῆτε καταγεγραμ-
 νοὶ ἢ προκατηγορημένοι ἐπι τισὶ πλημμελήμασι, λέγοιεν
 ὅδ' ἔχαιεν τινὰ ἐκκλησιαστικὴν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου κατα-
 γορίαν· τοὺτους κλεῦσι ἡ ἅγια σύνοδος πρῶτον μὲν ἐπι
 τῶν τῆς ἐπαρχίας πάντων ἐπισκόπων ἐνίστασθαι τὰς
 κατηγορίας, καὶ ἴκ' αὐτῶν ἐλέγχειν τὰ ἐγγράμματα τοῦ
 ἐν αἰτίας τισὶν ἐπισκόπου. Εἰ δὲ συμβαίη ἀδυνατῆσαι
 τοὺς ἐπαρχιώτας πρὸς διερωσιν τῶν ἐπιγερομένων
 ἐγγράμματος τῷ ἐπισκόπῳ, τότε αὐτοὺς προσιῖναι μίξιον
 συνόδῳ τῶν τῆς διοικήσεως ἐπισκόπων ἐκείνης, ὑπὲρ τῆς
 αἰτίας ταύτης συγκαλουμένῳν, καὶ μὴ πρῶτον [πρότερον]
 ἐνίστασθαι τὴν κατηγορίαν, πρὶν ἢ ἐγγράφως αὐτοὺς τ' ἴ-
 ῶσιν αὐτοὺς ὑποτιμῆσασθαι [ἐπιτιμῆσασθαι] κίνδυνον,
 εἴτερ ἐν τῇ τῶν πραγαμένων τάξει [ἐξέτασει] συνοκου-
 οῦντες τὸν καταγορευμένον ἐπίσκοπον ἐλογχθεῖν. Εἰ δὲ
 τις καταγορευθεὶς τὴν κατὰ τὰ προδωθέντα δεδογμένον,
 τομῆσειν ἢ βασιλικῆς [βασιλικαῖς] ἐνοχλεῖν ἀκοῆς
 [ἀκοαῖς], ἢ κοσμητῶν ἀρχόντων δικαστήρια, ἢ οἰκουμε-
 νικῆς σύνοδου ταράσσειν, πάντας ἀτιμῆσαι τοὺς τῆς
 διοικήσεως ἐπισκόπους, τὸν τοιοῦτον τὸ παράπαν εἰς
 κατηγορίαν μὴ εἶναι δεκτὸν, ὡς καθυδρισθέντα τοὺς κανόνας, καὶ τὸν ἐκκλησιαστικῶν λυμνῶμενον εὐταξίαν.

πό. Τοὺς προστιθεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ τῇ μερίδι
 τῶν σω' ἡμῶν ἀπὸ αἰρετικῶν, δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑπο-
 τεταγμένῳ ἰακουλδίᾳ καὶ συνάθει· Ἀρειανούς μὲν καὶ
 Μανιθεσιανούς καὶ Σαββατιανούς καὶ Νουατιανούς, τοὺς λέ-
 γοντας ἑαυτοὺς καθαρῶς καὶ ἀριστεροὺς [ἀρίστους], καὶ
 τοὺς Τεσσαρσεκαδικατικῶς εἶπουν [ἔγουν] Τετραδίτας,
 καὶ Ἀπολλιναριστῆς δεχόμεθα διδόντας διέλλους καὶ
 ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἴρεσιν, μὴ φρονοῦσαν ὡς φρονεῖ
 ἡ ἅγια τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία καὶ
 σφραγισμένους ὑπὸ χριστοῦ πρῶτον τῷ ἁγίῳ μύρῳ,
 τὸ τε μέτωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς βίνας καὶ τὸ
 στήμα καὶ τὰ ὦτα· καὶ σφραγίζοντας αὐτοὺς, λέγομεν,
 « Σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου. » Ἐθνομικτοὺς μὲν τρι-
 τῆς εἰς μίαν κατὰδυσιν βαπτίζομένους, καὶ Μοντανιστῆς
 τοὺς ἐντεῖθα λογομένους Φρύγας, καὶ Σαβιλλικαῖς τοὺς
 ὑποκαταρῶν διδάσκοντας [δοξάζοντας], καὶ ἑτερά τῶν
 χυλετῶν ποιοῦντας· καὶ τὰς ἄλλας πᾶσας αἰρέσεις [τοὺς
 ἄλλους πᾶσας αἰρετικούς] [ἐπειδὴ πολλοὶ εἰσιν ἐν ταῦτα,
 μέγιστα εἰ ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας ἐρχόμενοι | ὁρμώμε-
 να]) πάντας τοὺς ἐπ' αὐτῶν θύοντες προστίθεσθαι τῇ
 ὀρθοδοξίᾳ, ὡς Ἑλλῆας δεχόμεθα, καὶ τὴν πρῶτην ἡμέραν
 ποιοῦμεν αὐτοὺς Χριστιανούς, τὴν δὲ δευτέραν καταχο-
 μένους, εἴτε τῇ τρίτῃ ἐξαφαιζομεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ ἴμ-
 φουσῆν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰ ὦτα· καὶ οὕτως
 καταχοῦμεν αὐτοὺς, καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν εἰς τὴν ἐκ-
 κλησίαν, καὶ ἀκροῖσθαι τῶν γραφῶν, καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν.

A præter hos autem, et qui se sanam quidem fidem pro-
 literi simulant, segregaverunt autem sese, et adversus
 canonicos nostros episcopos congregationem faciunt.
 Deinde vero etiam si qui ab Ecclesia ob aliquas cau-
 sas ante condemnati, et ejecti, vel excommunicati
 fuerint, sive clerici, sive laici ordinis sint, ne his quib-
 dem liceat accusare episcopum, priusquam de proprio
 crimine satisfecerint. Similiter autem et ii qui accu-
 sati sunt, ne prius ad episcopi aliorumve clericorum
 accusationem admittantur, quam se objectorum sibi
 criminum insontes ostenderint. Si vero nonnulli nec
 hæretici nec excommunicati fuerint, nec prius dam-
 nati vel aliquorum criminum accusati, dicant autem
 se habere aliquam ecclesiasticam adversus episco-
 pum quidem apud omnes illius provincie episcopos
 institutere accusationes et apud eos crimina reo episco-
 pō objecta probare et arguere. Si vero acciderit
 provinciales ad correctionem illorum criminum non
 sufficere, tunc accedant ad majorem synodum epi-
 scoporum illius dioceseos, qui hac de causa convo-
 cati fuerint, nec prius accusationem instituant, quam
 scripto pari periculo se subjiciant, siquidem actorum
 serie in accusatione episcopi calumniose egisse in-
 venientur. Si quis autem spretis his, quæ, ut prius
 declaratum est, statuta sunt, ausus fuerit vel impera-
 toris aures obtundere, vel sæcularium magistra-
 tum tribunalia, vel synodum œcumenicam pertur-
 bare, contemptis omnibus dioceseos episcopis, his
 omnino ad accusationem non est admittendus, utpote
 qui canonibus injuriam infert, et ordinem ecclesia-
 sticum evertit.

CLXX. — 7. Eos qui ex hæreticis rectæ fidei et
 partì eorum qui salvantur, adherere cupiunt, admit-
 timus secundum subjectum ordinem et consuetudinem.
 Arianos quidem et Macedonianos, et Sabbatiani-
 nos, et Novatianos qui se puros et sinistros vocant,
 et Quartodecimanos sive Quaternarios, et Apollina-
 ristas recipimus, dantes quidem libellos et omnes
 hæresim execrantes, quæ non conveniat cum sancta
 Dei catholica et apostolica Ecclesia; et signatos si-
 ve unctos primum sacro unguento, et frontem, et
 oculos, et nares, et os, et aures: et eos signantes,
 dicimus: Signaculum doni Spiritus sancti. Eunomian-
 nos autem, qui una immersione baptizantur: item
 Montanistas qui hic appellantur Phryges, et Sabel-
 lianos qui eundem esse Patrem et Filium opinantur,
 et alia quedam indigna faciunt: aliasque omnes
 hæreses (quoniam hic multi sunt hæretici, et maxime
 qui ex Galatarum regione veniunt) quicunque ex his
 rectæ fidei adscribi volunt, velut Græcos admittimus:
 ac primo quidem die eos christianos designamus, al-
 tero catechumenos, deinde tertio die adjuramus eos,
 ter simul in faciem eorum et aures insufflando. Et
 sic instituumus et erudimus eos, damusque operam,
 ut longo tempore in Ecclesia versentur, et audiant
 Scripturas: et tunc eos baptizamus.

CONCILII EPHESINI ŒCUMENICI III CANONES VIII. (an. Chr. 431)

ρβ'. Εἰ τις ὁ μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ἀποστατήσας τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, προσεῖθετο τῇ τῆς ἀποστασίας συνιδίῳ, ἢ μετὰ τοῦτο προστεθῆναι, ἢ τὰ κελαιτίου ἐφρόνησεν ἢ φρονήσει· οὗτος κατὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἀρχόντων καὶ ἐπισκόπων διαπράττεσθαι τι οὐδαμῶς δύναται, πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐντυθῆν ἢ ἔδη ὑπὸ τῆς συνόδου ἐκβεβλημένος καὶ ἀνενέργητος ὑπάρχων· ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόποις καὶ τοῖς πύριξ μητροπολίταις, τοῖς τὰ τῆς ὀρθοδοξίας φρονοῦσιν ὑποκείσθαι εἰς τὸ * πάντα, καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι.

ρβ'. Εἰ δέ τις ἐπαρχιώται ἐπίσκοποι ἀπελειφθῆσαν τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ τῇ ἀποστασίᾳ προστεθῆσαν, ἢ προστεθῆναι πειραθῆναι, ἢ καὶ ὑπογράψαντες [ὑποστρέψαντες] τῇ Νεστορίῳ καθαρῶς ἐπαλοδότησαν πρὸς τὸ τῆς ἀποστασίας συνίδριον, τούτους πάντα κατὰ τὸ δόξαν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἱερουσύνης, καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐκπίπτοντας [ἐκπέπικτοντας].

ργ'. Εἰ δέ τις καὶ τῶν ἐν ἐκάστῃ πόλει ἢ χώρῃ κληρικῶν, ὑπὸ Νεστορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων τῆς ἱερουσύνης ἐκωλύθησαν, διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, ἐδικαιώσαμεν καὶ τούτους τὸν ἴδιον ἀπολαβεῖν βαθμῶν· κοινῶς δέ τοὺς τῇ ὀρθοδόξῃ καὶ τῇ οἰκουμενικῇ συνόδῳ συμφρονοῦντας κληρικούς, κελύμεν τοῖς ἀποστατήσασιν ἢ ἀποσταμένοις ἐπισκόποις, μεθ' ὧν ὑποκείσθαι κατὰ μηδὲνα τρόπον.

ρδ'. Εἰ δέ τις ἀποστατήσασιν τῶν κληρικῶν, καὶ τολμήσῃ ἢ κατ' ἴδιον ἢ δημοσίᾳ τὰ Νεστορίου ἢ τὰ κελαιτίου φρονῆσαι, καὶ τούτους εἶναι καθαραιμένους, ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου δεδικαιώται.

ρε'. Ὅσοι δέ ἐπὶ ἀτόποις πράξεσι κατεχρίθησαν ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου ἢ ὑπὸ τῶν οἰκίῳ ἐπισκόπων, καὶ τούτους ἀπαντήσας κατὰ τὴν ἐν ἅπασιν ἀδιαφορίαν αὐτοῦ ὁ Νεστόριος, καὶ οἱ τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες, ἀποδοῦναι ἐπερόθησαν, ἢ πειραθῆναι κοινωνίᾳ ἢ βαθμῶν· ἀνοφελῶς ῥήσας καὶ τούτους, καὶ εἶναι οὐδὲν ἕττον καθαραιμένους δεδικαιώσαμεν.

ρς'. Ὅμοιος δέ καὶ εἰ τις βουληθῆεν τὰ περὶ ἐκάστου πεπραγμένα ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ αἰφθόπως τρόπῳ παρασπείρειν ἢ ἁγία σύνοδος ὤρισεν, εἰ μὲν ἐπίσκοποι εἰσὶν ἢ κληρικοὶ, τοῦ οἰκείου κανειλῶς ἀποπίπτειν βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀκοινωνήτους ὑπάρχειν [τυγχάνειν].

ρς'. Ὅρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, εἴτερον πίστιν μηδὲν ἕξειναι προφέρειν ἢ ἁγίῳ συνοδῶν ἢ συνιδίῳ, παρὰ τὸν ὀρθοθεῖσαι κατὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαίᾳ συναχθέντων [συνελθόντων] πόλει σὺν ἁγίῳ πνεύματι. Τοῖς δὲ τολμήντας ἢ συνιδίῳ πίστιν εἴτερον ἢ ἁγίῳ προσημίζειν ἢ προφέρειν τοῖς θέλουσιν [ἰθὺλουσιν] ἐπιστρέψαι εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ ἰουδαϊσμοῦ, ἢ ἁγίου ἐπίστατος οἰασθῆκοτε· τούτους, εἰ μὲν εἰσὶν ἐπίσκοποι ἢ κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικούς τοῦ κλάρου· εἰ δὲ λαϊκοὶ εἰσὶν, ἀναθεματίζεσθαι. Κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον,

* F. legendum εἰς τὸ π.κ. ἐστίν.

CLXXI. — 1. Si quis metropolitanus provinciae sanctae et œcumenica synodo desciscens, defectionis consessui adhæsît, vel postea adhæserit, vel cum Celestio sensit aut senserit: is adversus provinciae praesides et episcopos nihil omnino agere potest, omni ecclesiastica communione abhinc jam a synodo secludens, et ad nullum exercendum munus officiumque idoneus existens. Sed et ipsis provinciae episcopis, et finitimis metropolitanis orthodoxam fidem profitentibus, omnino subjicietur, et de episcopatus gradu dejiçietur.

CLXXII. — 2. Si qui provinciales episcopi sanctae synodo non interfuerunt, et defectionis consessui adhæserunt vel adhærere studuerunt, vel postquam Nestorii depositioni subscripserunt, ad defectionis consessam relapsi sunt, ii omnino, ut visum est sanctae synodo, sint a sacerdotio alieni, et gradu excidunt.

CLXXIII. — 3. Si qui autem clerici in quacunqve civitate vel regione sub Nestorio et iis qui sunt cum eo, sacerdotio depulsi sunt eo quod recte sentiant, æquum censuimus, ut ii quoque suum gradum recipiant. Communiter autem omnibus, qui cum orthodoxa et universali synodo consentiunt clericis, jubemus, iis qui defecerunt vel deficiunt episcopis nullo modo subjiçi.

CLXXIV. — 4. Si qui autem clerici desciverunt, et ausi sunt vel privatim, vel publice cum Nestorio vel Celestio sentire, eos quoque a sacra synodo depositos esse æquum visum est.

CLXXV. — 5. Quicunque autem propter improba facta, a sancta synodo vel a propriis episcopis condemnati sunt, et eos non canonicè Nestorius, prout omnia indifferenter agit, et qui idem cum eo sentiunt, communioni vel gradui restituerint, aut restituere tentaverint: hujusmodi ex tali restitutione nihil profecisse, sed depositos, nihilo secius permanere æquum judicavimus.

CLXXVI. — 6. Similiter autem, si qui voluerint quae de quacunqve re in sancta synodo Ephesina acta sunt, quovis modo labefactare, sancta synodus decrevit, si quidem sint episcopi aut clerici, a suo gradu omnino excidere: si autem laici, excommunicari.

CLXXVII. — 7. Decrevit sancta synodus, non licere cuiquam aliam fidem afferre, vel scribere, vel componere, praeter eam quae sanctis Patribus Nicæae congregatis in sancto Spiritu, delinita est. Qui vero aliam fidem audent componere, vel adducere, vel offerre iis qui ex paganismo, vel judaismo, vel ex quacunqve hæresi ad veritatis cognitionem redire volunt: eos, siquidem sint episcopi, vel clerici, ab episcopatu alienos esse episcopos, et clericos a clerico: si autem sint laici, anathematizari. Eodem autem modo si qui deprehensi fuerint sive episcopi, sive

εὐφροδυνῶν τοὺς εἶτε ἐπίσκοποι εἶτε κληρικοὶ ; εἶτε λαϊκοὶ ἢ φρονούντες ἢ διδάσκοντες τὰ ἐν τῇ προκομισθείσῃ ἐκδόσει παρὰ Χαρισίου τοῦ πρεσβυτέρου, περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἔχον τὰ περὶ [μικρὰ] καὶ διστακτικὰ τοῦ Νεστορίου δόγματα, ἃ καὶ ὑποτίθεται, ὑποκρίσθησαν τῇ ἀποράσει τῆς ἁγίας ταύτης καὶ οἰκουμένης συνόδου ὥστε διαλονέτε τὸν μὲν ἐπίσκοπον ἀπαλλοτριουῖσθαι τῆς ἐπισκοπῆς καὶ εἶναι καθρημένον, τὸν δὲ κληρικὸν ὁμοίως ἐκπίπτειν τοῦ κλήρου. Εἰ δὲ λαϊκὸς τις εἴη, καὶ οὗτος ἀναθεματίζεσθαι καθὼς εἶρηται.

ροῦ'. Πρῶγμα παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς καὶ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων πατέρων καινοτομοῦμενον, καὶ τῆς πάντων ἐλευθερίας ἀπτόμενον, προσάγγειλεν ὁ θεοφιλέστατος συνεπίσκοπος Ῥηγίνος, καὶ εἰ σὺν αὐτῷ εὐλαβεστάτοι ἐπίσκοποι τῆς Κυπρίων ἐπαρχίας Ζήνων καὶ Εὐάγγελος. Ὅθεν ἐπειδὴ τὰ κοινὰ πάθη μείζονος δεῖται τῆς θεραπείας, ὡς καὶ μείζονα τὴν βλάβην φέροντα, εἰ μὴδὲ ἔθος ἀρχαῖον παρηκολούθησεν, ὥστε τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχείων πόλεως τὰς ἐν Κύπρῳ ποιῆσαι χειροτονίας, κατὰ τῶν λιβέλλων καθὰ διὰ τῶν οικειῶν φωνῶν ἰδίδιασαν οἱ εὐλαβεστάτοι ἄνδρες, οἱ τὴν πρόσθετον τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ποιησάμενοι, ἔξουσι τὸ ἀνεπιτρέψασθαι καὶ ἀβιάσθαι οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν κατὰ τὸν Κύπρον προσιτώτες κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων πατέρων καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ποιούμενοι. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων καὶ τῶν ἀπανταχοῦ ἐπαρχιῶν προφυλαχθήσεται ὥστε μηδὲνα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἑτέραν εὐκ εὐσων ἄνωθεν καὶ ἐξαρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ, ἔχον τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα, καταλαμβάνειν ἄλλ' εἰ καὶ τις κατὰ λαβὴν, καὶ ὑφ' ἑαυτῷ πεποιῆται βιασάμενος, τοῦτον ἀποδιόκει, ἵνα μὴ τῶν πατέρων οἱ κανόνες παραβαίνωνται, μηδὲ ἐν ἱεροουργίᾳ προσχῆματι, ἔξουσίας κοσμητικῆς τύπος παρεσθῆναι, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀποκόψαντες, ἣν ἡμῖν ἰδιωρῶσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτὴς. Ἔδοξε τοίνυν τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμένηῃ συνόδῳ, σώξασθαι ἐκάστη ἐπαρχίᾳ καθαρὰ καὶ ἀβιάστα τὰ αὐτῇ προσόντα δικαία ἐξαρχῆς ἄνωθεν, κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος, ἄδικον ἔχοντος ἐκάστου μητροπολίτου τὰ ἴσα τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ αἰετὸν ἀσφαλῆς ἐκλαβεῖν. Εἰ δὲ τις μαχόμενος τύποι τοῖς νῦν ἑπιβεβημένοις προκομιστοῖ, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ καὶ οἰκουμένηῃ συνόδῳ.

A clerici, sive laici vel sentire vel docere ea quæ in expositione allata a Charisio presbytero de incarnatione unigeniti Filii Dei, aut scelerata et perversa Nestorii dogmata, quæ eidem inserta sunt, subjiciantur sententiæ hujus sanctæ et universalis synodi, ut episcopus scilicet ab episcopatu sit alienus : clericus autem similiter a clero excidat. Si sit autem quis laicus, anathematizetur et ipse, ut prius dictum est.

CLXXVIII. — 8. Rem præter ecclesiasticas constitutiones et sanctorum Patrum canones innovatam, et omnium libertatem attingentem renuntiavit pilsimus coepiscopus noster Reginus, et qui cum eo religiosissimi episcopi provinciæ Cyprî Zenon et Evagrius. Unde quoniam communes morbi majore egent remedio, eo quod majus damnum afferant, siquidem antiqua consuetudo non obtinuit ut episcopus Antiochenus in Cypro ordinationes faciat, sicut libellis et propriis vocibus docuerunt religiosissimi viri qui ad sanctam synodum accesserunt : illud inviolatum habeant sanctarum ecclesiarum Cyprî præsules, secundum canones sanctorum Patrum et antiquam consuetudinam, per seipsos ordinationes religiosissimorum episcoporum facientes. Istud autem et in aliis diocesisibus, et quæ sunt abique provinciis, servabitur : ut nullus religiosissimorum episcoporum, provinciam aliam, quæ jam inde ab initio sub sua, vel eorum qui illum præcesserunt, manu non fuerit, invadat. Sed et si quis invaserit, et per vim suam fecerit, eam restituat : et ne sanctorum Patrum canones prætereantur, neque sub specie administrationis rerum sacrarum, potentie secularis typhus irrepat, sensimque imprudentes libertatem eam amittamus, quam nobis proprio sanguine Dominus noster Jesus Christus omnium hominum liberator, nobis largitus est. Placuit igitur sanctæ et universali synodo, servari unicuique provinciæ pura et inviolata jura quæ jam inde ab initio habet, secundum antiquam consuetudinam ; libertatem habente unoquoque metropolitano exemplaria actorum ad suam securitatem excipere. Si quis autem sanctionem aliquam, his quæ nunc definita sunt, repugnantem attulerit, irritam esse placuit toti sanctæ et universali synodo.

CONCILII CHALCEDONENSIS ŒCUMENICI IV.
CANONES XXIX (an. Chr. 450).

ροῦ'. Τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καθ' ἐκάστην σὺν-
οδὸν, ἄχρι τοῦ νῦν ἐπιτεθίνας κανόνας κρατεῖν ἰδικιω-
σασμεν.

ροῦ'. Εἰ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιῆ-
σαιτο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄκρατον χάριν, καὶ
χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασι ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον,
ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου, ἢ ἑτερόν τινα τῶν ἐν τῷ
κλήρῳ καθηριθμημένων, ἢ προβάλῃτο ἐπὶ χρήμασι ἐ-
κονήσων, ἢ ἐκδικῶν, ἢ παραμονήριον, ἢ ὄλωσ τινὰ τοῦ

D CLXXIX. — 1. Canones qui a sanctis Patribus in
unaquaque synodo hucusque constituti sunt, observari
æquum censuimus.

CLXXX. — 2. Si quis episcopus propter pecunias
ordinationem fecerit, et inestimabilem gratiam sub
pretio redegerit, et propter pecunias ordinaverit
episcopum, vel chorepiscopum, vel presbyteros, vel
diacchos, vel aliquem eorum qui in clero annume-
rantur, vel propter pecunias promoverit ecclesiam,

πονίας, δι' αίσχροκέρδειον ἑστάντω· ὁ τούτω ἐπιχειρήσας ἀλλοτρίως, καθυστερούμενος περὶ τῶν ἀδικῶν βωθῶν. Καὶ ὁ χειροτονούμετος, μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἴκασιν [ἐμπορίας] ἀφαιλέσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς· ἀλλ' ἔστω ἀλότρεος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντισματος, οὐκ ἐπὶ χρήμασι ἴτυχεν. Εἰ δὲ τις καὶ μασιταίων φανεία τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λίμματα, καὶ οὕτως, εἰ μὴ κληρικὸς εἶη, τοῦ οὐραίου ἐκπικτήτου βωθῆσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων, ἀναθεματισθήσθω.

ρκα'. Ἐλθὼν εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον, ὅτι τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατελεγμένων τινῶν, διὰ αἰσχροκέρδειαν, ἀλλοτρίων κτημάτων γίνονται μισθωταί, καὶ πράγματα κοσμικὰ ἐργολαβοῦσι, τῆς μὲν τοῦ Θεοῦ λειτουργίας καταβλάθουσι, τοὺς δὲ τῶν κοσμικῶν ὑποτρέχοντες οἴκους, καὶ οὐραίων χειρισμοὺς ἀνεχόμενοι [ἀναδεχόμενοι] διὰ φιλαργυρίας. Ὅρισε τοίνυν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, μηδὲν αὐτῷ λοιποῦ, μὴ ἐπίσκοπον, μὴ κληρικόν, μὴ μονάζοντα, ἢ μισθωθῆναι κτήματα, ἢ πραγμάτων [κτημάτων] ἐπιστάτην ἑκόντων κοσμικαῖς διακρίσεσι· πλὴν εἰ μὴ που ἐκ τῶν αὐτῶν καλοῖτο εἰς ἀφελίαν ἀπαραίτητον ἐπιτροπῆν, ἢ ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρέψαι φροντίαν πραγμάτων, ἢ ὄρφανῶν καὶ χηρῶν ἀπρονοήτων, καὶ τῶν προσέπων τῶν μάλιστα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διορίσεως βωθείας, διὰ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ [κυρίου]. Εἰ δὲ τις παραβαίῃ τὰ ὁρισμένα τοῦ λοιποῦ ἐπιχειρήσει, ὁ τοιοῦτος ἐκκλησιαστικῶς ὑποκείσθω ἐπιτιμίοις.

ρκαβ'. Οἱ ἀδελφεοὶ καὶ ἀλεκτρινοὶ τῶν μονῆρα μετιόντες βίαν, τῆς προσηκούσης ἀξιοδοτήσεως τιμῆς. Ἐπειδὴ δὲ τῶν τῷ μοναχικῷ κειμήλιῳ προσχρήματι [σχήματι], τῶν τε ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν διατακτικῶν πραγμάτων, περιιώντες ἀδελφοὶ ἐν ταῖς πόλεσιν, εὐ μὴ ἀλλὰ καὶ μοναστήρια ἰανταῖς συνιστῆναι ἐκτεταδύοντες· ἴδωμεν μηδὲν μὲν μηδαμῶ [μηδαμῶς] οὐκ ἐπιδομένῳ μηδὲ συνιστῆναι μοναστήριον ἢ εὐκτήριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου, τοὺς δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν καὶ χώραν βωθίζοντας, ὑποκείσθαι τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ τὴν ἀσυχίαν ἀνοικήσθαι, καὶ προσέχειν μόνῃ τῇ ὑστάτῃ καὶ τῇ προσεχῆ ἢ εἰς τῶν ἐκτεταδύοντων προσηκουμένην, μίτη δὲ ἐκκλησιαστικῶς μίτη βιωτικῶς παρενοχλοῦντα πράγματα ἢ ἐκαστον αὐτῶν [κωνωνίῳ] καταλιμπάνοντας τὰ ἴδια μοναστήρια, εἰ μὴ ποτε ἄρα ἐπιτραπέζιον διὰ χρείαν ἀσυχίας ὑπὸ τῷ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ. Μηδὲν δὲ προσδέχεσθαι ἐν τοῖς μοναστηρίοις δούλους ἐπὶ τὸ μισθῶσαι παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου δεσπότου. Τὸν δὲ παραβαίνοντα τούτων ἡμῶν τῶν ὅρων, ὁρίσασθαι ἐκαστον αὐτῶν ἴδωμεν, ἴσα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημῆται. Τῶν μὲν τοῖ ἐπίσκοπον τῆς πόλεως, καὶ τῶν δούλων κτήριον ποιεῖσθαι τῶν μοναστηρίων.

ρκαγ'. Περὶ τῶν μεταβαίνοντων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν, ἴδωμεν τοὺς περὶ τούτων τελέτους πονίας παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἔχον τὴν ἰσχίαν.

ρκαδ'. Μηδὲν ἀπολελυμένους χειροκονεῖσθαι, μίτη προεβύτερον, μίτη διάκονον, μίτη ὄλιον τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ εἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως ἢ πόλεως, ἢ μαρτυρίᾳ ἢ μοναστηρίῳ, ὁ χειροτονούμετος ἐκκαρύντοισα. Τοὺς δὲ ἀπαλύτως χειροτονούμετους ὁρίσασθαι ἡ ἁγία σύνοδος ἄμικρον ἔχον τὴν τοιαύτην

vel defensionem, vel mansionem, vel omnino aliquem ex canone, sui turpis questus gratia: qui hoc tentasse convictus fuerit, nisi gradus periculum subeat. Et qui est ordinatus, nihil ex ordinatione vel promotione per questum vel mercaturam facta juretur, sed sit alienus a dignitate et sollicitudine quam pecuniis adeptus est. Si quis autem mediator tam turpibus et nefariis lucris apparuerit, hic quoque, si sit quidem clericus, proprio gradu excidat; sin autem laicus vel monachus, anathematizetur.

CLXXXI. — 3. Pervenit ad sanctam synodum, quod quidam eorum qui in clero cooptati sunt, propter turpe lucrum, alienarum possessionum conductores sunt, et sæcularia negotia exercent, Dei quidem ministerium negligentes, sæcularium vero domos discurrantes, et facultatum eorum per avaritiam curam suscipientes. Definuit ergo sancta et magna synodus, neminem deinceps, nec episcopum, nec clericum, nec monachum, vel possessiones conducere, vel sæcularibus negotiorum administrationibus seipsum miscere: nisi forte ex lege ad inexcusabilem impuberum tutelam vocetur, vel civitatis episcopus rerum ecclesiasticarum sollicitudinem habere permittat, vel orphanorum et viduarum quæ indefensæ sunt, et personarum quæ ecclesiastico maxime indigent auxillo, propter timorem Dei. Si quis autem quæ definita sunt deinceps transgressus fuerit, ipse ecclesiasticis penis subjiciatur.

CLXXXII. — 4. Qui vere et sincere monasticam vitam sectantur convenienti honore digni habeantur. Quoniam vero quidam monachico pretextu utentes, et ecclesias et civilia perturbant negotia, indifferenter civitates circumneutes, necnon et monasteria sibi constituere studentes: placuit, nullum quidem usquam edificare nec constituere monasterium, aut oratoriam domum, præter consensum episcopi civitatis. Eos vero monachos qui sunt in unaquaque civitate et regione, subjectos esse episcopo, et quietem amplecti, et jejuniis et orationi tantummodo vacare, in locis in quibus constituti sunt permanentes, nec ecclesiasticis vel sæcularibus negotiis se ingerere vel communicare, sua relinquentes monasteria, nisi forte propter necessariam causam ab episcopo civitatis permissum fuerit. Nullum autem in monasteriis servum recipi ad hoc ut sit monachus, præter consensum sui domini. Eum autem qui nostram definitionem transgreditur, excommunicatum esse definimus, ne nomen Dei blasphemetur. Civitatis autem episcopum, eam quam par est monasteriorum curam gerere oportet.

CLXXXIII. — 5. De his qui transmigrant de civitate in civitatem episcopis aut clericis, placuit canones de his a sanctis Patribus editos suam vim habere.

CLXXXIV. — 6. Neminem absolute ordinari, nec presbyterum, nec diaconum, nec quemlibet omnino eorum qui sunt in ordine ecclesiastico, nisi specialiter in ecclesia civitatis, aut vici, aut martyrio vel monasterio in qui ordinandus est, predicetur. Eos autem qui absolute ordinantur, decrevit sancta syno-

χειροθεσίων, και μαδαμαῦ δυνασθαι ἐκρηγεῖν ἐν ἕβρει A
τοῦ χειροτονήσαντος.

ρπβ'. Τοὺς ἀπάξ ἐν κλήρῳ ταπεινέτους, και μοναστάς,
ὠρίσαμεν μήτε ἐπὶ στρατιάν μήτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμηῶν
ἐρχεσθαι. ἢ τοῦτο τολμῶντας, και μὴ μεταμελουμένους
ὥστε ἐπιστρίψαι ἐπὶ τοῦτο ὁ διὰ Θεὸν πρότερον εἰδόντο,
ἀνατιμωθήσονται.

ρπγ'. Οἱ κληρικὸι τῶν πτωχείων και μοναστηρίων και
μαρτυρίων, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐν ἐκάστη [ἐκάστης
πύλειας] πόλει ἐπισκόπων, κατὰ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων
παράδοσιν διαμενέτωσαν, και μὴ κατὰ ἀυθαδῖαν ἀφηνια-
ζέτωσαν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου. Οἱ δὲ τολμῶντες ἀνατρέπουν
τὴν τοιαύτην διατύπωσιν καθ' ὁλονδήποτε τρόπον, και μὴ
ὑποταττόμενοι τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ· εἰ μὲν εἶεν κληρικοί,
τοῖς τῶν κανόνων ὑποκείσθωσαν ἐπιτιμίοις· εἰ δὲ μονά- B
ζοντες ἢ λαϊκοί, ἔστωσαν ἀκοινωνήτοι.

ρπδ'. Εἰ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχει, μὴ
δγκαταλεμπανέντω τὸν οἰκίον ἐπίσκοπον, και ἐπὶ κοσμηκὰ
δικαστήρια κατατραχέτω· ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν
γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἥσον γνώμη αὐτοῦ
τοῦ ἐπισκόπου παρ' οἷς ἐν τὰ ἀμφοτέρω μέρη βούλωνται
τὰ τῆς δικῆς συγκροτησθαι [συγκροτησθῶ]. Εἰ δὲ τις
παρὰ ταῦτα ποιήσει, κωνονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. Εἰ
δὲ και κληρικὸς πρᾶγμα ἔχει πρὸς τὸν ἰδιον ἢ και πρὸς ἑτε-
ρον ἐπίσκοπον, παρὰ τῆ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω.
Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ἐπί-
σκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητήσει, καταλεμβανέντω ἢ τὸν
ἐπαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης κων-
σταντινουπόλεως θρόνον, και ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω.

ρπε'. Μὰ ἐξῆναι κληρικῶν ἐν δύο πόλεσιν κατὰ ταυτὴν
καταλέγεσθαι ἐκκλησίαις, ἐν ἧ τε τὴν ἀρχὴν ἔχειροτο-
νήσῃ, και ἐν ἧ προσέφυγον, ὡς μίξωσι δέθεν, διὰ δόξης
κινῆς ἐπιθυμίαν. Τοὺς δὲ γε τοῦτο ποιούντας, ἀποκαθί-
στασθαι τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἐν ἧ ἐπαρχῆς ἔχειροτονήθη-
σαν, και ἐκεῖ μόνον λειτουργεῖν. Εἰ μὲν τοι ἄρα τις μετα-
τίθη ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλαν ἐκκλησίαν, μὴδὲν τοῖς τῆς προτέ-
ρας ἐκκλησίας, ἥτοι τῶν ὑπ' αὐτὴν μαρτυρίων ἢ πτω-
χείων ἢ ξηνοδοχείων ἐπισκωνωσὶν πράγμασιν. Τοὺς δὲ γε
τολμῶντας μετὰ τὸν ὅρον τῆς μεγάλης και ὀικουμενικῆς
ταύτης συνόδου, πράττειν τι τῶν νῦν ἀπαγορευμένων,
ὤρισιν ἢ ἀγία σύνοδος ἐπιτίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ.

ρπθ'. Πάντας τοὺς κένυτας και δεομένους ἐπιχωρίας,
μετὰ δοκιμασίας ἐπιστολίας ἤτοι εἰρημικοῖς ἐκκλησια-
στικοῖς μοναῖς δδουεῖν ὠρίσαμεν, και μὴ συστατικοῖς, D
διὰ τὸ, τὰς συστατικὰς ἐπιστολάς προοίσειν τοῖς εὖσιν
ἐν ὑκολύψει μόνους προσώποις παρέχασθαι.

ρρ'. Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινες παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικῶν
θεσμοῖς προσδραμόντες δυνασταίαις, διὰ πραγμα-
τικῶν τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου
δύο μητροπολίταις εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. Ὅρισεν
τοῖσιν ἢ ἀγία σύνοδος, τοῦ λοιποῦ μὴδὲν τοσούτο τολ-
μῆσθαι παρὰ ἐπισκόπου· ἐπὶ τὸν τοιοῦτο ἐπιχειροῦντα
ἐπιτίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ. Ὅσαι δὲ ἤδη πόλεις διὰ
γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς μητροπόλεως ἐτιμωθήσονται
ὀνόματι, μόνως ἀπολαύτωσαν τῆς τιμῆς, και ὁ τῶν ἐκ-

us irritam habere ejusmodi ordinationem : et nus-
quam posse operari ad injuriam ejus qui ordinavit.

CLXXXV. — 7. Eos qui semel in clero cooptati
sunt, et monasticam vitam expetiverunt, statimms
neque ad militiam, neque ad sæcularem dignitatem
venire. Aut hoc audentes nec poenitentiam agentes
ut ad id revertantur, quod propter Deum prius ele-
gerant, anathematizari.

CLXXXVI. — 8. Clerici ptochiorum, monasterio-
rum et martyriorum, sub potestate episcoporum,
qui sunt in unaquaque civitate, secundum sanctorum
Patrum traditionem permaneant, nec per præsump-
tionem a suo episcopo recedant. Qui vero audent
ejusmodi constitutionem quocunque modo evertere,
nec suo episcopo subjiciuntur, si quidem clerici fue-
rint, canonicis poenis subjiciantur : si autem mona-
chi aut laici, communione priventur.

CLXXXVII. — 9. Si quis clericus cum clerico li-
tem habuerit, proprium episcopum ne deserat, et ad
sæcularia judicia ne excurrat ; sed prius causam agat
apud proprium episcopum : vel certe de episcopi sen-
tentia apud eos quos utraque pars elegerit judicium
agitur. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis
poenis subjiciatur. Si autem clericus cum proprio
vel etiam alio episcopo litem habuerit, a provincie
synodo judicetur. Si autem cum ipsius provincie
metropolitano, episcopus vel clericus controversiam
habuerit, dioceseos exarchum adeat, aut regie ur-
bis Constantinopoleos sedem, et apud ipsam judi-
cetur.

CLXXXVIII. — 10. Non licere clericum in duarum
: simul civitatum ecclesiis conscribi, et in ea in qua
ab initio ordinatus est, et in ea in quam, ut majo-
rem, confugit, propter inanis glorie cupiditatem.
Eos autem qui hoc faciunt, suæ ecclesie restitut in
qua ab initio ordinati sunt, et illic tantummodo mi-
nistrare. Sed si jam quispiam ex alia in aliam eccle-
siam translatus est, nihil prioris ecclesie, vel eorum
quæ sub ea sunt martyriorum, vel ptochiorum, vel
xenodochiorum rebus communicare. Eos autem qui
ausi fuerint, post definitionem magne et universalis
synodi, aliquid eorum quæ sunt prohibita facere,
statuit sancta synodus, eos proprio gradu exci-
dere.

CLXXXIX. — 11. Omnes pauperes, et auxilio in-
digentes, cum probatione, sive cum pacificis eccle-
siasticis litteris solis iter facere desinimus, non cum
commendatitiis, quæ commendatitiis litteras iis solis
personis quæ in aliquam suspicionem veniunt præ-
beti oportet.

CXC. — 12. Pervenit ad nos, quod quidam præter
ecclesiastica statuta, potestates affectantes, per
pragmaticas unam provinciam in duas diviserunt, ut
ex eo duo essent metropolitani in eadem provincia.
Statuit ergo sancta synodus, ne deinceps tale quid
episcopus audeat : alioquin, qui hoc aggreditur, suo
gradu excidere. Quæcunque autem civitates per lit-
teras imperiales metropolis nomine honoratæ sunt,
solo honore perficiantur, et qui ejus ecclesiam ad-

επισκοπὴν αὐτῆς δικαίων ἐπίσκοπος, σωζομένων δηλονότι τῆ κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν οικείων δικαίων.

ρβ'. Ἐθνοὺς ἀλλοεθνῶν καὶ ἀγνώστους ἐν ἑτέροις πόλεσι διὰ συστατικῶν γραμμάτων τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, καθὶ ὡς μυστηρίου λειτουργεῖν.

ργ'. Ἐπειδὴ ἐν τισιν ἐπαρχίαις συγκαθίσταται τοῖς ἀσκησίοις καὶ ψάλτοις γαμεῖν ὥρισεν ἡ ἅγια σύνοδος, μὴ ἕξειναι τινι αὐτῶν ἑτερόδοξον γυναῖκα λαμβάνειν. Τοῖς δὲ ἤδη ἐκ τοιοῦτου γάμου καθοποιήσαντας, εἰ μὴ ἐφθασκὼν βαπτίσαι τὰ ἐξ αὐτῶν τεκνύοντα [ἑαυτῶν τέκνα] παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς, προσάγειν αὐτὰ τῇ κοινῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· μὴ βαπτίσαντας δὲ, μὴ δύνασθαι εἰ βαπτίσαι αὐτὰ παρὰ [ἐπι] τοῖς αἱρετικοῖς, μήτε μὲν συναπτέειν πρὸς γάμον αἱρετικῶ ἢ Ἰουδαίῳ ἢ Ἑλλῆνι· εἰ μὴ ἔρα ἀπαγγέλλοιτο μετατίθεσθαι εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τὸ συναπτόμενον πρόσωπον τῆ ὀρθοδόξου. Εἰ δὲ τις τοῦτον τὸν ὅρον παραβαίη τῆς ἁγίας συνόδου, κανονικῶς ὑποκεισθῶ ἐπιτίμῳ.

ργγ'. Διάκονον μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, καὶ ταύτην μετὰ ἀκριβοῦς δοκιμασίας· ἡ δὲ γε δεκάμηνη τὴν χειροθεσίαν [χειροτονίαν], καὶ χρόνον τινὰ παραμείναι τῇ λειτουργίᾳ, ἐὰν ἑαυτὴν ἐπιπέθῃ γάμῳ, ὑδρίσασα τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἡ τοιαῦτα ἀναθεματίζεσθω μετὰ τοῦ αὐτῆ συναφθέντος.

ργδ'. Βαρβάνον ἀναθεῖσαν ἑαυτὴν τῷ δεσπότῃ Θεῷ, ὁσιώτως δὲ καὶ μονάζοντας, μὴ ἕξειναι γάμῳ προσομλεῖν· εἰ δὲ γε εὐρεθῆεν τοῦτο ποιοῦντας, ἔστωσαν ἀκοινωνάτοι· ὥρισamen δὲ ἔχειν τὴν αὐθέντειαν τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἐκκλησιαστικῆς τῶν κατὰ τόπον ἐπισκοπῆς.

ργε'. Τὰς καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν [ἐπαρχίαν] ἀγροικίας παρεκκλήσιαις ἢ ἐγχωρίους, μένειν ἀπαρσαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα εἰ τρεπαστασθῆ χρόνον ταύτας ἀδιάστως διακατέχοντες φασίμευσαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν τρεῖςκόστων ἐτῶν γενησάτω, ἡ γίνωτο [ἑαυτῶν ἐγγυητό τις ἢ γίνεται] περὶ αὐτῶν ἀμειψόσθησις, ἕξειναι τοῖς λόγουσι ἠδικεῖσθαι, περὶ [ὑπέρ] τούτων κινεῖν ἀγῶνα παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ τις ἀδικώτερον παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαίως, καθὰ [καθὼς] προείρηται. Εἰ δὲ καὶ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐπιεισθῆ παλῆς ἢ αὐθις κεινοσθεῖν, τοῖς πολιτικῶς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παρεκκλήσιαις ἢ τάξις ἐκπολυθεῖτω.

ργς'. Τὸ τῆς συνομοσίας ἢ φρατρίας ἔγκλημα, καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντα κεκολλῶνται, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Ἐἰ τινες τοῦτον κληρικῶ ἢ μονάζοντες εὐρεθῆεν, ἢ συνομνύμενοι ἢ φρατριάζοντες, ἢ κατασκευάσας τυρεύοντες ἐπισκόποις ἢ συγκληρικοῖς, ἐκπεπέτωσαν πάντα τοῦ οικείου βαθμοῦ.

ρζ'. Ἐλθεῖν εἰς ἡμέτερας ἀκοάς, ὡς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, εἰ κεινοσθεῖναι συνόδοι τῶν ἐπισκόπων οὐ γίνονται, καὶ ἐκ τούτου πολλά παραμεινῶν τῶν διορθώσεως δεσμεύων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων· ὥρισεν τοῦτον ἡ ἅγια σύνοδος κατὰ τοὺς τῶν ἁγίων πατέρων κανόνας, δις τοῦ ἐπισημνῶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συντρέχειν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τοῖς ἐπισκόποις, ἔνθα ἂν ὁ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπος

A ministrat episcopus, servato scilicet veræ metropolitæ suo jure.

CXCI. — 13. Peregrinos clericos et ignotos in alia civitate sine proprii episcopi commendatitiiis litteris nusquam ullo modo ministrare.

CXCII. — 14. Quoniam in quibusdam provinciis concessum est lectoribus et psaltis uxores ducere : statuit sancta synodus nulli eorum licere alterius sectæ uxorem accipere. Eos autem qui ex ejusmodi matrimonio liberos susceperunt, si quidem prevevni sunt, ex se genitos baptizari ab hæreticis, ad Ecclesiæ catholicæ communitatem eos adducere. Qui vero adhuc baptizati non sunt, non posse eos apud hæreticos baptizari. Sed neque hæretico, vel Judæo, vel pagano, matrimonio conjungere : nisi forte persona quæ orthodoxæ conjungitur ad orthodoxam fidem converti promittat. Si quis autem hanc sanctæ synodi definitionem transgressus fuerit, canonicæ correctioni subiciatur.

CXCIII. — 15. Diaconissam mulierem ante quadragessimum annum non ordinari, et eam cum accurata probatione. Si vero accepta manuum impositione aliquanto tempore in ministerio permanserit, et postea seipsam nuptiis tradiderit, Dei gratiæ injuriam faciens, illa anathematizetur, cum eo qui ei conjunctus est.

CXCIV. — 16. Virginem quæ se Deo Domino dedicavit, similiter et monachos, non licere matrimonio conjungi. Si vero hoc fecisse inventi fuerint, excommunicentur. Statuimus vero, auctoritatem habere loci episcopum iis humanitatem largiri.

CXCV. — 17. Quæ sunt in unaquaque ecclesia rurales parœcias aut regionales, manere inconcussas apud eos qui illas tenent episcopos : et maxime si per triginta annos eas sine vi detinentes, administraverint. Si autem intra triginta annos fuit aliqua vel fuerit de iis controversia, licere eis qui se læsos dicunt, de iis litem movere apud synodum provinciæ. Si quis autem a suo episcopo vel metropolitano injuria afficiatur, apud exarchum, se primatem dioceseos, vel Constantinopolitanam sedem litiget, sicut superius dictum est. Si qua vero civitas potestate imperiali innovata est, vel deinceps innovata fuerit, civiles et publicas formas ecclesiasticarum quoque parœciarum ordo consequatur.

CXCVI. — 18. Conjuratæ vel sodalitatæ crimen externis etiam legibus omnino prohibitum est : multo magis in Ecclesia Dei hoc fieri prohibere oportet. Si qui ergo clerici vel monachi inventi fuerint, vel conjurantes, vel sodalitates facientes, vel insidias struentes episcopis, aut conclericis, proprio gradu divinito excidant.

CXCVII. — 19. Pervenit ad aures nostras, quod in provinciis, canonibus constitutæ synodi episcoporum minime celebrentur, et ex eo multa ecclesiastica, quæ correctione indigent, negligantur. Statuit sancta synodus, secundum sanctorum Patrum canones, bis in anno in unum convenire uniuscujusque provinciæ episcopos, ubi metropolitani episcopus

πος διακρίσῃ, καὶ θεωροῦν ἰσότητα τὰ ἀνεκλύπτοντα· τοὺς δὲ μὴ συνιόντας ἐπισκόπους ἐνδημοῦντας ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, καὶ ταῦτα ἐν ὑγιείᾳ διαγόντας, καὶ πάσας ἑκκαρκετάτου καὶ ἀναγκαίας ἀσχολίας ὄντας ἐλευθέρους, ἀβελφεκῶς ἐπιπλάττεισθαι.

ρζγ. Κληρικούς εἰς ἐκκλησίαν τελοῦντας, καθὼς ἦδη ἀρίσκειν, μὴ ἐξίνααι εἰς ἄλλης πόλεως τάττεισθαι ἐκκλησίαν· ἀλλὰ στέργην ἐκίτην ἐν ᾗ λειτουργεῖν ἐξαρχῆς κηϊώθησαν, ἐκτὸς ἐκείνων, οἱ τινες ἀπολείσαντες τὰς ἰδίας πατριδας ἐπὶ [ὑπὸ] ἀνάγκης, εἰς ἄλλαν ἐκκλησίαν μεταλθόν. Εἰ δέ τις ἐπίσκοπος μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον, ἄλλω ἐκκλήσιᾳ προσάκοντα δεξοτο κληρικῶν, εἶδοξεν ἀκωνῶντον εἶναι καὶ τὸν δεχθῆναι καὶ τὸν δεξάμενον, ἕως ἂν ὁ μεταστάς κληρικὸς εἰς τὴν ἰδίαν ἐπακῶθαι ἐκκλησίαν.

ρδθ. Κληρικούς ἢ λαϊκούς κατηγοροῦντας ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν ἀπλῶς καὶ ἀδοκιμαστος, μὴ προσδίχισθαι εἰς κατηγορίαν, εἰ μὴ πρότερον ἐξετασθεῖαι αὐτῶν ἡ ὑπόληψις.

σ. Μὴ ἐξίνααι κληρικούς [κληρικούς] μετὰ θάνατον τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου διαρκάζειν [ἀρκάζειν] τὰ διαφέροντα αὐτῷ πράγματα, καθὼς καὶ τοῖς πάλαι κωνόσεν ἀπαγόρευται. Ἡ τοῖς τοῦτο ποιῶντας κωνδυνῶσιν εἰς τοὺς ἰδίους [οἰκίους] βαθμούς.

σα. Ἦλθεν εἰς τὰς ἀκοάς τῆς ἁγίας συνόδου, ὡς κληρικοί τινες καὶ μονάζοντες μηδὲν ἐγκραχειρισμέναι ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀκωνῶντοι γενόμενοι παρ' αὐτοῦ καταλαμβάνοντες τὴν βασιλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρίβουσι, ταραχὰς ἐμποιοῦντες καὶ θορυβοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάσασιν, ἀνατρέπουσι τὴ οἰκίαν τῶν. Ὄρισεν τοῖνον ἡ ἁγία σύνοδος, τοὺς τοιούτους ὑπομνησθεῖσθαι μὲν πρότερον δεὰ τοῦ ἐκδίκου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν [κωνσταντινουπόλεως] ἀγνωτάτης ἐκκλησίας ἐπὶ τὸ ἐξελθεῖν τῆς βασιλεύουσας πόλεως. Εἰ δέ τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν ἐπεμένωσιν ἀνασχυντοῦντες, καὶ ἀκωντας αὐτοὺς δεὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκδίκου ἐκβάλλεσθαι, καὶ τοὺς ἰδίους καταλαμβάνειν τόπους.

σβ. Τὰ ἅπασ καθιερωθέντα μοναστήρια κατὰ γνώμην ἐπισκόπου, μένειν εἰς τὸ διακεῖν μοναστήρια, καὶ τὰ ἀνεκόντα αὐτοῖς πράγματα φυλάττεισθαι τῷ μοναστηρίῳ, καὶ μηκέτι δύνασθαι γίνεσθαι ταῦτα κοσμικὰ καταγώγια· τῶς δὲ συγχωροῦντας τοῦτο γίνεσθαι, ὑποκίεσθαι τοῖς ἐκ τῶν κωνῶν ἐπειρίαις.

σγ. Ἐπειδήπερ τινὲς τῶν μητροπολιτῶν, ὡς περιηχέθηεν, ἀμελοῦσι τῶν ἐγκραχειρισμένων αὐτοῖς ποιμνίων, καὶ ἀκαβάλλοντα τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων· εἶδοξεν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἀπὸς τῶν κωνῶν γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, εἰ μὴ ποτε ἄρα ἐκκαρκετάτος ἀνάγκη κωνοκωνῶσιν ἐπισκοπεῖν τὸν τῆς ἐκκλήσιᾳ χρίτων· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιεῖσθαι, ὑποκίεσθαι αὐτῶ ἐκκλησιαστικῶν ἐπειρίαις. Τὴν μὲν τοῖς πρόσθεον τῆς χραουόσας ἐκκλησίας σῶαν παρὰ τῷ οἰκονόμῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας φυλάττεισθαι.

σδ. Ἐπειδὴ ὅν τισιν ἐκκλησίαις, ὡς περιηχέθηεν, δεῖχα οἰκονόμων οἱ ἐπίσκοποι τὰ ἐκκλησιαστικὰ χραρίζοντα πράγματα, εἶδοξεν πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐπίσκοπον ἔχουσαν καὶ οἰκονόμον ἔχειν ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου, οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου· ὡστε μὴ ἀμέμφρον εἶναι τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τοῦτου ἐκκαρκετάτος τῶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας πράγματα,

A probaverit, et singula quae emendariet corrigero. Qui vero non advenerint episcopi, si in suis civitatibus resident, atque adeo in sanitate consistunt, et omni inexcusabili et necessaria occupatione liberi sunt, fraterne reprehendantur.

CXCVIII. — 20. Clericos in Ecclesia ministerium obeuntes, sicut jam definiimus, non licere in alterius civitatis ecclesia constitui; sed illa esse contentos, in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui amissa sua patria ex necessitate ad aliam ecclesiam transierunt. Si quis autem episcopus, post hanc definitionem, clericum ad alium episcopum pertinentem susceperit, placuit eum qui suscepit, et eum qui susceptus est, excommunicari, donec clericus qui migravit, in suam ecclesiam redeat.

CXCIX. — 21. Clericos sive laicos, accusantes episcopos vel clericos passim et sine probatione, ad accusationem non recipi, nisi prius eorum discutiat existimatio.

CC. — 22. Non licere clericis, post mortem sui episcopi, res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis quoque canonibus prohibitum est. Eos autem qui hoc faciunt, in suo gradu periclitari.

CCI. — 23. Pervenit ad aures sanctae synodi, quod quidam clerici et monachi, quibus nihil a suo episcopo commissum est, aliquando etiam ab ipso communionem segregati sunt, pervenientes ad regiam urbem Constantinopolim, in ea diutius consistentes, turbas excitantes et ecclesiasticum statum perturbantes, aliquorum domos subvertunt. Statuit itaque sancta synodus, hos quidem primum a sanctissimae Ecclesiae Constantinopolitanae defensore commoveri, ut regia urbe excedant. Si autem iisdem negotiis impudenter insistant, eos etiam invitos ipse defensor expellat, ut ad sua loca revertantur.

CCII. — 24. Quae semel consecrata fuerint monasteria, cum sententia episcopi, perpetuo manere monasteria, et res, quae ad ea pertinent servari, eaque non amplius posse fieri secularia habitacula. Eos autem, qui hoc fieri permittunt, canonicis poenis subijci.

CCIII. — 25. Quoniam quidam metropolitani (sicut ad nos pervenit) greges sibi commissos negligunt, et episcoporum ordinationes differunt, visum est sanctae synodo iutra tres menses fieri ordinationes episcoporum, nisi forte inexcusabilis necessitas coegerit tempus dilationis prorogari. Si autem hoc non fecerint, eos ecclesiastica correctioni subijci. Viduae vero ecclesiae redditum integrum apud ejusdem ecclesiae oconomum custodiri.

CCIV. — 26. Quoniam in quibusdam Ecclesiis (sicut ad nos pervenit) episcopi sine oconomis res ecclesiasticas tractant, placuit omnem ecclesiam episcopum habentem, habere etiam oconomum de clero proprio, qui dispenset res ecclesiasticas secundum sententiam proprii episcopi. Ut ecclesiae administratio sine testimonio non sit, et ex hoc res ejus-

καὶ λυθῆσαν τῇ ἱερωσύνῃ προσεπίσθαι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιῶσι, ὑποκίεσθαι αὐτῶν τοῖς θεοῖς κανόν.

στ'. Τοὺς ἐρπάζοντας γυναῖκας ἐπ' ὀνόματι συνοικεσίου, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρουμένους τοῖς ἀρπάζουσι, ὧρσαν ἢ ἀγία σύνοδος, εἰ μὲν κληρικοί εἴεν, ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου [οὐραίου] βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκοί, ἀναθεματίζεσθαι.

ςζ'. Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὅροις ἐπόμειοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀνεγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑκατῶν πενήκοντα θεοφλαστάτων ἐπισκόπων τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης μεγάλου Θεοδοσίου τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλεῖᾳ Κωνσταντινουπόλει νῆα Ῥώμῃ, γουρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀριζόμεν τε καὶ ψηφίζομεθα περὶ τῶν πρεσβειῶν τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως κίας Ῥώμης. Καὶ γὰρ τῇ θρόνῳ τῆς πρεσβυτερίας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες ἐπέστει ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατῶν πενήκοντα θεοφλάστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένεμναν τῷ τῆς κίας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλείαν καὶ συγλήφῃ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβειῶν τῇ πρεσβυτερίᾳ βασιλεῖ Ῥώμης, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιατικῆς καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους, τῶν προσηρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προσηρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινουπόλιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας· ἑταροῦ ἐκείνου μητροπολίτου τῶν προσηρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονούντες τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θεοῖς κανόσι διαγράφεται· χειροτονεῖσθαι δὲ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν προσηρημένων [ἐρημημένων] διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ εἶδος γενομένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀπαρηρομένων.

ςζ'. Οἱ λεγόμενοι ἀπὸ τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας εἰς τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τάξιν κατεβλήθησαν, εἰ μὲν ἀπὸ εὐλόγων τῶν αἰτίων καταδικάζονται, εὐλόγως οὐδὲ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου ἐντὸς ἀξίας τυγχάνουσι τιμῆς εἶναι. Εἰ δὲ δίχα τῶν αἰτίων εὐλόγου εἰς τὴν ἥττωνα κατεβιάσθησαν βαθμὸν, δίκαιοι τυγχάνουσιν, εἴγε ἀνέθνησι φανεῖν, τῶν τῆς ἐπισκοπῆς ἐπακλαβεῖν ἀξίαν τε καὶ ἱερωσύνην.

A dem ecclesiam dissipantur, et probum ac dedecum sacerdotio inuratur. Si autem hoc non fecerit, eum subijci divinis canonibus.

CCV. — 27. Eos qui rapiunt mulieres sub nomine conjugii, vel auxilium præstant, ac consentiunt iis qui rapiunt, definit sancta synodus, si quidem clerici fuerint, proprio gradu excidere: sin autem laici, anathematizari.

CCVI. — 28. Ubique sanctorum Patrum definitiones sequentes, et canonem qui nuper lectus est centum et quinquaginta Deo amantissimorum episcoporum, qui congregati sunt sub piæ memoriæ imperatore Theodosio Magno, in regia civitate Constantinopoli nova Roma, agnoscentes, eadem quoque et nos definimus et statuimus de privilegiis ejusdem sanctissimæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ novæ Romæ. Etenim sedi senioris Romæ, quod urbs illa imperaret, Patres jure privilegia tribuerunt. Et eadem consideratione moti centum quinquaginta Deo amatissimi episcopi, æqua privilegia tribuerunt sanctissimæ sedi novæ Romæ, recte judicantes, urbem quæ et imperio et senatu honorata sit, et æqualibus privilegiis cum seniore regia Roma fruatur, etiam in rebus ecclesiasticis non secus ac illa extolli ac magnifleri, secundum post illam existentem. Ut et Ponticæ, et Asiaticæ, et Thraciæ dioceseos metropolitani soli: præterea et qui sunt in barbarico, episcopi prædictarum dioceseon ordinentur a prædicto sanctissimo throno sanctissimæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Nimirum unoquoque metropolita eam ipsarum dioceseon, una cum episcopis provinciæ ordinante provinciæ episcopos, ut divinis canonibus promulgatum est. Metropolitans vero earum dioceseon, sicut dictum est, ordinari a Constantinopolitano archiepiscopo, electionibus convenientibus secundum morem factis, et ad eum perlati.

CCVII. — 29. Ii, qui dicuntur ab episcopali dignitate ad presbyteri ordinem descendisse, si iustis quidem de causis condemnantur, jure nec presbyteri quidem honore digni sunt. Sin autem sine aliqua probabili causa ad inferiorem gradum depressi sunt, jure, si quidem nulli sint culpæ obnoxii, episcopatus dignitatem et sacerdotium recipient.

CHRISTOPHORI JUSTELLI AD CODICEM CANONUM ECCLESIE UNIVERSÆ NOTE.

εἰ τις ἐν νόμῳ] Hic canon, qui primus est Nicæni concilii, eunuchos seu sponte abscisos a sacerdotio repellit. Eo nomine Leontium presbyterio privatam fuisse refert Socrates lib. II Hist. Eccles. cap. 21: Λεόντιος, ἠκούσθη, ἦν κείναι πρεσβύτερος ἦν, ἀφῆρθη τῆς ἀξίας, ὅτι τῶν γεννητῶν ἔξευμεν αὐτόν. Leontius cum presbyter esset, eo dignitatis gradu privatus est, quod genitalia sibi excecasset. Et Theodoretus lib. II, cap. 24, de eodem Leontio loquens, qui postea ab Aria-

nis Antiochiæ episcopus creatus est: Ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ, κατὰ Στέφανον Λεόντιος τὴν προεδρίαν ἔδεικτο, παρὰ τοὺς ἐν Νικαίᾳ γραφέντας ὅρους ταύτων λαβόν. Ἐργομίας γὰρ ἦν αὐτοῦργος γενομένος τῆς εὐχίας. Antiochia vero post Stephanum Ecclesia primatum suscepit Leontius, quem contra Nicæni concilii decreta adeptus est: nam sua ipse sibi manus genitalia excecerat. Origenes etiam illud Matthæi cap. XIX, 12: Sunt eunuchi qui seipso castrarunt propter regnum caelorum, aliquando simpli-

cius interpretatus, se ipsum sponte abscidit : eoque nomine illius ordinatio a Demetrio Alexandrino episcopo damnata est, ut tradit Eusebius lib. vi Hist. Eccl., cap. 8, et Epiphanius lib. II, Hæres. 64, contra Origenem. Fuerunt et hæretici eunuchi dicti, qui Origenis forte exemplo, pietatis zelo, seipsos exciderent, de quibus Augustinus hæresi 27, Epiphanius hæresi 58, Nicetas in Thesaurio orthodoxæ fidei, lib. IV, hæresi 50. Excipit autem hic canon eos, qui non sponte nec voluntate, sed vi et necessitate a barbaris aut dominis, excisi sunt. Sic Tigrius quidam natione Barbarus, et eunuchus, sed non a nativitate, libertatem consecutus, ad presbyterii dignitatem evectus est, ut scribit Sozomenus lib. VI, cap. 15, et lib. VIII, cap. 24 : *Και Τίγριος οὗτος βάρβαρος τὸ γένος, αὐκ ἐκ γενετῆς εὐνούχος μάλιστα ἐλευθερίας, εἰς πρεσβυτέρου ἀξίαν προελθὼν. Idem dicendum est de iis qui eunuchi sunt nativitate, αἱ τρεῖς ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγενήθησαν οὗτοι, οἱ ἐκ ὕλεως μητρὸς ἐγενήθησαν οὗτοι, οἱ ἐκ ὕλεως μητρὸς ἐγενήθησαν οὗτοι, qui ex utero matris sic nati sunt, quod est primum ex tribus eunuchorum generibus, de quibus Matthæi cap. XIX, 12, cuiusmodi Dorotheum Antiochiæ episcopum sœsse refert Eusebius lib. VII, cap. 32 : Δωροθέον πρεσβύτερον τοῦ κατὰ Ἀντιόχειαν ἐξέμισθον ἔγνωμεν. Ἦν δὲ τὸν φῶτον εὐνούχος, οὕτω πάγκως ἐξ αὐτῆς γενεαίως. Dorotheum primatu Antiochenæ Ecclesiæ insignitum cognovimus : erat autem natura eunuchus, ita ex ipsa nativitate comparatus. Nec tantum sacris canonibus, sed civilibus etiam legibus εὐνούχους ἐστὶν prohibitus. Nam Hadriani edicto, medico qui excidisset capitale erat, item ipsi qui se sponte excidendum præbuisset I. IV, § 2, ff. ad leg. Cornel. de Sicariis. Inde ille, apud Justinum martyrem in apologia ad Antoninum Pium, qui se castrare voluit prius a præfecto Ægypti veniam edicti petiit. Βελιδίων ἀνίδωκεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φάλακρον ἡγεμονεύοντι, ἀξίῳν ἐπιτρέψαι ἱατροῦ τοῦς διδύμους αὐτοῦ ἀπελευθεῖν. Ἄν. ὡ γὰρ τῆς τοῦ ἡγεμόνος ἐπιτροπῆς τοῦτο πράττειν ἀπειρήσθαι οἱ ἐκεῖ ἱατροὶ ἔλεγον. Libellum Felicis præfecto Alexandriæ obtulit, petens ut medicum sinneret testes suos præcidere ; hoc enim sine præfecti permisso fieri nefas esse, medici qui illic erant, asseverabant. Adde I. I, C. de Eunuch. Novel. Justiniani 142, περί εὐνούχων ἐργων. Evagrius lib. IV, cap. 22. Novel. Leonis 60, et Zonaram in can. Apostol. 21. νεύοντων] Suidas τὸν νεωστὶ φευγόντων interpretatur, hoc est qui nuper ex gentilismo christianam religionem amplexus, per baptismum Ecclesiæ Dei in-situs, inque doctrina nondum satis confirmatus sit, nec in vita sufficienter probatus. Hunc protinus episcopum fieri prohibet hic canon, et Justinianus Novel. 123, cap. 1, ne forte obijciatur illud Gregorii Nazianzeni in orat. funebri Athanasii Alexandriæ episcopi : Ὅμοῦ τε μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς εὐσεβείας, ἡγεῖς ἱεροσολοί, καὶ σήμερον ἱερτεῖς ἡγεῖς τῶν ἁγίων ἔσω, καὶ μεταταγῶν σήμερον. Simul discipuli et præceptores pietatis, heri sacrilegi, hodie sacerdotes : heri extra sacra, hodie præules mysteriorum, et illud Hieronymi, Heri catechumenus, hodie pontifex. D. tamen Ambrosius, ne quidem neophytus, necdum baptismo initiatus, sed adhuc catechumenus, a profana præfectura ad episcopatum, communi populi Mediolanensis suffragio electus est, ejusque electio, quamvis resistente Nicæno canone, totius Ecclesiæ iudicio, et Valentiniæ imp. consensu approbata est, ut scribit Rufinus lib. II Hist. Eccl., cap. 11, et Theodoretus lib. IV, cap. 6. Sed hæc Ambrosii electio divina potius quam humanæ jussioni tribuenda est, ut testatur Nicolaus I. P. R. in epistola ad Photium CP. quæ inter Acta concilii VIII œcumenici exstat : Ἀμβρόσιον, inquit, τὸν ἐκ παρρηγομένην θείᾳ ἀποκαλύψει πρὸς ἐπισκοπὴν ἀναχθῆναι οὐ χρὴ προσφέρειν ὕμᾳς. Ἀρκεῖ γὰρ ἐκεῖ ἡ θεία, καὶ οὐκ ἀνθρώπινη κίνησις. Ambrosium ex catechumeno divina revelatione ad episcopatum promotum, nihil est quod exempli causa proferas, et summi ibi sufficit divina non humana jussio. Sic Valentiniæ imperator hanc electionem confirmans, apud Rufinum loco citato, ait : Dei esse, quod discordantem populi fidem et animos dissidentes conversio subita in unum consensum, atque in unam sententiam revocaret ;*

A aut, ut refert Theodoretus, κατὰ τὸν κανόνα ἀπεβούλευσε τὰς ψήφους, καὶ θείαν εἶναι τὴν ψῆφον ἐκ τῆς τῶν τῶν κωνσταντινουπόλεως συμφωνίας, Ipsa suffragia omni canone certiora, divinam esse suffragium ex dissidentium concordia. Sic Synesius, epist. 67 : Χάρτες βίας ἐστὶν τοῦς ἀνθρώπους ἐξομῆσαι. Gratia divina est homines in eandem trahere sententiam. Atque illud ipsum est, quod ait canon 80, qui dicitur Apostolorum, τὸν ἕξ ἐθνικῶν βίῳ προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα. οὐ δικαίον ἐστὶ παραυτὰ προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον. εἰ μὴ ποὺ κατὰ θεῖον χάριν τοῦτο γίνωκετο. Eum qui e vita gentili accesserit et baptizatus fuerit, protinus episcopum fieri æquum non est, nisi forte hoc divina gratia fiat.

Ὑπὸ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων] D. Paulus I ad Timoth., cap. V, 19 : Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγοροῦν μὴ παραδίχου, ἐκτός ἐι μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. Adversus presbyterum accusationem ne admiseris, nisi sub duobus aut tribus testibus.

συνιστάτων γυναῖκα] Extraneam mulierem Latine verti. Sic Rufinus Aquileiensis in canonibus Nicænis lib. I Hist. Eccl., cap. 6, et vetus interpres concilii Nicæni, quem sequitur Fulgentius Ferrandus, cap. 122, et Isidorus Mercator. Synodus etiam Toletanâ IV, can. 43 : Cum clericis extraneæ feminæ nullatenus habitent, id enim et constitutio antiquorum Patrum decrevit ; et can. 42 : Quidam clerici legitimum non habentes conjugium, extranearum mulierum interdicta consortia appetunt. Sic etiam synodus Carthaginensis I, can. 5 ; Ilerdensis, can. 15 ; Hispalensis I, canon. 5 ; Bracharensis III, can. 5 ; et imp. Honorius et Theodosius in I. XIX, C. de Episcop. et cler. : Qui-
 C tumque et conjunguntur gradus sacerdotio fulciuntur, vel clericatus honore censentur : extranearum sibi mulierum interdicta consortia cognoscant. Alii malunt συνιστάτων subintroductam interpretari. Sic Teilo et Tharistus, quorum versio Actis concilii Carthaginensis VI inserta est, et Dionysius Exiguus in Codice canonum Ecclesiæ Romanæ, quem sequitur Burchardus lib. II, cap. 109 ; Ivo lib. VI, cap. 186 ; et Gratianus can. Interdixit, dist. 32 ; Nicolaus quoque, et Alexander P. R. can. 5 et 6, ead. dist. Nullus missam audiat presbyteri, quem scit concubinam habere aut subintroductam mulierem. Hanc vero Nicæne synodi, de extraneis sive subintroductis mulieribus, definitio-nem Justinianus etiam imp. confirmat Novel. constitut. 125, cap. 29 : Τοῖς δὲ πρεσβυτέροις, καὶ διακόνους καὶ ὑποδιακόνους, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν κλήρῳ τεταγμένοις ἀπαγορεύομεν κατὰ τὴν τῶν ἁγίων κανόνων δύναμιν γυναῖκά τινα ἐν τῷ ἴδιῳ οἴκῳ ἐπιστάτων ἔχειν. Presbyteris, et diaconis, et subdiaconis, et omnibus in clero conscriptis, interdicimus secundum vim sanctorum canonum, mulierem aliquam in sua domo extraneam sive subintroductam habere. Et Novel. 137, cap. 1, ipsam Nicæni concilii canonem citat, ut et Basilius Cæsariensis episcopus in epistola 17 ad Gregorium presbyterum, quæ etiam apud Balsamonem et Zonaram exstat. Lege canonem, inquit, a sanctis Patribus nostris in Nicæna synodo constitutum, qui manifeste interdixit, ne quis mulierem subintroductam habeat.

Sed et συνιστάτων frequens mentio est apud scriptores ecclesiasticos. Epistola synodica concilii Antiocheni adversus Paulum Samosatenum celebrati, apud Eusebium lib. VII, cap. 24 : τὰς δὲ συνιστάτους αὐτοῦ γυναῖκας, ὡς Ἀντιοχείης ὀνομάζουσι, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, οἷς καὶ τοῦτο καὶ τὰ ἄλλα ἀκαθάρτητα ἀνίατα ὄντα συγχρόπτει. Quid autem de extraneis sive subintroductis ejus mulieribus, ut Antiocheni nominant, et presbyterorum ac diaconorum quos secum habet, quibus et hoc et alia deprehensa peccata obtegit. Hieracitas etiam eo nomine sugillari, quod συνιστάτους mulieres haberent, tradit Epiphanius hæresi 67 : Χλευάζονται δὲ δι' ἃς κέκτανται ἱερατοῦ συνιστάτους γυναῖκας, δι' ἃς εἰδῶσι φιλοτιμεῖσθαι ἔχειν εἰς ὑπερσείαν. Subannanitur propter eas quas habent singuli subintroductas mulieres, de quibus gloriari solent se habere ipsas ad ministerium. Et hæresi 63, de Origenianis loquens : κατηγοροῦσι δὲ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰς ἀγαπητὰς λεγομ. ας συνιστάτους γυναῖκας κεκταμέ-

Ἀνοθεματισμένου τοῦ τῆς κλήσεως ἑνόματος, δεῖ τῆς ἐπίσεως τῆς χειρὸς ἀναδοχῆσεν εἰς τὴν μίαν ἐκκλησίαν. Anathematizato nomine erroris, recipiantur per manus impositionem in unam Ecclesiam. Adde S'irlicium decret. cap. 1, et Innocentium cap. 15.

μίνεν οὕτως ἐν τῇ κλήρῳ] Hæretici, sive ab hæreticis ordinati, errorem suum agnoscentes, si ad Ecclesiam accederent, per manus impositionem recipiebantur, et in sacerdotium confirmabantur. Sic Nicæna synodus de ordinatis a Meletio statuit: Τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ κατασταθέντας, μωτακωτέρα χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας, ἔχειν μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν καὶ λειτουργίαν, ut ex ejusdem concilii synodica epistola refert Gelasius Cyzicenus lib. II, Act. Concil. Nicæni. et Theodoretus lib. 1, cap. 9. Excipe tamen αἰρέσεων ἑάρχους. Athanasius in apolog. 2: A Meletio constitutos presbyteres Alexander in Ecclesiam recipiebat. Idem in epist. ad Rufinianum: Communi decreto placuit, ut quicumque lapsi fuissent proprio arbitrio et principes fuissent impietatis, si resipiscerent, ignoscendum quidem illis, verum non restituendos in cleri numerum: qui vero non auctores, sed necessitate et violentia compulsi fuissent, vitium est illis quidem ignoscendum, et in cleri locum restituendos. Sic olim in Alexandriæ synodo definitum refert Rufinus lib. I Hist. Eccles., cap. 28: Ut tantum perfidie auctoribus amputatis, reliquis sacerdotibus daretur optio, si forte velint, abjurato errore perfidiam, ad fidem Patrum statutaque converti, nec negare aditum redeuntibus. Synodica epistola Nicæni concilii apud Theodoretum loco citato: Ἐδοξεν οὖν Μελετίου μίνεν ἐν τῇ αὐτοῦ πόλει, μὲτ' αὐτῶν ἑξουσίαν ἔχειν μὲτ' χειροτονίᾳ, μὲτ' χειροθεσίᾳ ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς κλητῶσθαι. Placuit synodo Meletium in sua civitate manere, potestatem autem nullam habere vel quemquam ordinandi vel cuiquam manus imponendi: solum vero honoris nomen retinere. Fuit autem Meletius, αἰρεσιάρχης τῶν ἐξ αὐτοῦ μελετιανῶν καλουμένων, ut scribit Socrates lib. 1, cap. 5 et 6. adde concilii Nicæni II, actionem 1, tom. III Concil.

ὁμολογήσασαι αὐτοὺς ἑγγράφους] Can. 170 hujus codicis. Socrates lib. IV, cap. 11, tradit Liberium P. R. antequam Macedonianos penitentes in communionem reciperet, ab illis petisse ut sume fidei professionem scriptis mandaret, eosque libellum ei obtulisse: Λιβήριος ἑγγράφον τῶν ὁμολογῶν ῥώμας ἀπέπευσε· εἰ δὲ αὐτῷ βιβλίον ὄρεται; οἱ cap. 12: Τοῦτω δὲ τῷ βιβλίῳ τοὺς πρεσβύτεροι ἀπαλαίσκιστος ὁ Λιβήριος, εἰς κοινωνίαν τε δέδωκετο. Hoc autem libello tanquam sponsione illorum legatos obstringens Liberius, in communionem recepit. Sicut Valens et Ursarius professionem suam scripto obtulerunt Julio episcopo Romano, his verbis, quæ a Sozomemo relata sunt lib. III, cap. 23: Ταῦτα δὲ τῇ χειρὶ αὐτῷ [F. αὐτῶν] γράψαντες ὁμολογοῦμεν πάλιν οὗ τῶν Ἀρειανικῆν αἰρέσεων, κατὰ προσηγορίαν, καὶ τοὺς ταύτας ἀθέτους κατακρίναμεν εἰς τὸν αἰῶνα. Hæc vero scribentes manus nostra protestamur, nos Arianicam hæresim, ejusque auctores in æternum damnare. Basilius epist. 72 ad Emissenos: Si autem dicunt se resipiscite, doceant per scripturam suam resipiscentiam, et execrationem fidei quam susceperunt. Synodus vi in Trullo, can. 96: Τοὺς δὲ Νιστορικῶσους χρὴ κοινῶν λιβέλλους, καὶ ἀνοθεματίξεν τὴν αἴρεσιν. Synodus VII œcumenica, act. 6: Οἱ τῆς ἐκκλησίας θεσμοὶ τοὺς ἐξ αἰρέσεως ἐκστρέφοντας ἐπισκόπους, λιβέλλων δίδοντας, καὶ τὴν ἰδίαν ἀνοθεματίξοντας αἴρεσιν θεσπίζουσι μὲν δεχέσθαι. Ecclesiasticas leges episcopos ad hæresim reductos per libellum hæresim suam ejurantes, sancium recipiendos. ἄργαμος] Quinam sint digni hoc canone et can. 30, 52 et 105 hujus Codicis, vide in annot. ad ipsum canonem 105 infra.

τῆς τιμῆς τοῦ ἐνόματος] Sic Ephesini Patres Kustathium quemdam, episcopi nomen et honorem sine re ac potestate obtinere statuerant, in epistola synodica ad synodum Pamphyliz, quæ inter Acta Ephesini concilii exstat tom. II append. 1, cap. 4, et apud Zonaram et Balsamonem: Ἀρίσταμον ἔχειν αὐτὸν, τὸ τε τῆς ἐπισκοπῆσ ὄνομα καὶ τὴν τιμὴν, οὕτω μὲν τοι ὄδοτε μὲ χειροτονίᾳ αὐτῶν. Statimus ut episcopatus nomen et

honorem habeat, ita tamen ut ipse non ordinet. Id de Meletio in concilio Nicæno statutum testatur ejusdem concilii synodica epistola apud Theodoretum lib. I, cap. 9, quod verba supra retulimus, et Sozomenus lib. I Hist. eccl., cap. 33, de eodem loquens καταδείκασιν αὐτὸν ἡ συνόδος ἐν τῇ Λυκῶν διατρίβειν, ψι ὄνομα ἐπισκοπῆσ ἔχοντα· τοῦ δὲ λοιποῦ, μὲτ' ἐν πλει, μὲτ' ἐν κόμῃ χειροτονίᾳ. Synodus contra et pronuntiavit sententiam, ut videlicet Lycum incolarum nomenque solum retineret episcopi: aique de reliquis neque in urbe, neque in pago ordinaret.

μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν] Hinc Sozomenus lib. IV, cap. 15, a legibus ecclesiasticis alienum esse ait, unam Ecclesiam a duobus episcopis gubernari. Τὸν Πέτρον θρόνον, inquit, μὴ ἀδοξῆσιν ὑπὸ δύο ἀγμάσ ἰθύνόμενον, ὁ διεχοικός σύμβολόν ἐστι, καὶ ἐκκλησιαστικῆσ θισμοῦ ἀλλότριον. Augustinus epist. 110: Sedi e patre et episcopo meo sene Valerio; quod in concilio Nicæno prohibitum nesciebam. Pacianus epist.: Sympronianum: Nec jus, nec fas sacerdotii singulari patitur, ut uno eodemque tempore duo sint ejusdem ecclesiæ episcopi. Ado Viennensis in Chronico, a 810: Canonica auctoritas est, in una civitate duos episcopos non esse. Sic Cornelius Ecclesiæ Romanæ episcopus Cypriano coævus in epistola ad Fabium Antiochenæ Ecclesiæ præsidem de Novato Catharum hæresis auctore: Vindex ille Evangelii, inquit, ignoravit unum esse debere episcopum in Catholica Ecclesia. Cornelius evidenter ait in una civitate unum episcopum fuisse, aut esse debuisse, et Cyprianus eodem schismatico, epist. 32: Cum post primum secundus (episcopus) esse non possit, quisquis post unum qui solus esse debeat, factus est, non jam secundus illi sed nullus est. Vid. Bils., pag. 392.

ἔσοι προχειρισθέντων τῶν παρορπιτωκότων] Officij episcopi et presbyteri lapsi, ad penitentiam quidem recipiebantur, sed ab ordinatione et sacerdotali honore prohibebantur. Cyprianus lib. 1, epist. 4 et 7, Assuritanæ plebi suadet, ne Fortunianum qui idolis sacrificaverat, ad episcopatum admittant et lib. IV, epist. 2, indicat Trophimum penitentiam agentem admissum esse, ut laicus communicaret, non ut locum sacerdotis usurparet. Adde canonem 21 hujus codicis.

ἀποθίμενος τὰς ζώνας] Ethnici principes militiæ cingulum illis auferre conseruerant qui fidem negare recusabant. Id testatur Eusebius lib. VII, cap. 15 de Marino quodam milite christiano loquens, qui cum se gradus ordinem secutus, honorem cujusdam numeri militaris adeptus esset, statim qui eum proxime se quebatur clamavit, non posse id illi jure tribui, qui christianus esset, et imperatoribus non sacrificasset. Μὴ ἔστιν ἐπινοῆσ τὰς Ῥωμαίων μετρίχων ἀξίως κατὰ τοῦ παλαιούσ νόμου, χριστιανῶν γε ὄντι καὶ τοῖσ βασιλεύσ μὴ θύσσι; et lib. X, cap. 8, et lib. 1 de Vita Constantini cap. 47, de Licinnio: Τοὺς κατὰ πόλιν, inquit, στρατιώτας ἐκπρίνεσθαι καὶ ἀποβάλλεσθαι τοῦ τῆσ τιμῆσ ἀξιώματος, εἰ μὴ τοῖσ δαίμοσι θύσιν αἰροῦντο, παρακλιένται. Milites in singulis civitatibus ex aliorum numero extimi et dignitatis gradu privari jussit, nisi demonibus sacrificare vellent. Rufinus lib. I Hist. eccl., cap. 32, de Juliano: militiæ cingulum non dari nisi imolantibus jubet. Hinc ille Marcellus centurio, cujus acta apud Baronium exstant an. 298: Si tuis est conditio militantiæ, ut diis et imperatoribus sacra facere compellantur, ecce proijcio vitem et cingulum, renuntio signis, et militare recuso.

κατορθῶσαι τὸ ἀνοσπατριεσθαι] Hic canon non de illis loquitur, qui persecutionis tempore, propter fidem, militiæ cingulum abjecerant, et postea fidem ejurantes, pecuniis ac donis priorem militiam reciperant, rursusque ad Ecclesiam redierant: sed de iis, qui gratia inspirante divina, cingulo militiæ deposito, quo melius et perfectius vitæ institutum magisque christianum capesserent, postmodum illud resumerent, et denuo se militiæ sacramento obligarent, quibus merito penitentis tempus definitum est. Nec enim existimandum est hoc canone militiam Chris-

ianis interdictam, nisi quatenus signum fuit idololatricæ, et quam non nisi pendio fidei christianæ exercere possent, quod immolare diis milites cogentur: alioquin Christianos sub ethnicis principibus militare consuevisse, planum est ex Dione in M. Antonio, Eusebio lib. v, cap. 5; Tertulliano in Apologetico cap. 42, et lib. de Corona militis cap. 1, ubi de milite christiano loquitur, qui lauream militarem capiti suo imponere noluit, sed libero capite, coronamento in manu otioso, inter fratres commilitones sehis permansit. Sed et militaris juramenti a christianis militibus præstari soliti meminit Vegetius lib. II de Re militari, ejusque formulam refert his verbis: *Jurant per Deum, Christum, et sanctum Spiritum, et per majestatem imperatoris, qua secundum Deum generi humano diligenda est et colenda; et paulo post: Jurant autem milites, omnia se strenue facturos, qua præceperit imperator: nunquam deserturos militiam, nec mortem recusaturos pro Romana Republica.*

τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐποδίου] Eucharistia in inoribundis viaticum appellatur, quod abeuntibus ex hac vita, et ad Deum cogitantibus, ac veluti iter instituentibus, ea detur veluti pro subsidio vita. Sic in concil. Carthag. IV, can. 78, et in epistola 3 Sixti P. R. tom. III Concil. : *Bessus in synodo condemnatus est, ita tamen ut in ultima die viaticum ei non denegetur.* Synesius epist. 67 ad Theophilum Alexandrie episcopum de Lamponiano quodam excommunicato loquens: *Τοῦ δὲ λύσαι τῶν ἀδελφῶν εἰς τὴν ἱερατικὴν καθέδραν ἀπέκρηψα. Τοσοῦτον οὖν ἱμαντῶ συναχθῆναι, εἰ προσκελεύσῃ Λαμπρικῶν τὸ χρεῖον, καὶ ἡ κυρία παρῆναι δοκεῖ, κῶσι ἱππῆα τοῖς τότε παρεστώσις πρεσβυτέροις, νεωτέρους αὐτῶ μετατόνῃαι· μηδεὶς γὰρ ἀποθάνει δειδωμένος ἱμοί. Ἀναβρῶσθεὶς δὲ, πάλιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὑπόδωκε; ἴσται, καὶ παρὰ τῆς θεσπικίας σου καὶ φιλευθέρου φυχῆς περιτῆναι τῆς συγγνώμης τὸ σύνθημα. Ἡμισὶ αὐτὴν αὐτοκράτειαν τοσοῦται ad sacram sedem. Tantum igitur mihi sumpsit, si accederet Lamponiano mors, et si certus dies mortis videretur adesse, quod permiserim omnibus qui tum aderant [Legendum adfuerint, in futuro] presbyteris ei communionem impertire: nemo enim victus anathemate mihi moriatur! Ubi autem convalescerit ex gravi morbo, eadem conditione obnoxius pœnæ sit, et expectet a divino tuo et humano antro venis signum. Adde can. 26 hujus codicis.*

ἀκούοντι] Populus olim in Ecclesia tribus gradibus distinguebatur: erant enim κατηγορούμενοι, πεπτωότες, et μετανοοῦντες, catechumeni, fideles penitentes. Catechumenorum autem duo genera fuisse ex hoc canone constat, unum eorum qui audiebant verbum Dei et fieri christianos volebant, sed nondum petierant baptismum, et hi dicebantur audientes sive auditores. Alii qui jam pridem accesserant, et in fide recte instituti, baptismum petebant et dicebantur competentes. Auditivum sive auditorium meminit Tertullianus lib. de Penitentia : *Nemo sibi adulectur, quis inter auditorum tyrocinta deputatur, quasi eo etiam nunc sibi delinquere liceat, an alius intinctus est Christus, alius audientibus?* Item, *Audientes optare intinctionem, non præsumere oportet.* Et lib. de Præscript. adversus hæret. cap. 41 : *Quis catechumenus, quis fidelis, incertum est, pariter adveni, pariter audiunt, pariter orant.* Cyprianus lib. III, epist. 17 : *Audientibus, si qui fuerint periculo præventi, et si in exitu constituti, vigilantia vestra non desit, implorantibus divinam gratiam, misericordia Domini non denegentur.* Competentium vero meminit Augustinus lib. de Cura pro mort. hab., cap. 12 : *Paucha appropinquanti, ecclis nomen inter alios competentes; et homin. 40 : Quod dico competentibus et fidelibus, audient penitentes.* Meminit et Hieronymus epist. ad Pamphilium; et concilium Agathense can. 13 : *Symbolum etiam placuit publice in Ecclesia competentibus prædicari.* Leo I P. R. decret., cap. 2 et 12, electos vocat : *In baptizandis in Ecclesia electis hæc duo tempora de quibus locuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus.*

ὕπὸ πάλαις εἰς πάλαι μὴ μεταβαίνειν ἐπίσκοπον.]

Hieronymus in epist. ad Oceanum : *In Nicæna synodo a Patribus decretum, ne de alia in aliam Ecclesiam episcopus transferatur.*

Hoc canone usurae centesimæ, et hemiolia clericis interduntur; ut clericorum ἀισχροερδία modum ponentur Nicæni Patres.

ἀισχροερδία] D. Paulus I ad Timoth., cap. III, v : *Δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπιληπτον εἶναι, μὴ ἀισχροερδῆ, ἀλλ' ἀφιλάργυρον. Oportet episcopum esse irreprehensibilem, non turpis lucri cupidum, sed alienum ab avaritia.* Et D. Petrus epist. I, cap. v, 2 : *Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποιῶνον τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀισχροερδῆς. Pascite gregem Dei qui penes vos est, turpem quæstum non affectantes.* Hieronymus lib. II, epist. 12 : *Ignominia sacerdotis est propriis studere divitiis.* Huc spectat quod refert Sozomenus lib. IV, cap. 23; et Nicephorus lib. IX, cap. 45. Sophronium quendam exactoratum fuisse, quod avaritiæ studio in Ecclesiæ pecunia quæstum fecerit.

ἡμιολίας] Conc. Laodiceni can. 4 : *Περὶ τοῦ μὲν δεῖν ἱερατικῶς δανεῖσθαι, καὶ τόκους, καὶ τῆς λεγομένης ἡμιολίας λαμβάνειν. Usurae hemolias sunt, cum tertia pars sorti usurarum nomine accedit. Siftas, hemolia, τὸ ἡμισυ τοῦ κεραλαίου : et rursus, hemiolias ἴσται ἀρεθμός ὁ ἔχων ὄλον, καὶ τὸ ἡμισυ αὐτοῦ. Ideoque hemiolismos apud Harporationem et Suidam Gelbuis lib. XVIII, cap. 14 : *Est autem hemiolias, qui numerum totum in se habet, dimidiumque ejus : ut tres ad duo, quindecim ad decem, triginta ad viginti : hemolion dimidia pars uniuscujusque rei est. Et apud Suidam didoschi δὲ ὀψώνιον στρατεύειν αἰρουμένους παρ' αὐτῶ, hemolion τοῦ νῦν didosμου. Vide infra ad can. 108, et adde locum Hieronymi : Solent senatores argumentari ac dicere : Dedi unum modium, qui satius fecit decem modios; nonne justum est ut modium modium de meo plus accipiam, cum ille de mea liberalitate novem et semis de meo habeat.* Constantinus I. i Cod. Th. de Usuris hemolias frugum tulit. Verum hujusmodi frugum agricolis mutuo datarum usurae ad centesimam modium redactæ sunt a Justiniano, I. *Eos qui, 26 Cod. de Usuris, et nov. 52, 53, 54, cap. 1, unde desumpta est authentica subdita d. I. Cum non frumentum, 16 Cod. de Usuris. Superdium usura dicuntur Hieronymo, id est χαρκῶν, ut recte Græci lib. XXII Synopsis Basilic., tit. III, de Usuris, cap. 66. Vide Scholion. et I. Frumentum 12, Cod. de Usuris.**

ἡμιστοσῆς] Hemiolia seu frugum usurae alie a centesimis pecunie. Centesimam usuram legitimum pecunie usuram olim fuisse notissimum est. Vide Brissonium in *Selectis* et I. I, § 2 Cod. Th. de Usuris; Dositheum lib. III; Volusium Mæcianum; Chrysostomum homil. in Matth. LVI, p. 562; Sidoniam lib. IV, epist. 24. Centesima autem usura fuit quæ in nummos alienos singulos nummos singulis mensibus præstaret; usura quippe olim ut apud Græcos, ita et apud Romanos mensurae : unde, ut eleganter Basilus in psalmum XIV, pag. 159 : *μηδὲς τόκους πατήρας* fuere. Si ad annos ut hodie computes, centesima est quæ duodecim nummos in annum præstat, quomodo et Plinius lib. X, epist. 62, dicta hæc usura Græcis τόκος ἐπὶ δράχμῃ, quod drachma esset centesima pars minæ. Constantinus I. i Cod. Theod. de Usuris, usuram ad veterem centesimæ rationem revocavit : frugum vero usuris modum imposuit, quibus nullus satis certus positus hactenus fuerat. Usura centesimæ ratio aucta sub Valentiniano Sen., sub quo et auri aestimatio aucta fuit; vide I. unic. de Oblat. votor. Cod. Th., et I. XIII de Susceptorib., et I. II C. de veteris numismatis potest. Notandum d. legem primam unico tantum mense ante concilium Nicænum latam fuisse, cujus can. 17 usurae centesimæ, et hemolias juxta clericis interduntur : ut clericorum ἀισχροερδία modum imponerent Nicæni Patres. D. I. I de Usuris lata est anno 325, XV oct. Maii, Paulino et Juliano coss. Firmicus lib. II, cap. 41 : *Nunquam pecunia fenus esseceat, vel alienis necessitatibus miserum tibi pecunia conferatur augmentum.* Vide Chrysostomum, homilia in Mathæum

vi, pag. 35 et 56, p. 362; Baallium homilia in psal. A xiv, p. 158. Nov. Justin., 32, 33, 34.

μη καθίσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων] Sic can. 42: Οὐ δεῖ διακόνον ἔμπροσθεν πρεσβυτέρου καθίσθαι. Non oportet diaconum ante presbyterum sedere. Hieronymus epist. 85: Audio quemdam, inquit, ad tantam erupisse vecordiam, ut diaconos presbyteris, id est episcopis anteferet: quid pariter mensarum et viduarum minister, ut supra eos tumidus se efferat, ad quorum procer Christi corpus et sanguis conficitur?

ἀναβαπτίζεσθαι αὐτούς] Augustinus hæresi 44: Paulianos baptizandos esse in Ecclesia catholica Nicæno concilio constitutum est: unde credendum est eos regulam baptismatis non tenere, quam secum multi hæretici, cum de Catholica discederent, abstulerunt, eamque custodiunt. Sane Paulianistas sive Paulianos non baptizasse in nomine Trinitatis constat, quia Christum purum esse hominem credebant, et Trinitatem aperte negabant, unde et δεύτεροι Ἰουδαῖοι appellati sunt. Epiphanius hæresi 65: Οὗτοι δὲ τῶν Ἰουδαϊσμῶν παρεχθίροντες, οὐδὲν περισσώτερον τῶν Ἰουδαίων κητημένοι, δεύτεροι Ἰουδαῖοι κληθίσονται, καὶ Σαμοσατίται. Hi vero judaismum corrumpentes, nihil amplius Judæis habentes secundi Judæi vocabantur, et Samosatitæ. Nicetas in Thesaurο orthodoxæ fidei, lib. iv, hæresi 32: Zenobia Syriam Phœniciamque regenti, cum Paulus obsequi vellet, ut quæ Judæismum profiteretur, ipse quoque unum esse Deum docuit, qui Pater et Filius, et Spiritus sanctus unus idemque diceretur: Unus enim, inquit, Deus est et Filius ejus in eo, quemadmodum in homine sermo. Idem tradit Epiphanius loco citato de ejusdem hæresi loquens, τὰς αἰεὶ οὐτος, Θεὸν Πατέρα, καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα ἓνα Θεόν, ἐν Θεῷ δὲ αἰεὶ ὄντα τὸν αὐτοῦ λόγον καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, ὥστε ἐν ἑαυτῷ καρδίᾳ ὁ ἴδιος λόγος. Aseruit autem hic Deum Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum Deum esse: in Deo autem semper esse ipsius Verbum et Spiritum ipsius, quemadmodum in hominis corde est proprium verbum. Paulianistas autem sive Pauliciani, et Samosatitæ appellati sunt a Paulo Samosateno Antiochiæ episcopo, ut tradit Suidas in verbo Μάρκας. Παῦλος δὲ τις σύγχρονος αὐτοῦ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, ἔκ τούτου καὶ οἱ Παυλιανοί. Fuit et alius Paulus Samosatenus Manichæorum hæreses instaurator, a quo Pauliciani, quos Balsamo perperam confundit cum Paulianistis. Codreus recte: Παυλιανοὶ οἱ καὶ Μανιχαῖοι. Μετανομήσαντες δὲ ἀπὸ Μανιχαίου Παυλιανοὶ ἀπὸ Παύλου τινὸς Σαμοσατίως υἱοῦ γυναικὸς μανιχαίας κελτικῆς τὸν ὄνομα. Idem tradit Matthæus Blastares in Synopoi, ubi aperte Paulianistas a Paulicianis distinguit. Historia miscella in Nicéphoro lib. xxiv: Manichæorum vero qui nunc Pauliciani dicuntur amicus erat. Paulicianorum hæresim in Thracia propagatam fuisse sub Constantino Copronymo, Theophanes auctor est, eamque a Michaelē imperatore damnatam testatur eadem Historia miscella in ejus Vita: Divino sane zelo imperator piissimus motus contra Manichæos, qui nunc Pauliciani dicuntur, capitale animadversionem promulgavit. Sed et Montanistæ baptizari jubentur c. 112.

ἄμμεκτοι καὶ ἀνεπίληκτοι χειροτονίσθωσαν] D. Paulus I ad Timoth. cap. iii, 2: δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληκτον εἶναι. Irenæus lib. iii. advers. hæres., cap. 3: Ab apostolis instituti sunt episcopi in Ecclesiis; et post pauca, Vaide perfectos et irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse, quos et successores relinquebant eorum ipsorum locum magisterii tradentes, quibus emendate agentibus fieret magna utilitas lapsis autem summa calamitas. et Justinianus l. xli. C. de Episcop. et clericis: Ἀκολουθοῦντας δὲ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, περὶ τοῦ ἀνεπίληκτους ὀφείλει χειροτονισθῆαι τοὺς ἱερεῖς. Insistentes etiam doctrinæ sanctorum apostolorum de creandis irreprehensibilibus sacerdotibus. et novel. 6, cap. 1: θεσπίζομεν, τοῖς θεῖαις δὲ πάντα ἐκτελεσομένοις, ἵνα καὶ ἐπὶ χειροτονίᾳ ἐπίσκοπος ἄγαθο, σκεπτεῖσθαι πρότερον αὐτοῦ τὸν βίον, κατὰ τὰς ἀποστόλων, εἰ ἄμμεκτος τὸ καὶ ἄμμεκτος

καὶ πανταχόθεν ἀνεπίληκτος εἶη: Sancimus, sacros per omnia sequentes canones, dum quispian ad ordinationem episcopatus adducitur, considerari prius ejus vitam, secundum sanctum Apostolum, si honesta et inculpabilis et undique irreprehensibilis sit.

διακονιστῶν] Diaconissarum frequens mentio apud rerum ecclesiasticarum scriptores. D. Paulus Epist. ad Rom. cap. xvi, 1. Phœben commendat, quæ erat diaconissa Ecclesiæ Cenchræensis, οὕσαν διάκονον τῆς ἐν Κεγχρσαῖς ἐκκλησίας; et Ignatius epist. ad Antiochenses salutat τὰς διακόνους. Plinius Junior ad Trajanum de Christianis scribens, ministras vocat, lib. x, epist. 97: Quo magis necessarium credidi, ex duabus ancillis quæ ministræ dicebantur, quid esset veri et per tormenta quærere. Theodoretus lib. iii, cap. 14: Γυνὴ γὰρ τις ἐπίσκοπος ἐν εὐλαβίᾳ, καὶ τοῦ τῆς διακονίας ἡξιωμένην χαρισματος: Mulier quedam illustris ob pietatem, et diaconissæ honore dignata; et Sozomenus lib. iv, cap. 24, scribit Elpidium Satabenum episcopo exactoratum, quod Nectarium quandam ob jusjurandum violatum communionē interdictam, penitentiam nondum peracta, ad diaconissæ dignitatem admisisset: Νεκταρίου δὲ τῶν, διὰ παραβάσεως συνθηκῶν καὶ ὀρκῶν ἀκοινωνήτων γενομένην διακονίας ἡξιώσαντα. Sic legendum διακονίας ex Nicéphoro constat lib. ii, cap. 45; non diaconias, ut perperam habet Græcus vulgatus codex. Epiphanius πρεσβυτέρους vocat hæresi 79, et Laodicenum concilium, can. 115 hujus codicis. De diaconissarum autem ministerio vide adnot. ad canonem 193 hujus codicis.

χειροθεσία] Χειροθεσία hic accipitur pro ordinatione seu consecratione, non pro benedictione. Sic d. canone 193 hujus codicis et passim. Duplex enim olim fuit χειροθεσία, εὐλογίας videlicet et χειροτονίας, ut ait Tharasius patriarcha CP., act. 1 concil. Nicæni ii, tom. III Concil.; nec χειροθεσία semper fuit consecrationis symbolum, sed et orationis super hominem cui manus impenebantur. Impositionis manuum quæ ad ordinationem episcoporum et presbyterorum pertinet, meminit D. Paulus I Tim. iv, 14, et v, 22; et Optatus Milevitanus lib. i: In Donatum sunt hæsententiæ late: quod confessus sit se rebaptizasse, et episcopo lapsis manus imposuisse, quod ab Ecclesia alienum est. Hic enim impositio manuum pro ordinatione sumitur, quam iterari non debere veteres judicabant, adeo ut si episcopi in hæresim lapsi, vel ab hæreticis ordinatis, posteaque penitentibus pax daretur impositione manuum, si in suo gradu manerent, non erant iterum ordinandi. Vide quæ supra adnotavimus ad can. 8. Impositio vero manuum benedictionis adhiberi fuit solita, ut jam diximus, lapsis penitentibus, et redeuntibus ab hæreticis ad veram Ecclesiam. Cyprianus lib. iii, epist. 14: Nam cum in minoribus peccatis agant peccatores penitentiam justo tempore, et secundam disciplinæ ordinem ad exomologesim veniant, et per manus impositionem episcopi et cleri jus communicationis accipiant. Item baptizatis. Hieronymus contra Luciferianos: An nescis, inquit, etiam Ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, et ita invocetur Spiritus sanctus; et Cyprianus epist. 73, ad Jubaiantum: Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, per presbiteros Ecclesiæ offerantur, et per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur. Omnem denique electionem cujusvis ecclesiastici ministri per ejusmodi manuum impositionem olim fieri consuevisse dubium non est: nec enim diaconissæ, hypodiaconi, lectores, cæterique ministri ordinabantur, sed tantum super eos fundebatur benedictio per orationem et impositionem manuum. Vide adnot. ad can. 115, infra.

ἐν τῇ κυριακῇ γόνυ κλίνοντες, etc.] Velus mos Christianorum fuit genibus flexis seu de gemiculis adorare, ut loquitur Tertullianus. Eusebius lib. v, cap. 5, de Christianis agens qui in legionibus Romanis sub M. Aurelio stipendia merebant, ita scribit: Ἐν τῇ πρὸς τοὺς πολεμίους παρατάξει γόνυ θύοντες ἐπὶ τὴν γῆν, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῶν εὐχῶν ἔσας ἐπὶ τὰς κείρας τῶν

Θεὸν ἰσχυρίας τροπέσθαι. In prociunctu in ipsaque acie, genu flexo in terram usque, qui nostrarum precationum proprius mos est, ad supplicandum Deo esse conversos. Excipit autem hic canon diem dominicum et medium intervallum inter Pascha et Pentecosten, in quibus prisci stantes adorabant in memoriam dominicæ resurrectionis. Id testatur auctor questionum ad orthodoxos, quæ Justino tribuuntur, quæst. 115 : Τὸ δὲ ἐν τῇ κυριακῇ μὴ κλίνειν γόνυ, σύμβολόν ἐστι τῆς ἀναστάσεως, δι' ἣς τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι, τῶν τε κηρυττικῶν, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῶν τεθνατωμένου θανάτου ἠλευθέρωθημεν : Non flectere autem genu die dominico, resurrectionis est symbolum, qua Christi gratia et a peccatis, et a morte, quæ ab illo interfecta est, liberati sumus. Et de Pentecoste : Ἐν ἣ οὐ κλινόμεν γόνυ, ἐπισημῶς ἰσοδυναμεῖ τῇ ἡμέρᾳ τῆς κυριακῆς : In qua genu non flectimus, quod eodem loco habenda sit quo dominicus dies. Tertullianus de Coron. mil., cap. 3 : Die dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare; eadem immunitate a die Paschæ in Pentecosten usque gaudemus. Et Hieronymus adversus Lucilerianos : Die dominico et per omnem Pentecosten nec de geniculis adorare, et jejunium solvere, multaque quæ scripta non sunt, rationabilis sibi observatio vindicatur. Legimus tamen B. Paulum ipso tempore quod interlabitur a Pascha ad Pentecosten in Tyri litore positæ genibus adorasse, Act. apost. cap. xxi, 5.

ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν] Diaconi olim panem et calicem ministrabant populo. Justinus Martyr apolog. 2 : Οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῶν διάκονοι, διδόντες ἑαστῶ τῶν παρόντων μετὰ εἰν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποπέρουσι : Qui apud nos diaconi dicuntur, dant unicuique eorum qui adsunt percipiendum panem et vinum et aquam, quæ cum gratiarum actione consecrata sunt, et ad eos qui absunt perferunt. Cyprianus serm. 3, de lapsis, Ubi solemnibus adimpletis calicem offerre diaconus presentibus cepit.

καρῖσσοι] Socrates lib. vi, cap. 11, de Athanasio loquens : καὶ πρὸς τῶν διακόνων καρῖσαι ἐχθρῶν, Præciv diacono ut orationem prædicaret : hinc illæ frequentes diaconorum exclamations in Græcorum liturgiis : Εὐχαριστοῦ, οἱ κατηχούμενοι. Οἱ πιστοὶ, ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων δευθόμεν. Ὅσοι κατηχούμενοι, προσέβητε : ἴτεμ, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Chrysostomus in Epist. ad Hebr. cap. ix, hom. 17 : Ὁ διάκονος ὑψόλης ἰσθῶς μεγάλη τῇ φωνῇ, φρεκτῇ τῇ βοῇ καθάπερ τις κἀκεῖ τὰν χεῖρα αἶρων εἰς τὸ ὕψος, τοὺς μὲν κληεῖ, τοὺς δὲ ἀπειροεῖ, τοὺς μὲν ἐκβάλλει, τοὺς δὲ εἰσάγει : Diaconus in alioiori loco stans magna voce, terribili clamore, veluti quidam præco, manus sustollens in alium, alios quidem vocal, alios autem prohibet, alios excludit, alios introducit. Hinc planum est verbum χρῖσσοιν, quod sacerdotibus attributum ὁμολοεῖν et εὐαγγελίζεσθαι significat, in diaconis illud ministerium declarare, quo, dato orarii signo, actionum sacrarum ritus et ordinem moderabantur. Id testatur Matthæus Blastares in Synopsi Græcorum conciliorum nondum edita, his verbis : Ὁράριον ἑξαρκῶντες διάκονοι τοῖς ἐκ οὐργουσι παριστάμενοι, καὶ τὰς τῆς ἱεράς τελετῆς ἐπιτηροῦντες τύχης, καὶ τῷ ὀραρίῳ τοῖς ἐν τῷ ἁμῶνι σημαίνουσι διάκονοι τὸν καιρὸν τῆς ὀρελουστῆς γινεσθαι ἐκφωνήσας τὸν τε κατηχούμενον καὶ τὸν πιστῶν : Diaconi qui orarium gestant, sacerdotibus assistentes et sacri officii orationes observantes, per orarium eis qui sunt in ambone diaconis significant, quando oporteat vel ad catechumenos vel ad fideles orationem flectere. Sic in Iudeorum synagogis, legem e pulpito recitanti aderat aliquis manu sudarium tenens, qui populo signum daret ut amen diceret, ut ex rabbinis doctissimus Casaubonus in notis ad Vopiscum observavit. De orario vide adnotat. ad canonem 126, infra.

βρώματα τε πρὸς ἀνάγκην δεξιμύνοι] Gregorius Thaumaturgus episcopus Neocesariensis in epist. canonica, quæ apud Zonaram et Balsamonein existat : Οὐ τὰ βρώματα ἡμᾶς βραεῖ, εἰ ἔσραγον αἰχμαλώτοι ταῦτα, ἀπερ πορτιβίταν αὐτοῖς οἱ κρατούντες αὐτῶν :

A Non cibi nos gravant, si captivi ea comederint, quæ qui in eos dominium obtinent, eis apposuerunt. ὑποπίπτοντες] Olim in Ecclesia plures erant animadversionis gradus, πρόσκλαισις videlicet, ἀκρῶσις, ὑπόπτωσις et σύστασις. Omnium istorum meminit Gregorius Thaumaturgus d. epist. can. 11, et Basilium in epistola canonica 3 ad Amphiphilicum, can. 5 : Ὁ μοιγεύσας, πεντικαδικατικῶν τίσσασα μὲν ἔτα, πρόσκλαιον, πέντε δὲ ἀκρῶσις, τίσσασα ὑποπίπτων, καὶ ἐνὶ συνιστώσ : Qui adulterium commisit, annis quindecim : quatuor quidem annis plorans, quinque vere audiens : quatuor succumbens, et uno stans. Est autem πρόσκλαισις, cum quis admissio peccato extra ecclesiam stans, cum lactu et lacrymis eos qui ingrediuntur orat ut pro se misericordiam Dei elicerent. Græcus scholiastes Harmenopuli in epitome canonum sect. 5, tit. 3 : Πρόσκλαιον, ἦγον ἐξω τῆς ἐκκλησίας ἱστάμενος, καὶ τῶν εἰσόντων δεῖματος ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχθεῖαι : Plorans, hoc est stans extra ecclesiam, et ingredienti orans ut pro se preces fundant. B Hinc eleganter Tertullianus dixit, Fratribus legationes deprecationis suæ injungere; et Cyprianus lib. iv, epist. 2, penitentia deprecationis errorem pristinum confiteri. Πρόσκλαισις; exemplum existat apud Eusebium lib. v, cap. 28, ubi de natali quodam agitur : Μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ δακρύων προσπίπτει Ζεφυρίῳ τῷ ἐπισκόπῳ, κληόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας; οὐ μόνον τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν λαϊκῶν συγχέαι τι τοῖς δάκρυσι τὴν εὐσπλαγγχὸν ἐκκλησίαν τοῦ ἐλεημονος Χριστοῦ : hoc est, interprete Ruillino, Multis lacrymis, errorem suum deflens ante pedes Zephyriini episcopi prosternit, et vestigiis omnium, non modo clericorum, sed etiam laicorum, multa cum lamentatione provolutus, in lacrymas et miserationes omnem provocavit Ecclesiam, ut indulgentiam sibi a Christo continuis et jugibus pro ipso precibus implorarent. Et Synesius epist. 67, ad Theophilum Alexandrinum episcopum : Λαμπριανικῶν, ἰνκνι, ἰεῖων εἰλεν ἀδικίας : ὁ δὲ φθῆσας ὁμολογεῖ τὸν ἔλεγχον, ἔχει τὴν δικήν, ἐκκλησιαστικῶν συνόδων εἰργόμενος, καὶ τοὶ καὶ δακρύων] F. δάκρυα] ἐκ μετανοίας ἀφῆκε, καὶ δημῶς κέρας αὐτοῦ ἐκτίθησκα ἅ λ' ἐπὶ τοῖς δεδιγμένοις ἐνεκατέρησα : τὸ εἰ ἴδουσι τὴν αὐθεντίαν εἰς τὴν ἱερατικὴν καθέδραν ἀντίμψα : Lamprionium Jason reum fecit injuriarum, iste autem præveniens confessione probationem, penam fert, prohibitus ecclesiastica communione, quancquam emisit lacrymas ex penitentia, et populus supplex illius penam deprecatus sit. Verum ego mansi in his quæ decreta fuerant : solvendi autem auctoritatem ad sacram sedem remisit. Ἀκρῶσις autem est, cum quis extra ecclesiam stans, divinas Scripturas audit usque ad lectionem sancti Evangelii. Scholiastes Græcus loco citato : Ὁ ἀκρῶσις μὲν ἐκτὸς ἵσταντο τῆς ἐκκλησίας, μέχρι τὸς ἀναγνώσεως τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου. Item, ἀκρῶσις, ἦρον εἰς τὸν ἱστάμενος ἐν τῷ ναρθηκῇ. Audiens, hoc est stans foris in narthece, hoc est, prodromo sive porticu templi. Vide adnot. ad can. 50, infra, ὑπόπτωσις, cum quis intra ecclesiam septa post suggestum stat, et cum catechumenis egreditur. Idem scholiastes : Ὑποπίπτων, ἦρον ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ἱστάμενος, ὅπ' ἔβητο ἄμβωνος, καὶ ἕξερύμνος μετὰ τὸν κατηχούμενον : Succumbens, hoc est stans infra ecclesiam, post suggestum et cum catechumenis exiens. Σύστασις ἰναμινι canon 45 hujus codicis. Est autem σύστασις cum quis cum fidelibus orat, necdum tamen ad sacramenta admittitur. Συνιστώσ, aut idem scholiastes, ἦρον τοῖς πιστοῖς συννεχόμενος, τῶν ἀκρασμάτων μὴ πω ἀξιούμενος. χερσισκότους μὴ εἶνα, etc.] Id confirmat can. 98 hujus codicis, et Damasus P. R. in epistola ad episcopos Numidicæ tom. I Concil. : Chorepiscopus, inquit, non liceat sacerdotes consecrare nec diaconos. Leo I P. R. epist. 88, ad episcopos Galliarum et Germaniarum de chorepiscopo loquens : Nam quamvis, inquit, cum episcopis plurima illis ministeriorum communis sit dispensatio, quædam tamen ecclesiasticæ regulis sibi prohibita nocerint, sicut presbyterorum et diaconorum consecratio. Chorepiscopi autem dicuntur

tur qui in regionibus, agris aut pagis præpositi, officio episcopi fungerentur, veluti vicarii episcopi. Horum frequens mentio est apud scriptores ecclesiasticos, et in subscriptionibus conciliorum.

κυριακόν] Dominicum pro templo seu ecclesia hic accipitur. Sic can. 50, 58 et 132, hujus codicis, et in edicto Maximi pro Christianis, cujus exemplum exstat apud Eusebium lib. ix, cap. 10 : καὶ τὰ κυριακὰ δὲ οὐκ αἶψα ὡς κατασκευάζουσιν, συγχωρεῖται. Quin et dominica sua extruere conceditur; et in vita Constantini : Tempora, inquit, quæ erant Deo consecrata, Domini nomen obtinuerunt, quod nomen non ex hominibus, sed ex ipso omnium Domina illis fuit impositum, et propterea Dominica sunt appellata. Sic apud Rufinum lib. i Hist. eccl., cap. 3. Eadem notione Cyprianus dominicum dixit, serm. de elemosyna : Locuples et dives dominicum celebrare te credis, quæ corbonam omnino non respicias, quæ in dominicum sine sacrificio venis.

πρεσβυτέριον] Presbyterium hic accipitur pro consensu presbyterorum, cui præerat episcopus: sic in epist. I ad Timoth., cap. iv, 14 : Μὴ ἀμελεῖς τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἔδωκε σοὶ διὰ προφητείας μετ' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτέρου : Ne negligito donum quod in te est, quod datum est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii. Ignatius in epist. ad Antiochenos salutem τὸ ἔργον πρεσβυτέρων, et ἱερὸν σύστημα; et in epist. ad Trallianos quid sit presbyterium indicat his verbis : Τὶ δὲ πρεσβυτέρων ἔστιν ἢ σύστημα ἱερῶν, σύμβουλοι καὶ συνδρασκτοὶ τοῦ ἐπισκόπου; Quid vero est presbyterium, nisi castus sacer, consiliarius et consensores episcopi? Cornelius urbis Romæ episcopus apud Cyprianum lib. iii, epist. 11, Omni actu, inquit, ad me perlato placuit contrahi presbyterium. Pius I P. R. hoc nomen Latine exprimens, senatum dixit, in epist. ad Justum Viennensem episcopum tom. I Concil. Salutem te, inquit, senatus pauper Christi apud Romam constitutus; et Hieronymus epist. ad Rusticum, Ecclesia habet senatum, eatum presbyterorum.

ὡς ἀδελφός] Honorius et Theodosius inapp. l. xix, C. de Episc. et cler. Eum qui probabilem saculo disciplinam agit, decolorari consortio sororis appellationis non decet. Ita solebant quidam clerici propudia sua, sorores appellare, et sub hoc pietatis nomine vitia sua obtegere, ut non valse in eos jaclaretur illud Martialis,

Quare non habeat Fabulla quæris uxorem, Themison, habet sorores.

Sic et ea notione fratrum appellatio. Interpres Eycophonis : Τὸς εἶναι ἀδελφούς τὰ ἱρωτικά ποιῶσιν οἱ γὰρ ἱρῶντες φωνοῦνται λέγουσιν, (Ἀδελφός μου, ἢ συγγένος μου ἔσται.) Et Martialis :

O quam blaudus es Amiane, mater! Quam blanda est tibi mater, Amiana! Fratrem te vocat, et soror vocatur. Cur vos nomina nequiora tangunt? Lusam creditis hoc jocumque.

Justinian. imp. nov. vi, cap. 6 : Βουλόμεθα δὲ καὶ αὐτὰς τὰς ἐπὶ τῶν χειροτονιῶν ἐργουμένας διακόνους, εἶτε ἐκ χειρείας, εἶτε ἐκ παρθενίας; καὶ τῶν συνόντων ἔχειν, ἐν τῷ αὐτῷ ὄντι ἀδελφῶν, ἢ συγγενῶν, ἢ τῶν καλομένων ἀγαπητῶν (τοῖς γὰρ τοιούτοις ὀνόμασι χρίζονται, κατὰ τὴν περὶ τῆς ὑποψίας τῶν ἱερῶν πληροῦσι βίον) ἀλλ' ἢ κατ' ἑαυτὰς οὐκ εἶναι, ἢ γονεῦσι μόνοις, καὶ παισὶ, ἢ τῶν ἀδελφείκων ἀδελφῶν ἢ θείοις συνείναι. Volumus autem, et ipsas quæ ad ordinationem perducuntur diaconissas, sive ex viduitate, sive ex virginitate, non cum aliquo coherentes aut cognatorum, aut eorum omnes appellati dilectos (salibus enim nominibus utentes maligna suspitione suam replent vitam) sed aut solas habitant, aut cum parentibus solis et fittis, aut tere fratribus. Hujusmodi erant συνισαχοὶ ἢ ἀγαπηταί, hoc est virginis, quæ, ut ait Hieronymus in epist. ad Ocean., a charitate nomen trahentes quasi spiritali amore conjunctæ, sic dicebantur ab illis penes quos habitabant ecclesiasticis, quorum sine nuptiis sub alio

A nomine uxores erant, concubinæ, meretrices. Vide adnot. ad can. 5 supra.

ἀναιρουσῶν τὰ γενόμενα] Tertullianus in Apolog. get. Nobis homicidio semel interdicto, etiam conceptum utero, dum adhuc sanguis in hominem delibatur, dissolvere non licet. Homicidii festinatio est, prohibere nasci : nec reserit natam quis eripiat animam, in nascentium disturbet. Homo est, et qui est futurus : et fructus hominis jam in semine est.

ἐβόρει] Abortionis medicamenta, seu abortum facientia. Minutius in Octavio : Sunt quæ in ipsis visceribus, medicaminibus epotis originem futuri hominis extinguant, et parricidium faciunt antequam pariant. Athenagoras ἀμβλωρίδια vocat, in Apologia pro Christianis, οἱ τὰς, inquit, τοῖς ἀμβλωρίδιοις χρωμέναις, ἀνδρῶν οὐκ ἐστὶν φάσμα, κατὰ τοῖτον ἀνδρογονοῦμεν λόγον; Qui mulieres medicamentis abortionis utentes, hominem occidere dicimus, quæ ratione homines (jam nati et perfectos) nos jugulabimus? et synodus sexta in Trullo can. 91 : Τὰς τὰ ἀμβλωρίδια διδούσας φάρμακα, καὶ τὰς δεχομένας τὰ ἐμβρυοτόνα δολοῦσιν, τῶ τοῦ φονέως ἐπιτημίᾳ διαβάλλουσαν. Eas quæ dant medicamenta partum abigentia, et quæ fetus nocentia remena accipiunt, homicidii poenæ subjeimus. Suidas ἀμβλωρίδιον, ἐβόρον φάρμακον vocat.

συνιστάστας] Vide adnot. ad can. 25 supra.

ὑπὸ τῆς χάριτος ἱρροῦσθ] Gratia servatus, id est divino beneficio potius quam proposito, et animi destinatione. Id etiam profani scriptores de fato et vnuminum u-rpurant. Sic Plato lib. ix de Legibus, quo loco poenam ejus qui cum hominem vellet occidere vulneraverit tantum, mitigandam hæc ratione censet, quod dæmonis beneficio potius habenda sit gratia, qui et illam mortis periculo, et hunc imminentis supplicii gravitate liberarit, sic C. l. xxxi, ff. ad leg. Jul. de adult. Licet interempto adultero mulier supervixerit, post tam gravia vulnera, quæ ei pater infixerat, magis fato quam voluntate ejus servata est. Vide Fornerium, lib. vi Rer. quot., cap. 9.

ἐπὶ τῶν κληρῶν] Hunc canonem explicat Balsamo, et Græcus scholastes Harmenopolis in epitome canonum sect. v, tit. 3, his verbis : Δύο τῶν καταχορῶντων, inquit, ἦσαν ταῖς : ἡ μὲν, τῶν γένου κληρῶντων, ἡ τελευτήρα : ἡ δὲ, τῶν ἀκροῶντων, ἡ ἀτελοτέρα : λέγει γένου, εἰ τῶν γένου κληρῶντων εἶναι, καὶ ἀμάρτια, παυσάμενος τοῦ ἀμαρτάνειν, γενέσθαι τῶν ἀκροῶντων : εἰ δὲ τῶν ἀκροῶντων, ἔξω στήθη τῆς ἐκκλησίας. καὶ οἱ ἀκροῶντοι γὰρ, ἐν τῷ ἔσταντο τῆς ἐκκλησίας, μίχρη τῆς ἀκαθαρσίας τοῦ ἀποῦ εὐαγγελίου. Duo catechamanorum ordines erant : unus eorum, qui genu flectebant, perfectior scilicet; alter imperfectior eorum qui audiebant. Dicit ergo, si sit ex ordine flectentium genu, et peccet, quod peccare desinens, in ordinem audientium referri debeat. Sin ex audientibus sit, consistat extra ecclesiam. Nam et audientes, extra ecclesiam stabant usque ad lectionem sancti Evangelii. Vide adnot. ad can. 14 et 25 supra.

Concilium Eliberit. Tertullianus, lib. iv contra Marcionem. Quid facis apud te maritus, si uxor ejus commisit adulterium; habeditne illam? nuptias nec separari vult Christus prohibendo repudium; nec cum macula haberi, tunc permittendo divortium. Chryostomus : Sicut crudelis et iniquus est, qui castam dicitur uxorem : sic fatuus impiusque est, qui retinet meretricem. Innocent. III, cap. Qui vir. de Adulter.

πρεσβύτερος πρὸ τῶν τριακοντα ἔτων] Id confirmat synodus vi in Trullo, can. 14, et Agathensis can. 17: Presbyterum vel episcopum ante trigessimum annum, id est antequam ad viri perfecti ætatem perveniat, nullus ordinare præsumat. Justinianus Novel. 125, cap. 13, triaginta quinque annos requirit. Apud Judeos in ordinandis sive initiandis sacerdotibus tetraginta annorum definita est. I Num. cap. iv, 3, et I Chron. cap. xxiii, 3 : A nato triginta annos et deinceps usque ad natum quinquaginta annos, sic habet editio Hebraica, et Chaldaica paraphrasis. Græca vero editio LXX, quam secutus est Philo hellenista Alexandrinus, in libro cujus est titulus, Πρὸ τοῦ ποσὸ

deletius potiori insidari solet, et Theodoretus quest. 15, in Numer. : Ἀπό εἰκοσι καὶ πέντε ἔτων καὶ ἑτάων, ἑνὲς πενήκοντα ἔτων, A viginti quinque annis et supra ad quinquaginta annos. Sed temperatus est ille locus, atque omnino pro ἑτάων πέντε, legendum est τριάνοντα, ut jam docti viri observant. Hieronymus in epist. ad Theophilum Alexand. advers. errorem Joannis Hierosolym. Recordetur legis antiquæ, et post 25 annos a Levitica tribu, eligi in sacerdotium pervidebit; aut si in hoc testimonio sola Hebraicam sequitur veritatem, noverit 30 annorum fieri sacerdotem. Postea viginti annorum numerus a Davide præscriptus est. Cum enim animadverteret filios Levi tam sacerdotes quam levitas propter multitudinem sacrificiorum quotidie augescentem, non posse functionibus templi superesse, si trigesimus annus in illis exspectandus esset, quod plures essent infra ætatem illam, legem annalem sacerdotum breviori gyro contraxit, eamque vigesimo anno definivit, ut testatur I Chron., cap. xxiii, 27: In actis Davidis posterioribus numerus Levitarum fuit, horum nempe a nato viginti annos, et deinceps; et I Chron. cap. xxxi, 17, et Esdræ cap. iii, 8: Constituerunt Levitas a nato viginti annos et deinceps, ut præsentent operi domus Dei. Sed nec usque adeo de ætate sollicitus fuisse apostolos, si cætera convenirent, vel inde colligere licet, quod juvenis fuerit Timotheus, nec voluerit Paulus apostolus juvenilem ejus ætatem contemni, I ad Timoth. cap. iv, 12: Ἐπιπέσει σου τὴς νεότητος καταρροίτη. Et Ignatius ad Magnesianos: καὶ ὅμν δὲ κρίκει μὴ καταρροεῖν τὴς ἡλικίας τοῦ ἐπισκόπου. Vos quoque docet non continere ætatem episcopi. Sic Eleutherius, propter insignem virtutem et pietatem, vigesimum tantum annum agens, Illyrici episcopus ordinatus est, ut refert Nicephorus lib. iii Hist. eccl., cap. 29.

Χριστὸς ἐν τῷ τριήκοντῳ ἔτει:] D. Lucas, cap. iii, 23, de baptismo Christi loquens: καὶ κώτος ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡς ἐπὶ ἑτῶν τριάνοντα ἀρχόμενος. Ipse autem Jesus erat ipse triginta annorum incipiens. Hæc autem dicitio ὡς ἐπὶ duplicis est notionis, eaque Græci utuntur nunc affirmanter nunc dubitanter. Ac priori quidem notionem accipienda est de cap. iii, et Joan. cap. i, 14: Ἐδασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός: Spectavimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a patre; ubi μονογενῆ affirmanter vocat, ut de eo dubitari minime debeat. Huic sententiæ astipulatur Ignatius epistola ad Trallianos: καὶ τρεῖς δικάδας, Et annos agens triginta baptizatus est a Joanne. Idem tradit Chrysostomus et Euthymius in Matth. cap. iii. Auctor sermonis de Jejunio qui Cypriano tribuitur: Anno trigesimo carnis assumptæ baptizatus Dominus. Hieronymus in epist. ad Theophilum Alexand. episcop. adversus errorem Jo. Hierosolym., de ætate cujusque presbyteri loquens: Cum ad 50 annorum spatia jam pervenerit, puto eam in hoc non esse reprehendam, quæ juxta mysterium assumpti hominis in Christo perfecta est. Et Bernardus serm. 4 de Epiph.: Jam triginta annorum ad baptismum ipse perrexit. Discrepat Ireuxus lib ii, cap. 39: Ad baptismum, inquit, venit quæ nondum triginta annos suppleverat, sed qui incipiebat esse tanquam triginta annorum. Et Epiphanius hæresi 51: ἵν γὰρ τῷ μὲν ὄντι ἐπὶ ἑταῖρια ἑτῶν, καὶ μὲν δέκα, ὅτι ἐπὶ τῷ βαπτισμῷ ἔτι, τριήκοντα μὲν ἔτων, ἀλλ' οὐ κλάρας. Erat enim revera annorum viginti novem, et mensium decem, quando ad baptismum venit, triginta quidem annorum, sed non plenus. Adde quæ de ea re illustrissimus Scaliger olim observavit lib. vi de Emendat. temp. Certe ætas triginta annorum solidæ ac perfectæ prudentiæ est, et majore tam animi quam corporis robore prædita: eamque rationem reddidit Euthymius loco citato, quare post trigessimam ann. Christus ad baptismum venerit. Sic can. 17 concilii Agathensis, perfecti viri ætas dicitur; et perfecta ætas in legibus Wisigothorum lib. x, tit. 2; ætas legitima Theophilo lib. i instit. tit. de Libert. § 4: Ἐνομός, inquit, ἡλικία, ἡ ὡς ἐπὶ τῶν ἑταῖριων, Legitima ætas est quæ trige-

A simum annum excedit: quia scilicet eam ætatem in manumisso olim desideraret lex Ælia Sentia, quæ cautum refert Ulpianus in frag. tit. 1: Ut minorem xxx annorum ætatem manumissi ere non liceret.

ἑτῶν νοσῶν τις φασιεσθῆ | Cornelius urbis Romæ episcopus in epistola ad Fabium Antiochenum, quæ apud Eusebium existat lib. vi, cap. 43, de Novato loquens: καταλειπὸν γὰρ, inquit, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐν ᾗ πιστώσας καταζῶσθαι τοῦ πρεσβυτερίου κατὰ χάριν τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἐπιθέτοντος αὐτῷ χεῖρας εἰς πρεσβυτερίου κλῆρον, ὃς διακλωόμενος ὑπὸ πάσθι τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ λατῶν πῶδων (ἑταί μὲ ἔξῃ ἢ τὸν ἐν κλῆρῳ διὰ νόσον περιχυθέντα, ὡς περ καὶ οὗτος, εἰς κλῆρον τῶν γενέσθαι), ἤνωσθι συγγωρηθῆναι αὐτῷ τοῦτον ἰσὸν χειροτονίας. Ecce tam Dei reliquit, in qua post fidem receptam presbyterii honore donatus fuit, favore episcopi qui manus illi ad sortem presbyterii imposuit. Qui quidem episcopus ab omni clerico, sed etiam a multis laicis vetitus (quoniam minime licebat quemquam in lecto propter morbum baptizatum, sicut huic contigerat, in clerico assumi) petiit ut huic solum ordinare permittere. De baptizatis in ægritudine meminit etiam can. 151 hujus codicis et can. 48 collectionis Africanæ. Cyprianus lib. iv, epist. 7, quæ et hujusmodi clericos appellatos fuisse tradit. Erant autem clericorum duo genera. Alii, qui fidem quidem Christianam amplexi, necdum tamen baptizati, si in morbos incidissent, in ipsa ægritudine, καὶ ἐν τῷ κλῆρῳ, in lecto decumbentes baptizabantur. Horum meminit Epiphanius hæresi 28: Οἱ μὲλλοντες τελευτᾶν, inquit, ἑτῶν ὡς περ χυόμενοι, πρὸ τῶς τελευτᾶς, λούτρον καταζῶνται. Morti vicini, si fuerint catechumini, ante mortem lavacro digni sunt. Sic prætorum Arinthæum in ipso vitæ exitu regenerationis lavacrum accipisse memorat Basilius epist. 5. Alii vero, qui professione Christiani, et pietatis doctrina instructi, ad extremum usque ætatis, baptismum consulo protulerant, simul et baptizari et mori volentes, ne post illum acceptum rursus peccarent: pervulgato quippe illis temporibus errore decepti, existimabant a peracto baptismo vitam immunem ab omni lapsu requiri, nec ullam delinquentibus expiationem aliam deinceps reliquam esse. Qui opinioni causam dedit male intellectus D. Pauli locus ad Hebræos cap. vi, 4, quo etiam Novatiani abentes lapsis omnino veniam denegabant. Sic Constantinus imp. extremo vitæ suæ tempore, ab Eusebio Nicomedienis episcopo baptizatus est, ut, præter Eusebium lib. iv, de ejus Vita, cap. 62, alii etiam ecclesiastici scriptores tradiderunt: Socrat. lib. i, cap. 26; Theodor. lib. i, cap. 12; Sozom. lib. ii, cap. 34; Hieronymus in Chronico, et Niceph. lib. viii, cap. 54. Constantius etiam moriens voluit baptizari, ὁποδοχῶν ἔδοξε φαρμάκων, ut docet Athanasius de synodus Arimini et Seleuciæ. Idem de Theodosio Magno tradit Ambrosius in orat. de ejus obitu, et Socrates lib. v, cap. 6. Hunc vero clericorum morem, et in suscipiendo baptismo dilationem, acriter reprehenderunt orthodoxi Patres. Tertullianus lib. de penit., Omne præterea, inquit, cunctationis et tergiversationis erga penitentiam vitium, præsumptio intinctionis importat. Certi enim indubitata venia delictorum, medium tempus interim surantur, et commeatum sibi faciunt delinquendi. Gregor. Nazianzenus orat. in sanctum baptismum, Baptizemur hodie, ne cras vi aliqua majores cogamur, ne beneficium tanquam injuriam prorogemus, nec expectemus ut plura peccata congeramus, quo plura nobis condonentur: nec graviori onere premamur quam vires nostræ ferre queant, ne una cum navi aquis obruantur, ac baptismi gratiam naufragio amittamus, ac dum plura spe atque animo concipimus, omnia perdamus, etc. De clericis etiam quidam accipiunt illud D. Pauli I Corinth. cap. 15, 29: Τί ποίασονται οἱ βαπτίζομενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, quid facient ii qui baptizantur pro mortuis? Hoc est, ipsi putant, qui tanquam mortui sive moribundi baptizantur. Ego vero, salvo meliore judicio, illud intelligendum puto de iis qui, perverso quorundam hæreticorum more,

vice mortuorum baptizabantur. Hunc morem indicat Epiphanius de Cerinthianis loquens hæresi 23: καὶ ἐπὶ παραδόσεως πράγμα ἦδεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινων μὲν παρ' αὐτοῦ, προφθιπόντων τελευτῆσαι ἀνευ βαπτίσματος, ἄλλους δὲ ἐν' αὐτῶν εἰς ὄνομα ἐπιπέσειν βαπτίζεσθαι, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐν τῇ ἀναστάσει ἀναστάντας αὐτοῦς θύσει δοῦναι τιμωρίας, βαπτίσμα μὴ εὐχρότας. Ex traditione res quedam ad nos devenit, quod quidam apud ipsos de vita decesserunt, morte præoccupati citra baptismum, alii vero pro ipsis in nomen ipsorum baptizantur, ne ubi resurrexerint, illi in resurrectione pœnas dent, eo quod non acceperint baptismum. Id etiam Marcionite postea factitarunt, exemplum forte a Cerinthianis mutuati: sic enim de iis Chrysostomus in epist. I ad Corinth. cap. xv, homil. 40: Ἐπίδαν γὰρ τις καταχούμενος ἀπίδῃ παρ' αὐτοῦ, τὴν ζωὴν ὑπὸ τὴν κλίβην τοῦ τετελευτηκότος κρήνην, προσέσσι τῷ νεκρῷ, καὶ δουλόγηται, καὶ πυθάνονται εἰ ζούοιτο λατρεῖν τὸ βαπτίσμα· εἴτα ἐπιπέσει μὲν ἀποχρονίου, ὁ ἐκπορμυῖνος κἀτάθεν ἐντ' ἐκείνου ἡσθί, ὅτι δὲ ζούοιτο βαπτισθῆναι, καὶ ὅτω βαπτίζουσι αὐτὸν ἀνεὶ τοῦ ἀπίδοντος. Postquam catechumenus quispiam apud eos excesserit, sub lecto mortui abscondo aliquo qui vivit, accesserit ad mortuam, et alloquitur et rogant velle baptismum accipere? deinde illo nihil respondente, is qui est abscondus inferius, pro illo dicit se velle baptizari: et sic eum baptizant pro eo qui excessit. Huiusmodi Marcionitarum baptismum, vicarium vocat Tertullianus lib. de Resurrect. carnis. Si autem et baptizantur quidam pro mortuis, videbis an ratione certa illa præsumptione hoc eos instituisse ostendit, qua alii etiam carni ut vicarium baptismum profuturum existimarent ad spem resurrectionis, quæ nisi corporalis, non alias sic baptismate corporali obligaretur; et lib. v, advers. Marcionem cap. 10. Ambrosius in I. Corinth. cap. xv, Pauli locum expliçans: Exemplum, inquit, eorum subjicit qui tum securi erant de futura resurrectione, ut etiam pro mortuis baptizarentur, si quem forte mors prævenisset, timencia ne aut male, aut non resurgeret, qui baptizatus non fuerat, vivus nomine mortui tingebatur.

δά·νοι ἐπτά] Act. apost. cap. vi, 5, et cap. xx, 8; Synodus vi in Trullo can. 16; et Sozomenus lib. vii Hist. eccl. cap. 19: Διακονοὶ δὲ παρὰ Ῥωμαίους εἰσὶν νῦν οὐ πλείους εἰσὶν ἑπτὰ, καθ' ὁμοιότητα τῶν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων χειροτονηθέντων· παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις ἑτάροισι ὁ τοῦτον ἀριθμὸς. Diaconi apud Romanos hæcenus non plures sunt quam septem, ad similitudinem eorum qui ab apostolis ordinati fuerant, apud alios vero numerus eorum promiscuus est.

χαρὶς αἰματος καὶ εἰδωλοῦ·του καὶ πνεύτου] Id ipsum statutum legitur in apostolica synodo prius, Act. apost. cap. xv, 23, et cap. xxi, 25, atque in Ecclesia diu observatum fuisse testantur prisci rerum ecclesiasticarum scriptores. Tertullianus in Apologetico cap. 9: Erubescat error vester Christianis, qui ne animalium quidem sanguinem in epulis osculentis habemus, qui propierea quoque suffocatis et morticinis abstinemus, ne quo sanguine contaminemur, nec intra viscera sepultis. Minutius in Octavio: Nobis homicidium nec videre fas est, nec audire, tantumque ab humano sanguine cavemus, ut nec edulium pecorum in cibis sanguinem noverimus. Id ipsum est quod in mediis cruciatibus olim a Biblyde responsum testatur Eusebius lib. v Hist. eccl. cap. 1, et Niceph. lib. iv, cap. 17. Ea quippe, enim ob Christi confessionem in tormentis urgeretur, ut aliqui I adversus Christianos vi coacta proderet, quasi humanis carnibus vescerentur: ἢ ὡς ἐν ταῖς γὰρ ἐν τοῖς τοῖς οἷς μὴ εἰ δόγηται ζῶντι αἵμα φάγειν ἐστίν. Quomodo infantes ederent illi, quibus ne irrationabilium quidem pecudum sanguine rescii licet? Ad hoc Christianorum institutum allu lere videtur Lucianus in Peregrino: Παρανομίας τε καὶ εἰς ἐκείνους· ὁσθὴ γὰρ τι, ὡς οἶμα, ἐσθίων, τῶν ἀποφόντων αὐτοῦ. Admisso nescio quo flagitio adversus illos, siquidem visus erat, ut opinor, aliquid ex inerbicis comediasse, etc. Adde Clem. Alexandr. lib. iii. Pædag. cap. 3, et Leonem imp. Novel. 53: ἢ···

A τοῦ μὲν δὲ τὸ σίμα βρώμα ποιῆσθαι, Ne ex sanguibus conficiatur.

πρεσβυτέρου γεγαρη·τος] Presbyteri conjugii Socrates lib. ii Hist. eccles. cap. 33, de Eustat in ipsa synodo Gangrensi damnato loquens: Ἐν οἷα τε γεγαρηκότων εὐχὰς ἐκώλυε γινῆσθαι, καὶ πρεσβυτέρῃ γυναικὶ ἔχοντος, ἢν νόμῳ λαϊκῶς ὄν ἀγγίγεται, τὴν εὐχὴν καὶ τὴν κοινωνίαν, ὡς μύσος ἐκλίβην ἐπέλυε. ædibus conjugatorum precationes fieri vetuit; et benedictionem et communionem presbyteri habentis uerem, quam lege, cum esset laicus, duxisset, tanquam scelus declinandam præcepit. Et Balsamo ad huc canonem: Ὁ παρὼν κανὼν ἀναθεματίζει τοῦς μὴ ἀστάτους μεταλαμβάνοντας ἀπὸ ἱερέων ἔχοντων γυναικί hoc est interprete Gentiano Herveto: Præsens can eos anathematizat, qui non indistincte communica sacris sacerdotum qui habent uxores. Fulgentius Ferrandus Carthaginensis Ecclesie diaconus, in Brevisiōne Canonum cap. 89, ex cod. ms. Corbeiensis viro doctissimo Franc. Chiffletio nuper editus: I de oblatione presbyteri conjugati nullus audeat communicare, concilio Gangrensi tit. 4. Veius vers qua Isidorus Mercator in sua collectione Canonum usus est, sic habet, De oblatione presbyteri conjugati Si quis discernit presbyterum conjugatum, tanquam occasione nuptiarum, quod offerre non debeat, et ejus oblatione ideo se abstinet, anathema sit. Sic etiam antiquus interpres in cod. ms. Bibl. Thuanæ, presbyterum conjugatum vertit; perperam Dionysius Exiguus, qui uxorem habuit, quod cum voce γεγαρηκότων minime convenit, sed veritas, qui uxorem habet, γυναικί ἔχοντος, ut Socrates et Balsamo recte interpretati sunt.

οἶνον τοῦ θεοῦ] Hic et can. 106 hujus codicis domus Dei pro ecclesia accipitur. Sic passim apud ecclesiasticos scriptores. Zeno Veronensis serm. d Psalm. cxxvi: Conventus quidem ecclesiarum, quod ad secretam sacramentorum religionem edificiorum septa concludant, consuetudo nostra domum Dei soliti est nuncupare. Vide Animadvers. viri eruditissimi D Herakli ad Arnob. lib. vi.

ἀγάπας] Cœna dominice tres olim erant partes Ἄρτου κλάσις fractio panis, cujus meminit D. Luca: Act. apost. cap. ii, 42, et cap. xx, 7, ubi Syrus in terprete ἄρτου κλάσις Græco vocabulo εὐχαριστία eucharistiam vertit: secunda pars ποτήριον τῆς εὐλογίας: poculum benedictionis, cujus meminit D. Paulus I ad Corinth. cap. ii, 16; tertia pars ἀγάπη, hoc est sobrium convivium, a Christianis post eucharistiam in ecclesia celebrari solitum, et inopum refocillandorum causa potissimum excogitatum, cujus etiam plura testimonia existant apud prisecos rerum ecclesiasticarum scriptores. Sed et in epist. Judæ apostoli cap. i, 10, ubi quorundam impietatem perstringit his verbis: Οὗτοι εἰσὶν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπλάγχις, συνευχαροῦμενοι ἄλλοις, ἀφ' ὧς ἑαυτοῦς ποικαίνοντες. Hi sunt in agapis, sive ut habet verus interpres, epulis vestris macula, dum vobiscum epulantur, sine timore seipsos pascentes. Oecumenius in hunc locum: Erant, inquit, eo tempore mensæ quæ parabantur, de quibus et Paulus epistola ad Corinthios loquitur, quas etiam ἀγάπας appellabant. Illud vero publicam Ecclesie convivium elegantem describit Tertullianus in Apologetico cap. 39: Cœna nostra, inquit, de nomine rationem suam ostendit. Vocatur ἀγάπη, id quod dilectio penes Græcos est, quam iscumque sumptibus constet, lucrum sicut pietatis nomine facere sumptum. Si quidem inopes quosque refrigerio isto juvamus. Si honesta causa est convivii, reliquum ordinem discipline de causa æstimatæ, qui sit de religionis officio, nihil scurrilitatis, nihil inmodestæ admittunt, non prius discumbitur quam oratio ad Deum prægustetur, editur quantum esurientes cupunt, bibitur quantum pudicis utile, etc., et libro ad martyres agapen fratrum vocat. Cyprianus lib. iii contra Quirinum cap. 3, agapen et dilectionem fratrum. Minutius in Octavio, Contra non tantum pudica colimus, sed et sobria: nec enim indulgemus epulis, aut convivium mœra

D

ducimus, seu gravitate hilaritatem temperamus. De agape etiam sine dubio intelligendum est quod Pli-nius Junior de Christianis ad Trajanum scribens lib. x, epist. 97 : *Afirmabant, inquit, hanc fuisse sum-mam vel culpæ max vel erroris, quod essent soliti stato die ante lucem convivere, carmenque Christo quasi Deo dicere secum invicem : seque sacramento non in scetus aliquod obstringere, sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depo-situm appellati abnegarent, quibus peractis, morem sibi dicendum fuisse : rursusque corundi ad capiendum cibum, promissum tamen et innocium.* Hunc quoque in Ecclesia convivandi morem Chrysostomi ætate ob-servatum fuisse, planum est ex illius Homil. 27 in epist. ad Corinth. cap. ii : *κοινὰς δὲ, inquit, ἐποιήοντο τὰς τραπέζας ἐν ἡμέραις νομομαρτυρίας, ὡς εἶδος καὶ τῆς συνέξεως ἀπαρτισθείσης, μετὰ τὴν τῶν μυστηρίων κοι-νωσίαν, ἐπὶ κοινῇ πάντες ἦσαν εὐχαρίαν τῶν μὲν πλου-τούτων ἐργάτων τὰ ἰδίωματα, τῶν δὲ πενυθῶν, καὶ οὐδὲν ἔχοντων, ὑπ' αὐτῶν κολουμένων, καὶ κοινῇ πάντων ἐστρωμένων. Statim diebus mensas faciebant communes : et peracta synaxi, post mysteriorum communionem commune inibant convivium, divitibus quidem cibos as-ferentibus, pauperibus autem, qui nihil habebant, etiam vocatis, et omnibus communiter rescentibus.* Illis con-viviis omnes promiscue accumbebant, nullo habito discrimine, omniumque convivantium par fuit æqua-litas, ut neque dives prior accumberet, neque pauper posterior. Quod cum non observaret Corinthii, a D. Paulo reprehenduntur d. cap. ii, 21. De his etiam Augustinus contra Faustum lib. xx, cap. 20 : *Agapæ nostræ, inquit, pauperes pascunt sive frugibus, sive carnibus ; et paulo post : Quoniam plerumque in aga-pibus, etiam carnes pauperibus erogantur, misericor-diam Christianorum similit dicitis sacrificiis pagano-rum.* Hæc vero antiquissima in ecclesia convivandi ratio cum paulatim ambitione divitum, partim etiam multitudinis insolentia in abusum veniret, ea convivia in ecclesiis exerceri prohibitum legimus can. 152 hujus codicis, et concil. Carthag. iii, can. 30. Re-mansit autem nomen in usu ecclesiastico, ut convivia quæ pauperibus et hospitibus reficiendis instruuntur, ἀγάπαι et charitates appellarentur, et a dominica œrna separari cœperunt, quam in ecclesia tantum administrari fas erat. Priscæ autem consuetudinis vestigia hodieque Græci servare dicuntur, qui die resurrexionis dominicæ sacro post sacram mysteriorum communionem, allatis in ecclesiam epulis communiter convivunt, carmen quoque solemne concinunt, quod his verbis constat : *Χριστὸς ἀνίστη ἐκ νεκρῶν θανάτω θανάτων πατρίδας, καὶ τῶς ἐν τοῖς μυστήσιν ζῶντων χαρισάμενος.* Ut olim vir priscæ antiquitatis ecclesia-riæ peritissimus G. Cassander in liturgicis adnota-vit. Porro agape Christianorum non multum differt a sacris Romanorum conviviis, quæ charistia dice-bantur, in quibus querelæ affinium et amicorum componebantur. Horum meminît poeta lib. ii Fast. :

Proxima cognati dicere charistia chari.

Et describuntur a Valerio Maximo lib. ii, cap. 17, his verbis : *Convivium solemne, inquit, majores institue-runt, idque charistia appellaverunt, cui preter cogna-tos affines nemo interponebatur : ut si qua inter neces-sarias personas querela esset orta, apud sacra mensæ, et inter hilaritatem amorum, fautoribus concordie adhibitis tolleretur.* Omitto *συσσίτια* Cretensium, et *μεσσηνια* Lacedæmoniorum, de quibus videsis N. Cra-gium lib. i de Republ. Lacedæm. cap. 9.

περιβολαία] Suidas : *Περιβολαίον ἴσσι ἐνδύματα. Περι-βολαίον est indumentum, seu vestimentum.* Pollux in Onomastico lib. vii, cap. 43 : *Αἱ δὲ ἐξωτερίδες καὶ ἀερμαστρίδες, περιβολαία ἂν εἴεν. Exteriores vestes, et quæ superinduntur, περιβολαία sunt.* Balsamo et Zo-naras hic περιβολαίων vocant τὸ ἐπάνω τῶν ἄλλων ἐπι-θημένα, amiculum, seu, vestem quæ aliis superponitur. Hæc etiam voce usi sunt LXX Interpretes Psalm. ci et can. et D. Paulus in epist. ad Hebr. cap. i, et I ad Corinth. cap. ii.

ἑρήρος] Zonaras hic βέρους Beros, τὰ σαρικά ὑφά-ματα vocat vestes e serico contextas, eoque hometiorum erant. Fuit et Burrus, sive Byrrus vestis ge-nus aliquid vilioris. Vide P. Pithœum lib. ii ad-vers. subseciv. c. 16.

μεταβάλλοιτο ἀμύιασμα] Promiscuus vestium usus damnatur Deuteron. cap. xxii : *Non induitur mulier veste virili, nec vir utetur veste muliebri.* Hujus legis meminît Philo Judæus *περὶ ἀνδρίας.* Josephus lib. iv Antiq. cap. ult., et Cyprianus epist. 37 ad En-cratiuum.

ἀποκείριτο τὰς κόμας] D. Paulus in I ad Corinth. cap. ii, 6 : *Δισχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ζυράσθαι, Turpe mulieri tondere aut radf.* Refert Sozomenus lib. vii Hist. eccles. cap. 16, Theodosium imp. edicto ca-visse τὰς γυναικῶν κειρομένας τὰς κεφαλὰς, ἀκλεινω-σθαι τῶν ἐκκλησιῶν τούς δὲ ταυτὰς προσημύτους ἐπι-σκόπους, ἀφαιρείσθαι τῆς ἐπισκοπῆς. *Mulieres quæ caput tonderent ab ecclesiis esse expellendas, et episcopos eas admittentes episcopatibus privandos.*

ἄρον τῆς ἐν Νεακίᾳ συνόδου περὶ ἑορτῆς τοῦ πάσχα] Epiphanius hæresi 69 de Patribus Nicænis loquens : *Ἄρα δὲ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ κανόνας τινὰς ἐθήκαν ἐν τῇ συνόδῳ ἐκκλησιαστικῶς, ὁμοῦ δὲ καὶ περὶ τοῦ πάσχα ὁρισθαι μὲν ἔωσαν καὶ ἐμόνοον τὴν ἑτήριον Θεοῦ καὶ πανόροτον ἑμῶρον γίνεσθαι. Simul autem et in eadem synodo cano-nes quosdam posuerunt ecclesiasticos, simulque de Paschate decreverunt unam unitatem ac consensum fieri.* Et Sozomenus lib. i, cap. 21 : *Πανομαρτίς δὲ τῆς ἐπὶ τῷ δόγματι ζητήσεως, ἔδοξε τῇ συνόδῳ καὶ τὴν πα-σχαλίαν ἑορτὴν ἀπαντὰς κατὰ τὸν αὐτὸν ἑπιτελεῖν καί-ρον. Controversia de fide sublata, concilio visum est, ut omnes diem festum l'aschatis uno eodemque tempore celebrarent.*

κανονικὰς ἐπιστολάς] κανονικὰ γράμματα can. 145 hujus codicis. Antiquissimus in Ecclesia canonicarum sive ecclesiasticarum epistolarum usus. Has ortho-doxi episcopi tanquam fidei suæ tesseras invicem mittebant, ut earum commercio societatem ejusdem religionis ; et, ut loquitur Tertullianus de præscript. cap. xx : *communione pacis et contestationem hos-pitalitatis ostenderent.* Id testatur concilii Antiocheni epistola synodica ad Dionysium Romanum, et Maxi-mum Alexandrinum episcopos, quæ apud Eusebium exstat lib. vii Hist. eccl. cap. 30, ubi de depositione Pauli Samosatani, et domni in ejus locum substitutione agitur : *Ἐδαλώσαμεν τε ὑμῖν, ὁποῖος τούτων γράμματα, καὶ παρὰ τούτου τὰ κανονικὰ δέχασθε γράμματα. In-dicavimus autem vobis ut illi domno scribatis, et ab eo litteras communionis suscipiatis.* Ac proinde unitatem Ecclesie probari solitam tradit Optatus Milevitanus lib. ii : *Nobis, inquit, totus orbis commercio formatarum in una communionis societate concordat.* Et Au-gustinus epist. 162 : *Unde factum est, ut etiam ad nonnullos Donatistarum primarios scriberemus, non communicatorias litteras, quas jam olim propter suam perversitatem ab unitate catholica quæ toto orbe dif-fusa est, non accipiunt : sed privatas tantum.* Et epist. 163 de Eleusio et sociis ejus loquens : *Hic primo as-serere conatus est ubique terrarum esse communionem suam. Quærebam utrum epistolas communicatorias, quas formatas dicimus, posseut, quo rellet dare, etc.* Porro canonicarum sive formatarum epistolarum varia erant ac distinctæ species et appellationes diversa, quas passim in Conciliorum Actis et in universa Hi-storia ecclesiastica observare licet. Generaliter autem κανονικῶν ἐπιστολῶν appellatione, ἐπισημαίται et συστα-ταίται, pacifice et communitati signifiantur.

Zona-ras hic, κανονικὰς ἐπιστολάς τὰς συστατικὰς καὶ ἐπι-σημαίτικὰς ὀνομάζει ; et in can. 22 concilii Laodiceni : *Τὰς ἐπιστολάς, inquit, τὰς ἐπισημαίτικὰς τε καὶ συστατικὰς, κανονικὰ γράμματα ἐνταῦθα ὀνομάσκειν, ὡς κατὰ κανὸνα γινόμενα.*

ἐπισημαίτικὰς] Epiphanius etiam meminît can. 189 hujus codicis. Harum duæ sunt species : alæ enim sunt quæ et dimissoriæ dicuntur, quæ episcopis a metropoli-tanis, et metropolitans a patriarchis dantur, cum ad Imperatorem usu sic exigente proficiscuntur ; alii

vero que ad episcopis dantur clericis qui proficisci aliam in urbem volunt, atque in ejus clerum recipi. Dicuntur autem pacifice quasi pacis arbitre. Ζοναριος in can. 11 concilii Chalcedonensis: Εἰρηναί μιν, ἰν-
 ηκη, πιστολαί εἰσιν, αἱ λεγόμεναι ἀκαλυταί, οἷαι εἰσὶν αἱ δίδωμεναι τοῖς ἐπισκόποις παρὰ τὸν μαρτο-
 λιτῶν ὡς ὑπόκεινται. καὶ τοῖς ἀντιπολίταις παρὰ τὸν
 πατριάρχῳ ὑφ' ὧν προχειρίζονται. ὅτε διὰ τὰν χρεῖαν
 ἀναγκαίαν ἀπῆλθον πρὸς βασιλέα· καὶ οἷαι εἰσιν αἱ παρ-
 χούμεναι κληρικῶς παρὰ τῶν οὐκείων ἐπισκοπῶν, θέλουσιν
 εἰς ἑτέραν πόλιν ἀπελθεῖν, καὶ καταλεγεῖναι τῇ ἑκεί-
 νῃ· εἰρηναίαι δὲ λεγόνται ὡς εἰρήνην βραχέως. Idem
 de εἰρηναίαι tradit Græcus Scholiastes Harmenopuli
 in synodal canonum sect. vi, tit. 2.

χώρας τῆς ὑπὸ πόλεω] Civitatis nomine non tantum
 urbs mœnibus cincta significatur, sed et regio seu
 territorium civitatē ascriptum. Sic Dio Chrysosto-
 mus orat. 34, inter cœtera que Cæsarem Tarsensibus
 concessisse narrat, χώραν nominat: ἀκαίνοιο ὑμῖν,
 ἰσκήτι, περὶ τῆς χώρας, ἄμους, τιμῆν, ἔξουσιαν, etc.
 Ille vero vobis præstitit regionem, leges, honorem, po-
 testatem. Xiphilinus de Bysantio a Severo imperatore
 dicitur et in vici formam redacto loquens: τὴν πόλιν
 τε, ἰσκήτι, καὶ τὴν χώραν ἀκίης, ἡμερηθίαις ἰσκήρι-
 σιατο, καὶ αὐτῇ ἰσκήτι οἱ κῆρον χρώμενοι. Urbem, om-
 nemque ejus regionem Perinthi concessit: illicque By-
 santio nati sunt ut unico. Jurisconsulti territorium civi-
 tatis vocant. Pomponius: Territorium est universitas
 agrorum intra fines cuiusque civitatis, intra quos, ut
 ait Sicutus Flaccus, juris dicendi jus erat. Hinc Judi-
 cium territorii in concil. Aurel. i, can. 19, et Anre-
 lianensi n. can. 18; concil. Vasensi, can. 3; Wor-
 mat. can. 60; et in actis concilii Constantinopolitani
 sub Menſa, territorium Apameæarum.

ἑποικιστῶν] ἑποικιστῶν sive ἐποικιστῶν meminit
 etiam can. 128 et 150 hujus codicis. Initio nas-
 centis Ecclesie donum ejiciendi demones, laicis
 etiam qui Christi fidem susceperant commune fuisse
 videtur: Demoniolorum enim ejectione inter signa quæ
 credentibus dicuntur secutura, numeratur Marc.
 cap. xvi, 17: χαίματα δὲ τοῖς πιστεύουσι ταῦτα
 παρακολουθεῖτε· ἐν τῷ ὄνοματι μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι.
 Signa autem eos qui crediderint, hæc consequuntur:
 per nomen meum demonia ejicient, Tertullianus lib.
 de Corona militis can. 9), testatur a militibus ejectos
 spiritibus immundis. Et quos, inquit, interdū exorcis-
 mus fugari, natiuitus defensabit; et lib. de Idololatr.
 cap. 11, docet, parentes solitos exorcizare proprios
 filios: Una constantia exorcizabit allumos suos, qui-
 bus dormum suam cellarium præstat? Ille quidem si
 excluserit demonem, non sibi placeat de fide: neque
 ejus inimicum exclusit. Postea peculiare ac distinctum
 munus in Ecclesia fuit. Scholiastes Græcus Harmeno-
 pelli in optima canonum sect. 1, tit. 9: ἑποικιστῶν, κα-
 ταχρῆς interpretatur. Sic Theodorus Balsamo in
 can. 26 Laodicenæ synodi, ἐποικιστῶν, inquit, ἄνθρω-
 πεύχῳ ἐπίστους. Exorcizare, hoc est catechizare in-
 fideles.

μεῖζονα ἐπισκόπων σύνοδον] Majorem synodum epis-
 coporum, hoc est συνοδὸν ἐπισκόπων τῆς διοικήσεως,
 Synodum episcoporum diaceseos, ut in can. 169 hujus
 codicis.

κασιτῶν ἐπεὶν διδοχον] Olim episcopo adhuc vi-
 vende licebat ordinare episcopum successorem. Euse-
 bius lib. vii, cap. 32, de Anatolio loquens: Τούτῃ
 πρώτος, ἰνικήτι, ὁ τῷ Παλαιστίνῳ καισαρίας ἐπίσκο-
 πος Σιότινος, χρίσας εἰς ἐπισκοπὴν ἐπεθέμει, διὰ-
 δοχον ἑαυτοῦ μετὰ τὴν αὐτὸν ποιεῖσθαι τῇ ἰδίᾳ παροικίᾳ

προϋέμενος. Hunc Theotecnus Cæsareæ Pala-
 zim episcopus, per manus impositionem primu-
 scopum ordinavit: eumque successorem sibi post
 tem ad parochiam suam procuracionem delingendam
 dicit. Id postea prohibitum est, ut ex hoc canone
 stat. Ado Viennensis in Chronico an. 810: Bern-
 Viennensis episcopus erat, et Leidrada Engdun
 qui initio imperii Ludovici imp. Sussionis mon-
 locum petiit, et in loco ejus Agobardus ejusdem f-
 sia chorepiscopus, consentiens imperatore et uni-
 Gallorum episcoporum synodo, episcopus subst-
 est. Quod quidam defendere volentes, dixerunt, cui
 venerabilem Agobardum a tribus episcopis in sede
 danensis jubente Leidrada fuisse ordinatum. Sed
 nica auctoritas est, in una civitate duos epis-
 non esse, nec vivente episcopo, successorem sibi d
 eligere.

εὐθύνας παρέχειν] Rationes administrationis
 dere, Latine verū, Sic passim apud Græcos scr-
 res εὐθύνηται et εὐθύναν δίδουσι, pro, rationes a
 ministrata republica reddere accipitur: sive, ut
 Cicero, exponere quod in magistratu quisque ge-
 rit, quod olus apud censores fiebat. Hinc apud
 mothenem εὐθύναν τὸν πεπολιτευμένου, ἵππῃ εὐ-
 τῆς πρεσβείας οἱ εὐθύναι βίου, censura quibus
 vite antea tæ rationem reddere cogitur; et:
 Plutarchum in Pacione, περὶ τῆς εὐθύνης ἀναπαύ-
 exigendis rationibus implacabilis. Sic apud Ar-
 phanem ὑπόθυνοι, qui reddendis rationibus obse-
 seu qui rerum in magistratu gestarum ratio
 nondum retulerunt. Sunt et qui εὐθύναν δέδοκα, τι-
 tularum judicio subjeci, interpretantur: ut εὐθ-
 ὄρων vel ὠφειλέται damnari repetundarum.
 Bukæum in Adnot. in Pand. Hæc est igitur hujus
 nonis sententia, episcopos quibus rerum ecclesi-
 carum potestas concessa est, si quid ex his in
 suos convertant, aut cognatis suis præbeant, reddi-
 dis rationibus synodo Provincie obnoxios esse
 veluti quodam repetundarum judicio subjeci.

etiam explicat Alexius patriarcha CP. in syno-
 que lib. ii Sententi. synod. exstat, his verbis:
 προτιτάς, ἰνικήτι, ὁμοίως παρὰ τὸν μαρτοκλι-
 δότῃα, τὰς ὀφειλόνας ἀπασαν τὴν κρονικὴν
 ἐκκλησιαστικὴν ποιήσθαι. ἅμα τοῖς αὐτῶν ἐπισκόποις, καὶ
 γου τῆς κατ' ἑαυτὸν ἐισπραττεσθαι διοικήσεως· ὅτι
 κανονικῶς ἔχοντα ἀρεθίαις τὰ ὀρισθέντα, ἐξ αὐτῶν
 θιῶν κανόνων οὐδέποτε. καὶ γὰρ ὁ εἰ καὶ ἡ τῆς ἐν ἡν-
 χρίας συνόδου κανόν, τοῖς ἐπισκόποις τὴν ἐξουσίαν·
 ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτελέων πραγμάτων, κολύμ μεταβ-
 λην αὐτὰ εἰς ἰδίαν χρεῖαν, καὶ οὐκ αἰτίους αὐτῶν συγγε-
 κρήτων, εἰς τὸ διὰ τούτων λεληθότως βλαπτεσθαι τ-
 λόγους τῶν ἐκκλησιῶν· διὰ καὶ ὑπευθύνους τῆς κατ' ἐπ-
 χρίας συνόδου τῆσις, τὸ πρῶτον αὐτοῖς δομαζῆν ἐπι-
 πει. Curatores similiter a metropolitanis dentur.
 Ecclesiis omni adhibita sollicitudine cum episcopis
 rum prospiciant, et administrationis annue ratio-
 exigant: quod autem hoc a nobis ita definita, et
 sententia sint accurate canonum menti, ex ipsi sac
 canonibus constat. Nam xxv canon Antiochenæ syno-
 potestatem in res ecclesiasticas episcopis concedi
 quominus eus in usus suos convertant, cognatq
 suis præbeant, ut hoc modo rationes Ecclesiarum tac
 detrimentum capiant, prohibet. Ideoque rationibus
 synodos provinciales reddendis obnoxios factens, a
 cori explorandi curam injungit.

τὸν νομίμω, συναρθέτα; δευτέροις γάμοις] δεγῶν
 etiam mentio est in can. 8, 39 et 52 hujus codici
 ex quibus plerum est digamos olim ab Ecclesia du-
 natos, illisqæ certum penitentis tempus definitum
 fuisse. Quoniam autem illi fuerint, vulgo fere igno-
 tum. Ut vero illud manifestum fiat, observandum e-
 tres reperiri digamiz species; prima, cum quis d-
 ἔχη κατὰ ταυτὸν γοναίχες, binas simul habet uxore
 Ejusmodi fuit digamia Barbarorum et Judæorum
 quibus uxorum multitudinem permissam fuisse nem
 est qui nesciat. Ac de Judæis quidem testatur Jos-
 phus lib. xvii Antiq. cap. 2: Paternum mos erat, in-
 quit, ut simul plures habere uxores. Et Justinu

Martyr ad Tryphonem : διδάσκαλοι ὑμῶν μέχρι νῦν καὶ τίσσαρες, καὶ πέντε ἔχον ὑμᾶς γυναῖκας ἴσατον συγχωροῦσι : *Magistri vestri ad hoc usque tempus, quatuor et quinque uxores unumquemque vestrum habere permittunt.* Hæc vero paganorum et Judæorum licentia Romanis legibus est prohibita, l. n, C. de incest. nupt., l. xviii, C. ad leg. Jul. de Adulter.; et l. viii, C. de Judæis. Et, ut ait Theophilus de Nupt. § 6 et 7. κεφαλὴ ὄρεσται τιμωρία κατὰ τῶν διπλοῦν γάμων συνοστῶντων. *Capitalis in eos pœna constituta est qui binas nuptias contrahunt.* Theodoretus in primam ad Timotheum : *Olim consueverant et Græci, et Judæi, cum duabus, et tribus, et pluribus etiam uxoribus simul jungi lege matrimonii. Quinetiam nunc cum leges imperatoriae prohibeant duas simul uxores ducere, rem habent cum concubitis et meretricibus.* Altera digamiae species, cum quis morte prioris conjugis soluto matrimonio secundas nuptias contrahit : de ea quoque non ambigitur. De tertia igitur quæ vulgo ignota, paucis agendum est. Ejus vestigia quaedam exstant in edicto Prætoris. *Qui bina sponsalia binasve nuptias eodem tempore constitutas habet, infamia notatur l. i, ff. de his qui not. inf. Et l. xii, § 2, ff. eod. : Quod ait Prætor, eodem tempore, non initia sponsaliorum eodem tempore factorum, accipiendum est, sed si in idem tempus concurrant.* Sane legibus Romanis divortio dirimebantur nuptiæ, nec tamen temere et sine judicio id fieret, hæc renuntiatio certis quibusdam ac solemnibus verbis fiebat, adhibitis septem testibus civibus Romanis puberibus, ex capite scilicet legis Juliae, quæ divortii modum imposuit, et præter formulam facta pro infectis haberi statuit. Quod et Pomponius JC notat l. xxxv, ff. de Donat. int. vir. et uxor. : *Si non secundum legitimum observationem divorcium factum sit, non videtur solum matrimonium.* Et Caius l. xliii, ff. de Adult. : *Si ex lege repudium missum non sit, mulier adhuc nupta videtur.* Matrimonia etiam non nisi misso repudio, nec sine legitima causa dissolvi statuerunt imp. Constantinus et Theodosius l. i C. Th. de Repud., et l. viii, C. eod., ubi causas designant, quibus maritus ab uxore, et uxor a marito repudiari potest. Renuntiatio enim hujusmodi fuit, ut aut vir uxori, aut uxor marito matrimonium remitteret. Eoque jure qui quæve sine causa et absque legitimo repudio alteram ducit, alterive nubit, binas nuptias eodem tempore constitutas habet. Eadem ratione ecclesiasticis scriptoribus digami dicuntur, qui priore conjugæ absque legitimo repudio, hoc est præter causam adulterii, dimissa, alteram superinducunt. Planum quippe est, divortiorum causas, excepto adulterio, legibus sæculi olim receptas et ab imperatoribus excogitatas, nunquam ab Ecclesia admissas fuisse. Atque ideo qui legitime, hoc est secundum legis humanæ licentiam divertebant, et ad alias nuptias transibant, judicio Ecclesie binas nuptias eodem tempore constitutas habere censebantur, unde et iis merito canonica mulcta irrogabatur. Hanc digamiae speciem non obscure indicat Chrysostomus in epist. I ad Timoth. cap. iii, homil. 10 : *Ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων ἔξῃν καὶ δευτέροις ὁμιλεῖν γάμοις, καὶ δύο ἔχειν κατὰ ταυτῶν γυναῖκας.* *Judæis licitum erat et binis nuptiis jungi, et duas itidem habere simul uxores.* Justinus martyr in Apologia 2 : *Καὶ οἱ νόμοι ἀνθρωπίνῳ διαγαμίας ποιούμενοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ διδασκάλῳ εἰσι.* *II qui lege humana binas nuptias contrahunt, peccatores sunt apud præceptorem nostrum.* Quibus verbis ad illud Christi alludit, Matth. cap. xix, 9 : *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi propter adulterium, et aliam duxerit, machatur : et qui dimissam duxerit fornicatur.* Idem Justinus, *δευτέρος γάμος εὐπρεπὴς μοιχεία.* Quos vero Justinus νόμοι ἀνθρωπίνῳ διαγαμίας ποιούμενος, hic canon νομίμως δευτέροις γάμοις συναθίντας vocat. Sic Græcus Schohastes Harmenopoli in epistole canonum sect. 3, tit. 1 : *Διγαμῖς ἐστίν, ὁ καὶ ἑτέραν μνηστευόμενος, καὶ ἑτέραν κατὰ νόμους ἀγόμενος, καὶ ὁ τὴν ἑτέραν μνηστευθεῖσαν ἀγόμενος.* *Digamus est et is qui aliam sibi despondit, et aliam secundum leges*

duxit, et qui alteri desponsam ducit. Et Jo. Xiphilimus patriarcha CP. in synodica de sponsalibus lib. 1 Sent. synod. : *Ὁ μνηστῆων συστασάμενος καὶ κατὰ νόμους διαλυσάμενος, εἴτα ἑτέραν ἀγόμενος, διγαμῖς ἐστίν.* *Is qui sponsalia contraxit et secundum leges dissolvit, alia deinceps uxore ducta, digamus est.* De hujusmodi igitur digamis accipienda sunt supradicti canones 8, 59, 52 et 103 hujus codicis. His autem opponuntur ii qui D. Paulo *μίας γυναῖκός ἀνδρες, unus uxoris viri dicuntur, I ad Timoth. cap. iii, 2 et 12, et ad Titum cap. 1, 6 : Δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μίας γυναῖκός ἀνδρα : ἐλ δὲ ἀκούοις ἴστωσαν μίας γυναῖκός ἀνδρες.* Quibus verbis Apostolus, Christi vestigiis insistens, præcipit ne ad episcopos aut diaconi munus assumatur, qui uxore temere repudiata, alteram secundum leges superinduxerit. Oecumenius in d. cap. 3 : *Ἐλ γίνεται ἀπὸ κοσμικῶν, μὴ εἴη δευτερόγαμος. Si fiat e mundanis, non sit saltem digamus.* Et Chrysostomus in epist. ad Titum cap. 1, homil. 2, hæc verba D. Pauli explicans, *εἰ μίας γυναῖκός ἀνδρ' :* *Καὶ τοὺς ἀσέλ, εἰς χολάζων, καὶ οὐκ ἀπείς μετὰ δευτέρου γάμου τὴν ἀρχὴν ἐγγεμῖζεσθαι ταυτῶν. Ὁ γὰρ πρὸς τὴν ἀπειθοῦσαν μηδέμιαν γυλιέας εὐνοῖαν, πῶς ἂν αὐτὸς γίνετο προστάτης καλός ; τίνα οὐκ ἀνύποστατα κατηγορήσας ; ἴσται γὰρ πάντες, ὅστε ἐπὶ εὐ κακόλυται παρὰ τῶν νόμων τὸ δευτέροις ὁμιλεῖν γάμοις, ἀλλ' ὅμως πολλάς ἔχει τὸ πρῶτον μακαροῦσιν οὐκ ὀδεῖν οὐν παρέχειν λαβὴν τοῦ ἀρχομένων τὸν ἄρχοντα βούλεται. Impudicos etiam coercet, nec permittit ut quis cum binis nuptiis, ad Ecclesie regimine dignitatemque assumatur. Qui enim erga eam quæ (repudiata) discessit, nullam benevolentiam servavit, quomodo is bonus Ecclesie præses erit? Quam ille non sustinebit reprehensionem? Nostri enim omnes, quod etsi per leges permissum sit secundis nuptiis jungi, rem tamen esse nullæ criminationi obnoxiam : nullam igitur subiectis criminandi occasionem præbere Ecclesie prævidem vult. Et Theophylactus ibidem : *Ut lascivos cohibeat : unus, inquit, uxoris vir. Qui enim nullam servavit benevolentiam erga eam quæ discessit, quomodo Ecclesie bene prærit? Oportet autem episcopum irreprehensibilem esse. Digamus autem non est inculpatus, etsi hoc mundanis legibus placeat.* Theodoretus loco citato : *Si enim ipse, priore expulsa uxore, fuisset alii conjunctus, dignus esset qui reprehenderetur, et jure esset accusationi obnoxius.* Eadem phrasi ac notione D. Paulus I Tim. cap. v, 9, dixit : *Χήρα καταλεγέσθω γεγονυῖα ἐνὸς ἀνδρός γυνή, Vidua eligatur quæ fuerit unius viri uxor.* Hoc enim digamiae genus commune fuit tum viris tum mulieribus, quibus æque apud Græcos et Romanos concessa divertendi licentia; quin et nomina rei illius propria prodita erant, ut si vir discederet ab uxore, hoc diceretur ἀποπεμπή; si mulier a viro, ἀπόλειψις. Ac viris quidem divertere, aliasque repudiatis uxoribus etiam superstilibus, superinducere, legibus concessum fuisse vulgo notum est. Uxori etiam a marito divertere licuisse plura testimonia exstant, apud profanos sacrosque scriptores. Solon apud Plutarchum statuit *τὴν γυναῖκα τὰ τῆς ἀπολείψεως γράμματα παρὰ τῷ ἄρχοντι θίσβαι, μὴ δὲ ἔτερον, ἀλλ' αὐτὴν παροῦσαν.* Sic Alcibiadis uxor libellum repudii apud archontem deposuit, ut in Alcibiade testatur Plutarchus. Andocides in orat. pro Nicocrato : *Dicat, quæso, apud quem archontem promissa uxor repudiavit?* Apud Romanos ejusmodi flagitium usitatum fuisse indicat Martialis lib. viii :*

..... Nondum tricesima lux est,
Et nubit decimo jam Thesina virpo.
Et lib. xii :
..... Veterem, Procleia, maritum
Deseris, atque jubes res sibi habere suas.
Et Juvenalis :
..... Sic fient octo mariti ;
Quinque per autumnos.
Cælius apud Ciceronem lib. viii Fam. epist. 7 : *Soror Triarii divortium sine causa, quo die vix e provincia venturus erat, fecit : nuptura est Decimo (Byto, Se*

neca lib. in de Benefic., cap. 16 : Nunquid jam ulla repudio erubescit, postquam illustres quaedam ac nobiles seminae non consulunt numero, sed maritorum annos suos computant, et exeunt matrimonii causa, nubunt repudiis? Tandiu istud timebatur, quandiu rarum erat. Quia vero jam nulla sine divorcio acta sunt, quod saepe audiebant facere didicerunt. Et Tertullianus in Apolog., cap. 6 : Ubi est illa felicitas matrimoniorum, qua per annos fere sexcentos ab Urbe condita, nulla domus repudium scripsit? At nunc in feminis repudium, jam et votum est, quasi fructus matrimonii. Ambros. lib. de Abrahamo : Nemo sibi blandiatur de legibus hominum : viro non licet quod uxori non licet, eadem a viro quae ab uxore debetur castimonia. Testatur etiam Justinus Martyr apud Eusebium lib. iv Hist. Eccl., cap. 17, mulierem quamdam Christianam dato repudiio libello, a viro, propter luxuriosos ejus mores, discessisse : Το λαγόμενον, inquit, παρά τῆν ἡγουμένην δο. σα. ἔχωρισθη. Sic legimus, Fabiolam a marito suo discessisse et alteri postea nupsisse, eoque nomine publicam ei poenitentiam impositam fuisse tradit Hieronymus in epitaphio Fabioke. Adde illud Christi, Marc. can. x, 12 : Si mulier dimiserit virum suum et nupsit alteri, mæchatur; et concil. Eliberit. can. 8 : Feminæ, quæ nulla præcedente causa, reliquerunt viros suos et alteris se copulaverunt, nec in fine accipiunt communionem. Et can. 72 : Si qua vidua fuerit mæchata, et eundem postea habuerit maritum, post quinquennii tempus acta legitima poenitentia placuit eam communioni reconciliari : si alium duxerit relicto illo, nec in fine dandam esse communionem; vel si fuerit ille fidelis, quem acceperit, communionem non accipiat, nisi post decem annos acta legitima poenitentia. Vide J. Lesebassierum JC in observatione Gallice scripta, de Digamia.

[centesima] Interpretis error est, qui huiusmodi interpretatus est centesimas. Item Zonaræ et Balsamoni error est, qui can. 17 pro semissibus usuris accipere, quasi τὸ ἕμισυ τοῦ δλου τόκου, quæ dimidia centesimæ dicuntur l. ult. C. de Fiscal. usur; et Cujacii, qui recitatione ad l. xx, C. de Usur. huiusmodi usuras beses intellexit, quæ et ipsæ clericis interdiciuntur. Nec melius Scaliger de re nummaria p. 95 et alii, cum huiusmodi interpretantur usuras sesquialteras; id est, cum decem et octo in centum annua præstantur, ac proinde centesima et dimidia centesimæ. Neque enim usurae centesimæ respectu huiusmodi dictæ fuerunt; verum respectu sortis, quod sane est δλον, et κεφάλαιον seu ἀρχαῖον, et ut Tertullianus loquitur, univertialis, ac proinde cum usura τῶν δλου seu τοῦ κεφαλαίου, id est sortis, dimidiam partem constituit, huiusmodi est : non usura semissis, non bessalis, non centesima, non sesquicentesima. Eam recte describit Hieronymus in Ezechiel. lib. VI, cap. xvii, f. 206 : Solent in agris frumentum et milii, vini et olei, cæterarumque specierum usurae exigi : verbj gratia, ut hiemis tempore demus decem modios, et in messe recipiamus quindecim, hoc est amplius partem medium. Constantinus modum usuris præscribit l. 1 Cod. Th. de Usur., puta, ut frugum huiusmodi, pecunie centesimæ tantum esse possint : quæcumque fruges, et ubi superfluum est, quod sortem excedit, seu sorti accedit, usura. Sidonius lib. iv, epist. 24, superimpositam medietatem elegantem vocat, cum sortem usura æquat. Vide sup. a ad can. 17.

[χειροτονία ἐπὶ παρουσία ἀπροσώτων] Χειροτονία hic accipitur pro electione, seu suffragii forma, quam in eligendis episcopis ac presbyteris vetus observavit Ecclesia. Hæc autem vox ἀπὸ ἔξωθεν in Ecclesiam translata est. Apud Athenienses duplex erat ratio constituendi magistratus : quidam enim per κλήρον eligebantur, unde et κληρωταὶ ἀρχαί, magistratus sorte electi; et locus in quo deligebantur κληρωτήριον dicebatur : quidam vero per χειροτονίαν, id est porrectionem manuum, quæ in sublime a populo dum aliquem probaret fieri solebat, et χειροτονηταὶ appellati sunt. Id docet Demosthenes contra Neeram, et

A Æschines contra Ctesiphontem his verbis : Μυστρατός, inquit, esse dicunt eos quos Θεσμοθέται τιμῶν in ἀδεί Θεσῶ, et eos quos populus voluit χειροτονίαν, porrectionem manuum declarare. Hunc etiam fragii serundi modum apud Romanos usu recepit testatur Cicero in orat. pro Flacco : Sic sunt experientia, inquit, ista præclara quæ recitantur psephism non sententiis neque auctoritatibus declarata, nec jurando constricta, sed porrectione manu porreddendo clamore multitudinis concitata. Hinc li temporis civilis appellatio vertitur in sacram. L. mus enim Paulum apostolum et Baraabam, in exorientis Ecclesie presbyteros per singulas civitates seu Ecclesias, χειροτονία, hoc est suffragii consensu populi ordinasse. Id testatur D. Lucas cap. xiv, 25 : Χειροτονήσαντες πρεσβυτέρους ἐκκλησιαστικῶν. Unde et ipse Lucas dicitur χειροτονηθῆναι ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, suffragiis delectus ab Eccl. II Corin. cap. vii, 19. Eadem notione χειροτονία accipitur hoc canone, pro electione videlicet et suffragio populi, ut tradit Theodorus Balsamo, et naras in can. 1 Apostol., cujus verba ex Codice Bibliothecæ regie ascribam : Νῦν μὲν, inquit, χειροτονία καλεῖται, ἢ τῆς καθιέρωσης τοῦ ἱερέως ἕνεκα, τελεσιουργία τῶν ἐκκλησιαστικῶν, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιλέξεις, ἀπὸ τοῦ τῶν ἀρχιερέων τῶν ἐκλογισθέντων τῶν χειροτονούμενων. Πάλαι δὲ καὶ ἡ ψήφος χειροτονίας ἀνομιμαστο. Ὅτι γὰρ τοῖς τῶν πλειόνων ἐξῆν ἐκλέγεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς, συνήθει πλεῖστα, καὶ οἱ μὲν τοὺς ἠρόντο, οἱ δὲ τὸνδὲ οὖν ἢ τῶν πλειόνων κρατοῖς ψήφῳ, λέγεται τῶν χειροτονίας, τοὺς τῶν ἐκλογῶν ποιοῦμενους, καὶ διὰ τὸ ἀριθμῆσθαι τοὺς ἑκάστῳ ψηφοζοῦντας, καὶ τῶν πλειόνων ἀπορῶντων εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην προεσθῆναι πάντεσθαι ἐξελέγηθαι τῆς χειροτονίας τὸ ὅτι τούτῳ δὲ καὶ οἱ τῶν συνοδῶν πατέρεις οὕτως εὐρίσκοντες ἠρωμένοι, καὶ τῶν ψήφῳ χειροτονίας καλέσαντες γὰρ ἐν λαοδικίᾳ συνοδος ἐν κτίσματι πάντιν. Μη δὲν τῆς χειροτονίας παρουσία ἀπροσώτων οἶται. Χειροτονίας δὲ τῆς ψήφους ἀνομιμαστο ἐν τῇ τελεσιουργίᾳ τοῦ ἀρχιερέως, πάλιν ἕως ποσὶν ἐκλέγεσθαι. Ἐν δὲ τοῖς ψήφοις, διὰ τὸ ἀσάφισταί κειναικατα τῶν ψηφοζοῦντων ἀνδρῶν, ἀπαγορεύεται παρῶν τῶν, καὶ ἀπροσώτων τούτων. Νῦν γὰρ χειροτονία vocatur perfectio precum, sanctique Spiritus invocatio, dum sacerdotio quis initiatur et consecrationem sortitur, ex eo dicta quod pontifex est manuum benedicendo homini ad sacra deligendo.

vero ipsum etiam suffragium nominatum est χειροτονία. Nun cum populis civitatum licebat eligere sacros præfectos, conveniebat ipse populus, et alibi quibus hunc, alii vero deligebant illum. Quatenus autem suffragium vinceret, eligentes serunt soliti tendere manus, et per manus ita porrectas nuntiantur qui vel hunc vel illum deligissent, præ vero suffragiis electum summo sacerdotio præ χειροτονίας nomen hinc sumptum, quo sic etiam ad dorum Patres inveniuntur usi, suffragium nomen χειροτονίας. Laodicensis nempe synodus in quinque nonne dicit : Non oportere χειροτονίας in audientia fieri; χειροτονίας autem appellavit sancta. In plena quidem pontificis approbatione consecratione magis obtinebat consuetudo ut una convenirent : sed in suffragiis serundis, eo electorum virorum crimina quædam proponere aliquos velatur adesse et hæc audire. De Audientia vero seu catechumeis vide adnot. ad can. 14, 50 sup. a.

[εἰς τὰ κοιμητήρια] Athenæus lib. iv, cap. Dosiadis lib. iv τῶν κρητικῶν. refert, apud Grecos in singulis civitatibus sedes quosdam fuisse pub. in quibus peregrini dormire solebant, unde et τὰ κοιμητήρια appellabantur : Εἰσι πανταχῶ κατὰ τὴν κ. ο καὶ δὴ, ὡς τὸν μὲν καλοῦσιν ἀνδρείον, τὸν δὲ ἄ. ὃ τοὺς ἕινους κοιμίζουσι, κοιμητήριον προσάγουσι Christiana hoc verbo usi sunt, et quia fides dum mortuos rursus excitandos, interea dormire dicebant que eorum sepulcra κοιμητήρια appellabant.

dwmitaria, seu loca ad quietem et somnum comparata. Solebant autem ad sepulcra suorum martyrum, quorum sacrosancta erat memoria, præcipue convenire, ibique sacra celebrare. Cassiodorus Hist. tripart. lib. v, cap. 3: *Populus jejuniens est egressus ad cæmeterium orationis causa.* Hiñc frequens κομητηρίων mentio apud prætos Historiæ ecclesiasticæ scriptores. *Emiliauus Agypti præses, sic Christianorum episcopos alloquitur apud Eusebium lib. vii, cap. 10: Οὐδαμῶς ἔπιστοι εὐτε ὑμῖν ὀ.τ. ἄλλοις τισίν ἢ συνθεοῦς ποιῆσθαι, ἢ εἰς τὰ καλοῦμενα κομητήρια εἰσθῆναι.* Idem Eusebius lib. ix scribit, Maximum aliquando conatum id Christianis adimere, cum eos dissipare atque pessumdare vellet: πρῶτον, inquit, εἶργον ἡμᾶς ἐν τοῖς κομητηρίοις συνθεοῦ διὰ προεράτως παρῶνται. Pontianus Paulinus in actis passionis Cypriani, de Valeriani edicto contra Christianos loquens: *Iustum est ut nulla conciliabula faciant, neque cæmeteria ingrediantur.* Itaque hæc cæmeteria erant iis quedam vetula templa. Sed et ipsa cæmeteria templis originem dedisse jam ante viri docti observarunt. Sic prisci Patres templorum originem apud gentiles ad sepulcra referunt, et celeberrima illorum templa, functorum corporum sepulturas ac monumenta mortuorum fuisse tradunt: Arnob. lib. vi; Cyril. lib. i contra Julian.; Clem. Alexand. in Protrept. ad gent.; Theodoret. serm. de Martyr.

προσβύτας ἴτοι προαθημίνας] Constat in veteri Ecclesia matronas fuisse, quæ mulieres cæteras ad vitam honeste instituendam hortarentur, quas et προσβύτας appellarunt: et quia supra cæteras mulieres sedebant in ecclesiis, προαθημίνας. Eas abrogat hic canon, qui xi etæ synodi Laodicenæ. Forte de iis agit D. Paulus, ubi προσβύτας vult esse sanctas moribus, non calumniatrices, non vino deditas, rerum bonarum magistras, ut juniores feminas, προσβύτας, viduas seniores verti. Sic recto vetus interpres, quem secutus est Fulgentius Ferrandus in Breviar. Canonum cap. 221. Epiphanius hæresi 79: Παρρηγορίων δέ, οἱ ἄχι διακονησόν τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔκδοξιν τὰμα, χηρας τε ὀνομῶσι, καὶ τούτων τὰς ἐτε γροκίτας προσβύτας. *Observandum est diaconissis ecclesiasticum ordinem indignis, quas etiam viduas nominavit, et ex his adulescentes proteccionis προσβύτας, viduas seniores. Προαθημίνας etiam vocat hic canon, quod certam sedem habent in ecclesia. De ejusmodi viduarum seu diaconissarum ætate et ministerio vide adnot. ad can. 493 hujus codicis infra; Grotius de impiego summorum pontif. circa sacra p. 403 et 404; Chifflet. in notis in Breviar. Can.: Ferrand. p. 306 et 307.*

ἐν διακονίᾳ καθίστασθαι] Viduas seniores sive diaconissas in Ecclesia ordinari velat hic canon. Sic vetas interpres illius mentem referens: *Ut mulieres que apud Græcos presbyterissas appellantur, apud nos autem viduas seniores, univires et matriculas, in Ecclesiam tanquam ordinatas constitui non liceat.* Ideo et χηροθεσίαι, hoc est ordinationem non habere dicantur, et inter laicos deputantur can. 19 hujus codicis. Concil. Epauense can. 21: *Viduarum consecrationem quas diaconas vocant, ab omni regione nostra penitus abrogamus, solum eis penitentiam benedictionem imponendo.* Damnantur itaque Cataphrygæ, qui mulieres posse diaconas ordinari putarunt. Eundem errorem Acophalis tribuit Marianus Scotus, et Sigebertus in Chronico an. 525, vel 526. Ambrosius in cap. iii, epist. I ad Timoth. : *Cataphrygæ erroris occasionem captantes propter quod diaconas mulieres alloquitur (Paulus), et ipsas diaconas ordinari debere quæ præsumptione defendunt: sed ut hæretici animum suum verbis non sensu legis astruere videantur, Apostoli verbis contra sensum nituntur. Apostoli, ut cum ille mulierem in ecclesia in silentio esse debere præcipiat, illi e contra etiam auctoritatem in ecclesia vindicent ministerii.*

τὰ ἅγια εἰ: ἱτέρας παροικίας δ ἀπίστευσθα] Sancta, id est sacramenta corporis et sanguinis Christi. Sic apud Cypriatam, lib. de Offic. Constantinop.: *Ὁ δὲ*

*ἔρχεται εἰς τὴν λεγομένην πρόδισιν, εἶδα κείναι τὰ ἅγια. Hic autem venit in locum qui dicitur propositiois, ubi sita sunt sancta. Et post pauca: Ἐρχομαι οὖτε διάκονοι, καὶ οἱ ἱερεῖς, στυγὴ δὲ ἄλλα τῶν ἱερῶν κρυπτύντες, καὶ δὴ καὶ αὐτὰ τὰ ἅγια. Veniunt diaconi et sacerdotes, cum alia sacra instrumenta tenentes, tum vero sancta ipsa. Sic in Græca collectione canonum Ecclesiæ Africænæ can. 37: Ἐν τοῖς ἁγίοις μηδὲν πλὴν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου προσνεχθῆναι, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ κύριος παρέδωκεν, τὸ εἶσθαι ἅτεον καὶ ὄνν ὑδατι μιμνήσκον, hoc est, ut habet concil. Carthag. iii, can. 24: *In sacramentis corporis et sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam quod ipse Dominus tradidit, panis et rimum aqua mixtum.* Et passim in Liturgiis Græcis, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Sancta igitur, hoc est sacramenta corporis et sanguinis in alias paroecias instar eulogiarum transmitti velat hic canon. Id autem explicat Theodoros Balsamo in codice ms. quem nobis commendavit V. C. doctissimusque J. Casaubonus his verbis: *Ὅπερ σάμμερον γίνεται παρὰ τῶν λατινῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα ἐπιμερίζουσι γὰρ τὰ ἄζυμα τοῖς κοινοῖαταις μετὰ τὴν ἁγιασθῆναι ὡς κοινὰ. Τοῦτο καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων ὡς εἴκεν ἐγένετο τὸ παλαιόν, εἰς τὰ ἅγια μυστήρια. Καλλίει γοῦν τοῦτο ὁ κανὼν, καὶ ὁρίζεται, μὴ τῆς κλήσεως μετακομιζέσθαι ὡς κοινὰ καὶ τυχερὰ τὰ ὑπεράγια. Quod fit hodie a Latinis in festo Paschæ; distribuunt enim laicis azyma, postquam sanctificata fuerint, perinde ac communia. Hoc etiam olim fiebat a nostris, ut est verisimile, in sanctis mysteriis. Canon ergo hoc prohibet, et statuit non esse huc et illuc transferenda sancta, perinde ac communia et vulgaria. Et Zonaræ eundem canonem explicans, in codice ms. Bibliothecæ Regiæ:**

*Τοῦτο παλαιὸν ἔθος ἦν μετὰ γὰρ τὸ πάσχα ἐπιμποντο ἐκ παροικίας εἰς παροικίαν τὰ ἅγια, ἤγον μερίδας τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ χριστοῦ, χάριν εὐλογίας ὡς ἱστέλλοντο, ὅπερ ὁ κανὼν οὕτως ἐκάλεισε γίνεσθαι: τὸ γὰρ περιεῖσθαι ἐν μακροῖς ὁδοιπορίαις τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ ὡς ἐτυχε τὰ πάντα εἰρῆσθαι, ἀπερῆσε καὶ οὐκ εὐσχηρὸν ἡγορήθη δικαίως; καὶ ἐστῆθός. Innocentius P. R. epist. ad Decentium Eugubinum episcopum, quæ inter illius decreta exstat in codice Canonum Ecclesiæ Romanæ cap. 5: *De fermento vero, inquit, quod die dominica per titulos mittimus, superflue nos consulere voluisti, cum omnes Ecclesiæ nostræ intra civitatem sunt constitutæ, quarum presbyteri quia die ipsa propter plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco fermentum a nobis confectum per acolythos accipiunt, ut se a nostra communione maxima illa die non judicent separatos, quod per paroecias fieri debere non puto, quia non longe portanda sunt sacramenta, nec nos per cæmeteria diversa constitutus presbyteris destinamus, et presbyteri eorum conficiendorum jus habent, atque licentiam.**

κατηχομημένων εὐχὴν] Catechumenorum oratio hic accipitur pro sacro ministerio lectionum, orationum, et aliorum id genus, quod celebratur in Ecclesia ante dimissionem catechumenorum. Latini missam catechumenorum dixerunt, concilium Valentianum can. 1: *Hoc esse censimus observandum, ut sacrosancta Evangelia ante munusculum illationem in missa catechumenorum in ordine lectionum post legantur.* Ivo epist. 219: *Qui audiebat, inquit, missam catechumenorum, subterfugiebat missam sacramentorum.*

ἀγλῶν κατηχομημένων] Olim, peracta sacerdotum librorum lectione cum celebrandum esset eucharisticum sacramentum, dimittebantur catechumeni, aergumeni, et penitentes. Id testatur Dionysius in hierarchia Ecclesiastica: *Καὶ μετὰ ταῦτα, inquit, ἔξω γρηγοῦνται τὸς ἐξ ἡς παροχῆς οἱ κατηχομημένοι, καὶ πρὸς αὐτοῖς οἱ ἐνεργουμένοι καὶ οἱ ἐν μετανοίᾳ ὄντες: μῦνονεσι δὲ οἱ τῶν τῶν θείων ἱερασιῶν καὶ ποικιλίας ἀξίω. Postea extra templi ambitum collocantur catechumeni, et una cum eis possessi, atque penitentes: manent autem ii qui divinarum rerum aspectu et communione digni sunt. Et Maximus in Mystagogia, cap. 14: *Μετὰ τὴν θείαν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν, καὶ ἔ τῶν κατηχομημένων καὶ ἔ τῶν λοιπῶν, τῶν ἐκζητῶν τὴν θέαν τῶν δευτέρων**

μίνων μυστηρίων θεωρίας, ἀπόλυσις τε καὶ ἐκβολή διὰ τῶν λειτουργῶν γίγνεται. *Post divinam sancti Evangelii lectionem et catechumenorum et reliquorum, qui divina ostendendorum sacramentorum contemplatione indigni sunt, fit per sacros ministros dimissio et ejectio.* Hanc dimissionem Latini etiam missam dixerunt, ut remissam pro remissione. Hincmarus Remensis in epist. nondum edita ad Hincmarum Laudunensem episcopum cap. 24. *Quidam jubentur laudare ad missam catechumenorum manere in ecclesia; quidam autem sola intra ecclesiam fidelium oratione jungi sacrae mysteriorum celebritati, a dominicæ autem mensæ convivio segregari.* Augustinus serm. 257 de tempore: *Ecce, inquit, post sermonem fit missa catechumenis, manebunt fideles, venietur ad orationem.*

εὐχῆς πιστῶν τρεῖς | Hinc passim in Græcorum Liturgiis, εὐχῆ πιστῶν πρώτη, εὐχῆ πιστῶν δευτέρα, εὐχῆ πιστῶν τρίτη.

ὠράριον φορεῖν | Hic canon ministris, hoc est hypodiatonis prohibet orarium ferre, quod diaconorum proprium gestamen fuisse tradit Balsamo ad hunc canonem: ejus verba apponam ex Græco codice ms.: Τὸ ὠράριον φορεῖν, inquit, μόνων ἐστὶ τῶν διακόνων· οὗτοι γὰρ τοῖς ἐργουροῖσι παριστάμενοι καὶ ἐπιτηροῦντες τὰς τῶν ἁγίων εὐχῶν τελειὰς καὶ τὰς τῶν πρεσβυτέρων ἐκωνήσεις, διδάσκειν εἰδῆσιν διὰ τοῦ ὠραρίου τοῖς ἐν τῷ ἄμβωνι διακόνους, τῆς ὀρεῖδος; γίνεσθαι ἐκωνήσεως, ἤγουν τοῦ κερτοῦ τῆς ἐκτενοῦς [F. ἐκτενοῦς] τῶν αἰτήσεων τῶν καταχουμένων, καὶ τῶν λοιπῶν καὶ ἐκλήθη ὠράριον, ἐκ τοῦ « ὠρῶ » τὸ ζυλάσσω καὶ ἐπιτηρῶ. *Orarium ferre, est solumum diaconorum. Hi enim eis qui celebrant assistentes, et sanctorum orationum mysteria, et presbyterorum prolationes observantes, eis qui sunt in suggestu diaconis per orarium significant quando debeat fieri pronuntiatio seu prolatio petitionum catechumenorum et reliquorum; et appellatum est orarium ἀπὸ τοῦ ὠρῶ, quod est observo. Idem fere tradit Mattheus Blastares in synopsis Græcorum Canonum, ejus verba ex Græco codice ms. illustrissimi Præsidis Jacobi Augusti Thuanii supra retulimus ad can. 22. Orarii etiam mentio est, apud Cyporalatam lib. de Officiali Constantinopol.: Ἀρχιδιάκονος φορῶν τὸ σὺνήθες αὐτῶν στιχάριον. φορῶν δὲ ἐπ' αὐτοῦ καὶ φελώνων, οὐ μὲν καὶ ἐπιτραχήλιον, ἀλλ' ὠράριον. Archidiaconus gestans consuetum suum manipulum, tum insuper etiam penulum, non tamen et collarium, sed orarium. Ubi Agmonius ὠράριον εὐκτηρῶν μίλο; psalmum oratorum perperam exponit. Hujus autem vocis origo omnino Romana est, ἀπὸ ἑξῶθεν in Ecclesiam translata, falsaque Balsamonis notatio, ut scite observavit doctissimus Casaubonus in notis ad Vopiscum, ubi quid sit orarium apud profanos, sacrosque scriptores Latinos, Græcos ac Syros eruditissime explicat. Vide etiam quæ de orario Lipsius olim observavit lib. ii Elect. cap. 10.*

μίρη αἰρεῖν | Gentiles de suorum idolothytorum ferulis, cuique suam partem apponebant (μίριδες appellabantur apud Athenæum) quas sibi convivæ tollebant. Id ne fieret a Christianis in agapis seu convivii quæ in ecclesia parabantur, prohibet hic canon. In iis enim omnes simul promiscue, appositis cibis vesci debent, colligere facile est ex iis quæ supra ad can. 70 adnotavimus.

οὐ δεῖ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀγάπας ποιεῖν | Agapas olim in ecclesia post sacram synaxin fieri solitas testatur Chrysostomus serm. in dictum Pauli (I Corinth. cap. xi), *Oportet hæreses esse. Fideles omnes, inquit, in contentibus suis postquam audissent doctrinas, post preces, post mysteriorum communionem, soluta concione non mox domum conscendebant, sed divites alimentia et edulia domibus suis afferentes, pauperes vocabant, communesque faciebant mensas, communia prandia, communia convivias in ipsa ecclesia: atque ita a communione mensæ et pietate loci undique ad pietatem accendebantur.*

οὐ δεῖ ἁγιστιανούς ἰουδαΐζειν | Hujus canonis pars desideratur in vulgato codice Tili. Hanc vero ex inedito textu Græco Bibliothecæ Regiæ, Theodori

Balsamonis, et Jo. Zonaræ commentariis inserto restituimus.

κυριακῶν εἴη δύναιτο σχολάζειν | Theodorus Balsamo in hunc canonem: *Οἱ πατέρες, inquit, τὸ μὴ ἐργάζεσθαι κατὰ τὴν κυριάνουμον, οὐκ ἀναγκαστῶ; ἐπιτρέψαν, ἀλλὰ προσέθεντο, εἴη δύναιτο οἱ πιστοὶ εἰ γὰρ ἐκ πενίας ἢ ἄλλης τινὸς ἀνάγκης καὶ κατὰ τὴν κυριάνουμον ἐργάζονται, οὐ προκοιμασθήσονται. Patres die dominico non operari, non necessario mandarunt, sed adjecerunt, si possint fideles; si enim propter inopiam, vel aliquam aliam necessitatem, etiam die dominico fuerit aliquis operatus, præjudicium ei non offeretur. Sic Constantinus l. iii de feriis, ubi die solis omnes quiescero statuit, opera tamen rustica in quibus vel mora vel procrastinatio magnum haberet periculum, prudenter excipit. Ruri positi, inquit, agrorum culturæ libenter licenterque inserriant: quoniam frequenter evenit ut non aptius alio die frumenta sulcis, aut vineas scrobibus mandentur. Harmenopolus in Enchirid.: Ἐν τῇ κυριακῇ, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἑορταῖς, καὶ οἱ δικουσαὶ καὶ πάντες ἀργεῖσθαι, πλην τῶν γεωργῶν. Die dominico cæterisque festis diebus tam iudices quam reliqui quiescant, solis exemptis agricolis. Leo tamen imp. lege lata jussit σχολάζειν κατὰ τὴν κυριακῆν καὶ τοῖς γεωργοῖς.*

ἐν βολανίῳ μετὰ γυναικῶν ἀπολουεσθαι | Hesiodus lib. ii Operum et dierum, præcipit ne viri in muliebri balneo corpus abluant, μηδὲ γυναικίῳ λουτρῷ χρῶα φαιδρύνεσθαι. Sic lavacra ab Hadriano imp. pro sexibus separatim exstructa tradit Ælius Spartianus in ejus Vita. Clemens Alexandrinus lib. iii Pædag., cap. 5, earum mulierum intemperantiam arguit, quæ communi balneo cum viris utuntur. Cyprianus tract. de Habitu virginum, balnea promiscua adire virginibus prohibet: *Quid vero quæ promiscua balnea aduent, quæ oculis ad libidinem curiosis pudori ac pudicitie corpora dicata prostituunt, quæ cum viros atque a viris nudæ vident turpiter, ac videntur, nonne ipsæ illecebraz vitis præstant? et Justinianus imp. inter justas divertendi causas hanc etiam recenset, ἀνδράσι συλλουεσθαι, si commune lavacrum cum viris habere audeant. Novel. 22, cap. 16, et l. 44 C. de Republicis.*

ἀγγελους ὀνομάζειν | Hujusmodi etiam superstitionis genus jam D. Pauli ætate Colossis, Phrygiæ urbe sub Laodiceæ metropoli viguisse, ipse testatur epist. ad Coloss. cap. ii, 18: *Μηδεὶς, inquit, ὑμᾶς καταβεβηκότων θρησκείῳ τῶν ἀγγέλων, Nemo vos seducat in cultu Angelorum. Quem locum explicans Theodoretus, hujus canonis mentem refert his verbis: Qui legem, inquit, defendebant eos etiam ad angelos colendos inducebant, dicentes legem per eos datam. Mansit autem diu hoc vitium in Phrygia et Pisidia: quocirca synodus quoque quæ convenit Laodiceæ, quæ est Phrygiæ metropolis, lege prohibuit ne precarentur angelos, et ne relinquerent Dominum nostrum Jesum Christum. Irenæus lib. ii, cap. 58: *Ecclesia, inquit, per universum mundum diversa beneficia a Deo accipiens, in nomine Christi perficit, non invocationibus angelicis faciens aliquid, sed munde, pure et manifeste orationes dirigens ad Dominum qui omnia fecit, et nomen Domini nostri Jesu Christi.* Origenes contra Celsum lib. viii: *Τούτους δὲ ἀγγέλους ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτῶν μεμαθηκότας καλεῖν, εὐρίσκομεν αὐτούς, διὰ τὸ θεῖους εἶναι, καὶ θεοὺς ἐν ταῖς ἱεραῖς ποτε ὀνομαζομένους ἡεραῖς; ἀλλ' οὐχ ὥστε προστάσσεισθαι ἡμῶν τοὺς διακονούντας, καὶ φέροντας ἡμῶν τὰ τοῦ Θεοῦ, σίβειν καὶ προσκυνεῖν ἀπὲρ τοῦ Θεοῦ. Πᾶσαν μὲν γὰρ διησιπ, καὶ προσευχὴν, καὶ ἐντευξίαν, καὶ εὐχαριστίαν, ἀναπειπτόων τῷ ἐπὶ πάσι Θεῷ διὰ τοῦ ἐπὶ πάντων ἀγγέλων ἀρχιερωῦς ἐμφύχου λόγου καὶ Θεοῦ. Angelos ex officio suo nominare dociti, invenimus propter divinitatem quamdam interdum deus vocari a sacra Scriptura; sed non sic, ut jubeamur eos adorare, aut divinis honoribus colere, quamvis dona Dei nobis offerant. Omnia enim vota, omnes interpellationes, deprecationes, et gratiarum actiones destinandæ sunt ad Deum rerum omnium Dominum, per majorem omnibus angelis summum Pontificem vivum**

Verbum et Deum. Augustinus hæresi 59, tradit veteres hæreticos fuisse, qui et angelici dicebantur. Angelici, inquit, in angelorum cultu inclinati; ἀγγελικῶν quoque meminit Epiphanius hæres. 60. Essenones etiam Judæorum hæreticos, angelis cultum adhibuisse testatur formula jurisjurandi quod ab eis exigebatur, συντηθεὶς τὰ τῶν ἀγγέλων ἰσόμωτα, ut refert Josephus lib. II de Bello Judaico, cap. 7.

ἀστρολόγους] Sozomenus lib. III, cap. 5, scribit Eusebium quemdam Emissenum ideo accusatum fuisse, quod eam partem astronomiæ quæ rerum eventus prædicit profiteretur: διεβάλλετο, inquit, ἀσεύσθαι τὸς ἀστρονομίας ὁ μέρος ἀποτελεσµατικῶν καλεῖσθαι. Eo nomine Aquila, e Judeo Christianus, Ecclesia expulsus est, ut refert Epiphanius lib. de Ponder. et mensuris: Ὁ σὺν Ἀκύλας, inquit, τὴν χειρῶν αὐτοῦ ἐπίστευσεν· ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἕξιως μὴ μεταθέμενος, τοῦ πιστεῦναι δηλοῦσιν τὴν ματαιὰ ἀστρονομία, τὴν ἀκριβῆς ἐκπαιδευτὸν· ἀλλὰ κατὰ ἑκάστην ἡµᾶς, ἀντὶ τὸ θεῖα τῆς αὐτοῦ γενέσεως σκεπτόμενος, ἄλογον ἄνευ τοῦ τῶν διδασκάλων, καὶ ἐπιτιμώμενος ἐνεκὰ τοῦ σὺ, μὴ διορθοῦµενος δὲ, ἀλλὰ καὶ φιλοτιμῶν µὴδὲν ἀντιθέμενος, ἕξεσθαι πάλιν τῆς ἐκκλησίας ὡς ἀρχιστὸς πρὸς σωτηρίαν. Aquila igitur Christianismo credit: cum autem a primo suo habitu non discederet, a credendo videlicet vanæ astrologiæ, quam exacte edoctus erat, sed quotidie positionem nativitatæ suæ spectaret: redargutusque a doctoribus et increpatus ea de causa, se non corrigeret, sed potius contentiose opponeret, expulsus est rursus ab Ecclesia, velut inutilis ad salutem.

φυλακτήρια φοροῦντας] Hic canon ab Ecclesia ejici jubet eos qui phylacteria faciunt, et qui phylacteriis utantur. Nicolaus I P. R. in resp. ad cons. Bulg. cap. 79: Perhibentes quod moris sit apud vos infirmis ligaturam quamdam ob sanitate recipendam ferre pendentem sub gutture, requiritis si hoc agi de cætero jubeamus; quod non solum agi non jubemus, rerum etiam ne fiat, modis omnibus inhibemus: hujusmodi quippe ligaturæ, phylacteria dæmoniacis sunt inventa versusus, et animarum hominum esse vincula comprobantur, ac ideo his utentes, anathemate apostolica decreta percussos ab Ecclesia pelli præcipiunt. D. Basilus homil. in psal. XLV περίμματα damnat characteribus insignita, et Chrysostomus homil. 43, in Mat. h. cap. xxiii, in eos invehitur qui sna ætate ex phylacteriis ad collum suspensus sanctiores videri volebant. Sacerdotes, inquit, ex eo quod ab hominibus volunt videri justi, phylacteria alligant circa collum, quidam vero partem aliquam Evangelii scriptam. Dic, sac. rados insipientes, nonne quotidie Evangelium in ecclesia legitur, et auditur ab hominibus? Cui ergo in auribus postea Evangelia nihil prosunt, quomodo eum poterunt circa collum suspensa salvare? Deinde ubi est virtus Evangelii in figuris litterarum aut in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum suspensis; si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt quam circa collum suspensa, etc.

ἐν τῶν αἰτίας τῆς] Hac loquendi formula usus est D. Paulus Epist. ad Titum cap. III, 11: Hæreticum hominem, inquit, post unam et alteram admonitionem rejice, sciens quod perversus sit qui ejusmodi est. et peccet, ὡν αὐτοκατάκριτος, a semetipso damnatus. Hieronymus ad illum locum Apostoli: Propterea, inquit, a semetipso damnatus dicitur, quia fornicator, adulter, homicida, et cætera vitia per sacerdotes de Ecclesia propellantur: hæretici autem in semetipsos sententiam ferant, suo arbitrio de Ecclesia recedentes, quæ recessio propriæ conscientiæ videtur esse damnatio. Eusebius Emissenus homil. de pœnit. Niniv. I: Ipse sibi displicet qui placiturus est Deo, ipse sibi quodammodo sub privatæ cognitionis sententia et testis, et accusator. Sic can. 29 concil. Carthaginensis VI: Si quis excommunicatus ante audientiam, communionem præsumpserit, ipse in se damnationis judicetur protulisse sententiam. Adde quæ de ea re observavit vir multa lectionis R. Fornerius lib. VI rerum quotid. 21.

ἐρησάρχους] Ἐρησάρχια; etiam meminit Epipha-

nius in compendio doctrinæ catholice: Τὸς δὲ ἔξ ἑκείνων τῶν πᾶσχα ἐν Ἐρησάρχια διατελοῦσι πάντες οἱ λαοί, οὗμι δὲ ἄρτον καὶ ἄλι καὶ ὕδατι τότε χρώμενοι πρὸς ἰσπίραν: Per sex autem dies Paschalis, omnes populi in siccorum esu perseverant. pane, inquam, et sale et aqua tunc utentes ad vesperam. Et post pauca, καὶ οὕτως ἀποῦσι μενότων ἐν τῇ αὐτῇ Ἐρησάρχια, sic permanentibus ipsis in eodem siccorum esu. Socrates lib. V, cap. 22, ubi de varia diversaque jejuniorum observatione ac dissonantia agit: Τρεῖς δὲ καὶ ἑρησῶν ἄρτου μὲν ἢ μεταλαβάνουσιν. Quidam sicco pane solo vescuntur. Tertullianus ad Scapulam: Quando non geniculationibus et jejunationibus nostris etiam siccitates sunt depulsæ? et advers. Psychicos, c. 15: Bene autem quod et episcopi universæ plebi mandare jejunia assolent: non dico de industria stipium conferendarum, ut vestra captivitas est, sed interdum et ex aliqua sollicitudinis ecclesiasticæ causa. Itaque si et ex edicto hominis, et in unum omnes ταπεινωρότησιν ἀγιάταις; quomodo in nobis ipsam quoque unitatem jejunationum et xerophagiarum et stationum denotatis? Græcus Scholiastes Harmenopuli sect. 5, tit. 5: Τὸν πόρον ὁ νηστευτῆς ἐπὶ διείκαν καταδιναῖζει, εἰ μὴν μέχρις ἰσπίρας καθ' ἑκάστην νηστεύει, καὶ Ἐρησάρχει. Scortatorem jejunator ad biennium condemnat, si duntaxat usque ad vesperam quotidie jejunit, et siccis vescitur.

Can. 27] Hunc canonem, qui in vulgato codice Tili desideratur, ex mss. codicibus Balsamonis et Zonare restitimus. Exstat et in omnibus Latinis concilii Laodiceni editionibus.

θυμηλικούς] Isidorus thymelicos, musicos scenicos interpretatur, qui organis et liris et citharis præcinebant: sic dictos quod olim in orchestra stantes cantabant super pulpitem quod θυμῆλη vocabatur. Julius Pollux Onomast. lib. IV: καὶ σκηνῆ μὲν ὑποκριτῶν ἴδιον, ἢ δὲ ὀρχήστρα τοῦ χοροῦ, ἐν ἣ καὶ ἡ θυμῆλη, ἔτε βρῦμά τι οὕσα ἢ βρωμῆς: Scena propria est histriorum; orchestra vero chori, in qua est et thymele, quæ vel tribunal est vel ara, id est locus editor ubi actores saltabant. Phrynicius in ἐκλογῇ Atticorum verborum θυμῆλην ait dictum τόπον ἐν τῷ θεάτρῳ, ἀφ' οὗ ἀλλυττοὶ καὶ κισθροδοὶ, καὶ ἄλλοι τινὲς ἠγωνίζοντο. Vitruvius lib. V, cap. 8: Apud Græcos, inquit, tragici et comici actores in scena peragunt: reliqui autem artifices suas per orchestram præstant actiones: itaque ex ea scenici et thymelici Græce separatim nominant. De thymeliciis etiam fit mentio in 10 ff. de pollicit., l. 4 ff. de his qui not. inf., l. pen. de spectaculis C. Th.; thymelite dicuntur l. 21, de pistior., et l. 5, de Scenicis C. Th.

ἀλλὰ περιοδευτῆς] Sic ex mss. codicibus Bibliothecæ Regiæ hunc locum emendavimus. Male vulgatus codex Tili, ἢ περιοδευτῆς. Hunc autem canonem explicat Balsamo his verbis: Ἄλλοι μὲν κανόνες ἐν τοῖς κώμαις καὶ ἐν τοῖς χωρίοις χωρεπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καθίστασαι διώρισαντο. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν περιοδευτῆς πορνακεῖται γίνεσθαι καὶ μὴ ἐπισκόπους, ἵνα μὴ γίνηται εὐκαταφρόνητος; ἢ ἀρχιερωσύνη. Περιοδευτῆς δὲ εἰσιν οἱ σήμερον προβαλλόμενοι παρὰ τὸν ἐπισκόπων ἔξαρχοι. Οὗτοι γὰρ περιοδεύουσι καὶ ἐπιτηροῦσι τὰ ψυχικὰ σφάλματα, καὶ καταρτίζουσι τοὺς πιστούς. Ἄλλοι quidem canones in vicis et in pagis chorepiscopus et presbyteros constituendos definiunt. Prævens autem canon jubet fieri periodeutas, et non episcopos, ne dignitas episcopi vilis et contempta evadat. Sunt autem periodeuta, qui hodie ab episcopis promoventur exarchi. Hi enim circumcursant, et delicta spiritualia observant, et fideles perficiunt. Zonaras: Περιοδευταὶ δὲ λέγονται, διὰ τὸ περιερχομέναι καὶ κυαρτίζουσαι τοὺς πιστούς μὴ ἔχοντας καλῆδραν οἰκίαν. Περιοδευτῶν, periodeutarum post Chalcedonensem synodum etiam meminit Justinianus I. 42 Cod., de Episc. et cler.: Θεσπισόμεν καθὰ τοῖς θείοις διώρισται κανόνι μήτε ἐπισκοπον, μήτε χωρεπισκοπον, μήτε περιοδευτήν, μήτε πρεσβύτερον, μήτε ἄλλον οἰασθῆποτε ἀξίας κληρικῶν, ἐπιδοῦσε χειροτονείσθαι. Horum et in Laodicensi, aliisque veteribus synodis fit mentio. Hinc constat periodeutas a chorepiscopis distingui debere, qui a

quibusdam vulgo confunduntur. Sunt igitur περιουσιαί in Ecclesia, circuitores sive visitatores, qui veluti episcoporum vicarij regiones civitatibus subjectas visitant ac circumveunt, nullamque propriam sedem habent, ut ait Zonaras. Sic medici περιουσιαί, circuitores, ut vertit vetus interpres l. 6, § 4, ff. de excusat. tut., qui circumveunt urbem causa sanitatis hominibus reddendæ, et medendi artem exercent. Visitatorum autem apud Latinos meminit Gregorius I epist. 2 lib. III ad Maximianum Syracusanum episcopum: Visitatores ecclesiarum, inquit, clericique eorum, qui cum ipsis per non suæ civitatis paræcias fatigantur, aliquod laboris sui capiant te disponente subsidium; et Joannes II P. R. in epist. 3 ad episcopos Galliarum, quæ tom. II Concilii. exstat.

οὗ δεῖ ἰδεντικῶς ψαλμοὺς λέγεσθαι] Priscos Christianos, præter divina monumenta, psalmos quosdam et hymnos in Deum componere ac decantare solitos fuisse testatur Eusebiius lib. II Hist. eccl., cap. 17: Ποιῶσιν ᾠσματα, inquit, καὶ ὕμνους εἰς τὸν Θεόν, διὰ παντοίας μέτρων καὶ μελῶν ῥυθμοί: σιμνοτέρους χαράσσοντες: *Cantica et hymnos omni metrorum et rhythmorum genere in Dei honorem conscriunt.* Et lib. V, cap. 28: Ψαλμοὶ δὲ ὅσοι καὶ ὡδαὶ ἀδιείφων ἀπαρχῆς ὑπὸ πεισῶν γροηφίσαι. τὸν Δόν, τοῦ Θεοῦ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν οὐσί θεολογούσας: *Quot sunt psalmi et hymni a fratribus fidelibus antiquitus perscripti, qui Christum Verbum Dei, verum Deum esse hymnis concelebrant.* Idem lib. VII, cap. 30, de Paulo Samosatenō loquens: Ψαλμοὺς δὲ, inquit, τοὺς μὲν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν παύσας, ὡς δὲ νεωτέρους καὶ νεωτέρων ἀνδρῶν συγγράμματα: *Psalmos qui in Domini nostri Jesu Christi honorem dicebantur velut recentiores et recentiorum hominum sustulit.* Sed et Clementis P. R. epistolam ad Corinthios scriptam, olim in Ecclesia legi solitam refert lib. III, cap. 16, et lib. IV, cap. 23. Semel autem scriptis aliis quam sacris in Ecclesia receptis, multa simul lapsu temporis cum ab imperiis vitiosa, tum ab hæreticis depravata et falso conflictata irrepsere, ut noruist peritii historia ecclesiasticæ. Hujusmodi ergo scripta prohibet hic canon, statuitque ne qui in Ecclesia legantur nisi soli libri canonici Veteris et Novi Testamenti.

πρὸς ἐπιλόμωκα μία] Hæc verba, quæ in codice Tiliï ommissa sunt, ex codicibus mss. Balsamonis et Zonara restitimus; neque aliter numerus epistolarum Pauli hoc canone comprehensus perfectus esset. Exstant etiam in veteri Latina editione Concilii Laodiceni, tomo primo Conciliorum, et in collectione Isidori Mercatoris.

τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κανόνες ζ'] Hii septem concilii Constantinopolitani, canones exstant in vulgato codice Tiliï, et in codicibus mss. Balsamonis et Zonarae, et tomo primo Conciliorum œcumenicorum Græcæ et Latine, Pauli V papæ Rom. auctoritate, Romæ editorum an. 1608.

διοικήσει] Dioceseos vox nihil aliud quam administrationem sonat, quo nomine olim Græci quamvis ditionem seu provinciam vocabant, in qua præses vel prætor jus dicere ac conventus agere consueverat. Id dicit Strabo lib. XIII de Phrygia, aliisque Asiæ regionibus loquens: Τὸν Ῥωμαίων, inquit, μὴ κατὰ φύλα δὲ λέγει αὐτοὺς, ἀλλὰ ἕτερον τρόπον διατάζει τὰς διοικήσεις, ἐν αἷς τὰς ἀγοραίας [F. ἀγοραίας] κοινῶνται, καὶ τὰς δικαιοδοσίας: *Non per gentes Romani loca ista diviservnt, sed alio modo dioceses instituerunt, in quibus fora sunt et jus dicitur.* Eadem notione Cibyriticam diocesim inter maximas Asiæ dioceses haberi tradit, ἐν ταῖς ἀγέταις ἐξέταξ. τὰς διοικήσεις τῆς Ἀσίας, ἡ Κιβυρατικὴ.

Si quid, inquit, Genucilus habebit cum aliquo Hæresonio controversiæ, peto ut in illam diocesim rejicias. Et de se proconsule epistola ad P. Servilium: *Ex provincia mea Ciliciensi, cujus scis tres dioceses Asiaticas attributas fuisse.* Diviso autem a Constantino imperio latius fuit dioceseos appellatio. Sic enim vocabatur administratio multarum simul provinciarum. Theodorus Balsamo in can. 9 concilii Chalced.: *Διοικήσεις δὲ ἴσταν ἢ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχουσα ἐν ἡ*

Diocesis multas sub se habet provincias. Ea significatione dioceseon frequens mentio exstat in Novo Imperii et constitutionibus imp., ubi diocese provincie passim reperiuntur distinctæ, idque spicue indicat Theodosius in l. 14 Cod. de Fund trimonial., his verbis: *Jubemus omnes, inquit, quacunque diocesi, aut quacunque provincia, vel late per quadraginta annos ex quocunque titulo sine titulo possederint, nullam actionem formi.* Hæc vero orbis Romani divisio πολιτεία e repu in Ecclesiam imitatione quadam derivata est. frequens dioceseon mentio apud rerum ecclesiarum scriptores, et passim hoc codice, can. 178, 187, 195, et 206, et in actis concilii Ephesini: *Ἐπίσκοποι ἐκ διαφόρων διοικήσεων καὶ ἐπαρχῶν γίνονται. Episcopi ex diversis diocesebus ac prou congregati.* Sed de his plenius disseremus in n Geographia sacro-politica, quam brevi, Deo d publico dabimus.

Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρῶτ' ἐπιτομῆς] Supra can. 6, ἀκολουθία τῆς ἐπιτομῆς Justiniani imp. novel. constit. 131, cap. 2: *Θεσπίξομεν κατὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ὅρους, τὸν ἀρχαιότερον πρεσβύτερον Ῥώμης πάππαν πρῶτον εἶναι πάντα ἱερῶν τὸν δεῖ μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως: τῆς νῦν Ῥώμης δευτέρου τᾶξην ἐπιμετὰ τὸν ἀρχαιώτατον ἀποστολικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρου Ῥώμης, τῶν δὲ ἄλλων πάντων προτιμᾶσθαι. Sanc secundum ecclesiasticorum canonum definitiones ctiissimum senioris Romæ papam, primum esse on sacerdotum: beatissimum autem archiepiscopum stantinopoleos novæ Romæ secundum habere post sanctam apostolicam sedem senioris Romæ autem omnibus sedibus præponatur.*

τόμου τῶν δυτικῶν] Per tommum Occidentaliu telligit fidei expositionem in synodo Antiocher Meletio celebrata anno 378, ad Damasum urbis episcopum, cæterosque Occidentis episcopos μη ἀρετικῶς μὴ ἐξ ἡ κατηγορίας] Justinianus edidit, ne adversus orthodoxos, hæreticis testidictio esset, l. 21 C., de Hæret.: *Sancimus, orthodoxos quidem litigantes nomini hæretico, etiam qui Judaicam superstitionem colunt, esse in monia communionem: sive utraque pars orthodossive altera.* Athanasius Apolog. 2: *Meletiani sunt, qui sic se accusatores præbent, homines p fide indigni, ut et schismatici, et hostes Ecclesiæ.*

91 hujus codicis μετὰ τὸν ἐπισκοπῶν σύνδεσμον dixi est synodum dioceseos. Sic in actis concilii Ephesini: *Ἡ συνελεθούσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρεία ἐκ τῆς Ἀγρυπιοῦ διοικήσεως, Synodus ex diocesi Ægypti Alexandria congregata.* Item, ἡ ἀγία σύνοδος τῆς Ἀνατολικῆς κρήσεως, Sancta synodus dioceseos Orientalis. quoque dioceseos nemini l. 23, de Episc. e C. Th.: *Si qua sunt ex quibusdam dissensionibusque delictis ad religionis observantium perti locis suis et a suæ dioceseos synodis audiantur generis fuisse Aquileiense concilium, cui Aml Mediolanensis præfuit, ex epistola inpp. The et Valentiani liquet, qua jubent episcopos ceni (Italie) in Aquileiensiâ civitatem ad con convenire.*

τῆς ἐν Εφέσω κανόνες η'] Hii octo concilii Ephesinae exstant in codice Tiliï et in codicibus mss. Balsamonis et Zonarae, et in actis concilii Ephesini Concilii œcumenicorum Romæ edit. an. 161 scilicet priores p. 499, duo vero posteriores et 497. Hii vero omnino desiderantur in Latino Canonum Ecclesiæ Romæ. Itaque ut hæc expleretur, Jo. Wendelstius, qui primus ips dicem Romanum Moguntiae edi curavit an. 1 synodicam epistolam Ephesini concilii, una cu decim capitulis contra Nestorium, huic adj scribit, sed non animadvertit illam epistolam dicam et duodecim anathematisimos illi sui non esse Ephesini concilii, sed Cyrilli dunt

synodi diœceseos Egypti, ut testatur illius epistola inscriptio, quæ Græce et Latine exstat inter acta concilii Ephesini Romæ edita an. 1608 et in codice ms. V. C. Petri Stelke, his verbis: Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Nestorio Κύριλλος καὶ ἡ συνελθούσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Ἀγρυπτικῆς ἐπισκοπῆως ἐν Κυρίῳ χαίρειν: hoc est (ut habet vetus codex scriptus litteris majusculis bibliothecæ V. C. Jo. Boehardi domini de Champigni, qui nunc apud Venetos pro rege Christianissimo legationis munere fungitur), *Sancto fratri Nestorio episcopo Cyrillus episcopus, et quæ convenit apud Alexandriam synodus ex Ægyptia diœcesi in Domino salutem.*

ἔξουσις κοσμικῆς τύφως] Sic Africani Patres, cum de transmarinis appellationibus ageretur, in epistola synodica ad Bonifacium P. R.: *Credimus, adjuvante misericordia Domini Dei nostri, quod tua sanctitate Romanæ Ecclesiæ præsentem non sumus jam istum typhum passuri; et in epistola ad Cœlestinum P. R., quæ ibidem exstat, Executores etiam clericos vestros quibusque petentibus nolite mittere, nolite concedere, quæ lucem simplicitatis et humilitatis diem, Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere.* Quæ quidem synodica epistola exstant in Codice Canonum Ecclesie Romanæ et tom. I Concil. Eadem verba repetit Carolus Calvus Francorum rex in rescripto apologetico ad Hadrianum II P. R., cap. 10 (tomo I Constitut. imperial. a Melchiore Gollasto nuper edito), eum de Hincmaro Laudunensi, hoc est de transalpinis appellationibus ageretur: *Scriptum est etiam, in præfatis litteris nobis ex nomine vestro directis de Hincmaro, hoc modo: Volumus et auctoritate apostolica jubemus, ipsum Hincmarum Laudunensem episcopum, vestra fretum potentia, ad limina sanctorum, nostramque venire clementiam, etc.;* quæ relegendes, licet contra morem decessorum ac prædecessorum vestrorum hoc dictum invenimus, id est umbrosium sæculi typhum inducere in Ecclesiam suam; quæ lucem simplicitatis et humilitatis diem Domini videre desiderantibus præfert, tamen de voluntate non dubitavimus, quia humano animo facile potest subripi, quod ex deliberatione conveniat. Typhi etiam vocabulo usus est D. Augustinus lib. II de baptismo cap. 3, ubi priora concilia posterioribus emendari scribit, Cum aliquo, inquit, experimento rerum aperitur quod clausum erat, et cognoscitur quod latebat, sine ullo typho sacrilegæ superbie, sine ulla inflata cervice arrogantie, sine ulla contentione lividæ invidiæ, cum sancta humilitate, cum pace catholica, cum charitate Christiana.

ἐλευθερία] D. Paulus Epist. ad Galatas cap. v, 1: Τῇ ἐλευθερίᾳ, ἣ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε. καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχησθε: *In libertate qua Christus nos liberavit, state, et ne e contrario implicemini servituti jugo.*

παραμονίον] Mansionarium, sic recte vertit Dionysius Exiguus in codice Canonum Ecclesie Romanæ. Justinianus l. 46 C. de Episc. et cler., inter eos qui res ecclesiasticas administrant παραμοναρίους etiam recenset. Paramonarii autem sunt villici sive actores possessionum ut scribit doctissimus jurisconsultus Jacobus Cujacius ad tit. 5 C. de Episc. et cler. Villicus (auctore Isidoro lib. ix Etymolog., cap. 4) proprie villæ gubernator est, unde a villa villicus nomen accepit. Interdum autem villicus non gubernatorem villæ, sed dispensatorem universæ domus, Tullio interprete, significat, quod est universarum possessionum et villarum dispensator. Villicus a Varrone lib. I de Re Rustica, cap. 2, dicitur qui præest pago, et lotius rei rusticæ curam habet. Paramonarii igitur sive mansionarii a mansione dicuntur. Mansio est μονή, καταμονή, παραμονή. Mansiones in jure et apud Symmachum, Sidonium, Cassiodorum, Lampridium, sunt ἀλλοτριὰ, συστήματα, quæ diversoria appellant mansionatica, hoc est habitations, ad quas villantes interventu noctis se recipiunt. Gregorius dialogo

A de Vit. sanct., lib. III: Ὁ δὲ ἀπόστολος φανερῶς αὐτῇ κατὰ ἔναρ, εἶπε πρὸς αὐτὴν: Ἐπελθε εἰς τὸν προσκομάρην τῆς ἑκκλησίας, τὸν λεγόμενον Σαβούνδιον, τὸν ιουδαϊστικὸν, καὶ αὐτὸς δοίη σοι τὴν ὑγιαίν. Apuleius lib. IV, *Quod in proximo nobis habenda esset mansio, et totius vite finis quieta* et separantur a civitatibus et oppidis. Unde etiam in legibus et historiis Francorum et Germanorum hæ voces, mansus, mansuarii, et massarii.

εἰς ἀφελίαν ἐπιτροπῆν] Justinianus novel. consti. 123, cap. 5, prohibet episcopos et monachos ex quacunque lege tutores aut curatores cujuscunque personæ fieri. At presbyteros, diaconos et hypodiacos jure agnationis vel cognationis admittit ad legitimam tutelam, et ad curam quam propria voluntate et sua sponte suscipere voluerint. Inviti ergo nullam tutelam vel curam suscipiant, ne abstrahantur a precibus et sacris. Cyprianus lib. I, epist. 9: *Jam pridem in concilio episcoporum statutum (est) ne quis de clericis et Dei ministris tutorem vel curatorem testamento suo constituat, cum singuli divino sacerdotio honorati, et curati in clericali ministerio constituti, non nisi altari et sacrificiis deservire, et precibus atque orationibus vacare debeant.* Leo imp. novel. const. 68:

Τοῖς παλαι νομοθεταῖς ἔδοξεν ἀπογῆν οὐκ εἶναι, ἀλλὰ μετῆχεν τοῦ πράγματος μίτη μονάζοντας, μηδ' ὅσοις ὁ ἱερός οικουοῖται κληρός. Συνεῖδον γὰρ ὡς τοὺς ἀνακεκομμένους πρὸς θείαν λειτουργίαν διὰ τῶν ἐξωθεν ὄχλων καὶ περισπασμῶν ἀπαλλάχθαι. Ὅσον δὲ ποδοσεραφίαι καὶ ἄλλως οἰκονομίαι εἰς τὸ περισσῶν καὶ ἀγέλαιν τῆς ἱεροδοξίας θεῶν θεραπείας ἰσχύν ἔχουσιν, ἠγρόσων σιδήεις. Ὅσον γὰρ ὡς τὰ πολλὰ βίον τῆ οὐ πόνω * φρονεῖτε τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην οἱ λαχόντες συνδιδέσθαι. Veteribus legislatoribus edicere visum est, ne monachi aut quoscunque sacer ordo derinctos habet, tutorum officio fungantur. Intellexerunt enim, qui divino ministerio consecrati sunt, hos ab exterimarum rerum occupacionibus et molestiis liberos esse oportere. Quantum autem alendorum et alioqui regendorum puerorum cura hominum animos distrahat, ut quæ Deum debite colere impedit, nemo ignorat: tota enim plerumque vita tutores laboriosis istis curis irretiti tenentur. Quantum autem episcopi et monachi arceantur a muveribus tutela vel curæ, possunt tamen ex d. novel. 68 Leonis Sophi esse executores testamentorum, quos etiam ἐπιτροπῶν vocari dicit, nempe tutores ultimarum voluntatum. Hi sunt dispensatores tantum, ad personarum vel bonorum nullo modo tutores aut curatores esse debent.

ὁ χειροτονούμενος ἐπιτηροῦτοστο] Qui ordinandus est in Ecclesia prædicetur. Id est, palam et publice prædicatus vel nominatus, ut ait canon 38 hujus codicis, ascribatur ministerio hujus vel illius Ecclesiæ, quod posteriores dixerunt, neminem sine titulo ordinari debere. Eadem notione sacerdotes prædicari dixit Lampridius in Alexandro Severo. Ubi aliquis, inquit, voluisset vel rectores provinciarum dare, vel præpositos facere, vel procuratores, id est rationales ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum ut si quis quid haberet criminis, probaret manifestis rebus; si non probasset, subiret panam capituli. Dicebatque grave esse, cum id Christiani et Judæi facerent in prædicandis sacerdotibus qui ordinandi sunt, non fieri in provinciarum rectoribus, quibus et fort. nec hominum committerentur et capita. Is fuit vetus mos Ecclesiæ in episcopis ordinandis, ut rogarentur suffragia non modo cleri, sed etiam populi; atque ut omnium de eo qui ordinandus erat judicia sciscitarentur, illius nomen plebi publice proponebatur, facta omnibus potestate quidquid vellent eis obijciendi. Et hoc est quod scribit Balsamo ad can. 5 concilii Laodiceni, ἐν ταῖς ψήφοις λέγονται τετα πολλάκις καὶ ἀνάξια χάριν τῶν ψαφίζομένων; et Zonaras ad can. 1 Apost., cujus verba supra retulimus in adnot. ad can. 109. Hujus antiqui moris vestigia etiam exstant apud Cyprianum lib. I, epist. 4, postquam retulit quomodo Eleazarus Aaronis filius sacerdos suis- set creatus: *Coram omni synagoga, inquit, jubet Deus*

* Non video quomodo construenda phrasia, si legatur οὐ πόνω. Forte legendum δισκόνω. Edit.

constitui sacerdotem, id est instruit et ostendit ordinationes sacerdotales non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, ut plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, ut sit ordinatio justa et legitima, quæ omnium suffragio et judicio fuerit examinata. Et post pauca sic ait: *Episcopus dehigatur plebe præsente quæ singulorum vitum plenissime novit, et uniuscujusque actum de conversatione perspexit.* Idem lib. v, epist. 5, presbyteros, diaconos, et plebem universam alloquitur his verbis: *In ordinandis clericis, fratres charissimi, solemus vos ante consulere, et mores ac merita singulorum communi consilio ponderare.* Nec dissimilis apud veteres Romanos fuit lex Domitia de sacerdotibus, a Domitio Aëno-barbo tribuno plebis lata: *Ut non sacerdotum collegia, quem velent cooptarent, sed populi id beneficium esset;* et Licinia a Q. Licinio promulgata: *Ut sacerdotum cooptatio ab ipsorum collegio ad populum transferretur.*

των ἑξαρχῶν τῆς διακονίας] Tres olim erant episcoporum gradus, episcopi scilicet civitatum, metropolitani provinciarum, exarchi diocæseon, ut ex hoc canone constat, et can. 195 hujus codicis infra. Sic in concilio Antiochensio n, inter acta concilii Chalcedonensis tom II Concil. domnus Antiochiæ episcopus, *exarchus diocæseos Orientalis* dicitur. Exarchi autem diocæseon sunt patriarchæ, quibus integræ diocæses erant attributæ. Id testatur Zonaras ad hanc canonem: *Ἐξάρχους δὲ τῶν διακονίῶν, τοὺς πατριάρχους ἐναι φασίν.* Sed de his alius erit, ut spero, disserendi locus. Porro hujus canonis definitiōnem de ordine judiciorum confirmat Justinianus l. 46 C. de episc. et cler., et l. 30 C. de episcop. aud., et novel. 123, cap. 24.

Πέντας ἐπιστολίους ἐπισημοὺς ἰδεῖν] *Επισημῶν etiam meminit can. 86 et 87 hujus codicis supra.* Harum litterarum frequentem usum inter Christianos fuisse testatur Gregorius Nazianzenus lib. 1 contra Julianum his verbis: *Ἐπεὶ δὲ καταργητὰ πᾶσαι καὶ ἐξῆσαν, καὶ τὴν εἰς τοὺς δεσμίους φιλοδοξίαν, τὴν δὲ ἄλλαν αἰσῶσαν καὶ τὴν ἐν ἐπιστολίαις συνθήμασι, ὡς ἡμεῖς; ἔβδους εἰς ἑδους τοὺς χρῆζοντας παρακίπτουμεν. Constituebatur etiam diversitas edificare, ac domos excipientis hospitibus dicatas, simulque humanitatem erga pauperes adjungere, cum aliam tum eam quæ in notis sive tesseras epistolariis consistit, quibus eos qui inopia premuntur, ex gentis ad gentem transmittimus.* Et Dorotheus de eodem Juliano loquens lib. v, cap. 16: *Ὅχι ἅπαντα δὲ, inquit, ζηλωταὶ λέγεται τὰ συνθήματα τῶν ἐπιστολικῶν γραμμάτων, οἷς ἕως ἀνοιβᾶδόν τοὺς ζήτους ἐποιδῶσι διούνη.ς, καὶ παρ' οἷς ἂν ἀρῶνται, πάντως κατέρχεται, καὶ θαρπίας ἀξιόσθαι, οἷα γε γωρῖτους καὶ φιλάτους διὰ τῆσθό σὺμβόλου π. φρυπιαν: *Præcipue vero emulatus esse dicitur notas sive tesseras litterarum episcopaliū, quibus solent invicem peregrini quocunque proficiscantur, et a quibus veniant, hospitio excipi, et solatia promereri, tanquam noti et amici propter signi sive tesseras testimonium.* *Ἐπιστολιμαῖα συνθήματα, et συνθήματα γραμμάτων, certa quædam erant signa ac symbola sive note ac tessere, quibus in ecclesiasticis litteris scribendis, ne fraus irpereret, episcopi utebantur.* Sic apud Procopium *συνθεματικὸς γράψιν, per notas scribere:* *καὶ πρὸς τὸν Ἀχαῖον, inquit, ἐπιστολὰς γράψιμα:σ: συνθεματικὸς ἑκατίστειλαν.* Latini scriptores ecclesiastici litteras formatas vocant, eo quod certa forma certisque notis erant conceptæ. Qui igitur peregrinabantur ejusmodi tesseras epistolares sive formatas epistolas deferentes, quocunque pergerent hospitio suscipiebantur, illisque pro viatico erant. Lucianus in Peregrino: *Ἐξήει οὖν τὸ δευτέρου κληροσύμενος, ἰσὺν ἰσὺδα, τοὺς χριστιανὸς ἔχων, ὅρ ὡν δαυροφροῦμένος, ἐν ἅπασιν ἀφθῖνος ἦν, καὶ χρόνον μὲν τῶν οὕτως ἰδούσθητο: *Secunda peregrinatione suscepta egreditur vagaturus, satis sibi viatici in Christianis repositum esse existimans, a quibus quaquaversum incedebat stipatus, in omni agebat rerum abundantia, atque ad hanc***

A modum aliquantum temporis aiebatur. Hinc Tertull. *hospitatis contesserationem* dixit, mutuato ἀπ' ἑσθῆν vocabulo. Antiqui enim apud gentiles instituti fuit ut hospitii necessitudo non modo inter privatos, sed etiam inter populos ac civitates contraberetur. Quod genus amicitie προξενία, ἰδιόξενία Græcis, Latinis publicum et privatum hospitium dicebatur; cujus nota ac pignus fuit tessera hospitalitatis, eoque fodere apud eos mutæ amicitie fovebantur, quæ etiam ad posteros manabant. Plautus in Pœnulo:

Si illa est, tesseram
Conferre si vis hospitalem, eccam attuli.
Agedum huc o teude, est par probe: nam habeo domi,
O mi hospes! salve multum, nam mihi tuus pater,
Pater tuus ergo: mihi hospes Antidanus fuit,
Hæc mihi hospitalis tessera cum illo olim fuit.

Hospitium tessera dabatur ut hospes agnosceretur: hinc qui jus hospitii violasset, tesseram confregisse dicebatur. Idem in Cistel:

Abi quaerere ubi tuo jurejurando satis fiet subsidium,
Hic apud nos jam Alcemarchæ confregisti tesseram.

συστατικὴ ἐπιστολὴ] *Συστατικὰ γράμματα* can. 191 hujus codicis. Harum epistolarum ineminit D. Paulus II ad Corinth. cap. iii, 1: *Μὴ χροῖσθαι, ὡς τοις. συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν. Num egrimus, ut nonnulli, commendatitiis epistolis apud vos, aut a vobis commendatitiis? Συστατικαὶ autem, hoc est commendatitiæ epistolæ dicuntur, quæ dantur clericis aut laicis a communione separatis, aut ignorantibus in aliam civitatem abeuntibus, ipsos loci illius episcopo commendantes, ut censuris solutos vel fideles existentes. Zonaras hic et in can. 13 Apostol.: *Συστατικαὶ δὲ ἐπιστολαὶ λίγονται, αἱ ἐγγυησόμενά κληρικῶς ἢ λαϊκῶς ἀφαιρετῶν ἢ ἀγνώστων ἐν ἐπίρῃ πᾶσι ἀποῦσι, καὶ συνσώθισαι τῶ ἐν τῇ πόλει ἐπισημῶν ἐπιστολῶν τοὺς ἀνδρας ὡς λυθίντα; τῶν ἐπιτιμῶν, ἢ πιστοῦς ὄντα; ;* et Græcus scholiastes Haruenuoli in epitome canonum sect. 2, tit. 5, et sect. 3, tit. 1, *Συστατικαὶ, inquit, ἐπιστολαὶ εἰσιν αἱ δεδομένα τοῖς ὑπὲρ ἐπιτιμῶν, εἰς ἀδύωσα, καὶ ἐτίρῃ αὐτοὺς ἐπιστολῶν συνιστᾶσαι πρὸς κοινωνίαν: *Commendatitiæ litteræ sunt quæ censuræ officii subjectis dantur ad eorum purificationem, et per quas alteri episcopo commendantur ad communionem.* Adde quæ ex Mathæo Blastare vir eruditissimus C. Labbanus suis in synopsis Basilicæ observationibus inseruit. Porro observandum est veteres Christianos in recipiendis commendatitiis litteris, ne fraus irpereret, accuratam adhibuisse examinationem fidei illorum qui eas ferebant. Qua de re exstat canon 5 qui dicitur Apostolorum. Hunc morem indicat Lucianus in Peregrino de Christianis loquens: *καταφρονοῦσιν ὄν ἀπάντων ἕξις; , καὶ κοινὰ ἰσθῶνται ἄνεν τῶν; ἀριθμοῦς πιστῶν; τὰ τοιαῦτα παραδεξάμενος. *Apud illos, inquit, omnia ex tequo habentur contemptui, existimanturque esse communia quæ citra fidem exacte explorata in communem usum a quocunque deferente suscipiunt.* Id etiam statuit concilium Eliberitanum can. 58: *Placuit ubique et maxime in eo loco in quo primæ cathedræ consistit esse episcopus, ut interrogentur hi qui communicatorias litteras tradunt, an omnia recte habeant, et suo testimonio compromittant.****

ἀγνώστους.] Hunc locum emendavimus ex codice ms. Zonare, bibliothecæ Regiæ. Hanc etiam emendationem confirmat Mathæus Blastares mentem hujus canonis referens in codice ms. illustrissimi Præsidis! Augusti Thuani: *Ἄ τῆς ἐν Ἀντ οχτία ἰδῶμος, ξένους κληρικῶς καὶ ἀγνώστους κληρῶσιν μὲ λειτουργεῖν, συστατικῶν ἄνεν τοῦ ἀριθμοῦ ἐπιστολῶν.* Male vulgatus codex Tilli et cod. ms. Balsamonis, ἀγνώστων; *δίακονον γυναικα ἐτῶν τίσσαράκοντα] D. Paulus I ad Timoth. v, 9, viduarum seu diaconissarum ætatem definit, ut sint annorum sexaginta: Χίρα πικταλγίσθω μὲ ἔλαττον ἐτῶν ἐξήκοντα, Vidua cingatur non minor sexaginta annis. Iisdem vestigiis insistens Theodosius imp. constituit, τὰς γυναικας ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη γένετο; ,*

Legendum videtur ei μὴ ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη γίνετο. EoIT.

διακονίας μὴ ἐπιτρέπεσθαι κατὰ τὸ ἀποστόλου Παύλου ἔκτιν πρόσταγμα : Non esse mulieribus ministerium committendum, nisi sexagesimum ætatis annum excesserint secundum Pauli apostoli verbum. Et Valentinianus l. 27 C. Th. de Episc. et cler. : Nulla nisi emensis sexaginta annis, secundum præceptum Apostoli, ad diaconissarum consortium transferatur. Tertullianus de Velandis Virg., de viduis loquens : Ad quam sedem, præter annos sexaginta, tantum univiræ, id est nuptæ aliquando eliguntur, sed et matres et quædam educatrices filiorum. Hieronymus lib. II Comment. in Isaiam : Non ecclesiasticis sustentatur vidua alimentis, nisi quæ sexaginta annorum est, et maturitatem habet morum pariter et ætatis. Postea indultum est ut anno quinquagesimo eligi possent, novella 6, cap. 6, sed et quadragesimo, et hoc canone, et novel. 123, cap. 13.

§ Ἐπιμὴν τῶν χειροθεσιῶν] Hic χειροθεσία pro impositione manuum benedictionis accipitur, non ordinationis. Vide adnot. ad can. 19 et 115, supra.

τῇ λειτουργίᾳ] De diaconissarum ministerio agit auctor Constit. apost. lib. III, cap. 15 : Elige diaconissam fidelem et sanctam, ad mulierum ministeria, nam accidit aliquando cum in aliquorum domos diaconam ad mulieres mittere non potes propter infideles : mites igitur mulierem diaconissam, propter improborum cogitationes, nam ad multos usus muliere diaconissa indigenus : ac primum cum illuminantur mulieres. Et Epiphanius hæres. 79 contra Collyridianos : καὶ ὅτι μὴ διακονίσσας τέκμα ἴσθαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' οὐχὶ εἰς τὸ ἱερατεῖον, οὐδὲ τι ἐπιχειρεῖν ἐπιτρέπειν ἴνα ἐκ δὲ σεμνότητος τοῦ γυναικίου γένους, ἢ δι' ὧραν λούτρον, ἢ ἐπιτακίως πάθος, ἢ πόνον, καὶ ὅτε γυναικῶν σάμα γυναικῶν ἴνα μὴ ὑπὸ ἀνδρῶν ἐργουργοντων τελεθῆαι, ἀλλ' ὑπὸ τῆς διακονίσσης : Diaconissarum quidem ordo est in Ecclesia, sed non ut sacrificent, nec tale quidpiam aggredi permittantur, verum reverentiæ muliebris gratia, aut propter horam baptismi, aut affectionum laborumque visitationem, et quando nudatum fuerit corpus mulieris, ut ne a viris sacrum facientibus aspi-ciatur, sed a ministrante muliere. Et in compendio totius operis, ubi sui temporis Ecclesiæ formam describit p. 465 : Καὶ διακόνισσαι δὲ καθίστανται εἰς ὑπερτίαν γυναικῶν μόνον διὰ τὴν σεμνότητα, ἃν χρεια κα-απταῖα λούτρον ἴνακα, ἢ ἐπιτακίως σωματων : Diaconissæ constituuntur ad solum mulierum ministerium, gravitatis et reverentiæ seu pudoris, atque charitatis causa, si opus fuerit, baptismi gratia, aut inspectionis corporum. Hieronymus ad Nepotianum, Multas, inquit, aus alii Ecclesia, quæ officium ægrolanti præstant, et beneficium accipiunt ministrando. Adde Justiniani novel. 6, cap. 6, ubi diaconissas baptismo ministrare tradit. Quale autem fuerit diaconissarum in baptismo ministerium, indicat synodus Carthagenensis IV, can. 12 : Viduæ, inquit, vel sanctimoniales quæ ad baptizandarum mulierum ministerium eliguntur, tam ad officium instructæ sint, ut possint apte, sive aperte et sano sermone docere imperitias et rusticas mulieres, quo tempore baptizandæ sunt, qualiter et baptizatori respondeant, et accepto baptismate vivant. Pauperum etiam et carcere vincitorum curam habebant, et pleraque alia pietatis officia eis commendabantur. Illud autem diaconissarum officium hodie in Ecclesia sublatum est.

ἐδύον] Olim ab imp. dabantur Ecclesiis id potentibus ἄλλοις, sive defensores, qui laici erant ; quorum officium erat vim omnem ac tumultum ab ecclesia et pastoribus arcere, et operam dare ne quid in ecclesia per vim aut sordes fieret : nov. 56. Codex canonum Ecclesiæ Africanæ can. 75 : Ab imp. visum est postulandum, propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigantur ecclesiæ, ut defensores eis adversus potentias divitum, cum episcoporum provisione delegentur.

Hic canon 206, et qui proxime sequitur 207, existant in codice Filii, et apud Balsamonem et Zonaram. ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς] In Barbarico, hoc est solo Barbarorum : sic accipitur in Codice canonum Ecclesiæ

Africanæ, can. 52 : De provincia Mauritania nihil statuiamus, quod ea sita sit in finibus Africa, et quod Barbarico sit contermina ; et apud Ammianum Marcellinum lib. XVII : Visus est in Barbarico miles ; et l. 2 C. de Commerc. Eadem notione Barbaricæ vox passim reperitur apud rerum Romanarum scriptores. Lampridius in Alexandro Severo de limitaneis ducibus loquens : Addidit sane his, inquit, et animalia et servos, ut possent colere quod acceptarent : ne per inopiam hominum, vel senectutem possidentium desererentur rura vicina Barbaricæ. Rufus Festus in Breviario : Trijanus Daciam trans Danubium, in solo Barbaricæ provinciam fecit. Gellius lib. IX, cap. 12 : Homo Thracius ex ultima Barbaria. Paulinus epist. 26 ad Victricium Rothomagensem episcopum : Ubi quondam deserta silvarum, ac littorum pariter in tota advenæ Barbaria, etc. Synesius τῆς ἐσφραγῶν dixit epist. 101, ubi recte Latinus interpres Barbariani vertit. Augustinus ep. 178 : Non enim in Africa, aut in cuncta Barbaria, sed in Syria vel Græcia, etc. Romani igitur scriptores quicquid erat ultra limites orbis sive imperii Romani, Barbaricum et Barbariam dixerunt : ipsum vero orbem Romanum, Romaniam appellarunt, ut ex Epiphanio jam observavit doctissimus Casaubonus in notis ad Lamprilium loco citato. Addam et alia quædam testimoniis. Athanasius ad omnes solitariam vitam agentes, μὲν πρόβος ἢ Ῥωμα τῆς Ῥωμανίας ἴσθαι. Epiphanius hæresi 66 : ὁμοί τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διαφόροι, ἐπὶ τὰ στόμα τῆς Ῥωμανίας : Portus maris Rubri diversi sunt, ad ostia Romanicæ discreti. Item : εἰς τὰς ἄλλας πατρίδας διὰ θαλάσσης διαρχόμενοι, οἱ ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς ἐπὶ τὰν Ῥωμανίαν ἐμπορεύονται : In alias regiones per mare penetrantes, hi qui ab India veniunt, ad Romaniam perveniunt. Apud Constantinum Porphyrogenetam cap. 47, lib. de Administr. Imperio : τοῖς ἐν Ῥωμανία ἐκείσαστας In Romania habitantes ; et cap. 46. Ea significatione Romanicæ vox accipitur apud Evagrium lib. VI, cap. 20 et Nicephorum lib. XVII, cap. 21. Adde Orosium lib. VII, cap. 43, qui de Ataulpho Gothorum rege loquens : Eum impravis ardentem inhiasse, inquit, ut obliterato Romano nomine, Romanum omne solum, Gothorum imperium et faceret et vocaret, essetque Gothia quod Romania fuisset. Hinc passim Romani Barbaris opponuntur. In edicto Theodorici regis Italicæ cap. 43 : Nullus ad potentem Romanum aut Barbarum proprias quolibet titulo transferat actiones ; et cap. 44 : Nullus se potens Romanus aut Barbarus, tanquam defensor aut suffragator negotia miscet. Romani sunt veteres incolæ, Barbari advenæ victores. Sic in legibus Wisigothorum lib. I, t. 1 : Ut tam Gotho Romanam, quam Romano Gotham matrimonio liceat sociare ; et lib. X, tit. 2, sortes Gothicæ et Romanæ ; et in confessione episcoporum, presbyterorum et primorum gentis Gothicæ, quæ inter acta concilii Toletani III existat : Quicumque bellum detestabilem, duodecimo anno Leobigildi regis a nobis editum, in quo continetur Romanorum ad Arianorum hæresim traductio, pro vero habuerit, anathema sit ; et conc. Tolet. IX, cap. 13 : D Cunctis ecclesiarum libertis interdicitur, iudicio generali, ne deinceps causa connubii aut Romanis ingenuis copulentur, aut Gothis. His enim locis Romanorum appellatione veteres incolæ Hispaniæ significantur, qui ante Gothorum in Hispaniam irruptionem imperio Romano parebant. Sic apud Victorem Uticensem lib. I de Persecutione Vandalica, veteres Africæ incolæ a Vandalis devicti, Romani appellantur. Sic et Galli qui Romano imperio parebant ante adventum Francorum, Burgundionum, aliorumque Barbarorum, quod in legibus Salicis observare licet, tit. 15 : Si Romanus homo Fraucum spoliaverit, etc. ; et in præfatione Gondobaldi regis ad leges Burgundionum : Burgundiones et Romani civitatum aut pagorum confites ; et concil. Turon. II, cap. 9 : Ne quis Britannum aut Romanum in Armorico, sine metropolitanis, aut comprovincialium voluntate vel litteris, episcopum ordinare præsumat.